

Inż. **Stanisław Pijanowski** (1922-2010) w niewielkiej leśniczówce „Głucha Puszcza” koło Orchowa zgromadził dorobek całego swojego życia - liczący około 30 tys. przedmiotów zbiór złożony z zabytków archeologicznych, historycznych, etnograficznych oraz licznych okazów przyrodniczych. Przechowywano tu zarówno zabytki związane z historią regionalną jak i bezcenne pamiątki narodowe. Pomimo licznych propozycji, niezwykle zbiory nigdy nie zostały zinwentaryzowane i opracowane. Niniejsza publikacja poświęcona jest zabytkom archeologicznym z Głuchej Puszczy, stanowiącym niewielką, lecz niezwykle interesującą część zbiorów leśnika.

Wanto dbać o kulturalną spuściznę po przodkach, gdyż to słaschetne dższenie wyciska w sercu ostowicka zaszczytne pigmo.

GłOS
WĄGROWIECKI

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE ZE ZBIORÓW INŻ. STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO Z GŁUCHEJ PUSZCZY

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE ZE ZBIORÓW INŻ. STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO Z GŁUCHEJ PUSZCZY

Opracowanie pod redakcją
Marcina Krzpekowskiego i Małgorzaty Kranc

Projekt „Głucha Puszcza”

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

ZE ZBIORÓW
INŻ. STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO
Z GŁUCHEJ PUSZCZY

Inżynier Stanisław Pijanowski 1922-2010

**ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE
ZE ZBIORÓW
INŻ. STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO
Z GŁUCHEJ PUSZCZY**

Opracowanie pod redakcją
Marcina Krzepakowskiego i Małgorzaty Kranc

Projekt „Głucha Puszcza” - tom I, Wągrowiec 2013.

Recenzenci:
Prof. UAM dr hab. Dobrochna Jankowska, dr hab. Maciej Kaczmarek

Opracowanie graficzne i projekt okładki:
Rafał Różak

Tłumaczenie podpisów i streszczenie w języku niemieckim:
Anna Moeglich

Korekta:
Jerzy Mianowski

Zdjęcia na okładce:
Stanisław Pijanowski przed leśniczówką Głucha Puszcza (archiwum Głuchej Puszczy).
Badania ratownicze grobu skrzynkowego ludności kultury pomorskiej
w Szczepanowie, powiat mogileński - 1973 rok (archiwum Głuchej Puszczy).

Autorzy fotografii i rysunków:
Iwona Dębska: ryc. 27; tabl. 45:1-5.
Marcin Krzepkowski: ryc. 8, tabl. 1-6; 9; 10:2, 4, 6, 7, 11:7, 9-11; 12-17; 19;
20:1-7; 21:1, 3, 5, 6; 22; 23:1-4; 25:6-11, 13; 26; 28; 33-44.
Stanisław Pijanowski: ryc. 2; 9-11; 14; 16; 19; 21; tabl. 7-8; 10:1, 3, 5, 8-10;
11:1-8; 18; 20:8, 9; 21:2, 4, 7; 23:5-7; 25:1-5, 12, 14; 29-32.
Tomasz Podzerek: ryc. 7.
Ryciny 1-6; 9-17; 19-26; tabl. 24; 29-32 – archiwum Głuchej Puszczy;
ryc. 18 – archiwum prywatne Michała Kołpowskiego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Na zlecenie
Gminnej Biblioteki Publicznej im. Czesława Chruszczewskiego w Mieścisku
i Muzeum Regionalnego w Wągrowcu.

ISBN 978-83-61287-98-8

Wydawca i druk:
Zakład Poligraficzno-Wydawniczy „M-DRUK”
Janusz Muszyński
Wągrowiec, ul. Konopnickiej 50, tel. 67 26 85 737
e-mail: mdruk@pro.onet.pl

Skład i łamanie:
Wągrowiecka Oficyna Wydawnicza Sp. z o.o.
ul. Janowiecka 1, tel. 67 26 23 334
e-mail: redakcja@gloswagrowiecki.pl

Nakład: 300 egz.

Spis treści

Od redakcji	9
Opinia o Stanisławie Pijanowskim - kandydacie na studia archeologiczne - prof. dr Józef Kostrzewski	11
Wspomnienie o Stanisławie Pijanowskim - prof. dr hab. Jadwiga Chudziakowa	13
Uwagi wstępne - Marcin Krzepakowski	15
Stan zachowania zabytków archeologicznych i metoda ich inwentaryzacji	15
Dokumentacja archeologiczna z archiwum Głuchej Puszczy	16
Kwerenda archiwalna	18
Wartość naukowa zbioru archeologicznego Stanisława Pijanowskiego.....	18
Perspektywy badawcze	19
Układ pracy	20
Wykaz skrótów użytych w tekście	22

CZĘŚĆ I

Stanisław Pijanowski - dzieje jego zbiorów i zainteresowań archeologicznych - Marcin Krzepakowski	23
I.1. Sylwetka Stanisława Pijanowskiego	23
I.2. Działalność archeologiczna	32

CZĘŚĆ II

Zabytki archeologiczne z Głuchej Puszczy	59
II.1. Zabytki ze schyłowego paleolitu i neolitu - Adriana Romańska	59
II.2. Zabytki z przełomu neolitu i brązu, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza - Marcin Krzepakowski	62
II.2.1. Zabytki z przełomu neolitu i epoki brązu i wczesnej epoki brązu	62
II.2.2. Zabytki z okresu mogiłowego	63
II.2.3. Zabytki kultury łużyckiej	64
II.2.4. Zabytki kultury pomorskiej	67
II.3. Zabytki z okresu wpływów rzymskich - Adriana Romańska	71
II.4. Zabytki antyczne (?) - Adriana Romańska	76
II.5. Zabytki średniowieczne i nowożytne - Artur Dębski, Marcin Krzepakowski	77
II.6. Zabytki o niepewnej chronologii - Marcin Krzepakowski	82

CZĘŚĆ III

Wyniki analiz specjalistycznych	85
III.1. Artefakty z surowców krzemionkowych w zbiorach Stanisława Pijanowskiego - Iwona Sobkowiak-Tabaka	85
III.1.1. Narzędzia z gładzonym ostrzem	86
III.1.2. Narzędzia i debitaż krzemiennoy	87
III.2. Zabytki kamienne ze zbioru Stanisława Pijanowskiego z Głuchej Puszczy - Piotr Chachlikowski	88
III.3. Fragment tkaniny zachowany na metalowym okuciu z okresu wpływów rzymskich - Iwona Dębska	90
III.4. Ekspertyza antropologiczna i opracowanie ciałopalnych szczątków ludzkich z popielnicy kultury pomorskiej z Podlesia Kościelnego, powiat wągrowiecki - Anna Wrzesińska	93

CZĘŚĆ IV

Katalog zbiorów archeologicznych Stanisława Pijanowskiego - Piotr Chachlikowski, Artur Dębski, Marcin Krzepakowski, Adriana Romańska, Iwona Sobkowiak-Tabaka	99
Wykaz zabytków z podziałem na miejscowości	221
Literatura	224
Adresy autorów	233
Zusammenfassung	235
Mapy	238
Tablice	239

OD REDAKCJI

Zabytki archeologiczne, będące przedmiotem niniejszej publikacji, stanowią tylko niewielką część wielotematycznego zbioru gromadzonego długie lata przez inżyniera leśnika Stanisława Pijanowskiego. Opracowanie to traktujemy więc jako pierwszy tom wydany w ramach Projektu „Głucha Puszcza”. Celem tego przedsięwzięcia jest inwentaryzacja i włączenie do obiegu naukowego wszystkich obiektów zabytkowych (oraz dotyczącej ich dokumentacji) przechowywanych do niedawna w niezwykłej leśniczówce koło Orchowa.

Opracowanie zrealizowano w ramach zadania „*Głucha Puszcza – opracowanie zabytków archeologicznych*” dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (program „*Dziedzictwo kulturowe – Ochrona zabytków archeologicznych*” – zadanie 1754/13). Publikacja ukazała się drukiem dzięki zaangażowaniu i pomocy wielu osób. Szczególne słowa wdzięczności należą się siostrzeńcowi Stanisława Pijanowskiego, panu Eugeniuszowi Rutkowskiemu, który jako spadkobierca nie dopuścił do rozproszenia zbioru i przekazał go Gminie Mieścisko. Dziękujemy przedstawicielom władz Gminy Mieścisko, zwłaszcza panu Andrzejowi Banaszyńskiemu – wójtowi, pani Alicji Kędrackiej – sekretarz, panu Janowi Wojtyszynowi – radnemu gminy, którzy dostrzegli wartość naukową przekazanych zabytków, udostępniili pomieszczenia do ich przechowywania, inwentaryzacji i opracowywania, wreszcie wsparli projekt finansowo. Wyrazy wdzięczności składamy pani Czesławie Wieczorek – dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej im. Czesława Chruszczewskiego w Mieścisku i pani Marzenie Szypurze – głównej księgowej za pilotowanie projektu. Dziękujemy również pani prof. UAM dr hab. Marzenie Szmyt – dyrektor Muzeum Archeologicznego w Poznaniu za umożliwienie przeprowadzenia kwerendy archiwalnej, pracownikom archiwum tej placówki za pomoc w gromadzeniu materiałów. Wdzięczność swą pragniemy wyrazić pani prof. dr hab. Jadwidze Chudziakowej za przesłanie wspomnienia o Stanisławie Pijanowskim, a pani prof. UAM dr hab. Dobrochnie Jankowskiej i panu dr hab. Maciejowi Kaczmarkowi z Instytutu Prahistorii UAM za wnikliwą recenzję niniejszej publikacji. Opracowanie to byłoby niepełne gdyby nie informacje i materiały archiwalne udostępnione przez pana Michała Kołpowskiego – dawnego ucznia Stanisława Pijanowskiego z Technikum Leśnego w Rogozińcu.

OPINIA O STANISŁAWIE PIJANOWSKIM

- KANDYDACIE NA STUDIA ARCHEOLOGICZNE - PROF. DR JÓZEF KOSTRZEWSKI

Prof. Józef Kostrzewski (1885-1969)

Rys. W. Bartoszewicz

Poznań, dnia 6 sierpnia 1954 r.

Ob. Stanisław Pijanowski, nauczyciel szkoły podstawowej w Mieścisku, pragnie studiować archeologię Polski w Uniwersytecie Poznańskim. Ob. Pijanowski od lat zajmuje się ratowaniem od zagłady zabytków archeologicznych i własnym kosztem, nieraz z uszczerbkiem dla własnych potrzeb życiowych, zebrał pokaźną kolekcję wykopalisk, a za tym dużą ilość okazów przyrodniczych, pamiątek historycznych i znaczny księgozbiór (m.in. Biblię Lutra) oraz rękopisów. Od 1951 r. kieruje też ob. Pijanowski założonym przez siebie w szkole kółkiem archeologicznym, rozbudzając w młodzieży zainteresowania najdawniejszą naszą przeszłością i krzewiąc wśród niej ideę ochrony przyrody. Jest on bezinteresownym pracownikiem, typem na wskroś dodatnim, który pragnie tylko uzupełnić w uniwersytecie swe wiadomości, aby tym skuteczniej służyć umiłowanej gałęzi wiedzy. Ob. Pijanowski pozostaje w stałym kontakcie z naszą instytucją i oddał jej cenne usługi.

WSPOMNIENIE O STANISŁAWIE PIJANOWSKIM

- PROF. DR HAB. JADWIGA CHUDZIAKOWA

Stasia Pijanowskiego poznałam w 1954 roku, kiedy razem rozpoczynaliśmy studia archeologiczne na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Był On, od naszej całej niewielkiej grupy studentów, znacznie starszy, przekroczył wówczas już trzydzieści lat.

Stasiu był Osobą bardzo interesującą, o silnej osobowości, z dużym poczuciem godności i wolności osobistej, co w dużej mierze przyczyniło się do Jego gwałtownej rezygnacji ze studiów już na I roku. Bowiem naszym profesorem etnografii był bardzo znany, o oryginalnej osobowości prof. Frankowski. Kiedy Profesor zobaczył, że Staś siedzi na jego wykładzie w kożusku i czapce na głowie (była zima i duży mróz), to zwrócił Mu uwagę, aby natychmiast wyszedł i się rozebrał. Stasiu wyszedł z sali wykładowej i więcej nie powrócił na studia. Chociaż miłość do archeologii pozostała u Niego do końca życia.

Ponownie spotkałam się ze Stanisławem Pijanowskim po wielu latach, w roku 1972, kiedy prowadziłam badania nad klasztorem benedyktynów w Mogilnie. Wówczas nasze odnowione kontakty były częste i serdeczne.

Niewątpliwie Stasiu był człowiekiem o dość trudnym charakterze i zdecydowanych poglądach. Jednak Jego gościnny dom w Głuchej Puszczy zawsze był otwarty dla przyjaciół. Ogromna sfora psów i wielkie nagromadzenie „staroci” – tych bardzo cennych i unikatowych i tych mało wartościowych (bo i takie były w tej niezwyklej kolekcji), stwarzały swoisty klimat Jego domu, do którego z chęcią się przyjeżdżało.

Bardzo bał się o swoje zbiory, nigdy nie pozwalał ich zinwentaryzować, choć niejednokrotnie proponowaliśmy pomoc.

W mojej ocenie był wielkim, gorącym patriotą. Bardzo lubiliśmy z nim rozmawiać i prowadzić rozliczne dyskusje. Wiele osób uważało, że jest człowiekiem oryginalnym i nietuzinkowym, graniczącym z dziwactwem. Ale ze Stasiem Pijanowskim nie można się było nudzić i pomimo dużego zanie dbania Jego typowo kawalerskiego gospodarstwa w Głuchej Puszczy, tam się wracało.

UWAGI WSTĘPNE

- MARCIN KRZEPKOWSKI

Bogate, wręcz legendarne zbiory zgromadzone przez inż. Stanisława Pijanowskiego w leśniczówce Głucha Puszcza koło Orchowa za życia ich twórcy nie zostały w pełni skatalogowane, ani też zinwentaryzowane. Pod koniec życia leśnika zabytki przestały być udostępniane zarówno turystom jak i zainteresowanym badaczom, przez co stawały się jeszcze bardziej tajemnicze. Niestety, dopiero w kilka lat po śmierci inż. Stanisława Pijanowskiego pojawiła się szansa na uporządkowanie i opracowanie niecodziennego zbioru.

Niniejsza publikacja, dofinansowana ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, poświęcona jest zabytkom archeologicznym z Głuchej Puszczy, stanowiącym tylko niewielką część spuścizny po Stanisławie Pijanowskim.

STAN ZACHOWANIA ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH I METODA ICH INWENTARYZACJI

Zabytki archeologiczne gromadzone przez Stanisława Pijanowskiego w latach 1937-1973 obejmowały, według szacunków zbieracza, około 500 artefaktów¹. Nie wszystkie jednak zabytki dotrwały do dziś, a liczebność zbioru podlegała ciągłym zmianom. Przez cały okres działalności Stanisława Pijanowskiego prowadzona była bowiem wymiana z innymi kolekcjonerami, a niektóre zabytki zostały przekazane w darze do rozmaitych zbiorów szkolnych, osobom prywatnym, a część zaginęła w niejasnych okolicznościach. Nie zawsze jednak dokonana wymiana znajduje odzwierciedlenie w zachowanej dokumentacji.

W niniejszej publikacji zebrano informację o 467² zabytkach figurujących pod 287 numerami katalogowymi. Przedstawiono zarówno artefakty zachowane w zbiorze, jak i rozproszone, znane z fotografii, rysunków lub notatek zbieracza³.

1 Dane te należy traktować bardzo ostrożnie, ze względu na brak ich pełnego inwentarza.

2 Liczbę tę znacznie zawyżają fragmenty naczyń (np. nr kat. 177).

3 Z analizy wyłączono kilka zabytków, które uznano za formy naturalne, np. domniemany „grot solutrejski” GP-D1, s. 16, nr inw. A-1959-28), czy „wisioriki” kamienne (GP-D1, s. 29, nr inw. A-1953-55; s. 44, nr inw. A-1961-87), a także „prześlik – import rzymski z łupku białego” (GP-D1, s. 37, nr inw. A-1960-70) – w rzeczywistości element biskwitowy niemieckiego granatu ręcznego.

Wiele zabytków archeologicznych, przechowywanych w niewłaściwych warunkach, wymagało przeprowadzenia zabiegów rekonstrukcyjnych, jak i konserwacji. Zabiegom konserwacyjnym poddano prawie wszystkie zabytki metalowe, w tym szczególnie cenny zbiór militariów średniowiecznych, z których część pochodzi z Jeziora Orchowskiego⁴. Pilnych zabiegów konserwatorskich i rekonstrukcji wymagały też liczne naczynia gliniane. Dzięki przeprowadzonym działaniom nie tylko zabezpieczono zbiór przed dalszą degradacją, ale przywrócono mu również wartość wystawienniczą.

Część artefaktów posiadała numery inwentarzowe nadane przez twórcę zbioru. Oznaczenia zabytków wchodzących w skład „działu” archeologicznego rozpoczynała duża litera „A”, następnie po myślniku podawany był rok znalezienia okazu, (niekiedy rok włączenia do zbioru), na końcu, również po myślniku, numer inwentarzowy (np. A-1958-67). W *„Księgach inwentarzowych zabytków archeologicznych”* nie zachowano kolejności chronologicznej, co wynikało zapewne z dużej już ilości zgromadzonej ilości artefaktów i dość późno rozpoczętej (nigdy zresztą nie doprowadzonej do końca) ich inwentaryzacji. Numery nanoszone były na powierzchnię zabytków za pomocą tuszu lub białej emalii i dodatkowo zabezpieczane przed zatarciem lakierem bezbarwnym.

Podczas porządkowania i opracowywania zbioru zachowano wcześniej nadane numery inwentarzowe. W przypadku zabytków nie posiadających oznaczeń nadawano im nowe, według kodu przyjętego przez zbieracza, zachowując jednak ciągłą numerację. Wszystkie artefakty zinwentaryzowane podczas opracowania, w oznaczeniach inwentarzowych, posiadają datę roczną 2013 (np. A-2013-201).

DOKUMENTACJA ARCHEOLOGICZNA Z ARCHIWUM GŁUCHEJ PUSZCZY

Jednym z celów projektu *„Głucha Puszcza – opracowanie zabytków archeologicznych”* było wydzielenie dokumentacji dotyczącej tematyki archeologicznej, jej skatalogowanie i dygitalizacja. Zadanie to nie należało do łatwych, wymagało bowiem przejrzania kilkunastu tysięcy klitek negatywów oraz przezroczy a także zachowanych fotografii. W wyniku tej żmudnej pracy zdołano zdigitalizować 1203 jednostki (790 klitek negatywów, 251 przezroczy i 162 fotografie), dotyczące nie tylko archeologii, ale też innych dziedzin działalności Stanisława Pijanowskiego⁵. Wyjątkową wartość ma, nie licznym niestety, zespół przedstawiający badania amatorskie na cmentarzysku ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym oraz pokaźny materiał

4 Konserwację zabytków przeprowadziła mgr Magdalena Sprenger.

5 Dla każdej z wymienionych kategorii założono osobne Rejestry.

ukazujący badania podwodne w Jeziorze Orchowskim. Na niektórych negatywach utrwalono też niezachowane obecnie zabytki archeologiczne przechowywane niegdyś w Głuchej Puszczy. Podczas inwentaryzacji i dygitalizacji stwierdzono, że wiele cennych materiałów uległo uszkodzeniu (zawilgoceniu) spowodowanemu niewłaściwymi warunkami przechowywania.

Najbardziej jednak pracochłonnym i niewdzięcznym etapem przygotowawczym było wydzielenie dokumentacji „papierowej”, dotyczących zbioru archeologicznego i działalności archeologicznej Stanisława Pijanowskiego. Wydzielenie dokumentacji, dotyczącej zagadnień archeologicznych, trwające kilka tygodni, wymagało wnikliwego przejrzania zupełnie przemieszanego archiwum Głuchej Puszczy. Przeszukiwanie kilku(nastu ?) ton dokumentów zgromadzonych przez Pijanowskiego przypominało przysłowiowe poszukiwanie igły w stogu siana, często bowiem cenne zapiski odnajdywane były wśród notatek poświęconych zgoła innej tematyce.

Dzięki przeprowadzonej kwerendzie zebrano bogaty, często jednak niekompletny materiał⁶. Największą wartość naukową mają dwie „*Księgi inwentarzowe zabytków archeologicznych*”, dostarczające bezcennych informacji o części zabytków archeologicznych ze zbiorów Głuchej Puszczy⁷. Zebrano i poddano również digitalizacji korespondencję Pijanowskiego z instytucjami muzealnymi i naukowymi (Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu), archeologami (Jadwiga Chudziakowa, Krzysztof Dąbrowski, Jerzy Głosik, Józef Kostrzewski, Andrzej Nadolski, Zdzisław Rajewski) i numizmatykami (Tadeusz Kałkowski, Wojciech Niemirycz, Eugeniusz Mrowiński). Szczególną wartość posiadają, fragmentarycznie zachowane, zapiski polowe i rysunki sporządzone w czasie amatorskich badań prowadzonym przez S. Pijanowskiego i uczniów szkoły powszechnej w Mieścisku (Kółko Przyrodniczo-Krajoznawcze, Kółko Prehistoryczne). Niestety, na obecnym etapie badań, za zaginioną należy uznać „*Kronikę Kółka Prehistorycznego w Mieścisku*”, która w świetle zachowanych notatek przechowywana była w archiwum Głuchej Puszczy. Podczas przeglądania archiwum nie natrafiono też na rękopis niepublikowanej pracy Pijanowskiego „*Prehistoria okolicy Mieściska*”, wymienionej w „*Kronice i dziejach parafii Mieścisko i okolicy*” tegoż autora. Informacje zawarte w niedostępnych obecnie pozycjach pozwoliłyby zapewne uzupełnić i zweryfikować dane zebrane w niniejszym opracowaniu.

6 Wydzielone materiały zinwentaryzowane w ramach Rejestru Korespondencji i Rejestru Dokumentów.

7 GP-D1; GP-D2.

KWERENDA ARCHIWALNA

Prócz bogatego archiwum Głuchej Puszczy, informacje dotyczące zbioru archeologicznego zgromadzonego przez Stanisława Pijanowskiego oraz jego działalności jako archeologa – amatora rozproszone są w archiwach co najmniej kilku instytucji. Najwięcej wiadomości znajduje się w archiwum Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, z którym Stanisław Pijanowski współpracował przez długi czas. Informacje te dotyczą nie tylko działalności w okolicach Mieściska, ale i podczas zatrudnienia leśnika w Technikum Leśnym w Rogozińcu, w powiecie świebodzińskim. Również w archiwum Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie przechowywane są materiały dotyczące Stanisława Pijanowskiego i Głuchej Puszczy⁸. W zasobie tej instytucji znajduje się korespondencja pomiędzy Stanisławem Pijanowskim a prof. dr. Zdzisławem Rajewskim – dyrektorem PMA oraz dr. Jerzym Głosikiem – kierownikiem Pogotowia Archeologicznego, dotycząca w głównie przypadkowych odkryć i badań podwodnych w Jeziorze Orchowskim, ale też odkrycia w Gogolinie, pow. koniński, czy też Szczepanowie, pow. mogileński. Pewne informacje o działalności archeologicznej Stanisława Pijanowskiego (lata 1948-1954) znajdują się w archiwum parafii pw. św. Michała Archanioła w Mieścisku⁹, oraz w archiwum Szkoły Podstawowej im. Stefana Czarnieckiego w Mieścisku¹⁰.

WARTOŚĆ NAUKOWA ZBIORU ARCHEOLOGICZNEGO STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO

Zbiory archeologiczne znajdujące się często w zbiorach prywatnych zazwyczaj złożone są z przypadkowych przedmiotów. Cechą dość charakterystyczną tego typu „kolekcji” jest brak podstawowych nawet informacji dotyczących miejsca pochodzenia poszczególnych zabytków, nie mówiąc już o bliższym kontekście znaleziska, czy opisie okoliczności jego pozyskania. Nicco inaczej do tego problemu podchodził Stanisław Pijanowski, który starał się przekazać jak najdokładniejsze wiadomości o dokonanych znaleziskach, niekiedy jak w przypadku odkrycia w Kościanie (patrz dalsza część opracowania) prowadził drobiazgowo dochodzenie w celu ustalenia

- 8 Za informację tę dziękuję pracownikom Pracowni Dokumentacji Naukowej PMA w Warszawie.
- 9 W archiwum tym znajduje się „*Kronika i dzieje parafii Mieścisko i okolicy*” prowadzona przez Stanisława Pijanowskiego. Za udostępnienie tego rękopisu dziękuję ks. proboszczowi Stanisławowi Podlewskiemu.
- 10 „*Kronika Kółka Przyrodniczo-Krajoznawczego w Mieścisku*”. Za możliwość wglądu do tych materiałów dziękuję pani dyrektor mgr inż. Jadwidze Soczce.

jak największej ilości faktów z nim związanych. Dzięki takiemu nastawieniu wiele zabytków uwzględnionych w „*Księgach inwentarzowych*” posiada opisy, czyniące z nich pełnowartościowe źródła archeologiczne. Niestety, na przeszkodzie w dokończeniu inwentaryzacji zbiorów archeologicznych stanął brak systematyczności i zbyt szerokie spektrum zainteresowań zbieracza¹¹. W trakcie opracowania zbioru z Głuchej Puszczy zdołano określić proveniencję części artefaktów, jednak duża ich część pozostanie już anonimowa. Pomimo utraty znacznej ilości danych, zbiory archeologiczne z Głuchej Puszczy nadal przedstawiają dużą wartość poznawczą i wymagają bezwzględnego włączenia do obiegu naukowego. Zbiór S. Pijanowskiego, z racji pochodzenia większości zabytków, jest szczególnie cenny dla studiów osadniczych nad pradziejami powiatu wągrowieckiego, a zwłaszcza okolic Mieściska. Zgromadzone w Głuchej Puszczy archiwalia, są wartościowym źródłem do dziejów archeologii polskiej lat 50.-70. XX wieku.

Osobnym zagadnieniem są tu kwestie etyczne związane z prowadzonymi przez ówczesnego nauczyciela amatorskimi badaniami wykopaliskowymi, zwłaszcza w obrębie cmentarzysk ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym. W wyniku tej działalności rozkopano kilka (?) grobów skrzynkowych, a pozyskane materiały należy obecnie uznawać jako bezzespołowe. Nie chcę w jakikolwiek sposób usprawiedliwiać tej działalności, w świetle obecnie funkcjonującego prawa nagannej i szkodliwej. Pamiętać należy jednak, że badania te prowadzono na przełomie lat 40. i 50. XX wieku, kiedy dopiero kształtowało się nowoczesne podejście do archeologii, a właściwa ocena prac badawczych Stanisława Pijanowskiego nie jest możliwa bez zrozumienia czasów, w których je podejmował¹². Jednoznacznie pozytywnie należy ocenić pozostałą działalność archeologiczną Stanisława Pijanowskiego – ratowanie zabytków czy też popularyzację archeologii.

PERSPEKTYWY BADAWCZE

Niniejsze opracowanie, wieńczące niejako wysiłki zmierzające do opracowania i udostępnienia, nie kończy naszego zainteresowania osobą Stanisława Pijanowskiego i jego zbiorami. Ograniczony czas przygotowania i objętość publikacji pozwoliły jedynie na zasygnalizowanie pewnych zagadnień.

11 Sytuacja ta dotyczy to także innych kategorii zabytków wchodzących w skład wielotematycznego zbioru.

12 Zainteresowanych tym zagadnieniem odsyłam do pracy A. Matogi poświęconej działalności archeologicznej ks. S. Skurczyńskiego, por. Matoga 2008.

Już w trakcie realizacji projektu powstała publikacja poświęcona zapinkom podkowiastym ze zbiorów Głuchej Puszczy¹³, w przygotowaniu jest artykuł, w którym wnikliwiej omówiona zostanie historia interesującego odkrycia gotyckiego kafla w Kościanie.

Już po przygotowaniu tekstu do druku, pojawiły się informacje od osób prywatnych o posiadanych zabytkach archeologicznych podarowanych niegdyś przez Stanisława Pijanowskiego. Stopień zaawansowania prac wydawniczych uniemożliwił jednak włączenie tych danych ich opracowania. Zapewne niebawem pojawi się konieczność uzupełnienia katalogu w formie obszerniejszego artykułu – aneksu.

Skatalogowania i opracowania wymagają też pozostałe kategorie zabytków z Głuchej Puszczy oraz archiwum Stanisława Pijanowskiego. Niektóre zabytki, zwłaszcza rzeźba ludowa i sakralna, tkaniny wymagają natychmiastowych kosztownych zabiegów konserwatorskich, bez których mogą ulec całkowitemu zniszczeniu.

UKŁAD PRACY

Przedłożone opracowanie składa się z czterech zasadniczych części. W pierwszej krótko przedstawiono życiorys inż. Stanisława Pijanowskiego i historię tworzonego przez niego wielotematycznego zbioru. Znacznie więcej uwagi poświęcono zainteresowaniom archeologicznym Stanisława Pijanowskiego, omówiono również odkrycia, w których zaznaczył się jego udział. Przedstawiono tu również działalność wystawienniczą leśnika oraz pozostałe formy popularyzacji archeologii. Zaprezentowane w tej części zagadnienia zilustrowano archiwalnymi fotografiami i dokumentami.

Część druga obejmuje omówienie zabytków archeologicznych z podziałem na 6 podrozdziałów:

- zabytki z epoki kamienia (paleolit schyłkowy, neolit);
- zabytki z przełomu neolitu i epoki brązu, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza;
- zabytki z okresu wpływów rzymskich;
- zabytki antyczne (?);
- zabytki średniowieczne i nowożytne;
- zabytki o nieokreślonej bliżej chronologii.

Kolejny rozdział opracowania zawiera wyniki analiz specjalistycznych przeprowadzonych w ramach projektu. Zamieszczono tu wyniki analizy artefaktów krzemiennych i kamiennych, tkaniny zachowanej na jednym z za-

13 Krzepkowski, Zawol w druku.

bytków metalowych z okresu wpływów rzymskich oraz analizę materiału antropologicznego, pochodzącego z urny kultury pomorskiej z Podlesia Kościelnego, pow. wągrowiecki.

Ostatnia, najobszerniejsza część publikacji to katalog zabytków archeologicznych. Ujęto tu zarówno zabytki znajdujące się obecnie w zbiorze, jak i zaginione, znane z zachowanej dokumentacji. Ze względów na dużą różnorodność zabytków (funkcjonalną, surowcową i chronologiczną), charakterystyczną dla zbiorów prywatnych złożonych z przypadkowych znalezisk, zdecydowano się na nietypowy układ katalogu. Na początku umieszczono zabytki krzemienne i kamienne bez względu na ich pozycję chronologiczną¹⁴. W dalszej części katalogu zabytki uszeregowano zgodnie z ich chronologią, niekiedy czyniąc wyjątki ze względu na ich funkcję (np. militaria). Na końcu katalogu zamieszczono zabytki (fragmenty ceramiki) o różnej chronologii pochodzące z amatorskich badań powierzchniowych prowadzonych przez Stanisława Pijanowskiego.

Omówiona powyżej specyfika zbioru uniemożliwiła zastosowanie jednego wzoru opisu dla wszystkich artefaktów. Rozbudowany opis zabytków obejmuje: numer katalogowy, numer inwentarzowy, miejsce pochodzenia przedmiotu (miejscowość, powiat, województwo), w uzasadnionych przypadkach numer stanowiska archeologicznego. Dalsza część opisu katalogowego zawiera określenie rodzaju zabytku, surowiec z jakiego został wykonany (w przypadku zabytków krzemienych i kamiennych), jego szczegółowy opis, charakter znaleziska i okoliczności jego odkrycia. Na końcu podano chronologię i przynależność kulturową zabytków oraz analogie. Przy opisie zabytków krzemienych (za wyjątkiem drobnych narzędzi i debitażu), artefaktów kamiennych i militariów podano również wagę okazów.

Po części katalogowej zamieszczono wykaz miejscowości (z podziałem na powiaty) z numerami katalogowymi zabytków i odnośnikami do tablic, bibliografię wspólną dla całego opracowania oraz streszczenie w języku niemieckim.

Integralną częścią opracowania zbioru są mapy, na których zaznaczono lokalizację poszczególnych zabytków oraz część ilustracyjna zawierająca tablice z rysunkami i fotografiami zabytków. W przypadku zabytków obecnie niedostępnych wykorzystano fotografie i rysunki autorstwa Stanisława Pijanowskiego.

14 Wyjątkiem są dwie kamienne kule artyleryjskie zamieszczone wśród zabytków średniowiecznych i nowożytnych.

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W TEKŚCIE

EB	epoka brązu
HA	okres halsztacki
MOPR	młodszy okres przedrzymski
NW	okres nowożytny
OL	okres lateński
OWR	okres wpływów rzymskich
PN	późny neolit
PŚ	późne średniowiecze
SOPR	starszy okres przedrzymski
WEB	wczesna epoka brązu
WEŻ	wczesna epoka żelaza
WŚ	wczesne średniowiecze
KAK	kultura amfor kulistych
KCSZ	kultura ceramiki sznurowej
KCWR	kultura ceramiki wstęgowej rytej
KŁ	kultura łużycka
KP	kultura przeworska
KPL	kultura pucharów lejkwatych
KPŁ	kultura przedłużycka
KPom.	kultura pomorska
KPCW	kultura późnej ceramiki wstęgowej
KW	kultura wielbarska
MAP	Muzeum Archeologiczne w Poznaniu
PMA	Państwowe Muzeum Archeologiczne
WUOZ	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

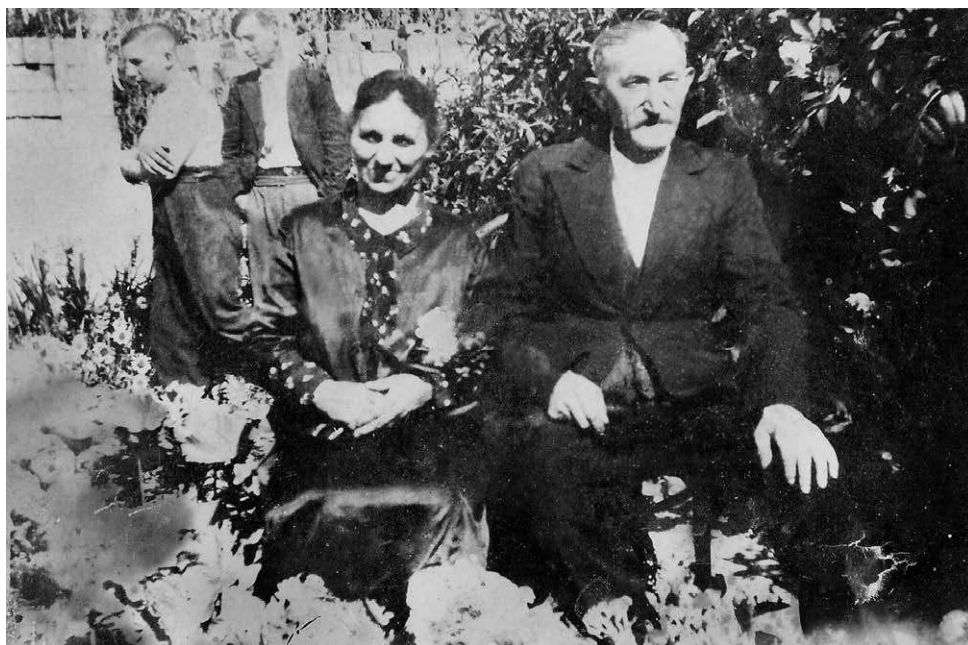
CZEŚĆ I

STANISŁAW PIJAŃOWSKI - DZIEJE JEGO ZBIORÓW I ZAJNTERESOWAŃ ARCHEOLOGICZNYCH

- MARCIN KRZEPKOWSKI

I.1. SYLWETKA STANISŁAWA PIJAŃOWSKIEGO

Stanisław Pijański przyszedł na świat w Mieścisku 7 listopada 1922 roku jako dziewiąte, najmłodsze, dziecko piernikarza Szczepana Pijańskiego i Jadwigi z domu Adanowicz (ryc. 1). Po ukończeniu wiejskiej szkoły powszechnej jego dalszą edukację przerwała okupacja niemiecka. Tuż po wyzwoleniu, Stanisław Pijański kontynuował naukę w węgrowskim Pań-

Ryc. 1. Rodzice Stanisława Pijańskiego Jadwiga i Szczepan Pijański. Na drugim planie od lewej strony: Stanisław Pijański i Stanisław Przyborski. Fotografia z 1942 roku.

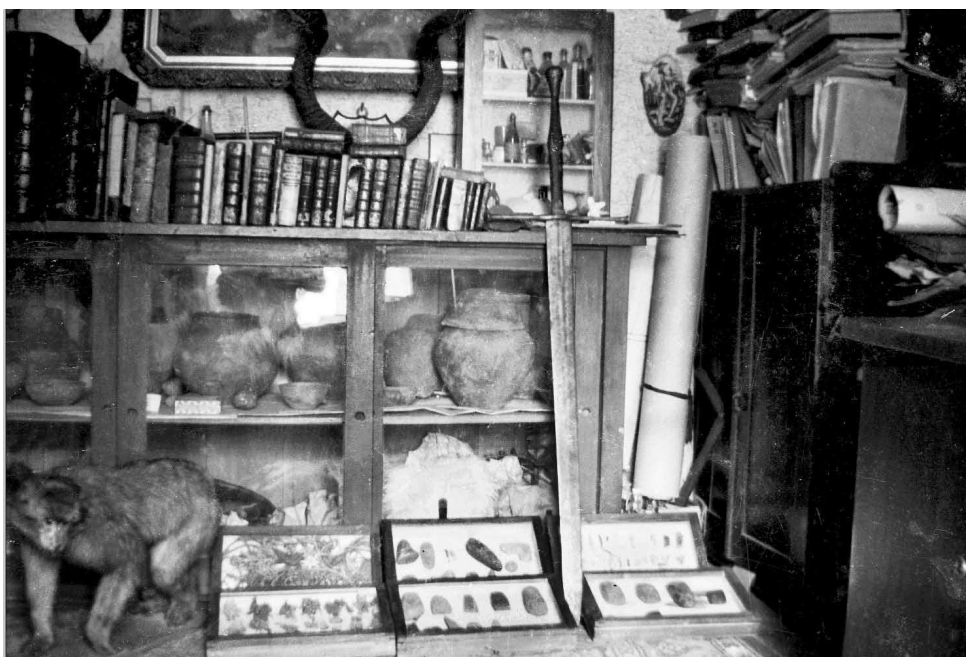
Foto 1. Die Eltern von Stanisław Pijański, Jadwiga und Szczepan Pijański. Im Hintergrund: Stanisław Pijański und Stanisław Przyborski. Fotografie von 1942.

stwowym Liceum Pedagogicznym. Po zdaniu egzaminu dojrzałości, w 1949 roku objął funkcję wiejskiego nauczyciela w szkole powszechnej w rodzinnym Mieścisku, w Jaworówku oraz Miłośławicach, ucząc języka polskiego, biologii, geografii, historii, i nieodpłatnie religii. Był również opiekunem koła PTTK oraz szkolnej drużyny ZHP. W 1951 roku założył szkolne Kółko Przyrodniczo-Krajoznawcze, którego członkowie brali udział w licznych wycieczkach terenowych podczas których prowadzili obserwacje przyrody, dokarmiali zwierzynę leśną, obrączkowali ptaki oraz zwalczali kłusownictwo – proceder niezwykle powszechny po II wojnie światowej. Niebawem nauczyciel pasjonat powołał do życia szkolne Kółko Prehistoryczne – pierwszą tego typu organizację w powojennej Polsce.

Aby pomóc finansowo swej licznej rodzinie, Stanisław pomagał starszemu bratu – Kazimierzowi w sprzedaży wyrobów piernikarskich na jarmarkach, targach i odpustach parafialnych. Właśnie podczas tych wyjazdów, niejednokrotnie nocując na plebaniach, widział wiele walających się różnych „niepotrzebnych” rzeczy, które wypraszał u proboszczów lub też nabywał za symboliczną kwotę. Podobnie działo się na kwaterach włościańskich, szczególnie w miejscowościach, w których przed wojną znajdowały się majątki ziemskie. Niejednokrotnie natrafiał tu na zabrane z dworów książki, obrazy, bibeloty i inne cenności. Tu również za niewielkie sumy, niekiedy nawet za paczkę papierosów lub butelkę mocniejszego trunku, nabywał bezcenne historyczne pamiątki historyczne, ratując je przed spaleniem czy przemiełaniem. Już podczas pracy w wiejskiej szkole powstała idea utworzenia małego muzeum, której Pijanowski pozostał wierny aż do końca swego życia. W archiwum Głuchej Puszczy zachował się zeszyt zatytułowany „*Założenie muzeum w Mieścisku w czerwcu 1954 roku*”¹. Opisano w nim dotychczasową działalność wystawienniczą szkolnych kółek zainteresowań oraz nowo powstałe „muzeum”. Zbiory archeologiczne i przyrodnicze eksponowane były wówczas w gabinecie nauczycielskim (ryc. 2).

W tym okresie życia Stanisława Pijanowskiego największą jego pasją była jednak prahistoria. Nie bez znaczenia w rozwoju tych zainteresowań była znajomość z profesorem Józefem Kostrzewskim, nawiązana zapewne jeszcze u schyłku lat 40. XX wieku lub na początku kolejnej dekady. W 1954 roku Stanisław Pijanowski rozpoczął studia na kierunku historia kultury materialnej, na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Niebawem po rozpoczęciu studiów miało miejsce pozornie błahe wydarzenie, które, jak się okazało, miało niebagatelny wpływ na całe życie Pijanowskiego. O przerwaniu kariery świetnie zapowiadającego się archeologa zadecydowała... uwaga wykładowcy na temat niestosowne-

1 GP-D12.

Ryc. 2. Gabinet nauczycielski S. Pijanowskiego w szkole powszechnej w Mieścisku, 1954 r.
Foto 2. Lehrerzimmer von S. Pijanowski in der Allgemeinen Schule Mieścisko, 1954.

Ryc. 3. S. Pijanowski z uczniami Technikum Leśnego w Rogozińcu na ćwiczeniach terenowych w leśnictwie Zieleniec, maj 1961 r.
Foto 3. S. Pijanowski mit Schülern der Fachschule für Wald - und Forstwirtschaft in Rogoziniec bei Übungen in der Försterei Zieleniec, Mai 1961.

go ubioru słuchacza. Po opuszczeniu sali wykładowej, pomimo osobistego zaangażowania w sprawę prof. Józefa Kostrzewskiego i jego perswazji, nie doszły prahistoryk porzucił studia na tym kierunku. Już 23 września 1954 roku Stanisław Pijanowski złożył podanie o przeniesienie na Wydział Leśny Akademii Rolniczej w Poznaniu, pisząc w nim: „*od 1 września br. Rozpoczętem studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym, sekcja Historia kultury materialnej Uniwersytetu Poznańskiego, dokąd zostałem skierowany przez Komisję Rekrutacyjną w Wągrowcu, pomimo że robiłem starania o skierowanie mnie na studia leśne, do których mam wielkie zamiłowanie*”².

W 1958 roku Pijanowski ukończył leśnictwo, ale nie przystąpił do egzaminu dyplomowego, gdyż na drodze w uzyskaniu tytułu stanęły konflikty z wykładowcami na tle politycznym. Dopiero 19 lat później, na Akademii Rolniczej w Poznaniu, obronił tytuł inżyniera leśnictwa. Przez krótki czas pracował w leśnictwie Wygoda (Nadleśnictwo Rychlik), pow. czarnkowsko-trzcianecki. Kolejnym, ważnym etapem w życiu Stanisława Pijanowskiego była praca w Technikum Leśnym w Rogozińcu, gdzie od 1959 roku pełnił funkcję wychowawcy internatu i nauczyciela zawodu (ryc. 3). Dzięki kontaktom z młodzieżą, pochodzącą z różnych stron Wielkopolski (i nie tylko), znacznie powiększyły się zbiory leśnika. W 1962 roku, za namową swego siostrzeńca Eugeniusza Rutkowskiego, Pijanowski opuścił mury technikum leśnego i przeniósł się wraz ze swymi bogatymi zbiorami do nowo wybudowanej leśniczówki położonej 2 km od Orchowa, w powiecie mogileńskim, należącej do Nadleśnictwa Miradz (ryc. 4). Domostwu temu, w którym przyszło mu spędzić bez mała pół wieku, nadał nazwę „Głucha Puszcza”. Właśnie z tą leśniczówką, położoną na pograniczu dwóch krain historycznych – Wielkopolski i Kujaw, nazwisko zbieracza jest najczęściej kojarzone. Już z chwilą przeprowadzki Stanisław Pijanowski czynił starania o utworzenie w Głuchej Puszczy placówki, w której mógłby gromadzić i eksponować swe bezcenne zbiory. Obok przedmiotów związanych z historią i kulturą regionalną (głównie z Pałukami), Stanisław Pijanowski zgromadził zabytki bezcenne dla kultury polskiej – rękopisy Jana Kilińskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, czy też pamiątki związane z Tadeuszem Kościuszką i rodziną Mickiewiczów. W sześciu pokojach i na poddaszu leśniczówki, zbieracz zgromadził około 30000 eksponatów. Pokazny zbiór tworzyła rzeźba ludowa i sakralna, broń biała i palna, liczne starodruki i rękopisy, ponadto bogate zbiory paleontologiczne, przyrodnicze i związane z łowiectwem. Już w latach 60. XX wieku same zbiory numizmatyczne szacowano na około 2000 okazów, a zbiory archeologiczne liczyły około 500 przedmiotów. Prawdziwą dumą zbieracza była biblioteka, w skład której wchodziło 10000-12000 woluminów, dotyczących najróżniejszych tematyki.

2 GP-D14.

Ryc. 4. Leśniczówka Głucha Puszcza koło Orchowa. Nowe miejsce ekspozycji zbiorów Pijanowskiego, około 1970 r.

Foto 4. Försterei Głucha Puszcza in der Nähe von Orchów. Neuer Ausstellungsort der Sammlung von S. Pijanowskiego, ca. 1970.

Ryc. 5. To możliwe tylko w Głuchej Puszczy... Transport XVIII – wiecznego działa do leśniczówki.

Foto 5. Das ist nur in Głucha Puszczy möglich... Transport einer Kanone aus dem XVIII Jh. in die Försterei.

Decyzją Dyrekcji Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Toruniu, w leśniczówce Głucha Puszcza powołano Punkt Zbiorów Regionalnych, a jego uroczyste otwarcie nastąpiło 2 sierpnia 1964 roku. Patronat nad placówką objął Związek Młodzieży Wiejskiej, Zarząd Wojewódzki w Bydgoszczy, w jego otwarciu i początkowym okresie funkcjonowania pomagało Muzeum Okręgowe w Toruniu. Zbiorów ciągle przybywało, niektóre z nich docierały w dość nietypowy sposób (ryc. 5). Szybko okazało się, że sześć pokoi i poddasze, to powierzchnia nie wystarczająca, aby pomieścić powiększające się zbiory – Pijanowski będnie się z tym problemem borykał aż do końca działalności Głuchej Puszczy. Zbiory zgromadzone w Głuchej Puszczy stały się punktem obowiązkowych wizyt wycieczek i turystów indywidualnych, przemierzających Szlak Piastowski, a leśnik z prawdziwą pasją oprowadzał po swych bezcennych zbiorach. Częstoymi gośćmi byli artyści, a śladem ich obecności są pozostawione gościnnemu gospodarzowi liczne karykatury i wiersze (ryc. 6). Od początku, w prowadzeniu gospodarstwa i opiece nad zbiorami pomagał (aż do końca życia leśnika) Jan Huptys – przez pewien czas pracownik Skansenu Archeologicznego w Mrówkach koło Wilczyna. Prawdziwą skarbnicą wiedzy o funkcjonowaniu nietypowej placówki jest ponad 100 tomów „*Ksiąg pamiątkowych*” prowadzonych od 1964 roku do końca 1. dekady XXI wieku.

Mimo licznych obowiązków związanych z prowadzeniem punktu muzealnego, w latach 1966-1967, Pijanowski podjął studia podyplomowe (etnografia) na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wcześniej, na zlecenie profesora Józefa Burszty zbierał też materiały na temat medycyny ludowej i łowiectwa ludowego wykorzystane w opracowaniu „*Kultura ludowa Wielkopolski*”. W ramach swych zainteresowań etnograficznych zbierał też materiały dotyczące zamierających zwyczajów pogrzebowych.

Przez wiele lat leśnik współpracował ze Stacją Ornitologiczną Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku-Sobieszewie – z wielkim zaangażowaniem obrączkował ptaki, zebrał bogate materiały dotyczące rozmieszczenia i biologii bociana białego (*ciconia, ciconia*). Leśniczówka Głucha Puszcza była przytuliskiem dla dziko żyjących zwierząt, które potrzebowały pomocy i opieki. Wielką miłością obdarzał psy, których ilość w obejściu niekiedy przekraczała 40 sztuk.

W latach 80. XX wieku Pijanowski był członkiem Narodowej Rady Kultury (kadencja 1982-1986) jako jedyny delegat województwa konińskiego. W tym czasie podjął działania zmierzające do uratowania kilku zabytków architektonicznych, między innymi dworów w Osówcu i Skubarczewie.

W latach 60. i 70. XX wieku Głucha Puszcza stale znajdowała się w orbicie zainteresowania mediów. Pijanowski wspominał udział w jednym z programów telewizyjnych: „*występowałem u Ireny Dziedzic. Zaprosili mnie do*

Głucha Puszcza 9.12.77

Ryc. 6. Jedna z wielu zachowanych karykatur przedstawiających S. Pijanowskiego.

Foto 6. Eine der zahlreichen Karikaturen von S. Pijanowski.

konkursu „Progi i bariery”. Występowały tam ciekawe osoby, m.in. ociemniały elektronik z Lasek, pan Lepianko, który wykonywał cudności z porcelany, alkoholik, co wyzwolił się po 5 latach z nałogu. Pamiętam, jak rozpocząłem swoje opowieści, to przez 20 minut nikt nie zgasił światelka. Operatorzy dyskutowali między sobą «Ma mówić?» «Niech mówi!». «Pokaż Pan, co Pan masz jeszcze w tym kufrze!». Zostałem ogłoszony człowiekiem roku w telewizji”. O działalności leśnika – pasjonata i jego niezwykłych, wręcz legendarnych zbiorach napisano kilkaset artykułów prasowych.

Pomimo tego, że Głucha Puszcza wrosła w krajobraz kulturalny pogranicza wielkopolsko-kujawskiego, na początku lat 80. XX wieku podjęto próbę przeniesienia zbiorów do Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie. Jednak po wielu protestach Pijanowskiego, przeciwko tej inicjatywie opowiedziało się Kujawsko-Pomorskie Towarzystwo Kulturalne w Bydgoszczy³. Prezes towarzystwa w uzasadnieniu pisał że „wyrwana z tego kontekstu większość bogatych zbiorów Głuchej Puszczy stracić może na swej wartości przybliżającej

(...) *historię i zwyczaje tej części naszej ojczyzny*⁴. Komisja Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych, rozpatrująca problem Głuchej Puszczy, podjęła decyzję o pozostawieniu zbiorów na miejscu aż do uzyskania przez Pijanowskiego wieku emerytalnego⁵. Z inną, znacznie korzystniejszą propozycją dla Pijanowskiego i jego zbiorów wystąpiły władze Gminy Mieścisko, które zaoferowały mu przeprowadzkę do zabytkowego dworu w Budziejewie. Pojawiały się również pomysły „przesiedlenia” leśnika do dworu Janta-Półczyńskich w Żabicy. Ostatecznie jednak zbieracz pozostał głuchy na wszelkie namowy i do końca życia nie opuścił swej leśniczówki.

Twórca zbiorów Głuchej Puszczy borykał się z coraz większymi problemami zdrowotnymi oraz permanentnym brakiem odpowiednich finansów na prowadzenie prywatnego muzeum i właściwego zabezpieczenia zabytków. Skromna emerytura nie wystarczała na opłacenie leków i wyżywienie dużej ilości psów. Placówka rzadko była udostępniana zwiedzającym, w końcu coraz bardziej zaniedbana stała się zupełnie niedostępna dla turystów i badaczy pragnących wykorzystać zbiory do celów naukowych. Z upływem czasu legendarne zbiory topniały, często sprzedawane za bezcen w celu pokrycia codziennych wydatków. W niejasnych okolicznościach zaginęło wiele bezcennych dla kultury narodowej zabytków – wśród nich słynny hełm z Jeziora Orchowskiego. Dodatkowo 6 lipca 2009 roku w czasie pobytu leśnika w szpitalu dokonano włamania do leśniczówki. Łupem złodziei padł zbiór starodruków, którego wartość oszacowano na 50000 zł. Sprawców kradzieży nie zdołano wykryć, a sprawę umorzono⁶. Stanisław Pijanowski zmarł 8 czerwca 2010 roku w słupeckim szpitalu i został pochowany w rodzinnym Mieścisku. Po jego śmierci z różnych stron pojawiały się roszczenia dotyczące jeszcze zachowanej części zbiorów. Zdaniem niektórych, wolą zmarłego było, by zbiory pozostały w Głuchej Puszczy pod opieką Gminy Orchowo, czego dowodzić miało nagranie sporządzone w szpitalu w Słupcy. Roszczenia wysuwał również Jan Huptys – długoletni mieszkaniec leśniczówki i najbliższy współpracownik zmarłego leśnika, powołujący się na rzekomy testament i akt notarialny. Po śmierci Jana Huptysia (w 2011 roku) wyjaśniono kwestię własności zbiorów, które zgodnie z ostatnią wolą spisaną przez Pijanowskiego odziedziczył jego siostrzeniec - Eugeniusz Rutkowski. Właśnie dzięki jego decyzji o przekazaniu Gminie Mieścisko spuścizny po wuju – Stanisławie Pijanowskim, miało szanse powstać niniejsze opracowanie (ryc. 7, 8).

4 Maciejewska 1992, s. 31-32.

5 GP-K25.

6 GP-K18.

Ryc. 7. Stan zabytków archeologicznych w Głuchej Puszczy, sierpień 2012 r.
Foto 7. Zustand der archäologischen Objekte in Głucha Puszcza, August 2012.

Ryc. 8. Zabytki archeologiczne ze zbiorów Pijanowskiego podczas opracowywania, kwiecień 2013 r.
Foto 8. Archäologische Objekte aus der Sammlung von S. Pijanowski während der Bearbeitung, April 2013.

I.2. DZIAŁALNOŚĆ ARCHEOLOGICZNA

Zainteresowanie archeologią narodziło się w Stanisławie Pijanowskim dość wcześnie, bo jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. Jego działalność związaną z poszukiwaniami zabytków archeologicznych i ich ratowaniem oraz popularyzacją wiedzy o pradziejach wśród młodzieży i lokalnych społeczności podzielić można na cztery okresy, których cezury wyznaczały zmiany miejsca zamieszkania i zatrudnienia. Należy jednak zaznaczyć, że pozostałe rozliczne zainteresowania leśnika (w tym etnografia, ornitologia, historia i wiele innych) powodowały, że działalność archeologiczna realizowana była z różnym zaangażowaniem, niekiedy wręcz zarzucana na pewien czas.

Pierwszy etap działalności archeologicznej Stanisława Pijanowskiego związany jest z pobytem w rodzinnej miejscowości – Mieścisku. Szczęśliwie zachował się pierwszy odkryty przez niego zabytek archeologiczny – dwustronny tłuk wykonany z kwarcytu (nr kat. 62 – tabl. 5:7; 36:5), określony przez samego znalazcę jako kilof. Artefakt został znaleziony na przyzbie kamieni polnych zebranych z pól w okolicach Mieściska, podczas pasienia krów. Od tego czasu, jak sam pisał w „*Księdze inwentarzowej zabytków archeologicznych*”, przeszukiwał pilnie każdy zbiór polnych kamieni⁷. Kolejne znaleziska z okresu okupacji (1940 i 1941 rok) – dwa przęsłiki i grzędziło gliniane do sieci, pochodziły z pola należącego do ojca Stanisława Pijanowskiego, położonego „zaraz przy miasteczku, jadąc z Mieściska do Podlesia Kościelnego, po lewej stronie”⁸. Warto przytoczyć opis okoliczności dokonania odkrycia. „Już na głębokości około 30 cm napotkaliśmy na bruk z kamieni polnych, a częściowo (znikoma ilość) łupanych. Pod kamieniami, na głębokości około 90 cm spotkaliśmy zwęglone belki, potłuczone skorupy i jakąś nieokreśloną tłustą szaro-białą maź. Łopata wolno wpuszczona, sama grzędziła w głąb (...) Oprócz tego bruku był również mur grubości około 1 m. Wywieziono z tego kilka wozów kamieni”⁹. Niestety, trudno dziś o precyzyjniejsze wskazanie miejsca dokonania opisanego odkrycia. Wydaje się, że jest to teren zajmowany w ostatnich latach przez budownictwo jednorodzinne (okolice ulicy Hanki Sawickiej).

We wrześniu 1948 roku Stanisław Pijanowski jeszcze jako uczeń Państwowego Liceum Pedagogicznego w Wągrowcu zgłosił pracownikom Muzeum Prehistorycznego w Poznaniu przypadkowe odkrycie grobu skrzynkowego ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym, wyoranego podczas prac polowych. W grobie znajdowały się 3 urny – jedna została zmiażdżona przez traktor, pozostałe przekazano do zbiorów szkoły powszechnej w Wągrowcu. Wydelegowany pracownik muzeum zabezpieczył znalezisko,

7 GP-D1, s. 18.

8 Tamże, s. 28.

9 Tamże, s. 28-29.

Ryc. 9. Badania amatorskie na cmentarzysku kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym, 1951(?) r.

Foto 9. Amateurggrabungen auf einem Friedhof der Pommerellischen Gesichtsurnenkultur in Podlesie Kościelne, 1951(?) .

a krótka wzmianka o nim ukazała się w czasopiśmie „Z otchłani wieków”¹⁰. Stanisław Pijanowski podał taką oto lokalizację nekropolii: „na piaszczystym wzgórzu wzniesieniu, na terenie PGR Podlesie Kościelne. Dotem przepływa lewy dopływ Wełny – Wściekleniec. Na prawo biegnie droga do Wągrowca i polna droga do Zbietki. Odległość od szosy 200 m. Niedaleko znajduje się lasek. Groby znajdują się na głębokości 25 cm pod powierzchnią ziemi – znajduje się już płyta wierzchnia”¹¹.

10 ZOW 1949, s. 24.

11 „Kronika i dzieje parafii Mieścisko”.

Ryc. 10. Jeden z grobów kultury pomorskiej odkrytych w Podlesiu Kościelnym, około 1950 r.

Foto 10. Eine der Grabstätten der Pommerellischen Gesichtsmaskenkultur in Podlesie Kościelne, ca. 1950.

W marcu 1949 roku oddelegowani pracownicy poznańskiego muzeum – mgr Leon Jan Łuka i mgr Stanisław Jasnosz - wyeksplorowali trzy najbardziej narażone na zniszczenie groby¹². Nowoodkryta nekropolia zlokalizowana była na stoku piaszczystego wzgórza na granicy wsi: Podlesia Kościelnego i Rudy-Koźlanki (obecnie część wsi Mieścisko), w pobliżu strugi (Wściekleniec), wpadającej do płynącej około 500 m dalej rzeki Wełny. Niejednoznaczne informacje nie pozwalają określić jednak w jakim związku pozostawało to odkrycie do dokonanego kilka miesięcy wcześniej.

Cmentarzyska (może jedna rozległa nekropolia?) położone na granicy Podlesia Kościelnego i Zbietki były dość intensywnie eksplorowane przez Stanisława Pijanowskiego i uczniów ze szkoły powszechnej w Mieścisku w latach 1949-1954 (ryc. 9, 10; tabl. 29, 30). Jak już wspomniano, w 1951 roku, w mieściskiej szkole utworzono Kółko Przyrodniczo – Krajoznawcze, którego członkowie prócz obserwacji przyrodniczych prowadzili poszukiwania archeologiczne w okolicy Mieściska. Wkrótce założono szkolne Kółko Prehistoryczne, które istniało od wakacji 1951 roku, według innych zaś zapisków dopiero od 1952 roku¹³. Należy tu jednak zaznaczyć, że działalność obu kółek zainteresowań, posiadających jednego opiekuna i często

12 Łuka 1949, s. 127.

13 W 1952 roku Pijanowski został też członkiem Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, do dziś zachowała się jego legitymacja członkowska nr 168 (GP-D10).

tych samych członków często się zazębiała. Niestety, nieznane jest miejsce przechowywania „*Kroniki Kółka Prehistorycznego w Mieścisku*”, na którą Stanisław Pijanowski często powoływał się w swych notatkach, nie zachował się również rękopis jego pracy „*Prehistoria okolicy Mieściska*”¹⁴. Brak wspomnianych dokumentów uniemożliwia dziś określenie numeracji stanowisk, na których prowadzono badania, dotyczy to zwłaszcza eksploracji grobów kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym. W tym przypadku nie sposób określić również licznych wyeksplorowanych grobów, a zachowane naczynia należy traktować obecnie jako bezspółowe¹⁵. Próbuąc prześledzić działalność Kółka Prehistorycznego w Mieścisku można opierać się wyłącznie na ogólnikowych wpisach w „*Kronice Kółka Przyrodniczo – Krajoznawczego*”, przechowywanej w archiwum Szkoły Podstawowej im. Stefana Czarnieckiego w Mieścisku oraz na nielicznych polowych zapiskach z wycieczek prehistorycznych i amatorskich badań wykopaliskowych¹⁶. Obydwa szkolne kółka zainteresowań, prowadzone przez Stanisława Pijanowskiego, posiadały własny zarząd, pieczętę i kronikę. Nadrzędnym celem działalności Kółka Prehistorycznego było gromadzenie zabytków archeologicznych i wiadomości o znaleziskach na terenie całego powiatu wągrowieckiego. W tym celu podejmowano liczne wycieczki terenowe, podczas których prowadzono amatorskie badania powierzchniowe oraz badania wykopaliskowe, zwłaszcza na terenie nekropolii ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym. Według zachowanych notatek w ramach działalności Kółka Prehistorycznego zorganizowano 45 wycieczek przyrodniczo-krajoznawczych i prehistorycznych na terenie gminy Wągrowiec. Podczas jednej z nich, na terenie Rudy-Koźlanki, zebrano kilkadziesiąt wyrobów krzemienych¹⁷. W dniu 5 czerwca 1952 roku zorganizowano wycieczkę do Popowa Kościelnego, której celem było stare grodzisko (?)¹⁸. Szczególnie intensywnie operowano w terenie we wrześniu i październiku 1953 roku, kiedy to stale podejmowano wyprawy po okolicy, przy czym w okresie 15-30 października 1953 roku były to codzienne wycieczki „*uwieńczone pomysłnymi wynikami*”¹⁹. O intensywności prac terenowych w tym czasie świadczą przytoczone poniżej fragmenty polowego dziennika badań, w którym zamieszczono też szkice odkrytych, eksplorowanych grobów (ryc. 11).

14 „*Kronika i dzieje parafii Mieścisko*”.

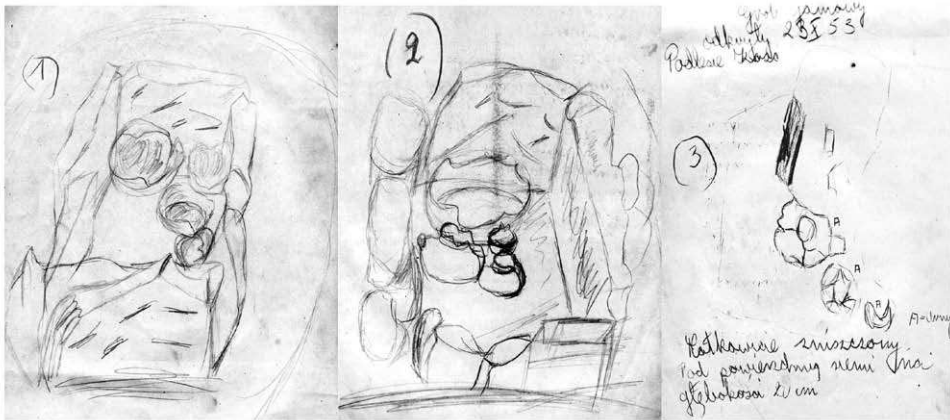
15 Wyjątkiem są tu 4 naczynia (nr kat. 143, 149, 152, 168) dość pewnie zidentyfikowane na podstawie rysunku grobu skrzynekowego nr 1 odkrytego w 1949 roku (tabl. 29).

16 GP-D7.

17 GP-D2, s. 73.

18 Być może chodzi tu o rozwożone „zamczysko” o nieustalonym obecnie położeniu, którego dotyczy wzmianka z 1955 roku; por. Śmigieński 1958, s. 462; Hensel, Kurnatowska 1980, s. 130.

19 GP-D7.

Ryc. 11. Rysunki połowe grobów kultury pomorskiej (nr 1-3) odkryte podczas wycieczek prehistorycznych w październiku 1953 r.

Foto 11. Feldzeichnungen von Grabstätten der Pommerellischen Gesichtsumenkultur (Nr. 1-3), entdeckt bei archäologischen Ausflügen im Oktober 1953.

„13 października 1953 r.”²⁰

Wycieczka prehistoryczna

Wykopaliska 15 i 16 października 1953 r.

Cmentarzysko Kultury pomorskiej [w Podlesiu Kościelnym – przyp. red.] 500–400 p.n.e.

15 października 1953 r.

Odkopano jeden zniszczony (zarwany) grób skrzynkowy [nr 1].

Zawartość: 4 urny (?) – prawdopodobnie w tym jedna przystawka.

Orientacja: z południowego wschodu na północny zachód od doływu Wetny (strugi) Wściekleńca.

Wymiary: głębokość wewnątrz od płyty kamiennej: 38–40 cm. Szerokość z północnego wschodu: 51 cm, z północnego zachodu: 60 cm. Długość: 110 cm. Zewnętrzna szerokość: 72 cm w północno-zachodniej stronie, 74 cm w południowo-wschodniej stronie. Głębokość zewnętrzna: 40 cm.

16 października 1953 r.²¹

Wykopaliska w Rudzie [Kozłance – przyp. red.].

20 Tamże.

21 W badaniach brali udział uczniowie: W. Kicmann, Z. Luleczka, L. Sroczyński, Z. Kujawa, E. Bodus, M. Kuszak, Z. Bareńkowski, T. Klupsch, H. Kowalski (kl. VI), Z. Małecki, A.(?) Smykowski (kl. VI), J. Krępa (kl. V), E. Rutkowski, B. Nowak (kl. VI), H. Wójtowski. Nie opisano wyników badań tego dnia, zamieszczono jedynie rysunek grobu oznaczonego nr 2.

17 października 1953 r.

Zebranie Kółka Prehistorycznego. Wybór zarządu nowego²². Wykład o kulturze pomorskiej. Omówienie dotychczasowych osiągnięć.

23 października 1953 r.

Wycieczka. Poszukiwania.

Grób jamowy [nr 3] odkryty w Podlesiu Kościelnym. Całkowicie zniszczony, pod powierzchnią ziemi na głębokości 20 cm.

24 października 1953 r.

Poszukiwania.

29 października 1953 r.

Wycieczka autobusem do Zbietki.

29-31 października 1953 r.

Porządkowanie mogił.²³

30 października 1953 r.

Wycieczka na wykopaliska dokonanie pomiarów, szkicu, planu, zakopywanie.

Wykopaliska w lesie Podlesie-Zbietka²⁴

Środa 21 października 1954 r.

Grób jamowy [nr 1].

Całkowicie zniszczony. Rosta sosna na urnach. Reszta przy sadzeniu [lasu – przyp. red.] uległa zgnieceniu. Korzenie wrosły w urny.

Inwentarz grobu 1 ze środy: duża urna, korzenie ją zepsuły, wewnątrz kolczyki (2 pary). [Urna?] była na samym spodzie. Na wierzchu niej leżały pogniecione urny. Wydobyto: połowę dużej popielnicy i uszkodzone nakrycie. W kościach znalazła się ciekawa zapinka. Głębokość dołu 1,10 [m].

Grób jamowy [nr 2].

Znalezione na głębokości 1,52 [m] urny: czarna urna z uszkodzonym dnem podobna do grzybka – fotografia. Oprócz tego mała, cała popękana i uszkodzona przystawka czarna i druga popękana przystawka. Na wierzchu leżała całkowicie uszkodzona i zniszczona urna. Ornament na wierzchu [pokrywki?] jodełkowy. Kamienie były, ale odrzucone”.

22 Przewodniczący: Z. Luleczka, zastępca : Z. Barełkowski, skarbnik: B. Nowak, kronikarze: L. Sroczyński, W. Kicmann, protokolant: H. Wójtowski.

23 Zapewne grobów z II wojny światowej.

24 GP-D4. Prawdopodobnie prowadzono wówczas prace na stanowisku 5 w Podlesiu Kościelnym (AZP 45-31/134).

Często prowadzono również badania powierzchniowe, najczęściej w najbliższej okolicy Mieściska (Mieścisko-Ulica – obecnie część wsi Mieścisko, Wiela, Zakrzewo, Zbietka).

Stanisław Pijanowski, jako opiekun szkolnych kółek zainteresowań, organizował też obozy dla młodzieży, między innymi nad Jeziorem Stępuchowskim. Podczas kilkudniowych wyjazdów nad wymienionym jeziorem odkryto trzy bliżej nieokreślone stanowiska archeologiczne. Podejmowano też dalsze wycieczki, których celem było zwiedzenie terenu badań wykopaliskowych w Gnieźnie (3 września 1952 roku), czy też osiedla obronnego w Biskupinie.

Prócz wyżej wymienionych, uczniowie mieściskiej szkoły powszechnej zajmowali się porządkowaniem mogił mieszkańców rozstrzelanych w 1939 roku oraz prowadzili działalność wystawienniczą. W ramach działalności Kółka Przyrodniczo-Krajoznawczego i Kółka Prehistorycznego zorganizowano kilka interesujących ekspozycji, na których prezentowano zabytki archeologiczne z terenu gminy Mieścisko. Pierwszą wystawę „*Gmina Mieścisko w świetle wykopalisk*” otwarto w budynku szkolnym w początkach marca 1952 roku, a w maju i czerwcu tego samego roku zabytki udostępnione zostały w siedzibie Gminnej Biblioteki Publicznej w Mieścisku podczas obchodów Dni Kultury (ryc. 12). Wystawa cieszyła się sporym zainteresowaniem, odwiedziło ją bowiem 408 osób. Już w październiku 1952 roku zabytki archeologiczne można było podziwiać w lokalu Obwodowego Komitetu Frontu Jedności Narodowej. W początkach 1953 roku, w mieściskiej szkole powszechnej, pod okiem opiekuna powstała gazetka ścienna „*Wykopaliska prehistoryczne na terenie naszego powiatu*”. Niebawem nadarzyła się okazja, by zabytki archeologiczne ukazać szerszej publiczności. Wydział Oświaty Powiatowej Rady Narodowej oddelegował Pijanowskiego do zorganizowania wystawy w Liceum Pedagogicznym w Wągrowcu, w związku z przygotowywaną powiatową konferencją nauczycielską. W sobotę, 22 sierpnia nauczyciel wraz z uczniami wyruszył wozem konnym do Wągrowca, aby zrealizować powierzone zadanie. Zaaranżowano wówczas dwie wystawy poświęcone dwuletniemu funkcjonowaniu mieściskich kół zainteresowań, a ich działalność została uznana za najlepszą w skali całego powiatu. Organizowane wystawy, jak pisał sam opiekun, wzbudzały zainteresowanie prądziejami wśród uczniów i ich wyczerlenie na problem ochrony zabytków archeologicznych. Wystawy przyczyniły się do powiększenia zbioru archeologicznego, większość bowiem artefaktów pochodziła przecież z odkryć przypadkowych i przekazywana była przez młodzież szkolną swemu nauczycielowi.

Jak już wspomniano, niejasno przedstawia się kwestia początków znajomości Stanisława Pijanowskiego z profesorem Józefem Kostrzewskim. Nie wykluczone, że pierwszy kontakt nastąpił jeszcze w 1948 lub 1949 roku po zgłoszeniu przez młodego fascynata znaleziska z Podlesia Kościelnego. Być

Ryc. 12. Pijanowski ze swymi uczniami na tle wystawy „Gmina Mieścisko w Świecie wykopalisk”. Szkoła powszechna w Mieścisku, 1952 r.

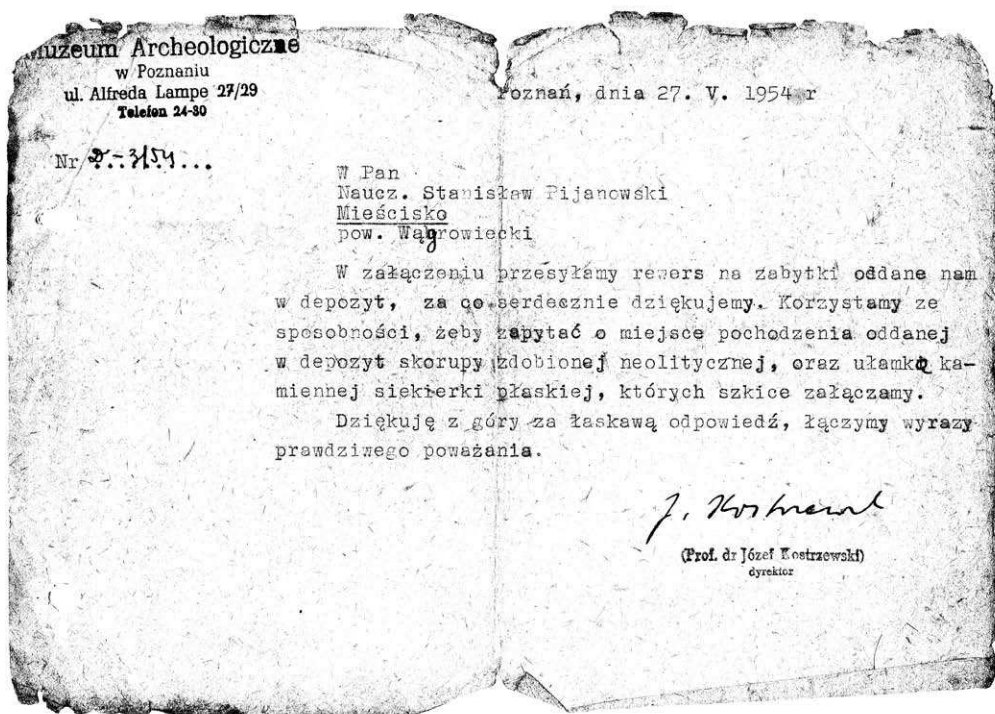
Foto 12. S. Pijanowski mit seinen Schülern vor der Ausstellung „Ausgrabungen in der Gemeinde Mieścisko”. Allgemeine Schule in Mieścisko, 1952.

może jednak, spotkanie to miało miejsce nieco później, może podczas badań powierzchniowych prowadzonych na terenie powiatu wągrowieckiego przez prof. J. Kostrzewskiego. O tym, że prof. J. Kostrzewski odwiedzał Mieścisko i zapoznał się z działalnością Pijanowskiego i z jego zbiorami zgromadzonymi w tutejszej szkole, świadczył życzliwy wpis w zaginionej obecnie *Kronika Kółka Prehistorycznego*²⁵. W 1954 roku wybitny poznański prahistoryk podarował też nauczycielowi z Mieściska kilka naczyń o nieustalonej proveniencji, pochodzących z magazynu Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (nr kat. 96-99 – tabl. 10:6, 7, 9, 10; 38:4, 5)²⁶, interesował się również żywo niektórymi zabytkami znalezionymi przez Pijanowskiego (ryc. 13)²⁷.

25 Prócz prof. Józefa. Kostrzewskiego wpisu do „*Kroniki Kółka Prehistorycznego*” dokonała też Maria Piaszykówna.

26 GP-D2, s. 53, 63. W 1949 roku nastąpiła zmiana nazwy tej instytucji z Muzeum Prehistoryczne na Muzeum Archeologiczne; por. Kaczmarek 2007, s. 16.

27 GP-K16.

Ryc. 13. Pismo prof. Józefa Kostrzewskiego w sprawie zabytków przekazanych w depozyt do Muzeum Archeologicznego w Poznaniu.

Foto 13. Schreiben von Prof. Józef Kostrzewski bezüglich der dem Archäologischen Museum in Poznań in Verwahrung gegebenen Objekte.

W 1954 roku uczniowie skupieni w Kółku Prehistorycznym przygotowali dyplom honorowy dla prof. J. Kostrzewskiego: „Panu Prof. dr. Józefowi Kostrzewskiemu – wielkiemu uczonemu i prawdziwemu przyjacielowi nauki i młodzieży, nadajemy dyplom honorowy z okazji 40-lecia pracy naukowej dla dobra archeologii polskiej i prawdziwej nauki, za jego mrówczą pracę, wkład do nauki ogólnoludzkiej, rozstawienie archeologii polskiej na szerokim świecie, za współpracę i opiekę nad naszym Kółkiem”²⁸. Dyplom ten został wręczony dostojnemu jubilatowi w siedzibie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu.

Wczesny okres zainteresowań archeologią przez Pijanowskiego zamyka porzucenie pracy w szkole i rozpoczęcie studiów w Poznaniu.

Kolejny etap obejmuje okres od września 1954 roku aż do 1959 roku, czyli do momentu podjęcia pracy w Technikum Leśnym w Rogoźniku. Na skutek licznych zajęć związanych ze studiami na Akademii Rolniczej, rzadszej obecności w Mieścisku, działalność archeologiczna uległa znacznemu ograniczeniu. Można jedynie przypuszczać, że jednym z powodów tej sytuacji było pewne rozczarowanie i zniechęcenie po niefortunnie zakończonych studiach archeologicznych.

Przez ten czas procentowała jednak wiedza przekazana młodzieży podczas pracy w szkole, w Mieścisku. Byli uczniowie oraz znajomi nadal informowali Pijanowskiego o zabytkach znajdujących w czasie prac rolnych, czy budowlanych. W tym okresie do zbiorów włączono topór kamienny znaleziony jeszcze w 1886 roku podczas budowy siedziby Władysława Janta-Połczyńskiego w Redgoszczy i od tego czasu pozostający w jego zbiorach (nr kat. 46 – tabl. 4:6; 35:6). Zabytki włączone do zbioru w omawianym czasie pochodziły w większości z okolic Mieściska. Z bardziej interesujących przedmiotów należy wymienić niezachowaną w zbiorze siekierę brązową znaną w rejonie cmentarzyska ludności kultury pomorskiej w Stępuchowie (nr kat. 89 – tabl. 10:3), a także wczesnobrązowy niedokończony młot kamienny z Werkowa, wydobyty z torfu wraz z kośćmi owcy kopalnej²⁹. Niektóre artefakty pozyskano z dalej położonych miejscowości powiatu wągrowieckiego (młotek z poroża znaleziony w Smuszewie, nr kat. 95 – tabl. 10:5, topór z Czeszewa – nr kat. 53 – tabl. 5:1; 35:13). W rękach Pijanowskiego znalazły się też zabytki pochodzące z powiatu żnińskiego (topór kamienny z Janowca Wielkopolskiego, nr kat. 77 – tabl. 8:7) i gnieźnieńskiego (łyżwa kościana ze Wzgórza św. Wojciecha w Gnieźnie, nr kat. 213 – tabl. 21:7, fragment siekiery krzemiennej z Mieleszyna, nr kat. 6 – tabl. 1:16; 33:8). W 1956 roku, przebywając na praktykach studenckich w Powodowie, pow. wolsztyński, pozyskał od kierownika tamtejszej szkoły topór kamienny (nr kat. 79 – tabl. 8:9) i gliniany przęslik w zamian „za monety piastowskie i ząb mamuta”³⁰. W roku kolejnym do zbioru włączył zabytki znalezione podczas budowy Kombinatoru Ogrodniczego PGR w Owińskach koło Poznania. Nawet epizodyczny pobyt w Leśnictwie Wygoda pozostawił swój ślad w kolekcji – stamtąd pochodzi dłuto przerobione z siekiery krzemiennej (nr kat. 9 – tabl. 1:19; 33:5).

W 1959 roku, Pijanowski rozpoczął pracę jako wykładowca w Technikum Leśnym w Rogozińcu, pow. świebodziński, oddalonym o 120 km od Mieściska. Nowe, nieznane otoczenie musiało pozytywnie wpłynąć na leśnika, który od samego początku starał się wśród młodzieży rozbudzić zainteresowanie archeologią. We lutym 1960 roku przygotował wystawę „Chrońmy zabytki archeologiczne”, na której eksponowano ponad 100 zabytków pochodzących w większości z powiatu wągrowieckiego (ryc. 14)³¹. Wystawa ta, przygotowana przy okazji wywiadówki, trwała zaledwie kilka dni (6-12 lutego), jednak organizator nie omieszkał poinformować o jej

29 Gatunek określił Kazimierz Chmielewski, którego Pijanowski poznał zapewne podczas studiów na Akademii Rolniczej; por. GP-D1, s. 14.

30 GP-D1, s. 30-31.

31 Maciejewska 1992, s. 69.

Ryc. 14. Fragment wystawy „Chronić zabytki archeologiczne” w Technikum Leśnym w Rogozińcu, luty 1960 r.

Foto 14. Ausschnitt der Ausstellung „Schützt archäologische Denkmäler” Fachschule für Wald- und Forstwirtschaft in Rogoziniec, Februar 1960.

otwarcu dyrekcji muzeum w Międzyrzeczu³². Drugą wystawę „1000-lecie Państwa Polskiego” zorganizowano już w kwietniu 1960 roku. W tym samym roku, we wrześniu, otwarto wystawę „Byliśmy tu przed tysiącem lat”, którą zwiedziło aż 1200 osób, w tym prof. dr Zdzisław Rajewski – dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie³³.

Dzięki kontaktowi z młodzieżą Pijanowski otrzymywał interesujące informacje o znaleziskach archeologicznych dokonanych w miejscowościach położonych nawet kilkaset kilometrów od Rogozińca.

W 1959 roku, Pijanowski otrzymał fragmenty popielnicy kultury wielbarskiej (nr kat. 197 – tabl. 20:9), pochodzącej z przypadkowego odkrycia dokonanego rok wcześniej w miejscowości Kocik-Młyn (obecnie część wsi Białośliwie). Naczynie to udało się nie bez trudu zrekonstruować – kleił ją „3 wieczory wspólnie z Jurkiem Sokołowskim”³⁴.

32 GP-K7. Relację z tej wystawy wraz z fotografiami przesłano do redakcji „Zotchłani Wieków”, niestety z powodu słabej jakości dostarczonych fotografii nie zamieszczono ich w artykule. W odpowiedzi redakcji z dnia 3 lutego 1961 roku, zwrócono uwagę organizatorowi ekspozycji na pewne nieścisłości w datowaniu niektórych artefaktów – m. in. „w gablotce dotyczącej mezolitu umieszczono siekiery notorycznie neolityczne” oraz na użycie błędnego terminu „epoka kamienia wierconego”. Doceniono jednak wartość edukacyjną przygotowanej ekspozycji, oferując pomoc pracowników poznańskiego muzeum w organizacji kolejnych przedsięwzięć; por. Maciejewska 1992, zał. 9. Podczas organizacji wystaw w Technikum Leśnym w Rogozińcu, Pijanowski zwracał się z prośbą o pomoc do pracowników muzeum międzyrzecznego, jednak nie otrzymał stamtąd oczekiwanego wsparcia; por. Maciejewska 1992, s. 70.

33 Tamże.

34 GP-D2, s. 52.

O zapale i energii z jakimi wykładowca angażował się w ratowanie zabytków archeologicznych świadczy przytoczony poniżej opis wydarzeń.

Po zorganizowaniu wystawy w Technikum Leśnym do Stanisława Pijanowskiego zgłosił się trzecioklasista Bogusław Armatys, donosząc o interesującym jego zdaniem odkryciu dokonanym wiosną 1959 roku w Kościanie podczas budowy Domu Katolickiego. Przy kopaniu fundamentów pod ten budynek natrafiono „na dużą ilość różnych garnków”³⁵. Nauczyciel i jego uczeń kilkakrotnie, w kwietniu i maju 1960 roku, odwiedzali odległy o ponad 70 km Kościan (dystans ten pokonywali motocyklem) oraz parafię w Prochach, dokąd w międzyczasie przeniósł się ks. Zbigniew Gmerek – jeden ze świadków odkrycia (ryc. 15)³⁶. Pijanowski nie tylko zdołał pozyskać od odkrywców pięć wydobytych rok wcześniej zabytków, ale też przeprowadził drobiazgowy śledztwo, dzięki któremu można dziś odtworzyć okoliczności i kontekst znaleziska. Odkrycia dokonano nieopodal fary kościańskiej, około 80 m od brzegu Obry. Na głębokości około 1 m natrafiono na jamę średnicy 2 m z dużą ilością porozrzucanej w nieładzie ceramiki. Wśród niej znajdowały się garnki dochodzące do 60 cm wysokości, miseczki, kubki, niektóre z naczyń pokryte były brudno żółtą polewą. Prócz ceramiki naczyniowej, w jamie znajdował się również kafel płytowy przedstawiający bajkową scenę – lisa przemawiającego do gęsi oraz „jakiś mieczyk (?)”³⁷. Część naczyń nosiła ślady działania ognia, świadkowie zapamiętali też dużą ilość węgla drzewnego w otoczeniu zabytków. Stanisławowi Pijanowskiemu udało się pozyskać kafel płytowy (nr kat. 235 – tabl. 25:5)³⁸ oraz cztery naczynia – późnośredniowieczne garnki/kubki uchate (ryc. 16). Pierwszy z wymienionych okazów, już w następnym roku został wypożyczony do Muzeum Narodowego w Poznaniu na wystawę Wielkopolskiej Sztuki Ludowej, skąd już nigdy nie wrócił do zbiorów leśnika (ryc. 17)³⁹. Pijanowski dotarł również do artysty plastyka Teodora Grześkowiaka, który był w posiadaniu kilku naczyń. Dzięki schematycznym rysunkom tych ostatnich dziś wiadomo, że wśród materiałów wydobytych w Kościanie znajdowały się również gliniane trójnóżki oraz pucharek/kubek z faliście ukształtowaną krawędzią i ornamentem radełkowym na brzuścu⁴⁰. Zdaniem leśnika kościańskie naczynia pochodziły z 1. połowy XIV wieku⁴¹. Prócz już wymienionych artefaktów, Pijanowskiemu udało się

35 Tamże, s. 55.

36 GP-K6.

37 Być może kord?

38 Dokładne omówienie odkrycia kościańskiego wykracza poza zakres niniejszej publikacji, będzie zatem przedmiotem odrębnego opracowania.

39 GP-K12. Kafel ten jest obecnie eksponowany w poznańskim ratuszu.

40 GP-D2, s. 56.

41 Na podstawie zachowanych rysunków ceramiki i ich fotografii datowanie to należałoby przesunąć na wiek XV.

Odpis

Ks. Proboszcz Zbigniew Gmerek
Prochy poczta Wielichowo pow. Grodzisk
Rogorzyniec - Miejskie 12.IV.60

Przew. Ks. Proboszczu!

"Laudetur homo Christus"!

Osmielam się przestać przegadaniem i
Próbować serdecznie podziękowanie za
uwatowanie od miszorenia wykopalisk
archeologicznych w Kościanie

Wędrak palisadnych ogólnie,
uwatowany seramię raliorytym
do IV okresu Epoki Brązu czyli
młodo dolego okresu brązowego
trwającego od 1100 do 900 przed
narodzeniem Chrystusa, a przynależą
do "Grupy środkowo-polskiej", która
jest jedną z odmian Kultury Lużyckiej

Między, dopiero na przykładzie
catorci odkopanej seramię w Kościanie
mójnały wyznia odpowiednie wnioski.
Postaram się jeszcze raz lub dwa
wybrać do Kościana, aby o ile się da
zabrać cały odkopany materiał.
Jeśli Przew. Ks. Proboszcz nie będzie
się gniewał, iż jestem natrętem,
to postaram się stojić panowną
wisytę.

- Verte -

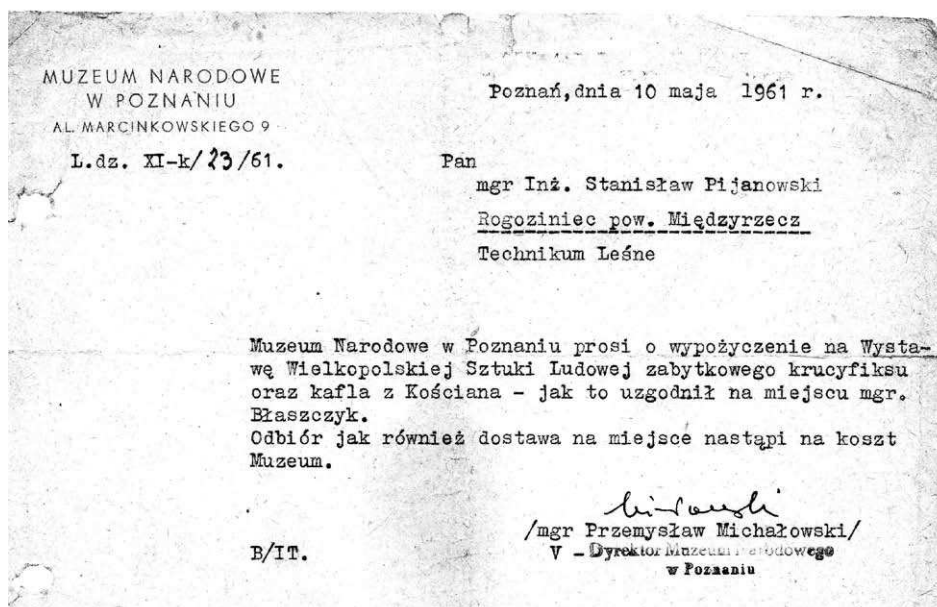
Ryc. 15. Korespondencja z ks. Zbigniewem Gmerek z parafii Prochy w sprawie odkryć w Kościanie.

Foto 15. Schriftverkehr mit Pfarrer Zbigniew Gmerek aus der Gemeinde Prochy bezüglich der Entdeckungen in Kościan.

Ryc. 16. Zabytki odkryte w Kościanie, przekazane przez ks. Z. Gmerka. Zdjęcie wykonane w Głuchej Puszczy, lata 60. XX w.

Foto 16. In Kościan gefundene Objekte, übergeben durch Pfarrer Z. Gmerek. Fotografie gemacht in Głucha Puszcza, 60-ger Jahre des XX Jh.

Ryc. 17. Pismo z Muzeum Narodowego w Poznaniu w sprawie wypożyczenia gotyckiego kafla pochodzącego z Kościana.

Foto 17. Schreiben vom Nationalmuseum in Poznań bezüglich der Ausleiher einer gotischen Kachel aus Kościan.

pozyskać również wazę kultury łużyckiej, znajdującą się w posiadaniu pana Olka – przewodniczącego rady parafialnej w Kościanie (nr kat. 120 – tabl. 12:13; 39:2). Naczynie to miało również zostać znalezione przy okazji budowy Domu Katolickiego, co jednak archeolog – amator uznał za pomyłkę, wyrażając wątpliwość czy w ogóle pochodzi z Kościana⁴².

Prócz znalezisk kościańskich w zbiorach Pijanowskiego znalazła się między innymi mała urna twarzowa wydobyta w 1958 roku w Wudzyniu, pow. bydgoski (nr kat. 178 – tabl. 18:1), fragment naczynia potrójnego z cementarzyska w Dębiczku, pow. średzki (nr kat. 100 – tabl. 10:8), wydobyty jeszcze w 1929 roku oraz wczesnośredniowieczna (?) okładzina z poroża wykopana w 1920 roku podczas prac budowlanych prowadzonych przy rynku w Środzie Wielkopolskiej (nr kat 211 – tabl. 21:3; 42:15).

W 1961 roku leśnik wszedł w posiadanie interesującego zbioru należącego do kierownika szkoły w szkole podstawowej w Dąbrówce Wielkopolskiej – pana Szućnika (ojca jednego z uczniów technikum rogozińskiego). Zabytki te wcześniej znajdowały się w rękach pana Pająka – nauczyciela ze szkoły w Brójcach. W skład zbioru wchodziło siedem zabytków: dwustożkowata urna kultury łużyckiej wraz z nakrywającą ją misą (nr kat. 112, 113 – tabl. 11:7; 10 38:7, 8), dwie przystawki grobowe tejże kultury, fragment naczynia z okresu wpływów rzymskich (nr kat. 203 – tabl. 20:3), antyczna (?) lampka oliwna (nr kat. 206 – tabl.18:4) oraz nowożytny ciężarek do sieci (nr kat. 264 – tabl. 27:7). Niestety nie sposób określić skąd pochodziły omówione zabytki (okolice Brójec ?), nie można wykluczyć, że stanowiły one część jeszcze wcześniej zgromadzonej kolekcji.

Niejasno przedstawia się pochodzenie 17. zabytków opisanych w inwentarzu lakonicznie: „*Chociszewo, pow. Międzyrzecz, woj. zielonogórskie*”⁴³. Niestety, większość omawianych zabytków uległa rozproszeniu, część z nich znana jest jednak z archiwalnych fotografii. Nadane numery inwentarzowe wskazują, że wszystkie przedmioty z tej miejscowości zostały włączone do zbioru w 1962 roku. Wśród artefaktów pochodzących z Chociszewa znajdowało się 8 naczyń – przystawek datowanych na wczesną epokę żelaza (grupa białowicka kultury łużyckiej), pochodzących być może z jednego zespołu grobowego (nr kat. 101-103, 105-109) oraz jedna niewielka amfora z ornamentem guzowym (nr kat. 104 – tabl. 11:4). Pozostałe artefakty to waza kultury wielbarskiej (nr kat. 198; tabl. 20:5; 41:20), amfora antyczna (?) (nr kat. 207; tabl. 18:5), pięć przęślików (nr kat. 267, 269, 273, 275, 282) oraz szklany paciorek (nr kat. 190 – tabl. 19:16; 41:11)⁴⁴.

42 GP-D2, s. 59. Wazę tę Pijanowski określił jako pochodzącą z IV EB. Prócz niej w gabinecie lekarskim syna p. Olka znajdowały się jeszcze dwa naczynia (urny) kultury łużyckiej – jedno z nich służyło jako podstawka pod doniczkę (!)

43 Tamże, s. 77-83.

44 Ostatni z zabytków został opisany przez Pijanowskiego jako „przęslik kamienny koloru czarnego z pięknym ornamentem geometrycznym – malowanym kolorem czerwonym”; por. GP-D2, s. 83.

Przebywając w Rogozińcu Pijanowski wraz z uczniami technikum penetrował najbliższą okolicę, prowadząc amatorskie badania powierzchniowe. I tu również założył Szkolne Koło Archeologiczne, o działalności którego brak jednak bliższych informacji⁴⁵.

W 1960 roku obiektem zainteresowania wykładowcy stało się grodzisko w Wilenku, pow. świebodziński (stan. 1). W czasie wizytowania tego obiektu stwierdził on, że miejscowa ludność rozgrzebuje wały, polując na mieszkające w nich borsuki. Zabezpieczony wówczas zbiór ceramiki, datowany na koniec IX – połowę X wieku, został opublikowany w formie krótkiego artykułu przez Elizę Naumowiczównę⁴⁶. Penetracją objęto też osadę przygrodzową (stan. 1a), na powierzchni której znaleziono przęślik gliniany (nr kat. 274 – tabl. 28:8; 44:15), dwie podkowy średniowieczne (nr kat. 223, 224 – tabl. 23:5, 6) i tak samo datowane wędzidło czterocłonowe (nr kat. 225 – tabl. 22:3; 42:5). W lutym 1963 roku uczniowie technikum wykonali pomiary terenowe, na podstawie których powstał schematyczny plan grodziska oraz przyległej do niego osady z zaznaczonymi miejscami odkrycia zabytków (ryc. 18). Według informacji Michała Kołpowskiego – byłego ucznia technikum leśnego, biorącego czynny udział w poszukiwaniach powierzchniowych analogiczny plan sporządzono też dla grodziska wczesnośredniowiecznego Żabi Młyn, położonego w dolinie Gniłej Obry, na gruntach Dąbrówki Małej, pow. świebodziński⁴⁷.

W 1959 roku leśnik rozpoczął inwentaryzację swego ciągle powiększającego się zbioru i zaczął prowadzić „*Księgi inwentarzowe zabytków archeologicznych*”, będące głównym źródłem informacji wykorzystanych w niniejszym opracowaniu. Pierwsza księga, zawierająca spis 100 zabytków, sporządzony „na podstawie metryczek i notatek”, została założona 1 lipca 1959 roku, a zamknięta 24 sierpnia 1961 roku. Drugą księgę założono 24 stycznia 1962 roku i prowadzono już mniej starannie, z długimi niekiedy przerwami aż do 1973 roku (ostatni wpis).

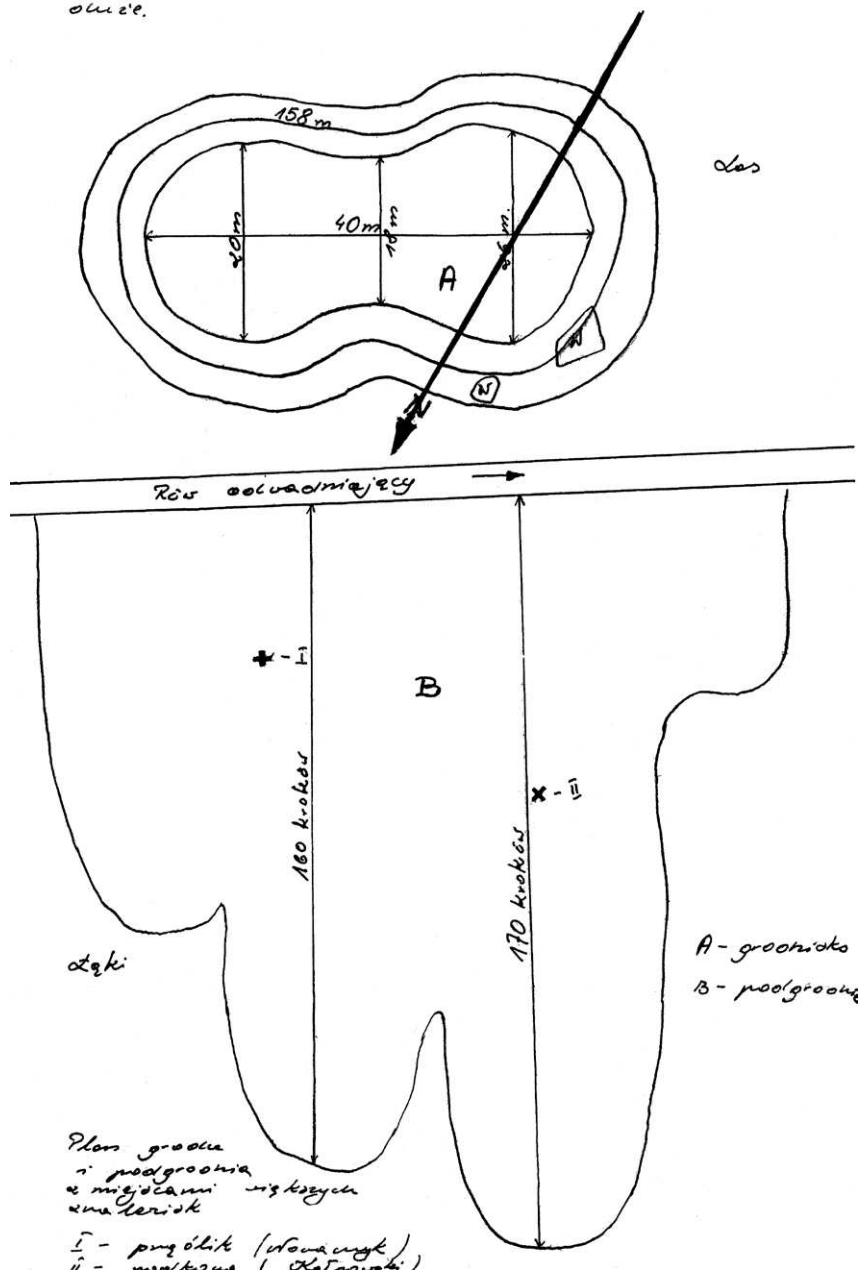
Mimo zmiany miejsca zamieszkania i zatrudnienia, Pijanowski nie zaniedbał troski o zabytki pradziejowe swych rodzinnych okolic. Podczas jednej z wizyt połączonej z polowaniem zbiorowym w okolicach Stępuchowa, 31 grudnia 1959 roku, leśnik dowiedział się od jednego z gajowych o wykopywaniu naczyń kultury łużyckiej. Już 4 stycznia 1960 roku, w towarzystwie swych byłych uczniów ze szkoły w Mieścisku, przeprowadził wizję wskazanego miejsca, gdzie stwierdził obecność silnie zniszczonego cmentarzyska kultury łużyckiej. Na powierzchni i tuż pod nią zalegały liczne kamienie,

45 Maciejewska 1992, s. 67.

46 Naumowiczówna 1963, s. 329-332; Hensel, Hilczer-Kurnatowska, Łosińska 1995, s. 228-229; por. też archiwum MAP –teczka Wilenko, gm. Szczaniec, nr 5329.

47 Z grodziska tego pochodziło, nie zachowane dziś, szydło kościane (nr kat. 214).

Dokonywamy pionowego pomiaru grodziska w przekroju. Wyniki są wzrost rewersyjny. Wzgoly nieprzymierzaniem się jest ono tak duże.

Ryc. 18. Plan grodziska wczesnośredniowiecznego i osady przygrodzowej w Wilenku (stan. I i 1a) wykonany przez uczniów Technikum Leśnego w Rogozińcu. Na planie zaznaczono miejsce odkrycia zabytków, luty 1961 r.

Foto 18. Plan einer Burg aus dem frühen Mittelalter und einer Siedlung in Wilenku (I und 1a) erstellt durch Schüler der Fachschule für Wald- und Forstwirtschaft in Rogoziniec. Auf dem Plan wurden die Fundorte von Objekten markiert, Februar 1961.

urny zaś rejestrowano na głębokości około 90 cm. Pijanowski prosił o zaprzestanie karczunku aż do wizyty archeologów oraz o zgłoszenie odkrycia w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Wągrowcu. Dzięki zebrany wówczas, a zachowanym do dziś fragmentom naczyń (nr kat. 127 – tabl. 13:2-21), można datować omawianą nekropolię na schyłek epoki brązu i wczesną epokę żelaza.

We wrześniu 1960 roku Eugeniusz Rutkowski – siostrzeniec i były uczeń leśnika - doniósł o odkryciu dokonany w miejscowości Kakulin⁴⁸ podczas budowy budynków biurowych Nadleśnictwa Sierniki. Na głębokości około 1,6 m natrafiono na dużą ilość kamieni polnych. Po przyjeździe na miejsce, Pijanowski zebrał fragmenty ceramiki (niektóre przepalane), pewną ilość rozbitych naczyń przekazał nadleśniczemu inż. Barzyk⁴⁹. Z pozyskanych naczyń udało się zrekonstruować leśnikowi jedno naczynie – zachowany do dziś dzban stalowoszary (nr kat. 236 – tabl. 25:11), pozostałe fragmenty (nr kat. 237) uległy zagubieniu. Przetrwały jednak ich niedokładne szkice, pozwalające na przybliżone określenie chronologii (późne średniowiecze – okres nowożytny).

W archiwum MAP i w archiwum Głuchej Puszczy zachowała się korespondencja Stanisława Pijanowskiego skierowana do dyrekcji tej instytucji. W piśmie z 15 września 1961 roku autor informował o stanowisku kultury łużyckiej położonym w Mieścisku na południe od drogi do Rudy Koźlanki, niszczone w trakcie eksploatacji piasku (stan. 1)⁵⁰. Zgłoszenie to szybko przyniosło oczekiwany efekt, już 26 września przeprowadzono tu badania, ratując przed zniszczeniem fragment osady z przełomu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Kolejny list z prośbą o interwencję w sprawie tego samego stanowiska, związany zapewne z poszerzeniem obszaru eksploatacji kruszywa, datowany jest na 7 września 1966 roku⁵¹.

W tym okresie włączona została również do zbiorów pewna ilość za- bytków z powiatu wągrowieckiego – najczęściej były to znaleziska byłych uczniów S. Pijanowskiego i jego znajomych.

Nową kartę życia a zarazem i działalności archeologicznej otwiera przeprowadzka do Leśniczówki Głucha Puszcza koło Orchowa. Zapewne nie było to przedsięwzięcie łatwe do zrealizowania, zważywszy na zgromadzone zbiory. Niestety, znaleziska pochodzące z okolic Orchowa nie były już wpi-sywane do „*Książ inwentarzowych zabytków archeologicznych*”, za wyjątkiem

48 Wieś w gminie Mieścisko.

49 GP-D2, s. 60-61.

50 Archiwum MAP –teczka Mieścisko, gm. loco, nr 3576. W swym liście Pijanowski określił niszczo-
ne stanowisko jako cmentarzysko, być może sugerując się faktem wydobywania w pobliżu urn
jeszcze przed wybuchem II wojny światowej.

51 Tamże; GP-K11.

Ryc. 19. Na brzegu Jeziora Orchowskiego. Rybak Józef Załuska wskazuje miejsce wyłowienia hełmu wczesnośredniowiecznego, lipiec-sierpień 1969 r.

Foto 19. Am Ufer des Ochorowski - Sees. Fischer Józef Załuska zeigt den Fundort eines frühmittelalterlichen Helmes, Juli - August 1969.

jednego egzemplarza pięciobocznego topora znalezionej w pobliżu Linówca (nr kat. 76 – tabl. 8:6)⁵². Najprawdopodobniej wpływ na zaniechanie inwentaryzacji zabytków archeologicznych miały liczne problemy związane z tworzeniem, a później funkcjonowaniem Punktu Zbiorów Regionalnych. W latach 60. XX wieku Pijanowski, dzięki wywiadam wśród miejscowej ludności, zebrał sporo interesujących informacji o wcześniejszych odkryciach na pograniczu Kujaw i Wielkopolski; część z nich do dziś zachowała się w archiwum Głuchej Puszczy.

W niedługim czasie po przeprowadzce Pijanowskiego do nowej leśniczówki w niedalekim Osówcu doszło do interesującego odkrycia. 15 sierpnia 1963 roku, bawiące się na polu PGR dzieci natrafiły na dużą ilość srebrnych monet, które zostały rozdzielone wśród znalazców, a towarzyszące im przedmioty (fragmenty naczyń, pozostałości tkaniny) – wyrzucone⁵³. Tydzień później wiadomość o odkryciu skarbu dotarła do Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego, a wydelegowany pracownik R. Kuczma

52 GP-D2, s. 85.

53 Pietroń 2001, s. 199-206. Wersję tę potwierdza fotografia wykonana w leśniczówce Głucha Puszcza, na której widoczna jest gablota z monetami z Osówca wraz z fragmentami zabezpieczającego je naczynia.

rozpoczął żmudną akcję odzyskiwania numizmatów wchodzących w skład depozytu. Jeden z odkrywców (S. Kosiński) zeznał, że „jego” część skarbu „oraz wszystkie skorupki ze skrawkiem materiału” zabrał Pijanowski⁵⁴. Leśnik nie tylko zwrócił zabezpieczoną część skarbu - ale też - jako członek Polskiego Towarzystwa Archeologicznego - czynnie uczestniczył w odzyskiwaniu pozostałej części numizmatów⁵⁵.

Najbardziej znanym zabytkiem archeologicznym znajdującym się w zbiorach Głuchej Puszczy był hełm wczesnośredniowieczny z nosalem, datowany na XI-XII wiek (nr kat. 217 – tabl. 24). Szłom został wyłowiony siecią rybacką z Jeziora Orchowskiego przez Stanisława Załuskę – mieszkańca Orchowa (ryc. 19)⁵⁶. Bardzo szybko zabytek znalazł się w rękach Pijanowskiego, a dzięki niemu wiadomość o odkryciu szybko dotarła do Biskupina. Niebawem w podorchowskiej leśniczówce zjawili się prof. Z. Rajewski, dr Jerzy Głosik i Walenty Szwajcer, a hełm został wypożyczony celem wykonania analiz specjalistycznych, opracowania i fachowej konserwacji.

Pierwsza, dość lakoniczna wzmianka o znalezisku została opublikowana w czasopiśmie „*Z otchłani wieków*”⁵⁷, liczne artykuły pojawiły się w innych czasopismach popularnonaukowych, jak również w prasie codziennej. Informacja o unikatowym znalezisku szybko obiegła środowisko naukowe, wzbudzając zrozumiałe poruszenie. Znaleziskiem zainteresował się między innymi wybitny bronioznawca prof. dr Andrzej Nadolski, który w liście z dnia 2 września prosił Pijanowskiego o przesłanie szczegółowych danych o odkryciu i przesłanie fotografii hełmu⁵⁸.

Już we wrześniu 1969 roku pod kierunkiem dra J. Głosika przeprowadzono trzydniowe poszukiwania podwodne w Jeziorze Orchowskim, z udziałem Klubu Płetwonurków Bentos działającym przy Zakładzie Kryminalistyki Komendy Głównej MO w Warszawie, jednak bez spodziewanych rezultatów.⁵⁹

Pomimo niepowodzenia zdecydowano o powtórzeniu badań podwodnych w roku kolejnym, czego wielkim orędownikiem był Pijanowski.

W tym czasie Pijanowskiego zaczął niepokoić zbyt długi, jego zdaniem, okres przetrzymywania hełmu w Warszawie, czemu dał wyraz w liście do

54 Tamże, s. 201.

55 W sumie odzyskano 153 monety ze skarbu ważącego pierwotnie ok. 4 kg. Prawdopodobnie w skład skarbu wchodziły też złote monety; por. Pietroń 2001, s. 199-200.

56 Odkrycia dokonano w dniu 26 lipca 1969 roku, prócz hełmu wydobyto wówczas sprzączkę do pasa.

57 Głosik 1969, s. 356-357; szerzej na temat hełmu i innych militariów pochodzących z tego akwenu; por. Rajewski 1973.

58 GP-K13.

59 Badania podwodne w Jeziorze Orchowskim zostały szeroko omówione w artykule Z. Bukowskiego; por. Bukowski 1978, s. 53-139.

WARSZAWA
PMA-1-1022/82/69

Warszawa, dnia 15 września 1969 r.

Pan
Inż. St. Pijanowski
Głucha Puszcza
p-ta Orchowo
pow. Mogilno

W odpowiedzi na list Pański, komunikuję uprzejmie, że hełm jest analizowany a w Muzeum Wojska Polskiego wykonują jego kopię - tak że po tych czynnościach otrzyma go Pan z powrotem. Chciałbym zwrócić uwagę, że robienie zbyt wielkiego szumu wokół znaleziska może, co niestety się zdarza - spowodować różne amatorskie /a to znaczy niszczycielskie/ poszukiwania w jeziorach i w innych miejscach. Hełmu nie można dawać do ręki osobom niepowołanym i trzeba go umieścić w gablocie. Obawiam się, że w trakcie bytności wycieczek nie zabezpieczone różne eksponaty mogą być przez zbieraczy czy też złodziejasków ukradzione - więc czego wymagają przepisy muzealne - eksponaty muszą być zabezpieczone !. Osobiście uważam, że zbiory należałoby umieścić w Mogilnie po uprzednim stworzeniu tam Muzeum Ziemi Mogileńskiej. Sprawę tą należałoby szeroko rozważyć. Wydaje mi się, że wtedy Pańskie zbiory razem z Panem byłyby podstawą takiego właśnie Muzeum.

P.S. Jak Pan widzi poszukiwanie pletwonurków dały wynik negatywny więc i szum był raczej szkodliwy. Powtórzmy je w roku przyszłym.

Łączę poddopiewania
D. RAJEWSKI
Prof. dr. Zdzisław Rajewski

Ryc. 20. Pismo prof. Zdzisława Rajewskiego w sprawie odkrycia hełmu.
Foto 20. Schreiben von Prof. Zdzisław Rajewski bezüglich der Auffindung des Helmes.

prof. Z. Rajewskiego (ryc. 20). W w odpowiedzi z dnia 15 września, dyrektor PMA w Warszawie informował, że hełm jest poddawany analizom, a w Muzeum Wojska Polskiego wykonywana jest jego kopia. Jednocześnie przestrzegali leśnika, że „robienie zbyt wielkiego szumu wokół znaleziska może, co niestety się zdarza – spowodować różne amatorskie (a to znaczy niszczycielskie) poszukiwania w jeziorach i innych miejscach. Hełmu nie można dawać do ręki osobom niepowołanym i trzeba go umieścić w gablocie”. Autor listu postulował też umieszczenie hełmu i innych zabytków w Mogilnie, po utworzeniu tam Muzeum Ziemi Mogileńskiej, obawiał się bowiem, że „w trakcie bytności wycieczek nie zabezpieczone eksponaty mogą być przez zbieraczy, czy też złodziejasków ukradzione”.

Ryc. 21. Szczęśliwy odkrywca z przypadkowo wyłowionym z Jeziora Orchowskiego grotem wczesnośredniowiecznym, lipiec 1972 r.

Foto 21. Der glückliche Finder mit einer zufällig aus dem Ochorowski - See herausgefischten frühmittelalterlichen Pfeilspitze, Juli 1972.

Ryc. 22. Badania podwodne w Jeziorze Orchowskim, początek lat 70. XX w.

Foto 22. Unterwasseruntersuchungen im Ochorowski - See, Anfang der 70-er Jahre des XX Jh.

Kolejne badania podwodne Jeziora Orchowskiego przeprowadzono w 1971 roku, a ich efektem było wydobycie jedynie ceramiki średniowiecznej⁶⁰. Tymczasem 10 lipca⁶¹ 1972 roku podczas nurkowania w Jeziorze Orchowskim Józef Chojnacki – uczeń szkoły podstawowej w Orchowie wydobyl grot włóczni wczesnośredniowiecznej (nr kat. 216 – tabl. 22:7; 42:10). Informacja już dwa dni później została wysłana do dra J. Głosika wraz z odrysem zabytku (ryc. 21). Znaleźisko to było jednym z powodów, dla których prowadzono poszukiwania w akwenu aż do 1976 roku (ryc. 22). Badania w tym okresie prowadzili nurkowie z LOK w Bydgoszczy (późniejszy Klub Archeologii Podwodnej Bentos), przy udziale archeologów prof. dra Zdzisława Rajewskiego, doc. dra hab. Zbigniewa Bukowskiego, dr Jadwigi Chudziakowej i mgra Wiesława Zajączkowskiego – obecnego dyrektora Muzeum Archeologicznego w Biskupinie. Prócz licznych zabytków ruchomych (ceramika kultury łużyckiej, średniowieczna, topór i siekiera żelazna, kilka grotów włóczni)⁶², rozpoznano również relikty drewnianego pomostu (?), mur zbudowany z ciosów kamiennych i cegły palcowej oraz groblę usypaną z kamieni, na której zalegały militaria wczesnośredniowieczne⁶³. Badania podwodne zbiornika orchowskiego były „oczkiem w głowie” Pijanowskiego, nic zatem dziwnego, że w miarę swych skromnych możliwości wspierał członków ekipy badawczej, goszcząc ich u siebie i zapewniając niezapomnianą atmosferę.

Znajomość S. Pijanowskiego z dr. J. Głosikiem – kierownikiem Pogotowia Archeologicznego, nawiązana w sierpniu 1969 roku, stawała się z czasem coraz bardziej zażyła. Przez długi czas leśnik współpracował z warszawskim archeologiem, dostarczając informacji o nowych, przypadkowych odkryciach archeologicznych, niekiedy brał też udział w badaniach interwencyjnych prowadzonych przez kierownika Pogotowia Archeologicznego.

W 1969 roku w tutejszej żwirowni natrafiono na naczynia gliniane i ich fragmenty (nr kat. 85-88 – tabl. 9:1-3; 38:1, 2) pochodzące z wczesnej epoki brązu, część z nich szczęśliwie przetrwała w zbiorze. Towarzyszące im kości ludzkie sugerowały, że zabytki stanowiły inwentarz grobowy⁶⁴. Ceramika została początkowo zabezpieczona przez miejscowego nauczyciela, następnie trafiła do zbiorów Głuchej Puszczy, gdzie miał ją obejrzeć dr J. Głosik.

60 Bukowski 1978, s. 98.

61 Określenie daty dziennej sprawia sporo problemów. W dokumentacji z archiwum Głuchej Puszczy pojawiają się daty 4 lub 10 lipca, Z. Rajewski podaje tylko datę roczną – 1971 (!); por. Rajewski 1973, s. 351. Najbardziej wiarygodną datą dzienną jest 10 lipca, wymieniony w liście do dra J. Głosika z 12 lipca 1969 r.; por. GP-K3.

62 Wszystkie artefakty z badań były przekazywane do zbiorów Głuchej Puszczy; por. Bukowski 1978, s. 100, przyp. 112.

63 Bukowski 1978, s. 99-101.

64 Według notatek Pijanowskiego na kości ludzkie w żwirowni natrafiano dwukrotnie – w 1968 i 1969 r.; por. GP-D6.

Ryc. 23. Jedna z interwencji Pogotowia Archeologicznego. Dr Jerzy Głósik i Stanisław Pijanowski przy naczyniach wydobytych z grobu kultury pomorskiej w Szczepanowie, 1973 r.

Foto 23. Eine Intervention des Archäologischen Notdienstes. Dr Jerzy Głósik und S. Pijanowski mit Geschirr aus einem Grab der Pommerellischen Gesichtsumenkultur in Szczepanowo, 1973.

Lustracja miejsca znalezienia materiałów przeprowadzona w 1972 roku, nie przyniosła pozytywnych rezultatów, z uwagi na całkowite zniszczenie miejsca odkrycia

Druga interwencja miała miejsce rok później w Szczepanowie w powiecie mogileńskim. Podczas prac rolniczych natrafiono na grób skrzynkowy ludności kultury pomorskiej⁶⁵. I tym razem informacja o znalezisku dotarła do Pogotowia Archeologicznego za pośrednictwem inżyniera leśnika, który wraz z Janem Huptysiem brał udział w zabezpieczeniu znaleziska (ryc. 23)⁶⁶.

Dzięki czynnej współpracy z Pogotowiem Archeologicznym Pijanowski otrzymywał z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie liczne publikacje archeologiczne (ryc. 24)⁶⁷.

Po 1973 roku informacje o zabytkach archeologicznych pojawiają się już sporadycznie, a dotyczą zazwyczaj wymiany z innymi zbieraczami, bądź też artefaktów przekazywanych do zbiorów przez turystów i znajomych. Prawie przez cały okres działalności Głuchej Puszczy (za wyjątkiem ostatnich lat), zbiory archeologiczne podziwiać można było na stałej ekspozycji i wystawach czasowych (ryc. 25, 26).

65 Głósik 1973a, s. 506-507.

66 W zbiorach Głuchej Puszczy zachowały się seria kolorowych przezroczy wykonanych podczas badań archeologicznych w Szczepanowie. Interwencja miała miejsce 28 marca 1973 roku.

67 GP-K10.

PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE

Государственный Археологический Музей
Польша

State Archaeological Museum
Poland

WARSZAWA – 40 (Skrytka pocz. 69,
00-950 Warszawa 1)

Tel. 31-32-21 (do 23)

UL. DŁUGA 52 – ARSENAŁ

Nr.....

Warszawa, dn. 29 września 1975 r.

Pan

Inż. Stanisław Pijanowski

Głucha Puszcza

88-331 Orchowo, woj. Konińskie

Dyrekcja Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie
wyrażając Panu podziękowanie za współpracę z naszym Pogotowiem
Archeologicznym na polu ratowania przypadkowych wykopalisk
w załączeniu przesyła w formie upominku wybraną literaturę
związaną z tematyką archeologiczną.

Dyrektor P.M.A.

/Krzysztof Dąbrowski/

Ryc. 24. Pismo z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie z podziękowaniem za współpracę z Pogotowiem Archeologicznym.

Foto 24. Dankschreiben vom Nationalen Archäologischen Museum in Warszawa für die Zusammenarbeit mit dem Archäologischen Notdienst.

Prócz gromadzenia zabytków i informacji o znaleziskach inżynier leśnik popularyzował też archeologię wygłaszając (lata 1972-1973) cykl prelekcji: „Tajemnice jezior. Badania Jeziora Orchowskiego przez pletwonurków w latach 1969-1972”, „Archeologia podwodna – tajemnice Jeziora Orchowskiego”, „Grodziska piastowskie na Pałukach w świetle legend, dokumentów i wykopalisk”⁶⁸. Badaniom podwodnym w Jeziorze Orchowskim poświęcił też kilka artykułów prasowych.

68 Maciejewska 1992, s. 70-71, tab. 2.

Ryc. 25. Ekspozycja archeologiczna w Głuchej Puszczy zorganizowana w związku z obchodami Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Foto 25. Archäologische Ausstellung in Głucha Puszcza organisiert anlässlich der Feierlichkeiten zum Tausendjährigen Bestehen des Polnischen Staates.

Ryc. 26. Zbiory archeologiczne w Głuchej Puszczy. Jan Huptyś prezentuje urnę twarową z Wudzyńia.
Foto 26. Archäologische Sammlung in Głucha Puszcza. Jan Huptyś zeigt eine Gesichtsurne aus Wudzyń.

Część zabytków archeologicznych została w 2007 roku przekazana przez Pijanowskiego do Regionalnego Centrum Tradycji, działającego przy Gminnej Bibliotece Publicznej im. Czesława Chruszczewskiego w Mieścisku⁶⁹. W skład przekazanej części zbioru wchodziły prawie wszystkie zachowane naczynia, zabytki metalowe z okresu wpływów rzymskich oraz niewielka część artefaktów krzemiennych i kamiennych. Pozostała część zbiorów archeologicznych została przewieziona wiosną 2013 roku z Głuchej Puszczy do Mieściska⁷⁰.

69 Informacja ustna pani Czesławy Wieczorek – dyrektora Gminnej Biblioteki Publicznej w Mieścisku. W kronice Regionalnego Centrum Tradycji zachowały się fotografie przedstawiające przekazaną część zbiorów.

70 Pewną część zabytków (militaria średniowieczne z Jeziora Orchowskiego i z okolic grodziska w Wilenku) zostały przekazane przez pana Eugeniusza Rutkowskiego dopiero latem 2013 roku.

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE Z GŁUCHEJ PUSZCZY

II.1. ZABYTKI ZE SCHYŁOWEGO PALEOLITU I NEOLITU

- ADRIANA ROMAŃSKA

Najstarszym, schyłkopaleolitycznym zabytkiem w zbiorze Stanisława Pijanowskiego był, zaginiony obecnie, liściak trzoneczkowaty – wyrób krzemieniarski społeczności kultury świderskiej (nr kat. 12). Przedmiot ten został znaleziony w Brzeźnicy, pow. krośnieński, woj. lubuskie, kilkaset metrów od koryta rzeki Bóbr.

Zespół źródeł neolitycznych składa się z 49. zabytków, z tego 27 to narzędzia krzemienne, 19 – kamienne¹. Ceramika reprezentowana jest przez trzy niewielkie fragmenty, z czego jeden znany jest wyłącznie z zapisów w „*Księdze inwentarzowej zabytków archeologicznych*”².

W niewielkim zbiorze ceramiki wyróżniono pojedynczy fragment naczynia KPL (?) (nr kat. 283 – zaginiony) oraz dwa fragmenty naczyń KAK. Wśród tych ostatnich wydzielono ucho (nr kat. 284 – tabl. 28:14) i ornamentowany fragment brzuśca (nr kat. 284 – tabl. 28:15).

Ucho o wymiarach 5,1 x 3,5 cm, zdobione dwoma guzkami rozdzielonymi niewielkim zagłębieniem (tabl. 28:14), pochodzi z naczynia średniościennego (gr. ścianek: 0,8 cm) barwy brunatnej, wykonanego z masy ceramicznej z domieszką tłuczni mineralnego o niejednorodnej barwie. Analogiczne ucha zarejestrowano między innymi w inwentarzach z Budzynia - stan. 2, pow. chodzieski, Przybysława - stan. 2, pow. inowrocławski, Tuczna, pow. inowrocławski, datowanych na młodsze fazy KAK³.

Drugi fragment ceramiki KAK (tabl. 28:15) o wymiarach 3,8 x 3,2 cm, grubości 0,5 cm, wykonany został z masy ceramicznej z domieszką drobno- i średnio ziarnistego tłuczni kamiennego o niejednorodnej barwie i ze śladową ilością miki. Masa ceramiczna dobrze wymieszana – przełom jednolity, barwy ciemnoszarej. Powierzchnia zewnętrzna wygładzana barwy bru-

1 Materiały nieceramiczne są przedmiotem osobnych opracowań; por. Sobkowiak-Tabaka; Chachlikowski w tym tomie.

2 GP-D2, s. 71.

3 Wiślański 1966, s. 137, 146, 145.

natnej. Naczynie zdobione jest w górnej partii brzuśca (na przejściu szyjki w brzusiec) głębokim ornamentem wsuwanych w siebie kątów wykonanych stemplem (tabl. 28:15). Naczynie z takim ornamentem zarejestrowano m.in. w Chróstowie, pow. inowrocławski, Zdrojówce - stan.1, pow. kolski czy też w Rzeszynku, pow. mogileński⁴. Podobnie jak ucho tak i zdobiony fragment datować można na młodszą fazę KAK.

Obydwa fragmenty ceramiki KAK pozyskane zostały w wyniku badań powierzchniowych przeprowadzonych przez S. Pijanowskiego w miejscowości Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie, w 1961 r. Z tej samej miejscowości (być może stanowiska?) pochodzi siekierka kamienna (nr kat. 34 – tabl. 3:4; 34:12), datowana na KPL/KAK, fragment topora z guzikowatym obuchem (nr kat. 42 – tabl. 4:2; 35:2) oraz fragmenty trzech kolejnych narzędzi kamiennych o nieokreślonej funkcji i chronologii (z tego dwa zaginione)⁵. W wyniku wcześniejszych (1951 r.), amatorskich badań powierzchniowych przeprowadzonych przez członków Kółka Prehistorycznego w Mieścisku, pozyskano kilkadziesiąt zabytków krzemiennych KPL, z czego zachowało się 11: drapacz odłupkowy, ostrze tylcowe, wiór i fragmenty 4 kolejnych, oraz 4 odłupki (nr kat. 1 – tabl. 1:1-11), wszystkie wykonane z krzemienia narzutowego⁶. Materiały te wystąpiły na wzgórzu, przy lesie, ok. 10 m od rzeki Wełny⁷. Nad Wściekleńcem, lewym dopływem Wełny, w 1951 r. znaleziono kolejny zabytek krzemienny – siekierkę z narzutowego krzemienia bałtyckiego (nr kat. 10 – tabl. 2:1; 33:3). W 1957 r., S. Pijanowski po raz kolejny prowadził badania powierzchniowe w Rudzie-Koźlance, ich efektem było znalezienie fragmentu kolejnej siekiery krzemiennej (nr kat. 16 – tabl. 7:4) – obecnie zaginionej.

Zaginiony fragment ceramiki KPL (?) znaleziony został wiosną 1953 r. w miejscowości Zbietka, pow. wągrowiecki, na polu niedaleko dużych torfowisk nad rzeką Wełną. Podobnie jak w przypadku materiałów KAK, tak i tym razem był to efekt poszukiwań powierzchniowych prowadzonych przez Pijanowskiego. Ze Zbietki pochodzą także datowany na PN/KPL fragmenty siekierek: krzemiennej (nr kat. 15 – tabl. 7:3) i kamiennej (nr kat. 39 – tabl. 3:9; 34:18)⁸.

Prócz wspomnianych wyżej narzędzi kamiennych z Rudy-Koźlanki i Zbietki, w kolekcji Pijanowskiego wyróżniono kolejnych 16, których cechy morfometryczne pozwalają na datowanie ich na neolit. W zbiorze tym

4 Wiślański 1966, s. 144, 155, 164.

5 Por. Chachlikowski w tym tomie.

6 Por. Sobkowiak-Tabaka w tym tomie.

7 GP-D2.

8 Por. Chachlikowski w tym tomie. Nie ma pewności co do datowania tego fragmentu; por. „Katalog”.

dominują siekiery i fragmenty siekier (10 egzemplarzy), pozostałe – to topory lub ich fragmenty (6). W przypadku ośmiu siekier możliwe było ustalenie miejsca pochodzenia: pięć egzemplarzy znaleziono w Mieścisku (nr kat. 23 – tabl. 2:3; 34:1; nr kat. 26 – tabl. 2:6; 34:4; nr kat. 29 – tabl. 2:9; 34:7; nr kat. 31 – tabl. 3:1; 34:9; nr kat. 33 – tabl. 3:3; 34:11), pojedyncze pochodzą z Werkowa (nr kat. 28 – tabl. 2:8; 34:6), Wieli (nr kat. 32 – tabl. 3:2; 34:10) i Zakrzewa (nr kat. 26 – tabl. 2:6; 34:4). Lokalizację ustalono także dla czterech toporów i fragmentów toporów: pojedyncze egzemplarze pozyskano z miejscowości: Mieścisko (nr kat. 80 – tabl. 8:10), Gołaszewo (nr kat. 78 – tabl. 8:8), Mirkowice (nr kat. 43 – tabl. 4:3; 35:3) i Mirkowiczki (nr kat. 44 – tabl. 4:4; 35:4).

Spośród zabytków krzemiennych, znajdujących się w kolekcji Pijanowskiego, najbardziej interesująco przedstawia się niewielki zbiór pochodzący z Mieściska: dwie siekiery, z czego jedna wykonana z krzemienia pasiastego – obecnie zaginiona (nr kat. 7 – tabl. 1:17; 33:4; nr kat. 19 – tabl. 7:7) i wiór retuszowany (nr kat. 3 – tabl. 1:13).

Kolejne neolityczne siekiery krzemienne pochodzą z miejscowości: Mielczyn (nr kat. 6 – tabl. 1:16; 33:8), Werkowo (nr kat. 13 – tabl. 7:1; obecnie zaginiona), Rąbczyn (nr kat. 14 – tabl. 7:2; zaginiona), Podlesie Kościelne, stan. 47 (nr kat. 17 – tabl. 7:5; zaginiona).

Drogą wymiany do kolekcji Pijanowskiego trafiły: fragment siekiery z krzemienia pasiastego z Krzemionek Opatowskich (nr kat. 5 – tabl. 1:15; 33:2; wymieniona za „*monety i medale w 1961 r.*”⁹), oraz siekiera z Kiełpin, pow. wolsztyński (nr kat. 18 – tabl. 7:6; wymieniona na „*monety piastowskie i zęb mamuta*”¹⁰).

Lokalizacja kolejnych dwóch siekier jest nieznana (nr kat. 4 – tabl. 1:14; 33:1; nr kat. 8 – tabl. 1:18; 33:6). Nie znamy także lokalizacji, ani okoliczności znalezienia obłęcznika (nr kat. 2 – tabl. 1:12) i dłuta krzemiennego (nr kat. 11 – tabl. 2:2; 33:7). Kolejne dłuto (nr kat. 9 – tabl. 1:19; 33:5), przerobione z siekiery¹¹ pochodzi z amatorskich badań powierzchniowych Pijanowskiego, prowadzonych w 1959 roku w miejscowości Wygoda.

9 GP-D1.

10 Tamże.

11 Por. Sobkowiak-Tabaka w tym tomie.

II.2. ZABYTKI Z PRZEŁOMU NEOLITU I BRĄZU, EPOKI BRĄZU I WCZESNEJ EPOKI ŻELAZA

- MARCIN KRZEPKOWSKI

II.2.1. ZABYTKI Z PRZEŁOMU NEOLITU I EPOKI BRĄZU I WCZESNEJ EPOKI BRĄZU

Wśród zabytków z omawianego okresu dominują przedmioty krzemienne i kamienne. Szczególną uwagę zwracają, niestety nie zachowane do dziś, artefakty krzemionkowe związane z ugrupowaniami KCSZ (por. Sobkowiak-Tabaka w tym tomie).

Z wczesną epoką brązu związane są trzy obiekty wykonane z surowca krzemionkowego: lancetowaty grot oszczepu pochodzący ze Zbietki, pow. wągrowiecki (nr kat. 20 – tabl. 7:8), sztylet z Podlesia Kościelnego, pow. wągrowiecki (nr kat. 21 – tabl. 7:9) oraz sztylet (?) znaleziony w Nowym Warpnie, pow. policki (nr kat. 21 – tabl. 7:10).

Z PN/WEB i WEB związane są 23 zabytki wykonane z kamienia (17 zachowanych i sześć zaginionych; por. Chachlikowski w tym tomie). Wśród nich dominują topory i ich fragmenty (11 sztuk: nr kat. 46-53, 73, 77, 79), pochodzące w przeważającej ilości z powiatu wągrowieckiego (Czeszewo, nr kat. 53 – tabl. 5:1; 35:13; Mieścisko-Ulica, nr kat. 51 – tabl. 4:12; 35:12; Nowe, nr kat. 52 – tabl. 4:11; 35:11; Redgoszcz, nr kat. 46 – tabl. 4:6; 35:6; Wiela, nr kat. 47 – tabl. 4:7; 35:7; Żabiczyn, nr kat. 48 – tabl. 4:8; 35:8) Pozostałe topory (lub ich fragmenty) pochodzą z Grabowa nad Prosną, pow. ostrzeszowski (nr kat. 49 – tabl. 4:9; 35:9), Janowca Wlkp., pow. zniński (nr kat. 77 – tabl. 8:7), Powodowa, pow. wolsztyński (nr kat. 79 – tabl. 8:9) i Starego Dworu (nr kat. 73 – tabl. 8:3). Tylko jeden fragment topora pochodzi z miejscowości nieokreślonej (nr kat. 50 – tabl. 4:10; 35:10). Większość toporów ze zbioru związana jest pewnie lub przypuszczalnie z ugrupowaniami KCSZ, nieliczne tylko datowane są ogólnie na PN/WEB (Mieścisko-Ulica, Nowe, Stary Dwór, miejscowość nieokreślona).

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku siekier. Wśród ośmiu narzędzi tego typu, aż siedem znaleziono na terenie powiatu wągrowieckiego (Gorzewo, nr kat. 27 – tabl. 2:7; 34:5; Mieścisko, nr kat. 74 – tabl. 8:4; Mieścisko-Ulica, nr kat. 25 – tabl. 2:5; 34:3, Mirkowiczki; nr kat. 30 – tabl. 2:9; 34:8; Rąbczyn, nr kat. 24 – tabl. 2:4; 34:2; Wiela, nr kat. 40 – tabl. 3:10; 34:17; Wybranówko, nr kat. 35 – tabl. 3:5; 34:13), lokalizacja jednego okazu – niedokończonego pozostaje nieustalona (nr kat. 38 – tabl. 3:8; 34:16). Tylko jedną siekiere przyporządkowano do KCSZ (?) pozostałe

datowano na przełom neolitu i brązu. Do produkcji obu kategorii narzędzi (toporów i siekier) najczęściej wykorzystywano gabra, nieco rzadziej gnejs biotytowy, w pojedynczych przypadkach amfibolit, diabaz i porfir.

W zbiorach Pijanowskiego odnotowano po jednym okazie młota dwustronnego z otworem zaczątkowym (Werkowo, nr kat. 56 – tabl. 5:4; 36:1), siekieromłota (Leśnictwo Lechlinek, nr kat. 75, tabl. 8:5) i tłuka kamiennego (Żabiczyn-Huby, nr kat. 81 – tabl. 8:13). Dość ogólnie, na okres neolitu i EB, datowano rozcieracz kulisty o nieokreślonej proveniencji (nr kat. 67 – tabl. 6:2; 36:10).

Z WEB związane są też zabytki gliniane, pochodzące z Gogoliny, pow. koniński (nr kat. 85-88), które zostały znalezione w żwirowni (1969 r.) wraz z ludzkimi kośćmi¹². W 1972 roku zabytki, stanowiące najprawdopodobniej inwentarz grobowy, trafiły do zbiorów w Głuchej Puszczy, niebawem też zostały udostępnione do opracowania¹³. Obecnie w zbiorach zachował się puchar z ornamentem strefowym i z językowatym występem na szyjce (nr kat. 85 – tabl. 9:1; 38:1) oraz niewielkie zdekompletowane naczynie – kubek ucharty (nr kat. 86 – tabl. 9:2; 38:2). Dwa pozostałe zabytki – czteroucha amfora (nr kat. 87 – tabl. 9:3), oraz fragment innego naczynia (nr kat. 88) obecnie uznawane za zaginione. Naczynia pochodzące z odkrycia gogolińskiego pochodzą z I EB i wiązane były z wytwórczością społeczności kultury grobsko-śmiardowskiej¹⁴.

II.2.2. ZABYTKI Z OKRESU MOGIŁOWEGO

W „*Księgach inwentarzowych*” wydzielono dwa przedmioty, które wiązać można z tym okresem – obydwa nie zachowały się w zbiorach. Pierwszy, to smukła trapezowata siekierka brązowa o prostym obuchu, rozszerzonym ostrzu, wysoko podniesionych, łukowatych brzegach i lekko łukowatym ostrzu (nr kat. 89 – tabl. 10:3). Siekierka ta, pochodząca ze Stępuchowa (Pątnowa), prawdopodobnie z cmentarzyska KPom. (?), odpowiada typowi Wałowice (II – pocz. III EB) lub Czubin¹⁵ (III EB). Drugi zabytek, bez określonego po-

12 Według notatek Pijanowskiego na kości ludzkie w żwirowni natrafiano dwukrotnie – w 1968 i 1969 r.; por. GP-D6.

13 Głosiak 1973b; Koško 1979, s. 67, ryc. 4A - tu błędnie jako Golina.

14 Głosiak 1973b; obecnie, odchodząc od używania tej nazwy, materiały „grobsko-śmiardowskie” przypisywane są grupie płońskiej. A. Koško umieszcza zabytki z Gogoliny w ramach najstarszej protobrzązowej stylistyki „Kruszki”, stanowiących podłoże cyklu stylistyk iwierskich; por. Koško 1979, s. 64-69.

15 Kaczmarek 2012, s. 280, 281, ryc. 108:1-3. Do tego typu zaliczono siekierki pochodzące z domniemanego skarbu z Mielnicy Dużej, gm. Skulsk, pow. koniński oraz, według nowszej literatury, wspomniany już okaz z Kupinina. Nie można wykluczyć wtórnego wykorzystania zabytku przez społeczność „pomorskie”.

chodzenia, to uszkodzona siekierka zaopatrzona w półkoliste ostrze, prosty, częściowo ułamany obuch i wysokie brzegi, którą zakwalifikować można do typu Dębowiec lub Tautušiai (nr kat. 90 – tabl. 10:1)¹⁶. Zbliżone, dość szeroko datowane okazy (II-IV EB) uznaje się za importy z terenów wschodnio-bałtyckich¹⁷. Niewykluczone, że właśnie tego egzemplarza dotyczy notatka z 1966 r. o wypożyczeniu do szkoły w Mogilnie siekierki brązowej pochodzącej z Orchówka, pow. mogileński (obecnie powiat słupecki)¹⁸.

II.2.3. ZABYTKI KULTURY ŁUŻYCKIEJ

Materiały zgromadzone w Głuchej Puszczy, a przypisywane wytwórczości społeczności KŁ, pochodziły z cmentarzysk, znalezisk luźnych, niektóre okazy wchodziły uprzednio w skład innych zbiorów amatorskich i zbiorów muzealnych, inne nie posiadają udokumentowanego pochodzenia. Ekspozyty związane z tą jednostką kulturową uległy największemu rozproszeniu.

Najliczniejszą grupę zabytków „łużyckich” stanowiły naczynia gliniane, bądź ich fragmenty, wśród których zidentyfikowano naczynia z Chociszewa, pow. międzyrzecki. Niestety, przy opisie w „*Księdze inwentarzowej*” nie podano żadnych szczegółów odnośnie okoliczności odkrycia tych naczyń można jednak przypuszczać, że pochodziły one z cmentarzyska. Informacja o niezlokalizowanej dziś bliżej nekropolii KŁ w Chociszewie znajduje się wśród notatek zachowanych w archiwum MAP¹⁹.

Wśród dziewięciu naczyń z Chociszewa najstarszą była niewielka amfora datowana na III-III/IV EB z wypychanymi guzami obwiedzionymi łukowato (?), podwójnym żłobkiem i z linią rytą umieszczoną na przejściu brzuśca w szyjkę (nr kat. 104 – tabl. 11:4). Pozostałe naczynia – przystawki²⁰, pochodziły być może z jednego zespołu grobowego. Do dziś zachował się w zbiorze tylko jeden miniaturowy ostrodenny dzbanek (nr kat. 109 – tabl. 11:1; 38:9), trzy zabytki znane są z archiwalnych fotografii (nr kat. 101-103 – tabl. 11:1-3).

16 Kaczmarek 2012, s. 195.

17 W starszej literaturze egzemplarze przyporządkowane do tego typu datowane były na III-IV EB. Obecnie sugerowana jest ich wcześniejsza ich chronologia (od II EB).

18 Notatka ta może oczywiście dotyczyć przedstawionej w dalszej części siekierki z tulejką lub innego okazu nie wymienionego w archiwaliach z Głuchej Puszczy. Niemniej jednak kuszącym jest łączenie przytoczonej wzmianki z okazem o łopatkowatym ostrzu zwłaszcza, że właśnie z tego rejonu znane są podobne okazy (Bławaty, pow. mogileński i okolice Jeziora Gopło; por. Kaczmarek 2012, s. 195).

19 Archiwum MAP –teczka Chociszewo, gm. Trzciel, nr 5136. W notatce z końca XIX w., gajowy Buchwald z Chociszewa informuje aż o dziewięciu miejscach w jego rewirze, w których natrafiano na groby całopalne.

20 Wg notatek Pijanowskiego.

Omawiane naczynia reprezentują formy typowe dla grupy białowickiej KŁ, można je datować na wczesną epokę żelaza (HaC). Liczne analogie do form i ornamentyki znane są między innymi z cmentarzyska w Starym Kisielinie, pow. zielonogórski²¹ Cztery przystawki pochodzące z Chociszewa, wymienione w inwentarzu, nie posiadają zachowanych fotografii ani rysunków (nr kat. 105-108).

Wśród zabytków przejętych ze zbiorów nauczycielskich z Dąbrówki Wielkopolskiej, pow. świebodziński, znajdowały się dwa małe naczynia (przystawki ?) KŁ. Pierwsze z nich to amforka o jajowatym brzuścu i krótkiej stożkowatej szyjce, zdobiona ornamentem w postaci zwielokrotnionej linii rytej w kształcie litery V, datowana na V EB (nr kat. 110 – tabl. 11:5). Drugi okaz, datowany na V EB – HaC (?), to naczynie wazowate o dwustożkowatym brzuścu z łagodnym załomem i wąską niewyodrębnioną stożkową szyjką z wylewem lekko wychylonym na zewnątrz. Na przejściu brzuśca w szyjkę umieszczono szeroki żłobek (nr kat. 111 – tabl. 11:6).

Z kolekcji nauczycielskiej z Dąbrówki Wielkopolskiej zachowały się dwa naczynia (IV-V EB) pochodzące z jednego (?) zespołu grobowego. Są to: dwustożkowata waza – popielnica (nr kat. 112 – tabl. 11:7; 38:7), którą nakrywała misa zdobiona na krawędzi owalnymi dołkami (nr kat. 113 – tabl. 11:10; 38:8). Należy odnotować, że wcześniej zabytki te znajdowały się w rękach nauczyciela z Brójec. Proweniencja opisanych pojemników nie jest znana, można jedynie domniemywać, iż pochodzą one z jakiejś nekropoli w pobliżu ostatniej z wymienionych miejscowości.

Wśród materiałów cmentarzyskowych wymienić należy płytką miseczkę w kształcie wycinka kuli z kolistym zagłębieniem w niewyodrębnionym dnie, pochodzącą z powierzchni zniszczonej nekropolii w Stępuchowie, pow. wągrowiecki (nr kat. 126 – tabl. 13:1; 39:4) oraz pozyskane z tego samego stanowiska 32 fragmenty naczyń (nr kat. 127 – tabl. 13:1-21). Dzięki zebranym przez Pijanowskiego materiałom, cmentarzysko to można datować na schyłek EB i WEŻ²².

Ze znanego cmentarzyska w Dębiczku, pow. średzki (stan. 1), pochodził niezachowany obecnie w zbiorze fragment naczynia – trojaczka (nr kat. 100 – tabl. 10:8).

Interesującym zabytkiem jest waza – urna (?) o baniastym brzuścu, stożkowej szyjce i słabo wyodrębnionym dnie. Dolna część brzuśca jest chropowata, pomiędzy brzuścem i szyjką umieszczono dookoły żłobek, pod nim w części górnej brzuśca, szerokie pionowe kanelury z dość ostrymi żeberkami. Powierzchnia zewnętrzna naczynia jest gładka, poza delikatnym

21 Kołodziejski 1967.

22 Dość precyzyjny opis Pijanowskiego miejsca zalegania ceramiki umożliwia obecnie zlokalizowanie tego stanowiska.

chropowaceniem w dolnej partii brzuśca (nr kat. 120 – tabl. 12:13; 39:2). Zdaniem odkrywców, waza została znaleziona wraz z zabytkami późnośredniowiecznymi podczas budowy Domu Katolickiego w Kościanie. Można jednak przypuszczać, że pochodzi z niekreoślonej nekropolii zlokalizowanej w okolicach (?) tej miejscowości.

W zbiorach Pijanowskiego znajdowały się również zabytki o nieustalonym pochodzeniu, przekazane przez prof. J. Kostrzewskiego z magazynów MAP. Dwa z nich – kubki uchate (V EB – HaC) stały się obiektem wymiany (nr kat. 98 – tabl. 10:9; nr kat. 99 – tabl. 10:10). Szczęśliwie dotrwała do dziś zrekonstruowana kadzielnica z WEŻ (nr kat. 97 – tabl. 10:7; 38:4) oraz beczułkowaty kubek (IV – V EB) zdobiony dookołnymi żłobkami (nr kat. 96 – tabl. 10:6; 38:5).

Nieznane jest kontekst w jakim znaleziono fragment misy w okolicy piasnicy w Popielewie (nr kat. 121 – tabl. 12:5). Nie wiadomo nawet z jakiej miejscowości o tej nazwie pochodzi ten zabytek²³. Fragment naczynia KŁ znajduje się też wśród materiałów pochodzących z amatorskich badań powierzchniowych na terenie Rudy-Koźlanki (nr kat. 286 – tabl. 28:16).

Pewną grupę zabytków KŁ w zbiorach leśnika stanowią naczynia, bądź ich fragmenty, odnośnie których brak jakichkolwiek danych. Wśród nich znajdują się trzy naczynia zachowane w całości: czerpak o dwustożkowatym brzuścu, bez wyodrębnionego dna, z rozchyloną szyjką i taśmowatym uchem wystającym poza krawędź (nr kat. 116 – tabl. 12:1; 39:5), płytko miseczka z wklęśłym dnem (nr kat. 117 – tabl. 12:2) oraz zdobiona waza dwustożkowata, o ostrym załomie brzuśca, umieszczonym w połowie wysokości naczynia (nr kat. 119 – tabl. 12:4; 39:3). W dużej części zachowana jest również duża waza (nr kat. 118 – tabl. 12:3; 39:1) z IV – V EB.

Pozostałe zabytki ceramiczne wiązane z wytwórczością KŁ to niewielkie ułamki naczyń bez określonego pochodzenia (nr kat. 122-125 – tabl. 12:6-9, 11, 12).

W zbiorze Pijanowskiego znajdowało się kilka przedmiotów przypisanych wytwórczości KŁ, wykonanych z kamienia (pięć zabytków; pewnych i domniemanych), brązu (cztery zabytki) i poroża (jeden zabytek).

Z wytwórczością kamieniarską społeczności KŁ wiązać należy trzy topory pięcioboczne, pochodzące z Kozielska, pow. wągrowiecki (nr kat. 54 – tabl. 5:2; 35:15), Mieściska, pow. wągrowiecki (nr kat. 55 – tabl. 5:3; 35:14) oraz zaginiony okaz z okolicy Linówca, pow. słupecki (nr kat. 76 – tabl. 8:6). Z dużą dozą prawdopodobieństwa za wyrób „łużycki” uznać można krążek o nieustalonym pochodzeniu, wykonany z mułowca (?) (nr kat. 65 – tabl. 5:8; 36:4), być może również, „dysk” z otworem, o nieustalonym powrońienicji, wykonany gnejsu biotytowego (nr kat. 64 – tabl. 5:9; 36:3).

23 W strefie „działań” Pijanowskiego znajdują się dwie miejscowości o tej nazwie – w powiatach: gnieźnieńskim i konińskim.

Z czterech zabytków metalowych KŁ (nr kat. 91-94) do dziś w zbiorach zachowały się tylko dwa. Pierwszy okaz to mocno zniszczona i zdeformowana (na skutek wtórnego użycia) siekierka z tulejką „typu łużyckiego”, którą określono jako typ Przedmieście (nr kat. 91 – tabl. 10:2; 38:6)²⁴. Drugim zabytkiem jest przedmiot wykonany ze spiralnie zwiniętej taśmy brązowej i towarzyszące (?) mu kółko wykonane z drutu brązowego (nr kat. 92 – tabl. 10:4; 38:3), Zabytki tego typu zazwyczaj interpretowane są jako ozdoby włosów²⁵. Kolejny, zaginiony obecnie okaz to brązowy grot oszczepu/włóczni o lancetowatym zarysie liścia. Egzemplarz ten można zakwalifikować jako odmianę C typu XVI według systematyki J. Fogla i datować na III-IV (?) EB²⁶. Ostatni zabytek metalowy przypisywany wytwórczości ludności KŁ to otwarta bransoleta wykonana z d-kształtnej taśmy. Okaz ozdobiony został na kabłąku sekwencjami potrójnych i poczwórnych poprzecznych żłobków.

Z okolic (?) grodziska KŁ w Smuszewie pochodzi młot z prostokątnym otworem do mocowania styliska, wykonany z poroża (nr kat. 95 – tabl. 10:5).

II.2.4. ZABYTKI KULTURY POMORSKIEJ

Katalog zabytków KPom. ze zbiorów Pijanowskiego liczy łącznie 49 pozycji (nr kat. 129-178), z czego do dziś zachowało się 39²⁷. Większość artefaktów pozyskano najprawdopodobniej podczas badań ratowniczych i amatorskich prowadzonych w latach 1949-1954 w Podlesiu Kościelnym, pow. wągrowiecki, za wyjątkiem małej urny twarzowej z pokrywką pochodzącej z Wudzyna, pow. bydgoski, niewielka część zbioru to artefakty pochodzące z nieokreślonych miejscowości (nr kat. 134 – tabl. 14:10; 39:8; nr kat. 140 – tabl. 14:22; 40:14).

Amatorskie badania wykopaliskowe w Podlesiu Kościelnym prowadzono na stanowiskach 3, 5 i 6, położonych w niewielkiej odległości od siebie, przy granicy z gruntami wsi Zbietka (mapa 1)²⁸. Opisy eksploracji na wspomnianych nekropoliach znane są wyłącznie z luźnych polowych notatek, przepisywanych później do zaginionej „*Kroniki Kółka Prehistorycznego*” w Mieścisku²⁹.

24 Kaczmarek 2002, s. 98-99.

25 Michalak 2011, s. 38; Michalak, Jaszewska 2011, s. 130-132.

26 Kaczmarek 2002, s. 132.

27 Całkowita liczba naczyń z grobów KPom. nie jest znana. Prawdopodobnie część zabytków wpisanych do inwentarza uznanych obecnie za zaginione pokrywa się z zabytkami którym nadano numery w trakcie opracowania.

28 Odległość ta wynosi maksymalnie 500 m (pomiędzy stanowiskami 5 i 6). Niewielki odstęp pomiędzy stanowiskami 3 i 5 pozwala przypuszczać, że jest to w rzeczywistości jedna rozległa nekropolia. Cmentarzyska te datowane są na wczesną epokę żelaza (HaD).

29 Pijanowski w swych notatkach wielokrotnie powołuje się na Kronikę, która miała zawierać szczegółowe informacje o wynikach amatorskich prac archeologicznych.

Brak odpowiednich informacji nakazuje uznać większość pozyskanych materiałów „pomorskich” z Podlesia Kościelnego za bezspółowe. Tylko cztery dość charakterystyczne naczynia (nr kat. 143 – tabl. 15:3; 40:9; nr kat. 149 – tabl. 16:3; 31:2; 40:11; nr kat. 152 – tabl. 16:6; 40:2; nr kat. 168 – tabl. 31:1) zdołano określić jako pochodzące z grobu nr 1, odkrytego podczas orki na stanowisku 3 (tabl. 29)³⁰. Za zabytki ze stanowiska 5, uznano fragmenty urny opisane jako pochodzące z „*cmentarzyska w lesie*” eksplorowanego w 1954 r. (nr kat. 174), zaś opis „*cmentarzysko w polu*” może odnosić się do zabytków ze stanowisk 3 lub 6 (nr kat. 171-173) wydobytych w 1952 r.³¹.

Najliczniejszą grupę (17 sztuk) wśród naczyń z Podlesia Kościelnego, stanowią popielnice (?) zachowane w całości, bądź we fragmentach (nr kat. 141-158)³², a także trzy zabytki znane wyłącznie z archiwalnych rysunków i fotografii (nr kat. 168 – tabl. 31:1; nr kat. 169 – tabl. 18:3; nr kat. 170 – tabl. 18:2). Najczęściej są to wazy – urny z baniastym brzuścem i krótką stożkową szyjką z wychylonym na zewnątrz wylewem (tabl. 15:1, 4; 16:1, 5, 6; 40:1-4), egzemplarze bardziej wysmukłe (15:2, 6; 16:4, 7; 40:5-8) oraz okazy o baniastym brzuścu z największą wydętością umieszczoną w połowie wysokości i długą szyjką (tabl. 15:3, 5; 40:9, 10). Częstym zabiegiem obserwowanych na wazach było chropowacenie całej powierzchni brzuśca (tabl. 15:1, 4, 5; 16:6; 17:1; 40:1-3, 10) lub tylko jego części przydennej (tabl. 15:3; 40:9), przy czym pozostała powierzchnia naczynia (szyjka, ewentualnie górna część brzuśca) pozostawała gładka. Przejście brzuśca w szyjkę podkreślano dookólnym żłobkiem (niekiedy zwielokrotnionym – tabl. 16:7; 40:8), bądź listwą plastyczną, niekiedy pokrytą dołkami palcowymi (tabl. 16:6; 40:2) lub ukośnymi nacięciami (tabl. 15:5; 40:10). Niekiedy na listwie plastycznej umieszczano dodatkowe elementy zdobnicze – owalne lub koliste guzki z wgłębieniami (tabl. 15:4; 16:6; 40:1,2). Pozostałe motywy zdobnicze na wazach – urnach z Podlesia Kościelnego to koliste guzki z wgłębieniem (tabl. 16:4; 18:3; 40:6) lub guzki czworokątne (tabl. 16:5), zawsze umieszczane w górnej partii brzuśca. W zbiorze odnotowano po jednym przypadku zdobienia w postaci dookólnego rzędu małych kolistych dołków (tabl. 17:1) i pasma odcisków paznokciowych w strefie przydennej brzuśca (tabl. 16:4; 40:6).

W zbiorach Pijanowskiego znajdują się tylko 2 dzbany pełniące funkcję popielnic (nr kat. 148 – tabl. 16:2; 40:12 i nr kat. 149 – tabl. 16:3; 29; 31:2; 40:11). Oba egzemplarze to naczynia z baniastym brzuścem i dość wysoką rozchyloną szyjką i dużymi, niezachowanymi uchami.

30 Według informacji zawartej w karcie AZP stanowiska 3, odkryty wówczas grób zawierał trzy popielnice, które przekazano do zbiorów szkolnych w Mieścisku; por. Panczenko 1987.

31 Analiza źródeł kartograficznych wykazała, że na przełomie lat 40. i 50. XX w. zalesiony był tylko teren stanowiska 5.

32 W przypadku fragmentów naczyń nr kat. 154-157 brak informacji o ich funkcji w grobie.

Z grobów z Podlesia Kościelnego pochodzą cztery pokrywki czapkowate, bądź ich fragmenty (nr kat. 136 – tabl. 14:20; 39:16; nr kat. 137 – tabl. 14:19; 39:15; nr kat. 138 – tabl. 14:18; 39:13; nr kat. 139 – tabl. 14:21; 39:14). Pokrywki z omawianego zbioru to okazy kopulaste, w jednym przypadku o płaskim wierzchołku. Tylko dwa okazy posiadały elementy zdobnicze; w jednym przypadku był to ornament złożony z pięciu (?) pionowych jodełek (dendromorficzny); w drugim niewielki kolisty dołek na szczycie pokrywki.

Z nakryciem urn wiązać można zapewne większość zachowanych mis lub ich fragmentów (łącznie 10 okazów całych i zachowanych fragmentarycznie (nr kat. 158-167 – tabl. 17:6-14; 40:13, 15-20). Najczęściej są to okazy średnich rozmiarów o półkolistym kształcie (w jednym przypadku o kształcie donicowatym – tabl. 17:8; 40:15), niekiedy z wyodrębnionym dnem i zaznaczoną szyjką. Tylko na trzech egzemplarzach odnotowano zdobienie w postaci: kolistego dołka z wgłębieniem (nr kat. 166 – tabl. 17:8; 40:15), jęczminkowatego występu przy krawędzi (nr kat. 163 – tabl. 17:12; 40:19) i nieregularnych żłobków na brzuścu wykonanych narzędziem wielozębnym (nr kat. 165 – tabl. 17:13). Ostatni z wymienionych zabytków zaopatrzone był w małe, niezachowane obecnie, ucho umieszczone przy krawędzi.

Zabytki metalowe z cmentarzyska kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym to głównie nadtopione lub całkowicie stopione ozdoby brązowe (nr kat. 129-134)³³. Wśród nich wydzielono trzy zespoły (?) stopionych paciorków gruszkowatych i kolczyków z kolistymi paciorkami (w sumie 15 przedmiotów: nr kat. 131 – tabl. 14:1-4, 39:10; nr kat. 132 – tabl. 14:5-8; 39:11; nr kat. 133 – tabl. 14:13-17; 39:9)³⁴. Z powierzchni (?) stanowiska 3 lub 5 pochodzi fragment nadtopionego kolczyka (nr kat. 130 – tabl. 14:9; 39:7). Do materiałów z cmentarzyska w Podlesiu Kościelnym włączono też poddaną działaniu ognia trapezowatą blaszkę stanowiącą zapewne część ozdoby (nr kat. 129 – tabl. 14:11; 39:6) oraz ułamek trzpienia szpilki (nr kat. 134 – tabl. 14:10; 39:8)³⁵. Drobne fragmenty stopionych ozdób, wśród których rozpoznano silnie zdeformowany paciorek brązowy wydzielono też podczas analizy materiału antropologicznego z naczynia nr kat. 141 (por. Wrzesińska, w tym tomie). Z jednego z cmentarzysk ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym pochodzi zachowany fragmentarycznie

33 Pominęto tu zabytki metalowe: fragment naszyjnika z paciorkami i wisiorkiem brązowym, oraz dwie szpile żelazne pochodzące z amatorskich badań Pijanowskiego, przekazane w depozyt Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (nr inw. MAP: 1954:82, nr kat. 206 i nr inw. MAP: 1954:113, nr kat. 1954:280); por. też Kostrzewska 1956, s. 227.

34 Zabytki te przechowywane były w 3 osobnych opakowaniach – fiolkach po lekarstwach.

35 Przedmioty te włączono do części poświęconej kulturze łużyckiej z uwagi na to, że przechowywano je w jednym opakowaniu z fragmentem nadtopionego kolczyka (nr kat. 130), posiadającego pewne pochodzenie z nekropolii w Podlesiu Kościelnym; por. archiwum MAP –teczka Podlesie Kościelne, gm. Mieścisko, nr 3605.

nadtopiony paciorek szklany barwy mleczno-żółtej, zdobiony dookoła ornamentem zdwojonych koncentrycznych kółek barwy ciemnoniebieskiej i białej (nr kat. 135 – tabl. 14:12; 39:12).

Z przypadkowego odkrycia w Wudzyniu, pow. bydgoski, pochodziła niewielka „dziecięca” urna twarzowa wraz z pokrywką czapkową (nr kat. 178 – tabl. 18:1). Naczynie zostało wydobyte 21 października 1958 r. z grobu skrzynkowego na polu Tadeusza Siwaka³⁶ wraz z siedmioma innymi urnami – zawierało „*drobne kości dziecięce*”. Pozostałe naczynia z tego odkrycia przekazano do Muzeum w Bydgoszczy i do szkoły (w Wudzyniu?). Obecnie miejsce przechowywania zabytku nie jest znane.

Ostatnim zabytkiem związanym z kulturą pomorską jest róg do picia o nieustalonym pochodzeniu, zapewne też stanowiący wyposażenie grobowe (nr kat. 140 – tabl. 14:22; 40:14).

36 Zapewne badania ratownicze C. Potemskiego; por. Kuczkowski 1997, s. 16; Kwapiński 2007, s. 128.

II.3. ZABYTKI Z OKRESU WPŁYWÓW RZYMSKICH

- ADRIANA ROMAŃSKA

W odziedziczonych po Stanisławie Pijanowskim zbiorach poczesne miejsce zajmuje niewielka, lecz niezwykle interesująca kolekcja zabytków z okresu wpływów rzymskich. Materiały te, w zdecydowanej większości, pozbawione są jakiejkolwiek dokumentacji: nie zostały wpisane przez Pijanowskiego do ksiąg inwentarzowych, nie znane jest miejsce ich znalezienia. Cały analizowany zbiór obejmuje 27 zabytków, w tym także zaginionych znanych jedynie z zapisów w *Księgach inwentarzowych zabytków archeologicznych* Głuchej Puszczy³⁷. W skład kolekcji wchodzi przedmioty brązowe, żelazne, szklane oraz naczynia i fragmenty naczyń ceramicznych pochodzące ze stanowiska (stanowisk) KW i ogólnie określone na OWR.

Zapinki. Obydwa egzemplarze wykonane są z brązu. Pierwsza to smułka zapinka serii wschodniej A38 (nr kat. 179 – tabl. 19:1) zachowana bez igły. Zdobiona na kabłąku trzema równoległymi nacinanymi liniami rytmami, analogiczne zdobienie na kapturku, przy grzebyku – linią poziomą, wysoki grzebyk zdobiony głęboką linią rytą. Zapinki takie należą do typu przewodniego fazy B2. Z terenów KW znane są liczne analogie z cmentarzysk KW (np. Weklice, Kowalewko).

Drugi egzemplarz to zapinka VI grupy (A162) z podwiniętą nóżką (nr kat.180 – tabl. 19:2), z gładkim kabłąkiem o półkolistym przekroju, zaopatrzona w pierścienie zdobione nacięciami na zakończeniach sprężyny oraz pojedynczymi na główce i na przejściu kabłąka w nóżkę; dodatkowo zakończenia sprężyny zdobione są dwoma niewielkimi guzkami. Zapinki tego typu są wyznacznikiem okresu późnorzymskiego w kulturach wielbarskiej i czerniachowskiej³⁸

Bransolety. Obydwa egzemplarze (nr kat. 181, 182 – tabl. 19:3,7) to bransolety sztabkowe gr II wg Natuniewicz³⁹ o średnicy odpowiednio – 6,2 cm (tabl. 19:3) i 6,5 cm (tabl. 19:7). Wykonane z pręta brązowego o przekroju owalnym średnicy 5 mm z lekko zgrubionymi końcami, zdobione dookoła dwoma rzędami kółek. Bransolety sztabkowe należą do najwcześniejszych typów bransolet i występują zarówno w inwentarzach KP jak i KW.

Obydwa zaprezentowane zabytki pochodzą, najprawdopodobniej, z tego samego cmentarzyska, a może nawet z jednego grobu.

37 GP-D1, D2.

38 Godłowski 1974, s. 34-41.

39 Natuniewicz 2000, s. 125.

Części pasa. W omawianej kolekcji znajduje się pięć brązowych części pasa.

Okucia końca pasa reprezentowane są przez dwa silnie profilowane okucia typu I, zbliżone do odmian 6 (nr kat.183 – tabl. 19:4) i 8 (nr kat. 184 – tabl. 19:5) według klasyfikacji R. Madydy-Legutko⁴⁰. Trzonek rozszczepiony, zakończony trójkątnie (tabl. 19:4) i prosto spięty jest pojedynczym nit. Dolna część partii profilowanej składająca się ze zmniejszających się stopniowo pierścieni zakończona jest masywną kulką. Profilowane okucia odmiany 6 i 8 charakterystyczne są dla grobów kobiecych z fazy B2. Występują zarówno w inwentarzach KP jak i KW.

Okucia środkowej części pasa. Do kategorii tej należą dwa złącza pierścieniowate. Każde złożone jest z kółka wykonanego z pręta brązowego o średnicy 0,4 cm i dwóch zdobionych skuwek (nr kat.185 i 186 – tabl. 19:8,9). Pierwszy z omawianych zabytków (tabl. 19:8) z częściowo zachowaną (uszkodzoną) skuwką, zdobiony jest ornamentem poziomych i krzyżujących się linii rytych. W jednej ze skuwek zachowany nit brązowy z masywną półkulistą główką. Skuwki drugiego egzemplarza zaopatrzone są w dwa masywne grzebyki zdobione liniami rytymi oraz linią rytą w kształcie trójkąta. W każdej ze skuwek zachowane są po dwa nity z półkulistymi główkami. Upowszechnienie złącz pierścieniowatych przypada na fazę B2.

Ostatnim zabytkiem umieszczonym w tej grupie jest **aplikacja** wykonana z blaszki brązowej gr 1mm (nr kat. 187 – tabl. 19:6). Kształtu czworobocznego o zachowanych wymiarach 2,6 x 2,5 cm z podgiętymi bokami. Zachowane są cztery nity: jeden centralnie i trzy w narożnikach, zniszczony czwarty narożnik, w którym też był nit. Nity wys. 7 mm, z półkulistymi główkami o średnicy 0,4 cm, wykonane z drutu o średnicy 0,2 cm. Na zabytku tym wystąpiła tkanina (por. Dębska w tym tomie).

Mimo, iż nie znamy miejsca pochodzenia wyżej wymienionych przedmiotów, z dużą dozą prawdopodobieństwa możemy założyć, że stanowią one elementy garnituru jednego pasa. Złącza pierścieniowate charakterystyczne są dla pasów kobiecych znanych z terenów KW. Pasy te często zakończone okuciami profilowanymi zdobione były prostokątnymi płytkami. Ramy chronologiczne obejmują fazy B2 i B2-C1⁴¹.

Klucze. Obydwa egzemplarze to żelazne klucze typu A1 A. Kokowskiego (nr kat. 188, 189 – tabl. 19:10, 11). Wykonane ze sztabki o czworobocznym przekroju, w jednym przypadku zdobiony na trzonku poziomymi liniami rytymi.

Prezentowany typ klucza posiada bardzo szeroką chronologię, najstarsze rejestrowane są już w zespołach datowanych na fazę A3, jednakże ich największa popularność przypada na fazy B2b-C1⁴². Klucze typu A, najliczniej

40 Madyda-Legutko 2011, s. 18, 19.

41 Madyda-Legutko 1984, s. 97, ryc. 1, 7.

42 Kokowski 1997, s. 36, 40.

rejestrowane są w zespołach KP w południowej Wielkopolsce i na przyległych terenach Śląska, a także w kulturze luboszyckiej⁴³.

Znacznie rzadziej rejestrowane są w inwentarzach KW. Żelazne klucze zarejestrowano m.in. w grobach 156, 178, 332 i 361 w Kowalewku⁴⁴.

Paciorki. Wśród siedmiu paciorków pochodzących z Głuchej Puszczy, jeden wykonany był z bursztynu, pozostałe zaś to egzemplarze szklane. W opisie i klasyfikacji paciorków posłużono się klasyfikacją M. Tempelmann-Mączyńskiej⁴⁵.

Paciorek bursztynowy należy do najpopularniejszego typu 388-391 TM.

Paciorki szklane. Dwa, spośród pięciu paciorków szklanych reprezentują typ TM183 (nr kat. 192, 193 – tabl. 19:17, 18). Są to paciorki melonowate, barwy niebieskiej o bardzo zbliżonych wymiarach. Dwa kolejne to płasko-wypukłe paciorki typu TM186 (nr kat. 194, 195 – tabl. 19:12, 13), barwy niebieskiej, na jednym zachowany ornament w postaci spiralnie nakładanych nici koloru białego. W kolekcji wystąpiły pojedyncze paciorki typu 49 (nr kat. 191 – tabl. 19:15) barwy zielonej, przezroczysty oraz grupy XXII, zbliżony do typu 266 (nr kat. 190 – tabl. 19:16), barwy czarnej, zdobiony dookoła zygzakowatym ornamentem barwy czerwonej.

Wszystkie paciorki są bardzo dobrze zachowane, nieznacznie spatinowane.

Naczynia ceramiczne i ich fragmenty. W zbiorze wydzielono osiem naczyń i fragmentów naczyń ceramicznych, pochodzących z okresu rzymskiego, ze zbioru tego siedem znajduje się obecnie w posiadaniu Biblioteki Publicznej w Mieścisku, jedno – zaginione – znane jest wyłącznie z fotografii i zapisów w „*Księdze inwentarzowej zabytków archeologicznych*”⁴⁶. Naczynie zaginione (nr kat. 197 – tabl. 20:9) to **situla grupy V A**. Wołągiewicza. Odkryta przypadkowo w 1958 roku w miejscowości Kocik-Młyn (obecnie część wsi Białośliwie), pow. wyrzyski, woj. kujawsko-pomorskie, podczas eksploatacji piąsnicy przez ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu, Pawła Pukackiego. Według opisu znalazcy naczynie wypełnione kośćmi wystąpiło na głębokości ok. 1 m, w jamie wypełnionej węglami drzewnymi. Jama miała ok. 1 m średnicy (tuż obok znajdować się miała kolejna, dużo większa jama). W popielnicy znajdował się, niestety zagubiony tuż po znalezieniu, przedmiot kościany (tabl. 20:8) dł. Ok. 10 cm, szer. 1,5 cm z trzema wgłębieniami⁴⁷ Situle grupy V posiadają pewną chronologię i występują w fazach B1-B2/C1⁴⁸.

43 Tamże.

44 Skorupka 2001, s. 319.

45 Tempelmann-Mączyńska 1985.

46 GP-D2, s. 51-52.

47 GP-D2, s. 51.

48 Wołągiewicz 1993, s. 26.

Z miejscowości Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie pochodzi **waza grupy IVB Wołągiewicza**. Jest to naczynie starannie wykonane, o powierzchni zewnętrznej wygładzanej matowej barwy brunatnej. Zdobiona dookoła linią rytą i szerokimi, płytkimi kółkami (nr kat. 198 – tabl. 20:5, 41:20). Naczynia tego typu datowane są na fazy B2-C1b⁴⁹.

Miejsce pochodzenia ostatniego, zachowanego w całości naczynia, nie jest znane. Jest to niewielkie naczynie wąskootworowe, zbliżone do grupy **XIIB Wołągiewicza** (nr kat. 202 – tabl. 20:7). Całkowita wysokość wynosi 6,9 cm, średnica otworu – 4,2 cm. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, wygładzana, barwy czarniawej, niezdobione. Wykonane z masy ceramicznej z gruboziarnistą domieszką. Czarki grupy XII posiadają bardzo szeroka chronologię, rejestrowane są w zespołach z całego okresu rzymskiego, od fazy B1 do fazy D⁵⁰.

Pozostałe naczynia z kolekcji Pijanowskiego zachowane są we fragmentach, pozwalających na rekonstrukcje form. Wyróżniona wśród nich:

- **misy – grupy XaB** (nr kat. 201 – tabl. 20:2), o powierzchni zewnętrznej barwy brunatnej, szyjka i brzeg – wygładzane matowe, poniżej – chropowate; **grupy XIV Wołągiewicza** (2 egzemplarze, nr kat. 199, 200 – tabl. 20:1,4) - jedna o powierzchni wygładzanej matowej, barwy czarniawej (tabl. 20:4), o drugiej niewiele można powiedzieć – naczynie przepalone. Misy półkuliste XaB występują w zespołach datowanych na fazy B2/C1-C2⁵¹, natomiast misy grupy XIV występują od fazy B1 po fazę D.

- **kubki** (nr kat. 203, 204 – tabl. 20:3, 6). Obydwa naczynia są przepalone. Egzemplarza o nr kat. 203 - lekko przepalony, powierzchnia zewnętrzna barwy brunatnej, brzeg i szyjka wygładzane matowe, poniżej – delikatnie chropowate; ślad po odłamanym uchu – od załomu brzuśca – do brzegu. Drugi (nr kat. 204) reprezentuje typ kubków beczułkowatych, z wałeczkowatym uchem. Stopień przepalenia uniemożliwia określenie barwy i sposobu opracowania powierzchni.

Z miejscowości Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko) pochodzi niewielki fragment szyjki i brzuśca naczynia ceramicznego zdobiony ornamentem ukośnych i pionowych głębokich linii rytych (nr kat. 283 – tabl. 28:17). Powierzchnia zewnętrzna wygładzana, matowa barwy czarniawej.

Ze Zbietki pochodzi ostatni wreszcie zabytek – **krażek ceramiczny** wykonany z dna naczynia ręcznie lepionego (nr kat. 205 – tabl. 44:7). Jest to okaz starannie wykonany, z przewierconym otworem i zagładzonymi krawędziami. Krażki ceramiczne są kategorią zabytków coraz liczniej rejestrowaną na stanowiskach z młodszego okresu przedrzymskiego, nadal jednakże budzą

49 Tamże.

50 Tamże.

51 Tamże.

wiele kontrowersji⁵². Z dużą dozą prawdopodobieństwa przyjąć możemy, że krążek ze Zbietki, istotnie pełnił mógł funkcję przęślika, jak to określił Pijanowski⁵³. Za interpretacją taką przemawia zarówno umieszczony centralnie otwór (większość znanych krążków takowego nie posiada), jak i bardzo regularny kształt – niemal idealnie kolisty o średnicy 5 cm.

W opisywanym zbiorze ceramiki, na szczególną uwagę zasługują elementy związane z KP: situla, waza, wszystkie misy, a także niewielkie naczynko wąskootworowe (tabl. 20:1-5, 7,9). Są to naczynia popularne z zespołach KW i posiadają bardzo szeroką chronologię – od fazy B1 po schyłek okresu rzymskiego.

Niestety, informacje dotyczące lokalizacji, posiadamy wyłącznie dla dwóch naczyń: popielnicy z Kocika-Młyna (tabl. 20:9) oraz wazy z Chociszewa (tabl. 20:5; 41:20). O ile w pierwszym są to bardzo dokładne, wręcz szczegółowe informacje dotyczące czasu, miejsca i okoliczności dokonania odkrycia, łącznie z opisem jedyne, wydobytego z popielnicy zabytku, a także okoliczności jego zagubienia, o tyle o naczyniu z Chociszewa nie wiemy nic. Jest to sytuacja o tyleż niekomfortowa dla archeologa, co i zaskakująca. W przypadku większości swojej kolekcji Pijanowski nie tylko podawał dokładną lokalizację, ale też szczegółowo opisywał okoliczności dokonania odkrycia, bądź też sposobu w jaki zabytki znalazły się w jego posiadaniu.

Wnioski końcowe

Wartość naukową zaprezentowanej kolekcji znacznie osłabia, wielokrotnie wspomniany, brak lokalizacji uniemożliwiający identyfikację materiałów ze stanowiskami archeologicznymi. Zabytki te, bez wątplenia pochodzące z Wielkopolski (taki bowiem był zasięg działalności Pijanowskiego), są niezwykle cenne zwłaszcza dla badań nad kulturą wielbarską w tym regionie.

52 Przegląd hipotez dotyczących ich funkcji i genezy; por. Bednarczyk, Romańska, Sujecka 2010, s. 458.

53 GP-D2, s. 71.

II.4. ZABYTKI ANTYCZNE (?)

- ADRIANA ROMAŃSKA

W kolekcji Stanisław Pijanowskiego znalazły się dwa zabytki antyczne; amfora i lampka oliwna. Niestety, obydwie naczynia znane są jedynie z „*Księgi inwentarzowej zabytków archeologicznych*”

Lampka rzymska z odłamanym palnikiem (nr kat. 206 – tabl. 18:4), wys. ok. 2,5 cm, śr. zbiornika ok. 4,8 cm, śr. dna ok. 4,2 cm długość zachowana ok. 12 cm. Okrągły niski zbiornik z lekko wklęsłym dyskiem dekorowany jest odciskanymi niewielkimi kółkami, barwa nieznana.

Amfora ceramiczna (nr kat. 207– tabl. 18:5) – wys. 16,5 cm, śr. brzuśca 14,5 cm, śr. dna – 14,5 cm. Brzeg naczynia uszkodzony, niezdobiona, barwa nieznana.

Nie jest znane pochodzenie zabytków, lakoniczne zapisy w Księgach inwentarzowych wymieniają Chociszewo, pow. międzyrzecki, przy amforze, oraz zbiory w Dąbrówce Wielkopolskiej, pow. międzyrzecki – w przypadku lampki. Ta ostatnia, подарowana została Pijanowskiemu w 1961 r. przez ucznia szkoły podstawowej w Dąbrówce Wielkopolskiej jako część większej, dość przypadkowej kolekcji, w skład której wchodziły głównie naczynia kultury łużyckiej i nowożytny ciężarek do sieci. Kolekcja ta była pierwotnie własnością nauczyciela z Brójec – miłośnika i kolekcjonera starożytności. W jaki sposób lampka znalazła się w jego posiadaniu – tego nie wiemy. Na podstawie zachowanej fotografii nie możemy także jednoznacznie rozstrzygnąć czy jest to oryginał, czy też nowożytna/współczesna kopia (te ostatnie wątpliwości dotyczą także amfory z Chociszewa).

II.5. ZABYTKI ŚREDNIOWIECZNE I NOWOŻYTNE

- ARTUR DĘBSKI, MARCIN KRZEPKOWSKI

Dość liczną i niezwykle interesującą grupę w zbiorach Głuchej Puszczy tworzyły zabytki o proveniencji wczesno- i późno średniowiecznej oraz nowożytnej, niestety, niektóre z nich zaginęły w nieznanymi bliżej okolicznościach.

Liczny zbiór tworzyły tu militaria (12 okazów; w tym cztery kule artyleryjskie) i zazwyczaj omawiane łącznie z nimi: elementy rzędu końskiego i oporządzenia jeździeckiego (cztery okazy).

Do celów niniejszego opracowania zdołano zebrać informacje o 6 okazach grotów, z czego do dziś zachowało się aż 5 egzemplarzy, jednak w stosunku jednego tylko posiadamy wiarygodne dane o jego pochodzeniu.

Z przypadkowego odkrycia, dokonanego w Jeziorze Orchowskim, pochodzi grot włóczni określony jako typ III wg A. Nadolskiego i datowany na XI wiek⁵⁴. Okaz charakteryzuje się kształtem wydłużonego trójkąta, o zatępionej podstawie i soczewkowatym przekroju. Tulejka grotu posiada wyraźnie wyodrębnioną szyjkę, uzupełnioną poprzez dogrzenie dodatkowego kęsa metalu, zaopatrzona jest też w otwór do mocowania. Na krawędzi ostrza czytelne jest klinowate wycięcie – ślad po pobraniu próby metalu (nr kat. 216 – tabl. 22:7; 42:10).

Według informacji zawartych w pracach Z. Rajewskiego i Z. Bukowskiego⁵⁵ podczas badań podwodnych w Jeziorze Orchowskim wydobyto kilka grotów włóczni, a wszystkie (?) pozyskane wówczas zabytki przekazano do zbiorów Głuchej Puszczy. W artykule Z. Rajewskiego pojawia się informacja o grocie „dzirytu” podjętego podczas prac pletwonurków⁵⁶. Nie wykluczone, że wzmianka ta dotyczy grotu figurującego w katalogu (nr kat. 219 – tabl. 22:6; 42:3), określonego tu jako grot broni drzewcowej służącej do miotania – oszczepu (?). Okaz ten posiada kształt silnie wydłużonego trójkąta o przekroju równoległoboku oraz częściowo zachowaną tulejkę z wyodrębnioną szyjką, o średnicy przekraczającej szerokość grotu.

O pochodzeniu pozostałych egzemplarzy grotów broni drzewcowej nie posiadamy żadnych informacji. Dotyczy to grotu włóczni datowanego na X-XI wiek (nr kat. 218 – tabl. 22:5; 42:9) i okazu zaginionego, datowanego na X-XII wiek (nr kat. 220 – tabl. 23:7). Sporo problemów stwarza określenie chronologii okazu nawiązującego do typu III wg A. Nadolskie-

54 Nadolski 1954, s. 54. Okaz został znaleziony około 200 m od miejsca wyłowienia hełmu wczesno-średniowiecznego trzy lata wcześniej. Zabytek publikowany; por. Rajewski 1973, s. 354, ryc. 5.

55 Rajewski 1973, s. 351; Bukowski 1978, s. 100, przyp. 112.

56 Rajewski 1973, s. 358.

go (nr kat. 221 – tabl. 22:8; 42:11). Ostrze grotu nosi ślady wielokrotnego wyginania i prostowania, co wskazuje na fakt, że nie zostało zahartowane, bądź też uległo rozhartowaniu. Jego sztych i krawędzie są wyraźnie tępe, bez śladów ostrzenia „bojowego”. Do tulejki przymocowane wąsy w kształcie płaskich sztabek, półkoliste wcięcia w ich podstawach wskazują na fakt, że były pierwotnie dłuższe i uległy odłamaniu w miejscach osłabionych poprzez wybitcie (wywiercenie ?) otworów na gwoździe. Powyższe cechy mogą wskazywać, że omawiany okaz stanowi współczesną replikę.

Ostatni z okazów broni drzewcowej to niewielki, krępy grot piki (nr kat. 222 – tabl. 22:1; 42:2). Zabytek posiada płaskie ostrze, silnie asymetryczne o tępej podstawie i śladach ostrzenia partii szczytowej. Tuleja bez pełnego obwodu zaopatrzona jest w dwa otwory na gwoździe, na ostrzu czytelne są ślady piłowania, otwory zaś uległy rozwierceniu (?). Na podstawie przytoczonych danych, egzemplarz ten uznać należy za replikę współczesną, bądź autentyczny grot (PŚ-NW) ze śladami nieudolnych zabiegów „konserwatorskich” i współcześnie wywierconymi otworami.

Z badań w Jeziorze Orchowskim pochodzi uszkodzone żeleźce niewielkiego topora z brodatym ostrzem i otworem w żeleźcu (nr kat. 215 – tabl. 22:4; 42:4). Na szyjce topora widoczny jest wyraźny ślad po pobraniu próby metalu⁵⁷. Zły stan zachowania osady i brak obucha utrudniają sklasyfikowanie okazu – typ V (?) A. Nadolskiego (XI-XII wiek)⁵⁸.

Najbardziej znanym zabytkiem wydobytym z Jeziora Orchowskiego był hełm wczesnośredniowieczny z nosalem, tzw. normański, wykuty z kilku (dwóch?) połączonych kawałków żelaza (nr. kat. 217 – tabl. 24). Okaz posiadał ślady po otworach rozmieszczonych symetrycznie u podstawy dzwonu sugerują istnienie miękkiej wyściółki bądź siatki kolczej osłaniającej szyję⁵⁹.

Specyficzną kategorię militariów stanowią kule artyleryjskie. W zbiorze zachowały się cztery okazy tego typu zabytków. Z późnym średniowieczem, bądź z wczesnym okresem nowożytnym (2. poł. XIV – XVI w.) związane są dwie kule wykonane z piaskowca (nr kat. 229, 230 – tabl. 23:3;4; 42:6, 12). Dwa inne egzemplarze odlane z żeliwa (jednofuntowe) datować można jedynie szeroko na XVI – XIX wiek.

Z okolic grodziska w Wilenku, pow. świebodziński z powierzchni tzw. „podgrodzia” (stan. 1a) pochodziły (nie zachowane obecnie) podkowy (nr kat. 223, 224 – tabl. 23:5, 6) pochodzące z końca XII- XIV wieku, od-

57 Okaz publikowany przez Z. Rajewskiego; por. Rajewski 1973, s. 354, ryc. 5. Podobnie jak w przypadku grotu włóczni nr kat. 219, analizę metaloznawczą zabytku wykonano w Zakładzie Kryminalistyki Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej w Warszawie.

58 Nadolski 1954, s. 45-47.

59 Rajewski 1973.

powiadające typowi IV/2 wg J. Kaźmierczyka⁶⁰. Z tego samego stanowiska, podczas amatorskich badań powierzchniowych, pozyskano czteroczęłowe, średniowieczne wędzidło (nr kat. 225 – tabl. 22:3; 42:5) sklasyfikowane jako typ II wg A. Nadolskiego⁶¹.

W zbiorze Pijanowskiego znajdowały się co najmniej trzy ozdoby o proveniencji wczesno – i późnośredniowiecznej. Na szczególną uwagę zasługują dwa egzemplarze zapinek podkowiastych, z czego do dziś w zbiorze pozostała jedna.

Zachowany egzemplarz zapinki posiada owalny kabłąk, wykonany metodą odlewu, o półowalnym przekroju poprzecznym, zwężający się ku zakończeniom (nr kat. 208 – tabl. 21:1; 42:16). Element ten zdobiony jest ukośnymi żłobkami, a jego wygięte ku górze końce, zakończone są stylizowanymi przedstawieniami gadzich głów z otwartymi paszczami. Opisany powyżej okaz należy uznać za import z ziem objętych osadnictwem bałtyjskim⁶². Druga zapinka, prawdopodobnie żelazna, znana jest wyłącznie ze zdjęcia (nr kat. 209 – tabl. 21:2). Wykona została z płaskiego lub płaskowypukłego (D-kształtnego) pręta, którego końce zostały wywinięte ku górze. Sposób ułożenia zabytku na jedynej zachowanej fotografii uniemożliwia określenie sposobu ich opracowania. Obydwa okazy ozdób należy datować na XI-XIII wiek.

Wśród zabytków z Głuchej Puszczy znajduje się kolisty kabłąk zapony wykonany z prostokątnej taśmy (nr kat. 210; tabl. 21:6; 42:13). Przedmiot, wykonany został metodą odlewu, w górnej i dolnej części ramy widoczne jest przewężenie z przedstawieniami splecionych rąk, kolejne przewężenie, umieszczone z boku, służyło do mocowania kolca⁶³. Na części wierzchniej kabłąka czytelny jest płytki (ryty) ornament w postaci wici roślinnych. Brak jakichkolwiek wzmianek w dokumentacji na temat pochodzenia zabytku znacznie utrudnia ustalenie jego pozycji chronologicznej. Podobne okazy, wykonane z różnych metali i określane zazwyczaj jako zapony ślubne lub zaręczynowe, zazwyczaj datowane są na XIV wiek (Kołobrzeg⁶⁴, Szczecin Podzamcze⁶⁵). W przypadku egzemplarza z Głuchej Puszczy nie można wykluczyć jego późniejszej – nowożytniej proveniencji.

Kolejną kategorią zabytków średniowiecznych są wyroby z kości i poroża. Wśród przedmiotów zgromadzonych przez Pijanowskiego znajdowała się wczesnośredniowieczna (?) łyżwa kościana, pochodząca z badań

60 Kaźmierczyk 1978, s. 89-97.

61 Nadolski 1954, s. 87-88.

62 Szersza analiza zapinek podkowiastych z Głuchej Puszczy; por. Krzepkowski, Zawol w druku.

63 Kolec ten, widoczny jest na fotografii z lat 70. XX w.

64 Rębkowski 1988, s. 515-525, tam dalsze analogie.

65 Frankowska-Makała 2004, s. 317, 324, ryc. 1.

wykopaliskowych prowadzonych na Wzgórzu Lecha w Gnieźnie, w 1953 roku (nr kat. 213 – tabl. 21:7) nieokreślonej miejscowości pochodzi natomiast fragment rurkowej oprawki o półkuliście opracowanej powierzchni zewnętrznej, zdobionej ornamentem w postaci poprzecznych, wypukłych bruzd i ukośnych nacięć (nr kat. 212 – tabl. 21:5; 42:14). Interesującym zabytkiem wydobytym w okolicach Rynku w Środzie Wielkopolskiej jest trapezowata okładzina wykonana z poroża (nr kat. 211 – tabl. 21:3; 42:15)⁶⁶. Na jej płaszczyźnie wierzchniej, w ramce podkreślającej tektonikę zabytku, umieszczono zdobienie w postaci dwóch ślimacznic. Na odwrocie zabytku czytelne są pozostałości kory, ślady obróbki (cięcia) oraz ukośne jednokierunkowe nacięcia (ułatwiające przyklejenie okładziny).

W zbiorze Głuchej Puszczy wydzielono tylko jeden niewielki fragment naczynia szklanego – stopki, datowany szeroko PŚ-NOW (nr kat. 242 – tabl. 25:8).

Być może z okresem WŚ można łączyć dwa okazy żaren rotacyjnych (leżaki) wykonane z granitu i gnejsu (nr kat. 69, 70 – tabl. 6:4, 5; 37:1, 3)⁶⁷.

Duży zbiór zabytków PŚ i NW stanowiły wyroby gliniane. Z odkrycia dokonanego w Kościanie (por. część I) pochodziły, nie zachowane obecnie, cztery późnośredniowieczne naczynia gliniane – garnki uchate (nr kat. 231- 234 – tabl. 25:1-4). Z tego samego miejsca pochodził, przechowywany obecnie w poznańskim ratuszu⁶⁸, kafel przedstawiający bajkową scenę lisa przemawiającego do gęsi (nr kat. 235 – tabl. 25:5).

Częściowo zrekonstruowane naczynie gliniane – dzban stalowoszarego PŚ (?) wydobyto podczas budowy budynków nadleśnictwa w Kakulinie, pow. wągrowiecki (nr kat. 235 – tabl. 25:11). Prócz tego pojemnika w zbiorach Pijanowskiego znajdowały się jeszcze inne fragmenty ceramiki, w tym przepalanej (nr kat. 237), znane wyłącznie z bardzo schematycznych rysunków.

Niektóre fragmenty naczyń WŚ, PŚ i NW włączonych do zbiorów Głuchej Puszczy pozyskano podczas amatorskich badań powierzchniowych. Ułamki naczyń WŚ z materiałów wielokulturowych pochodzących z penetracji Rudy-Koźłanki (nr kat. 284 – tabl. 28:20) i Zbietki (nr kat. 283⁶⁹, 286 – tabl. 28:18, 19). Z nieznanego miejsca pochodzi fragment naczynia WŚ (późne fazy) wydzielony z materiałów KŁ (nr kat. 125 – tabl. 12:10). Z tych samych miejscowości pochodzą też fragmenty naczyń PŚ i NW (nr kat. 284, 285 – tabl. 28:31), dodatkowo też z Wieli i Tumidaja, pow. wągrowiecki (nr kat. 241 – tabl. 25:6; nr kat. 287), Rękawczynka i Orchowa,

66 Przedmiot ten znaleziony został w 1920 r., podczas prac ziemnych prowadzonych w okolicy budynku sądu.

67 W notatkach Pijanowskiego pojawia się informacja o kamieniu żarnowym pochodzącym z Jabłkowa, pow. wągrowiecki, nie wiadomo jednak którego okazu dotyczy ta wzmianka.

68 Muzeum Historii Miasta Poznania – Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

69 Chronologia tego zabytku nie jest pewna.

pow. słupecki (nr kat. 238, 239 – tabl. 25:7) oraz z grodziska PŚ w Kownatach-Mrówkach (nr kat. 240 – tabl. 25:10).

Dużą grupę zabytków w zbiorze leśnika z Głuchej Puszczy stanowią grzędzidła do sieci rybackich – w sumie 19 egzemplarzy (nr kat. 246-263 – tabl. 26:1-12; 27:1:5, 7, 8; 43:1-17). Wśród okazów pochodzących z Jeziora Chociszewskiego (Białe Piaski) Mieściska, Mieściska-Ulicy, Orchowa, Owińsk, Rudy-Koźlanki, Wieli, Zbietki i miejscowości nieokreślonych, dominują okazy beczułkowate (tabl. 26:1-5; 7-10, 11; 27: 1-5; 43:1-5, 7:10, 12-17), odnotowano po jednym egzemplarzu: walcowatym (tabl. 26:6; 43:6) i dwustożkowatym (tabl. 26:11; 43:11). Odmienny typ reprezentują ciężarki rybackie z Jeziora Białe Piaski i pochodzący z kolekcji z Dabrówki Wlkp. (tabl. 27:7, 8). Na podstawie techniki wykonania wszystkie niemal zabytki tej kategorii można datować na NW, niewykluczone jednak, że niektóre okazy mają nieco wcześniejszą (PŚ) metrykę (nr kat. 249, 256 – tabl. 26:4, 11; 43:4, 11)⁷⁰.

Spore problemy z określeniem chronologii i przynależności kulturowej sprawiają przęśliki, zazwyczaj stanowiące znaleziska luźne, a więc bezkontekstowe. Mimo tego, ze względu na niektóre cechy (ślady obtaczania, toczenia, odcinania od koła garncarskiego itp.) do grupy zabytków PŚ-NW zaliczono sześć okazów z Chociszewa, Kiełpin, Mieściska i Wilenka (nr kat. 266, 267, 270, 272, 274, 275 – tabl. 27:10; 28:1; 4, 5, 8, 9; 44:5, 6, 9-11, 15).

Ostatnią kategorią zabytków omówionych w tym rozdziale są fragmenty nowożytnych fajek glinianych. Łącznie w zbiorze wydzielono dwie główki fajek jednorodnych: jedną, pochodzącą ze Świebodzina – obecnie zaginioną (nr kat. 243 – 25:12) i o nieustalonym miejscu znalezienia (nr kat. 244 – tabl. 25:13), obydwie zabytki można datować na 2. poł. XVII wieku i wiązać z warsztatem działającym na Śląsku lub we wschodniej Saksonii⁷¹. Trzeci okaz to fragment bogato zdobionej fajki złożonej, tzw. lulki znalezionej z Wilenku, a pochodzącej z nieokreślonej, lokalnej pracowni garncarskiej działającej w XVIII wieku (nr kat. 245 – 25:14).

70 Zabytki wczesnośredniowieczne (znane np. z Góry, gm. Pobiedziska) należą do znalezisk rzadkich; por. Sikorski 2000, s. 259-269 – tam obszerna literatura na ten temat.

71 Opinia dra Łukasza Gila, za którą chciałbym Mu w tym miejscu serdecznie podziękować.

II.6. ZABYTKI O NIEPEWNEJ CHRONOLOGII

- MARCIN KRZEPKOWSKI

W niniejszym, krótkim rozdziale omówiono zabytki, wobec których brak podstaw do określenia choćby przybliżonej pozycji chronologicznej – w zbiorze Pijanowskiego wydzielono 19 takich artefaktów. W kilku przypadkach brak również pewności co do funkcji, a nawet antropogenicznego pochodzenia tych przedmiotów.

Najliczniejszą grupę stanowią tu zabytki kamienne (10 egzemplarzy). Wśród nich wydzielono 4 zabytki kwarcytowe określone jako: gładziki (?) o nieustalonym pochodzeniu (nr kat. 58, 59⁷² – tabl. 3:11, 13; 34:20, 21), fragment osełki/gładzika (?) z Gorzewa, pow. wągrowiecki (nr kat. 60 – 3:12; 34:19) i fragment osełki z Mieściska-Ulicy (nr kat. 61 – tabl. 5:5; 36:2). Nie sposób jednoznacznie określić również przeznaczenie przedmiotu, o „hantlowatym” kształcie (gładzik ?, tłuk ?, ciężarek do sieci ?) znalezione w 1954 roku w Mieścisku (nr kat. 63 – tabl. 6:1; 36:7)⁷³. Bez przynależności chronologicznej i kulturowej pozostaje też dwustronny tłuk kwarcytowy (do moździerza), pochodzący z pól położonych na południe lub południowy wschód od Mieściska (nr kat. 62 – tabl. 5:7; 36:5).

Kolejną grupą stanowią przedmioty określone przez Pijanowskiego jako zawieszki/wisiorki (?). Są to owalne, płaskie kamienie, a ich wspólną cechą jest obecność niewielkiego otworu, do zawieszania (?). W zbiorze znajdowały się trzy takie okazy, do dziś dotrwał jeden, znaleziony w Mieścisku (nr kat. 66 – tabl. 5:11; 36:8), kolejne pochodziły z Rudy-Koźłanki (nr kat. 83 – tabl. 8:11) i Podlesia Kościelnego (nr kat. 84 – tabl. 8:12), rzekomo z wyeksplorowanego wcześniej grobu skrzynkowego⁷⁴. Według opinii P. Chachlikowskiego, omawiane przedmioty to formy naturalne, nie można jednak z całą pewnością wykluczyć ich obróbki⁷⁵.

Ostatnim, zaginionym zabytkiem kamiennym z Mieściska jest fragment narzędzia – być może siekiery (nr kat. 82 – tabl. 8:14), znany niestety tylko z bardzo schematycznego rysunku Pijanowskiego. Sam posiadacz zabytku

72 Zabytek nr kat. 59 określono też jako domniemane narzędzie kowalskie; por. „Katalog”.

73 Przedmiot o zbliżonym kształcie ze Sławna, gm. Kiszkowo, interpretowany jest jako ciężarek do sieci (?); por. Jórdeczka, Sobkowiak-Tabaka, Mrozek-Wysocka 2008, s. 193-194, 216, ryc. 7:6.

74 Całkowitą pewność co do naturalnego pochodzenia mamy w przypadku okazu figurującego w „Księdze inwentarzowej zbiorów archeologicznych” pod nr inw. 1953-55 (GP-D1, s. 29). Okaz ten, rzekomo pochodzący z opróżnionego wcześniej grobu KPom (?) w Mieścisku, nie został ujęty w „Katalogu”, ograniczono się jedynie do przedstawienia go na tabl. 5:10; 36:9.

75 Przedmioty te przypominają nieco „amulety kamienne” z epoki kamienia, pochodzące z miejscowości Bodman w Niemczech; por. Heyck 1905, Abb. 5:h.

piisał o nim: „nie wiem, czy należałoby zabytek ten zaliczyć do narzędzi archeologicznych, gdyż nie przypomina on żadnego z nich. Według mnie, jest on jednak wytworem myśli i ręki ludzkiej, gdyż znać na nim gładzenia i jako taki przypomina siekierkę. Ma on dość masywny obuch o brzegach siekierki zaokrąglonych ku środkowi”⁷⁶.

Wśród zabytków glinianych o nieustalonej chronologii wymienić należy niektóre przęśliki (nr kat. 256, 273, 276, 277) oraz okaz zaginiony opisany jako przęślik/paciorek (nr kat. 280). Ze względu na brak zabytków i jego rysunków do kategorii nieokreślonych chronologicznie artefaktów zaliczono paciorki z Brzeźnicy, pow. krośnieński (nr kat. 281) i z Chociszewa, pow. świebodziński (nr kat. 282).

Ostatnie z przedmiotów o nieustalonej chronologii, wchodzących w skład zbiorów Pijanowskiego, to „łezka” stopionego szkła (nr kat. 242 – tab. 25:13) oraz fragment domniemnego trzpienia szpili (nr kat. 134 – tabl. 14:10; 39:8).

WYNIKI ANALIZ SPECJALISTYCZNYCH

III.1. ARTEFAKTY Z SUROWCÓW KRZEMIONKOWYCH W ZBIORACH STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO

- IWONA SOBKOWIAK-TABAKA

W zbiorach Stanisława Pijanowskiego znajdowało się kilkadziesiąt artefaktów wykonanych z surowców krzemionkowych. Większość z nich stanowiły okazy w postaci siekier, sztyletów i dłut, których początkowo w kolekcji było 18, a do naszych czasów przetrwało osiem. Pozostałe okazy uległy rozproszeniu, a ich opisu dokonano na podstawie rysunków i zapisów w księgach inwentarzowych autorstwa samego właściciela kolekcji.

Ponadto wystąpiło 16 drobnych narzędzi (drapacz, ostrze tylcowe, odłuppek retuszowany, obłęcznik, wiór retuszowany) oraz okazów pochodzących z pierwszych faz eksploatacji rdzeni, z których zachowało się 12. Zarówno lakoniczny opis, jak i niedokładne rysunki dwóch z nich, oznaczonych numerami inwentarzowymi A-1951-140 i A-1952-141, uniemożliwiają identyfikację formy i rodzaju zabytku.

W „*Katalogu*” wytwory z surowców krzemionkowych podzielono na dwie zasadnicze części. Pierwsza z nich obejmuje zabytki, które przetrwały w kolekcji do dzisiaj (tabl. 1:1-19; 2:1, 2; 33:1-8), co umożliwia wyczerpujący opis ich cech formalno-typologicznych oraz surowcowych. W drugiej części przedstawiono artefakty zaginione (tabl. 7:1-10). W tym przypadku, na podstawie opisów i rysunków S. Pijanowskiego starano się odtworzyć maksymalnie szczegółowo formę, technikę wykonania i surowiec, z jakiego wykonano analizowany przedmiot.

Opisu zabytków dokonano w oparciu o ujednolicony wzorzec autorstwa A. Kulczyckiej-Leciejewiczowej i in.¹, a wszelkie dostępne informacje zestawiono w „*Katalogu*” (w tym tomie). W przypadku sztyletów wczesnobrązowych stosowano typologię, jaką zaproponowali w 2008 roku J. Czebreszuk i D. Kozłowska-Skoczka².

1 Kulczycka-Leciejewiczowa i in. 1996.

2 Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008.

III.1.1. NARZĘDZIA Z GŁADZONYM OSTRZEM

Artefakty wchodzące w skład kolekcji wykonane zostały ze zróżnicowanych gatunków surowca krzemienno-krzemianowego. Do produkcji zdecydowanej większości z nich wykorzystano narzutowy krzemień kredowy bałtycki, dwie siekierki wykonano z krzemienia pasiastego, a jedną z krzemienia świeciechowskiego, szaro-biało nakrapianego.

Analiza dyspersji opisywanych artefaktów wskazuje na ich wyraźną koncentrację w rejonie Mieściska (Mieścisko-Ulica, Podlesie Kościelne, Ruda-Koźlanka, Zbietka) oraz Wągrowca (Rąbczyn, Werkowo i nieco dalej Mielešzyn). Kilka artefaktów, pochodzących z różnych części Polski (Nizina Szczecińska, Lubuskie, północna Wielkopolska, Świętokrzyskie) zostało nabytych bądź na drodze wymiany z innymi kolekcjonerami, bądź ofiarowanych przez darczyńców.

Określenie przynależności taksonomicznej było możliwe tylko w przypadku pięciu zabytków. Dwa z nich – siekierki, wykonane z krzemienia pasiastego, pochodzące z Krzemionek Opatowskich (teren wychodni tego surowca) oraz Mieściska, można z dużą dozą prawdopodobieństwa zidentyfikować z wytwórczością społeczności KAK. Na podstawie analizy kontekstu odkrycia siekier i dłut czworościennych z krzemienia pasiastego na obszarze Kujaw, przeprowadzonej przez M. Szmyt³, sugerować można, że okaz z Mieściska pochodził ze zniszczonego obiektu sepulkralnego (grobu). Analiza chronologiczna tego typu artefaktów wskazuje, że występowały one w klasycznej fazie rozwojowej KAK, czyli IIb-IIIa, przypadającej na 2500-1900/1850 conv bc⁴.

Kolejne trzy artefakty – sztylety z Nowego Warpna, Podlesia Kościelnego i Zbietki, na podstawie cech typologicznych, wiązać można z wytwórczością krzemieniarską społeczności wczesnobrązowych, zidentyfikowanych z KCSZ⁵. Najbardziej interesujące z punktu widzenia studiów nad prehistorią południowo-zachodniej części Pałuk są zbiory z okolic Mieściska i Wągrowca. Uzupełniają bowiem one informacje znane z literatury o licznych śladach osadnictwa społeczności KPL (środkowy neolit) oraz KAK z okolic Wągrowca, m.in. z Długiej Wsi, Rąbczyna, Werkowa⁶. Natomiast z okolicy Mieściska i z terenu samej miejscowości znane są także stanowiska związane z osadnictwem/pobytem społeczności KPL i KAK (m.in. Podlesie Kościelne, Gołaszewo, Zbietka⁷; Mirkowice⁸).

3 Szmyt 1996.

4 Szmyt 1996, s. 49-51.

5 Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008.

6 Wyrwa 1994, s. 27.

7 Okupny 1992.

8 Kabaciński, Sobkowiak-Tabaka 2005.

Nieco rzadziej spotykane są artefakty świadczące o penetracji tego terenu, bądź osadnictwie społeczności WEB związanych z ugrupowaniami KCSZ. Pojedyncze fragmenty naczyń znane są z Rąbczyna⁹ i krzemienne płoszcze typu Płonia z Mirkowic¹⁰.

III.1.2. NARZĘDZIA I DEBITAŻ KRZEMIENNY

Z okresem schyłkowego paleolitu (kultura świderska) wiązać należy liściak trzoneczkowaty, pochodzący z miejscowości Brzeźnica, pow. krośnieński, woj. lubuskie (nr kat. 12), niestety zabytek ten obecnie uznano za zaginiony.

W 1951 roku z terenu nazywanego Rudą-Koźlanką¹¹ pozyskano zbiór 11 artefaktów wykonanych z narzutowego krzemienia kredowego bałtyckiego (nr kat. 1 – tabl. 1:1-11), w roku kolejnym, w trakcie badań powierzchniowych, prowadzonych przez Pijanowskiego z uczniami – członkami Kółka Prehistorycznego, na piaszczystym wzniesieniu pod Rudą-Koźlanką zostały znalezione dwa artefakty krzemienne (Mieścisko stan. 3, AZP-45-31/180). Tylko jeden z nich – centralny fragment wióra retuszowanego zachował się w kolekcji do dnia dzisiejszego. (nr kat. 3 – tabl. 1:13). W tej grupie artefaktów wymienić należy też obłęcznik wykonany z wióra oddzielonego od rdzenia jednopiętowego, o nieustalonej chronologii (nr kat. 2 – tabl. 1:12).

Analiza cech technologicznych i typologicznych artefaktów nie pozwala na ich jednoznaczną klasyfikację chronologiczno-taksonomiczną. Ze względu na obecność odłupka pochodzącego z narzędzia gładzonego, ramy chronologiczne zbioru z Rudy-Koźlanki należałoby zawrzeć pomiędzy środkowym neolitem a EB¹².

Z obszaru położonego nad brzegiem Wełny, oznaczonego jako stanowisko nr 6¹³ w Rudzie-Koźlance, pozyskano dwa fragmenty ceramiki KPL. Ponadto na kilku stanowiskach archeologicznych znajdujących się na terenie miejscowości Mieścisko odkryto artefakty związane z osadnictwem społeczności KPL oraz datowane ogólnie na okres neolitu (por. „*Katalog*” w tym tomie)¹⁴.

Ze względu na dość liczne występowanie w omawianym rejonie artefaktów związanych z osadnictwem bądź penetracją tego terenu przez społeczności KPL można, z dużą ostrożnością, również i analizowany zbiór krzemieni wiązać z wytwórczością wspomnianych społeczności.

9 Przybył 1997.

10 Kabaciński, Sobkowiak-Tabaka 2005.

11 Przyniótek Ruda-Koźlanka uchwałą Nr XI/94/08 Rady Gminy Mieścisko z dnia 15. 02. 2008 r. został włączony w granice administracyjne wsi Mieścisko. Jest to obszar położony w północno-zachodniej części miejscowości, na lewym i prawym brzegu Wełny.

12 Balcer 1983.

13 W artykule M. Kostrzewskiej z 1956 oznaczone jako stanowisko 4 w Rudzie-Koźlance; por. Kostrzewska 1956, s. 225.

14 Okupny 1992.

III.2. ZABYTKI KAMIENNE ZE ZBIORU STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO W GŁUCHEJ PUSZCZY

- PIOTR CHACHLIKOWSKI

Prezentowany w niniejszym opracowaniu zbiór źródeł dokumentuje wytwory kamienne wchodzące w skład prywatnej kolekcji zgromadzonej przez Stanisława Pijanowskiego w Głuchej Puszczy, pow. słupecki, woj. wielkopolskie. Omówienie eksponuje źródła dotyczące kamieniarstwa przekazane mi do analizy przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Mieścisku, woj. wielkopolskie, obecnego depozytariusza przedmiotowej kolekcji.

W sumie badaniami objęto 64 zabytki kamienne (wykonane z surowców niekrzemianowych). Przedmioty te usystematyzowano w oparciu o kryteria surowcowe, typologiczno-techniczne oraz funkcjonalne. W ich charakterystyce zawarto opis cech formalnych (typologicznych), a także specyfikację cech techno-metrycznych oraz kwalifikacje petrograficzną, wykorzystując założenia klasyfikacyjne wypracowane i szerzej uzasadnione we wcześniejszych pracach¹⁵. W rejestrze cech formalno typologicznych uwzględniono także propozycje ujednoczonych zasad opisu wyrobów ze skał niekrzemianowych¹⁶.

W opracowaniu uwzględniono wyłącznie materiały o ustalonej intencjonalności. Rozpoznanie cech antropogennych wśród przekazanych mi do analizy wytworów kamiennych jest bezsporne. Posiadały one identyfikowalne makroskopowo (gołym okiem lub pod lupą) ślady technik obróbki albo też użytkowania produktów finalnych. Stwierdzamy stąd zasadnie, iż wszystkie uwzględnione w prezentowanym omówieniu przedmioty sporządzone z kamienia wykazują związek z przejawami intencjonalnej działalności ludzkiej w dziedzinie użytkowania surowców skalnych niekrzemianowych, czyli kamieniarstwa¹⁷.

Podstawy systematyki typologiczno-technicznej badanej kategorii surowcowej źródeł wraz z opisem cech techno-morfologicznych służących identyfikacji konkretnych produktów kamieniarstwa szerzej omówiono w pracy P. Chachlikowskiego¹⁸. Natomiast charakterystykę petrograficzną zabytków skalnych przeprowadzono, stosując oznaczenia surowcowe ogółu wyrobów metodą makroskopową. Ekspertyzy rodzaju surowca wytworów kamiennych wykonał autor niniejszego opracowania.

15 Chachlikowski 1997, s. 31n.; Prinke, Skoczylas 1980; Strzyż 2011.

16 Kulczycka-Leciejewiczowa i in. 1996.

17 Pewne wątpliwości dotyczą przedmiotów nr kat 66, 82-84.

18 Chachlikowski 1997, s. 34-36; por. także Chachlikowski 1998; 2000a; 2000b; 2004; 2006, 2007a; 2007b; 2010; Chachlikowski, Ignaczak 2004; Chachlikowski, Skoczylas 2001a; 2001b.

Szczegółowe kwalifikacje: petrograficzną oraz formalno-typologiczną wraz z rejestrem cech techno-metrycznych ogółu analizowanych zabytków kamiennych przedstawiono w „*Katalogu*”. Całość źródeł dotyczących kamieniarstwa zaprezentowano graficznie (tabl. 2-6, 8, 23:3, 4), a także udokumentowano fotograficznie (tabl. 34-37, 42:6, 12).

W analizowanym zbiorze wyróżniono materiały neolityczne (19 egzemplarzy; KPL, KPCW, KAK), z PN/WEB (22 egzemplarze), z WEB (2 egzemplarze), a także datowane na EB (5 egzemplarzy) i NW (2 egzemplarze). W przypadku 13. zabytków nie możliwe było ustalenie chronologii i przynależności kulturowej, dwa spośród nich (fragmenty żaren rotacyjnych) mogą być zarówno z OL, OWR jak i WŚ, w pozostałych przypadkach, z uwagi na fragmentaryczność zachowania zabytku lub też jego brak (informacje pochodzące jedynie z ksiąg inwentarzowych) – ustalenie chronologii nie było możliwe.

Wśród materiałów neolitycznych wyróżniono dwie kategorie narzędzi: siekiery i ich fragmenty (12) oraz topory (7). Większość wykonana była z gabra, bazaltu i gnejsu biotytowego, jeden zabytek – z diabazu.

Najliczniejszą grupę stanowią materiały datowane na PN/WEB. Wyróżniono wśród nich: siekiery (9), topory (11), a także pojedyncze: rozcieracz i tłuk.

Materiały WEB i z EB to: dwa kamienne dyski (EB), dwa młoty dwustronne (EB) i trzy topory pięcioboczne (KŁ).

Z okresu nowożytnego pochodzą dwie kule armatnie, datowane na 2. poł. XIV – XVI wiek.

III.3. FRAGMENT TKANINY ZACHOWANY NA METALOWYM OKUCIU Z OKRESU WPŁYWÓW RZYMSKICH

- IWONA DĘBSKA

Jednym z przedmiotów wchodzących w skład zbioru archeologicznego Stanisława Pijanowskiego z Głuchej Puszczy jest mocno zniszczony zabytek – metalowe okucie o wymiarach 2,6 cm x 2,5 cm (nr kat. 187 – tabl.19:6; 41:3 45:1, 2). Niniejszy aneks nie jest jednak poświęcony samemu okuciu, ale towarzyszącej mu tkaninie, która przywarła do powierzchni metalu. Jest to wcale nie rzadkie zjawisko, które można zaobserwować na metalowych znaleziskach archeologicznych: delikatny materiał organiczny np. tkanina pod wpływem tlenków miedzi lub żelaza może ulec zmineralizowaniu i swego rodzaju konserwacji. Niestety bardzo często w ten sposób zachowany materiał włókienniczy jest słabo widoczny i łatwo może być przeoczony i usunięty w trakcie czyszczenia i konserwacji zabytku metalowego.

Omawiany wyrób włókienniczy zachował się na wierzchniej stronie okucia, pokrywał całą jego powierzchnię, ale nie był równo ułożony – w niektórych miejscach można było zaobserwować podwójną warstwę materiału (tabl. 45:2). Była to tkanina o splocie płóciennym, silnie zabrudzona i w dużej mierze zmineralizowana (tabl. 45:3-5)¹⁹.

Surowiec. Częściowo zachowane w naturalnej postaci fragmenty tkaniny pozwoliły na identyfikację surowca, z którego została wykonana. Była to włókna pochodzenia roślinnego, najprawdopodobniej len.

Len to jeden z najstarszych surowców tekstylnych, najwcześniej uprawiany prawdopodobnie na Bliskim Wschodzie, w Europie znany i używany do produkcji tkanin przynajmniej od neolitu²⁰. Do dziś jest on powszechnie stosowany do wyrobu tkanin zarówno odzieżowych, jak i gospodarczych.

Przędza. Tkanina wykonana została z dwóch rodzajów przędzy: mocno skręconej w prawo (Z) o grubości 0,41 mm (tabl. 45:5) oraz równolegle ułożonej, luźno skręconej także w prawo (Z) o grubości 0,56 mm; ta przędza jest bardzo spłaszczona.

Cechy przędzy użytej do produkcji omawianej tu tkaniny, pomimo jej bardzo małych rozmiarów i bardzo złego stanu zachowania pozwalają na określenie, która przędza stanowiła wątek, a która osnowę.

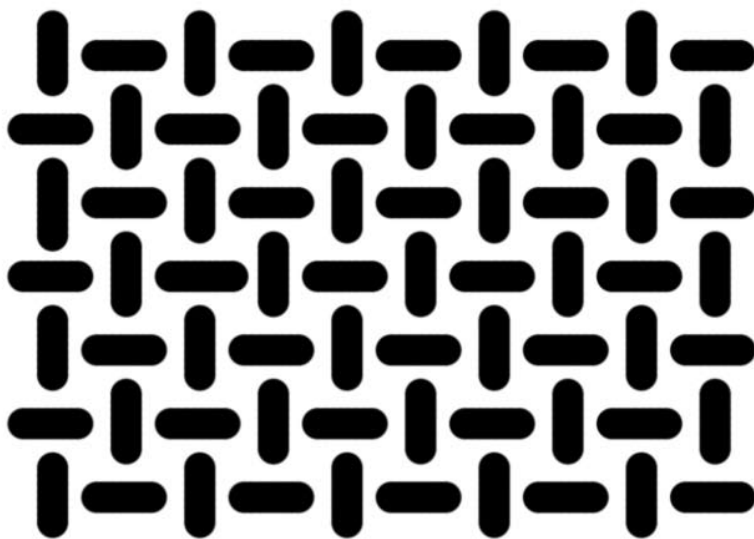
Przy produkcji analizowanej tkaniny użyto dwóch rodzajów przędzy: w jednym kierunku biegnie nieco cieńsza, zdecydowanie mocniej skręcona

19 Powiększenie zachowanej tkaniny uzyskano przy użyciu mikroskopu stereoskopowego SMZ 800.

20 Wróblewski 1958, s. 66-68.

i gęściej ułożona przędza – na 1 cm przypada ok. 13/14 pojedynczych jej elementów. Wszystkie te cechy są charakterystyczne dla osnowy: we wszystkich rodzajach krosien (pionowym, poziomym, ręcznym lub mechanicznym) jako osnowy używano przędzy staranniej wykonanej – cieńszej, bardziej równomiernej i o mocniejszym skręcie. Dzięki tym cechom osnowa ciągle narażona na tarcie w trakcie pracy nicielnicy była mocniejsza i bardziej odporna na zerwanie²¹. Natomiast wątek jest najczęściej słabiej skręcony, przez co jest bardziej miękki i plastyczny oraz rzadziej ułożony – w analizowanej tkaninie na 1 cm przypada ok. 12/13 pojedynczych elementów wątku.

Splot. Znaleźisko wykonane zostało w splotcie płóciennym, czyli najprostszym i jednocześnie najstarszym znanym splotcie tkackim – stosowanym przynajmniej od okresu neolitu do dziś (ryc. 27; tabl. 45:3, 4).

Ryc. 27 Schemat splotu płóciennego.

Abbildung 27. Schema des Leinengeflechts.

Tkanina nie jest bardzo gęsta – na 1cm² przypada 12/13 przędz wątku i 13/14 przędz osnowy.

Datowanie. Żadne z wymienionych cech tkaniny nie pozwalają na określenie czasu powstania wyrobu czy jego funkcji. Można tego dokonać jedynie na podstawie cech okucia, do którego materiał przywarł. Przedmiot ten datowany został na okres wpływów rzymskich (kultura wielbarska). Z tego okresu znane są dość liczne fragmenty tkanin, głównie wełnianych²². Zaznaczyć jednak należy, że włókna wełniane znacznie dłużej opierają się dzia-

21 Michałowska 1995, s. 93.

22 Łaszewska 1966, s. 40-53.

łaniu procesów podepozycyjnych niż surowiec roślinny. Włókiennictwem okresu wpływów rzymskich od wielu lat zajmuje się dużo grono badaczy zarówno w Polsce jak i w innych krajach europejskich²³. Zaowocowało to licznymi publikacjami, w których omówione zostały poszczególne znaleziska, ale co ważniejsze powstało również syntetyczne opracowanie dotyczące włókiennictwa kultury wielbarskiej. Zebrany przez J. Maik materiał tekstylny oraz analiza narzędzi włókienniczych wykazały, że ówczesne tkactwo stało już na bardzo wysokim poziomie²⁴. Mimo dość prostych metod obróbki surowca i użycia prostego krosna w tym okresie produkowano wysokiej jakości tkaniny i inne wyroby tekstylne.

Funkcja. Biorąc pod uwagę poziom ówczesnego włókiennictwa, analizowaną tu tkaninę można określić jako dość prostą – ta informacja nie wystarczy jednak, aby określić funkcję wyrobu. Tkaniny o tym splocie i gęstości mogły mieć zastosowanie zarówno odzieżowe jak i gospodarcze.

23 Stokar 1938; Geijer 1977; Hald 1980; Sikorski 2001.

24 Maik 2012.

III.4. EKSPERTYZA ANTROPOLOGICZNA I OPRACOWANIE CIAŁOPALNYCH SZCZĄTKÓW LUDZKICH Z POPIELNICY KULTURY POMORSKIEJ Z PODLESIA KOŚCIELNEGO, POW. WĄGROWIECKI

- ANNA WRZESIŃSKA

Do analizy antropologicznej przekazano szczątki kostne zdeponowane w naczyniu, popielnicy grobowej (nr kat. 141 – tabl. 15:1; 40:3). Przekazano kompletną, dobrze zachowaną popielnicę wraz z nienaruszoną w jej wnętrzu zawartością. Aby wykonać ekspertyzę i opracowanie szczątków ludzkich trzeba było w pierwszej kolejności wyeksplorować całą zawartość naczynia, zgodnie z metodyką opracowywania popielnicowych grobów ciałaopalnych. Według załączonej dokumentacji popielnica pochodziła z grobu skrzynkowego kultury pomorskiej z miejscowości Podlesie Kościelne, gmina Mieścisko, z badań amatorskich Pijanowskiego prowadzonych w latach 1949-1954 (stanowisko nieokreślone).

Naczynie – popielnica było całkowicie wypełnione i już od stropu miało czytelną zawartość, gdzie przepalone kości ludzkie wymieszane były z sypkim piaskiem. Zadokumentowano kształt i wielkość naczynia o wymiarach: wysokość zewnętrzna 21,3 cm; szerokość dna 14,5 cm; szerokość brzuśca w najszerszym miejscu 25,0 cm i szerokość górna otworu: zewnętrzna 18,0 cm (wewnętrzna 16,9 cm). Znając wymiary naczynia zdecydowano się na eksplorację zawartości popielnicy w czterech warstwach (poziomach), przyjmując miąższości warstwy zbliżoną do około 4-5cm. Zawartość każdego eksplorowanego poziomu wypełniska naczynia, była przesiewana przez sito i rozdzielona na poszczególne kategorie prób. Próby pochodzące z sita to: kości ludzkie; fragmenty kości ludzkich z wtopionymi przedmiotami i luźne stopione przedmioty (dary grobowe), drobniny węgla drzewnych; miał kostny wymieszany z drobnymi kamieniami, ułamki ceramiki oraz objętościowo najliczniejszy w poszczególnych poziomach próby, przesiany przez sito piasek. Każdy poziom był rozdzielany, pakowany oddzielnie i opisywany. W przypadku szczątków ludzkich zwracano szczególną uwagę na wymiary odcinków kostnych i ich sposób ułożenia w ramach eksplorowanych poziomów, co pozwoliło uzyskać informację co do reguł składania ich w naczyniu.

Ekspertyzy antropologicznej dokonano w oparciu o metody powszechnie stosowane w antropologii a opracowane przez J. Strzałko, J. Piontka

i A. Malinowskiego²⁵ i J. Piontka²⁶. Zastosowano metodę polegającą na dokładnym segregowaniu materiału, opisie i pomiarach lepiej zachowanych fragmentów. Określono liczbę osób, wiek oraz płeć. Stosując kryteria anatomiczno-morfologiczne określono płeć u osobnika dorosłego. Wiek w chwili śmierci oznaczono w oparciu o sześciostopniową skalę oceny wieku²⁷. Posługując się metodą J. Strzałki i współautorów²⁸ obliczono prawdopodobny wzrost osobnika.

Opis materiału

POPIELNICA Waga całkowita naczynia wraz z zawartością to 9.935,08 g. Waga pustego naczynia, popielnicy to 2.390,1 g.

Wydzielono bardzo liczny materiał kostny, barwy brunatno-szaro-kremowej, o stopniu spalenia słabym, średnim i silnym: 2⁰/3⁰/4⁰. Waga całkowita kości (wraz z zabytkami przywartymi do kości i luźnymi przedmiotami) wyniosła 2.069,37 g. Waga przesianego piasku wyniosła 5.014,35 g, waga piasku z sita (z miałem kostnym, drobnymi kamykami i ułamkami ceramiki) wyniosła 461,26 g.

Kości ludzkie w większości przepalone były nierównomiernie, słabo i średnio. Dominowały duże odcinki kostne należące do jednego osobnika, a pochodzące z wszystkich jego partii szkieletu. Dokonano pomiarów najlepiej zachowanych fragmentów.

Zawartość naczynia eksplorowano w czterech warstwach: Warstwa I, górna (od krawędzi naczynia do około 5-6 cm jego wysokości – do końca szyjki, warstwa ok. 5 cm); Warstwa II, środkowa, we wnętrzu naczynia, w górnej partii brzucha, od 6-11,5 cm głębokości w naczyniu; Warstwa III, środkowa, to poziom dolnej partii brzucha, od 11,5-15,5 cm głębokości w naczyniu; Warstwa IV, dolna w stopie naczynia, od 15,5 cm do dna naczynia.

Warstwa I, waga 1.994,41g. Waga kości 410,40 g. Waga luźnych zabytków 3,30 g. Waga miału kostnego, drobnych kamieni i ułamków ceramiki (z sita) 105,22 g. Waga przesianego piasku 1.475,49 g. W warstwie dominują duże, słabo i średnio przepalone fragmenty kości czaszki i duże fragmenty trzonów kości kończyn oraz kości kręgosłupa. **Z czaszki** wydzielono liczne, duże odcinki kostne. Są fragmenty kości czołowej z prawym i lewym oczodołem. Czoło jest gładkie, kość delikatna a krawędź oczodołu ostra. Są duże odcinki prawej i lewej kości skroniowej z częściami łuskowymi, zachowanymi częściowo wyrostkami sutkowymi (są małe i krótkie), z fragmentami wy-

25 Strzałko, Piątek, Malinowski 1972; 1973.

26 Piontek 1999.

27 Tamże.

28 Strzałko, Piątek, Malinowski 1972.

rostków jarzmowych i dołami żuchwowymi. Kości z wyraźnymi zagłębieniami szwów o ostrej krawędzi. Są obie (prawa i lewa) kości jarzmowe z dobrze zachowanymi wyrostkami czołowymi (pomiar: prawy o szerokości 1,0 cm, lewy 1,05 cm). Są duże fragmenty kości potylicznej, o gładkiej łagodnej budowie. Największe odcinki o wielkości: 5 x 2,7 cm; 4,8 x 4,2 cm; 5,5 x 3 cm. Grubość kości potylicznej 0,4 – 0,5 cm. Są fragmenty kości ciemieniowych, największy o wymiarach: 6,3 x 1,5 cm o grubości kości 0,3 cm. Są odcinki kości klinowych. Wydzielono fragment (silnie rozwarstwiony) trzonu żuchwy, kości prawej. Brak luźnych zębów. **Z kości szkieletu postkranialnego** wydzielono: obie nasady dalsze, prawej i lewej kości ramiennej (pomiar szerokości bloczka: kości prawej 1,8 cm – prawdopodobny wzrost osobnika w kategorii wzrostu niskiego 150 – 154 cm; kości lewej 1,9 cm – prawdopodobny wzrost osobnika w kategorii wzrostu średniego 155 – 159 cm), lewą dalszą nasadę kości promieniowej oraz głowę tej samej kości, czytelna jeszcze linia kostnienia głowy (pomiar: średnica głowy 1,9 cm – prawdopodobny wzrost osobnika w kategorii wzrostu średniego 155 – 159 cm), fragment lewego obojczyka. Wystąpiły duże fragmenty trzonów obu kości piszczelowych, największy prawy miał długość 10,1 cm, lewy 9,5 cm. Jest luźna, bliższa nasada kości piszczelowej lewej i są obie dalsze nasady kości udowych (prawej i lewej). Wystąpił również dalszy odcinek, kompletny kości strzałkowej lewej. Wystąpiły duże fragmenty trzonów szkieletu osiowego. Kręgi były słabo spalone. Są trzy kręgi szyjne (pomiar trzonu: wysokość przednia 0,9 cm (C3); 1,5 cm (C6) i 1,6 cm (C7)). Jest sześć kręgów piersiowych, we fragmentach (pomiar trzonu: wysokość przednia 1,8 cm, 18,5 cm; 1,9 cm, 2,0 cm, 2,5 cm i 2,6 cm). Jest duży odcinek kości miednicznej lewej, z szeroko rozwartym wcięciem kulszowym większym. Obok dużych, diagnostycznych przy opracowaniu, odcinków kostnych, wystąpiły fragmenty mniejsze z różnych odcinków szkieletu.

Luźno między kośćmi czaszki wystąpiły stopione struktury przedmiotu (dar grobowy) z ołowiu?, srebra?, może z żelaza?. Łącznie ok. 6 odcinków. Najdłuższy ma 2 cm i średnicę przekroju ok. 0,5 cm. Stwierdzono również znaczne nacieki barwy brązowej (jakby substancji oblepiającej, może gliny (?)) wtopione głównie w odcinki trzonów prawej kości kończyny górnej (kości promieniowej i łokciowej), ale i na niewielkich odcinkach łuski skroniowej czaszki.

Wystąpiły węgle drzewne.

Warstwa II, waga 1.799,33 g. Waga kości 509,01 g. Waga kości z wtopionymi zabytkami i luźnych zabytków 19,03 g. Waga miazgi kostnej, drobnych kamieni i ułamków ceramiki (z sita) 95,22 g. Waga przesianego piasku 1.176,07 g. W warstwie dominują kości średniej wielkości, słabo i średnio

przepalone, z wszystkich okolic szkieletu. **Z czaszki** wydzielono: kości sklepienia czaszki o grubości od 0,25 cm do 0,5 cm (o szwach słabo zarośniętych lub dopiero zarastających egzokranialnie, a otwartych endokranialnie); część skalistą lewej kości skroniowej; fragment kości potylicznej o grubości 0,75 cm w okolicy guzowatości zewnętrznej (rzeźba kości słaba i delikatna); fragment lewej gałęzi i trzonu żuchwy (kość gładka, z delikatnie wykształconym kątem) z otwartymi zębodołami zębów trzonowych, w zębodole tkwi tylko drugi ząb przedtrzonowy (korzeń lewego P2), pozostałe zębodoły odcinka przedtrzonowego i siecznego (strony prawej i lewej) są otwarte (zęby wypadły po śmierci). **Z kości szkieletu postkranialnego** wystąpiły najliczniej średniej wielkości (od 6/5 cm do 4/3 cm) trzony kości długich z wszystkich odcinków. Elementy diagnostyczne: fragment głowy kości ramiennej o średnicy 3,1 cm (nie stwierdzono śladów chrząstki wzrostowej – prawdopodobny wzrost osobnika mieści się w kategorii wzrostu niskiego 150-154 cm); głowa kości udowej (ze śladem linii po chrząstce, świadczącej o już zakończonym procesie wzrastania) o szerokości 3,6 cm (prawdopodobny wzrost osobnika mieści się w kategorii wzrostu średniego 155-159 cm); dobrze zachowane kości prawej (pomiar: 3,5 x 3,3 cm) i lewej (pomiar: 3,6 x 3,5 cm) rzepekki (małe i delikatne). Rozpoznano również trzy fragmenty trzonów (pomiar: wysokość przednia 1,6 cm, 1,7 cm, 1,8 cm – można połączyć z wcześniej już eksplorowanym) i ułamki łuków i luźne wyrostki, kręgów piersiowych. Są również fragmenty kręgów szyjnych: prawie kompletny kręgoszczytowy C1 (wysokość trzonu 0,75 cm) i tylko łuk tylny C2, trzon C5 (wysokość 1,4 cm), oraz ułamki łuków bocznych. Wydzielono prawie kompletną dalszą nasadę kości udowej lewej oraz fragment kości miednicznej prawej, z czytelną jeszcze linią kostnienia brzegu górnego kości biodrowej. Są liczne kości żeber, oraz kości dłoni (kości nadgarstka, śródreżczy, paliczki).

Na kościach czaszki, na zebrach i luźno między kośćmi, wystąpiły kolejne stopione struktury przedmiotu z brązu oraz w mniejszej ilości przedmiotu z ołowiu?, srebra?, może z żelaza?. Tutaj między stopionym brązem do czaszki przywiera zawieszka, w kształcie gruszki/dzwoneczka z ołowiu?. Stwierdzono również silne nacieki o brązowej (gliniastej) barwie, na trzonie prawej kości ramiennej.

Warstwa III, waga 1.369,98 g. Waga kości 515,76 g. Waga kości z wtopionymi zabytkami i luźnych zabytków 16,04g. Waga miału kostnego, drobnych kamieni i ułamków ceramiki (z sita) 74,16 g. Waga dwóch fragmentów ceramiki (listwy i guza) 4,38 g. Waga przesianego piasku 759,64 g. **Z czaszki** wydzielono: pojedyncze kości sklepienia czaszki o grubości od 0,3 cm do 0,45 cm (o szwach słabo zarośniętych); część skalistą prawej kości skroniowej; fragment luźnej głowy żuchwy prawej (o małej szerokości 1,4 cm)

oraz odcinek wewnętrzny trzonu żuchwy lewej, z otwartymi zębodołami od pierwszego trzonowca po pierwsze zęby sieczne. Tylko pierwszy ząb przedtrzonowy (P1 o niestartej powierzchni) i kieł (C, brak starcia korony) tkwiły w zębodołach. Są też niewielkie odcinki kości szczęki prawej (otwarte zębodoły kolejno: I2, C, P1) i lewej (otwarte zębodoły I1, I2, C). Są fragmenty luźnych pięć zębów: siecznych i trzonowych. **Z kości szkieletu postkranialnego** wystąpiło tylko kilka większych fragmentów kostnych, pozostałe to kości drobne, pochodzące z wszystkich odcinków szkieletu. Są fragmenty nasad górnych i dolnych kończyn oraz fragmenty trzonów kości długich. Elementy diagnostyczne: prawie kompletne odcinki górne, prawej i lewej kości łokciowej (lewa o długość 6,5 cm, prawa o długości 4,5 cm); duży fragment prawej kości krzyżowej i odcinek powierzchni uchowatej prawej kości miednicznej, z czytelnym rozwartym wcięciem kulszowym większym oraz fragment prawej kości łonowej z zachowanym spojeniem łonowym (zmiany na powierzchni spoiny łonowej wg faz określonych przez T. W. Todda²⁹, są typu III, co pozwala określić wiek zmarłego na 22-24 lata). Są kolejne odcinki kości kręgosłupa: trzy duże trzony pierwszych kręgów lędźwiowych (wysokość przednia trzonu 2,0 cm, 2,1 cm, 2,2 cm); są fragmenty kręgów piersiowych oraz prawie kompletny drugi kręgosłup szyjny, obrotowy (C2 o szerokości zęba 0,85 x 0,8 cm – delikatny i mały, brak zmian zwyrodnieniowych) oraz czwarty kręgosłup (C4 o wysokości przedniej trzonu 1,2 cm) oraz uszkodzone ułamki łuków i wyrostków kręgów. Obok kości dłoni rozpoznano również kości stóp.

We wnętrzu naczynia wystąpiły również dwa większe fragmenty ceramiki, guz i listwa, które wydzielono do oddzielnej próby. Podobnie jak w warstwie II i tu do ułamków kości czaszki przywarły, jak i wystąpiły luzem, „kulczki (?)” stopionego brązu. Również w tej warstwie wystąpiły przetopione trzy odcinki ołowiu?, srebra?, żelaza?.

Wystąpiły węgle drzewne.

Warstwa IV, waga 2.381,26 g. Waga kości 585,23 g. Waga kości z wtopionymi zabytkami i luźnych zabytków 10,6 g. Waga miału kostnego, drobnych kamieni i ułamków ceramiki (z sita) 182,28 g. Waga przesianego piasku 1.603,15g. **Z czaszki** tylko niewielkie ułamki sklepienia (12 fragmentów, głównie rozwarstwionych, o grubości ok. 0,3 cm) oraz fragment lewej gałęzi żuchwy, z wyrostkiem dziobiastym i głową (szerokości 1,4 cm). Są luźne trzy zęby, dwa siekacze i ząb trzonowy. **Z kości szkieletu postkranialnego** wystąpiły bardzo duże odcinki pasa miednicznego (odcinki prawej i lewej miednicy z kompletnie zachowanymi panewkami stawowymi i trzonami kości kulszowych i duże fragmenty trzonów górnych kości krzyżowej), kości

dolnego odcinka kręgosłupa (są cztery kolejne kręgi piersiowe i dwa ostatnie kręgi lędźwiowe – pomiar wysokości przedniej trzonu 2,1 cm i 2,1 cm), kości dolnych kończyn (górne odcinki prawej i lewej kości udowej z luźną uszkodzoną głową lewej kości – szerokość głowy >3,3 cm, czytelna była jeszcze linia kostnienia głowy); nasada bliższa kości piszczelowej prawej; kompletna nasada dalsza kości strzałkowej prawej; liczne odcinki trzonów – o długości od 9/8 cm do 7/6 cm; uszkodzonych głów i luźnych struktur gąbczastych. Wydzielono duży fragment lewej łopatki z powierzchnią stawową (wymiary: wysokość 3,0 cm, szerokość 2,1 cm) oraz wyrostkiem barkowym (brak zmian degeneracyjnych). Są duże odcinki kości stóp (kości piętowe, skokowe, kości śródstopia i paluchy). Jest również bardzo drobny materiał kostny, w nim np. ułamki łuków i wyrostków kręgow od szyjnego po piersiowe, ułamki żeber, fragment obojczyka i odpryski wszystkich kości, różnych odcinków szkieletu.

Na kościach czaszki, wystąpiły drobiny stopionych struktur z brązu i prawdopodobnie z ołowiu (?), srebra (?), może żelaza (?).

Przeprowadzona szczegółowa analiza antropologiczna pozwoliła dokładnie ustalić, iż w naczyniu występują szczątki kostne tylko jednego osobnika (nie stwierdzono fragmentów dublujących się). Osobnika o delikatnej budowie i słabej rzeźbie, kościach gładkich, lekkich i cienkich. Zarówno pomiary kości, jak i cechy opisowe wskazują, że był to szkielet młodej kobiety. W popielnicy, dzięki nienaruszonym kościom, można było stwierdzić pewien porządek w ich ułożeniu. W warstwie najniższej, dolnej (IV) przeważały kości duże i bardzo masywne, kończyn dolnych i miednicy. Kości w popielnicy układano więc według wielkości, zachowując jednak czytelny układ anatomiczny szkieletu. W partiach środkowych – kości mniejsze i drobne, szkieletu środkowego, w partii górnej – czaszka. W poziomie najniższym, bezpośrednio na dnie, bardzo ściśle znalazły się największe odcinki kości całego pasa miednicznego, dolnego odcinka kręgosłupa i najsilniejsze trzony z kończyn dolnych (prawej i lewej kości udowej ale tylko kości prawego podudzia i stopy). W kolejnych, środkowych poziomach, składano kości kolejno od stóp, klatki piersiowej i kości kończyn górnych, by ostatecznie ku górze, w najwyższym poziomie, złożyć kompletną czaszkę. Tu również wystąpiły zebrane ze stosu kości lewego podudzia i sześciu kręgów piersiowych, które leżąc górną, szczelnie zamykało, przykrywało wypełnisko naczynia.

Wiek osobnika ustalono na dorosły, *Adultus I*, tj. około 22-24 lat, płeć – żeńska, wzrost średni 155-159 cm. Brak zmian patologicznych i degeneracyjnych.

CZĘŚĆ IV

KATALOG ZBIORÓW ARCHEOLOGICZNYCH STANISŁAWA PIJANOWSKIEGO

- PIOTR CHACHLIKOWSKI, ARTUR DĘBSKI, MARCIN KRZEPKOWSKI,
ADRIANA ROMAŃSKA, IWONA SOBKOWIAK-TABAKA

Nr kat.: 1

Nr inw.: A-1951-139/1-11

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie¹.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytki: **narzędzia i debitaż krzemienny** (tabl. 1:1-11).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis:

1. Proksymalny fragment wióra o wymiarach 3,1 x 1,8 x 0,4 cm, oddzielonego od rdzenia jednopiętrowego, piętka okazu jest nieokreślona. Na prawej krawędzi wióra, na stronie górnej występuje drobny retusz (tabl. 1:1).
2. Drapacz odłupkowy o wymiarach 3,6 x 1,9 x 0,7 cm, wykonany z odłupka oddzielonego od rdzenia jednopiętrowego. Drapisko, wysokie i strome, asymetrycznie zakolone umieszczone zostało w części dystalnej odłupka (tabl. 1:2).
3. Wiór odbity od rdzenia jednopiętrowego, o wymiarach 3,5 x 1,0 x 0,4 cm. Posiada gładką piętkę. W części dystalnej na stronie górnej wióra znajduje się niewielka ilość kory (tabl. 1:3).
4. Proksymalna część wióra o wymiarach 3,5 x 1,2 x 0,4 cm, oddzielonego od rdzenia jednopiętrowego, piętka wióra jest nieokreślona (tabl. 1:4).
5. Centralny fragment wióra o wymiarach 3,7 x 1,4 x 0,6 cm, oddzielonego od rdzenia dwupiętrowego (tabl. 1:5).
6. Fragment odłupka o wymiarach 1,9 x 1,4 x 0,5 cm, pochodzącego z rdzenia jednopiętrowego, piętka odłupka jest dwukątowa (tabl. 1:6).
7. Odłupek retuszowany o wymiarach 2,3 x 1,9 x 0,7 cm. Prawa krawędź odłupka jest fragmentarycznie zaretuszowana drobnym retuszem na stronę górną (tabl. 1:7).
8. Odłupek o wymiarach 2,3 x 1,4 x 0,3 cm, pochodzący z rdzenia jednopiętrowego, piętka odłupka gładka (tabl. 1:8).
9. Centralny fragment wiórka o wymiarach 2,6 x 0,8 x 0,2 cm, oddzielonego od rdzenia jednopiętrowego (tabl. 1:9).
10. Odłupek pochodzący z gładzonego narzędzia makrolitycznego (siekiery?), mierzący 3,3 x 2,3 x 0,3 cm. W części proksymalnej, na stronie górnej, posiada drobny retusz (tabl. 1:10).
11. Ostrze tylcowe o łukowatym tyłcu, uszkodzone na skutek oddziaływania wysokiej temperatury. Zachowane wymiary: 2,3 x 1,0 x 0,4 cm (tabl. 1:11).

1 Przysiółek Ruda-Koźlanka uchwałą Nr XI/94/08 Rady Gminy Mieścisko z dnia 15. 02. 2008 r. został włączony w granice administracyjne wsi Mieścisko. Jest to obszar położony w północno-zachodniej części tej miejscowości, na lewym i prawym brzegu Wetny.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe Kółka Prehistorycznego w Mieścisku w 1951 r.

Lokalizacja i kontekst: wzgórze przy lesie, przy samej rzece Wełnie (ok. 10 m od niej) naprzeciw tzw. tamy Wichłacza. W okresie późniejszym [ok. 1959 r.- przyp. red.] zalesione sosną, a brzegiem brzozą. Zebrano kilkadziesiąt zabytków krzemiennych, obecnie zachowało się 11 sztuk.

Chronologia: środkowy lub schyłkowy neolit.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 2

Nr inw.: A-2013-201

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **obłęcznik** (tabl. 1:12).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: narzędzie o wymiarach 5,7 x 2,7 x 1,1 cm zostało wykonane z wióra oddzielonego od rdzenia jednopiętowego. Na lewej krawędzi, w centralnej części wióra na stronie górnej, wyretuszowana została wnęka. Na prawej krawędzi narzędzia, na stronie górnej i dolnej widoczny jest retusz powstały na skutek użytkowania narzędzia.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: epoka kamienia.

Kultura: ?

Nr kat.: 3

Nr inw.: A-1952-142

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/180).

Zabytek: **wiór retuszowany** (tabl. 1:13).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: centralny fragment wióra, oddzielonego od rdzenia jednopiętowego. Prawa krawędź została w części proksymalnej i dystalnej załuskana na stronie górnej drobnym retuszem. Na lewej krawędzi retusz występuje w części centralnej, na stronie górnej. Retuszowi towarzyszą wyszczerbienia krawędzi powstałe na skutek użytkowania narzędzia.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe Kółka Prehistorycznego w Mieścisku, w marcu 1952 r.

Lokalizacja i kontekst: na piaszczystym wzniesieniu, na roli proboszczowskiej tzw. „Reitbanie”, po lewej stronie szosy Mieścisko – Wągrowiec, około 100 m od niej. Teren uprawiany do 1951 r., znajdowano tu wiele skorup. Według S. Pijanowskiego przed II wojną światową wyrywano tu urny i paleniska².

Chronologia: neolit lub EB.

Kultura: ?

Uwagi: z tego miejsca pochodziły też zabytki krzemienne A-1952-140 i A-1952-141³, obecnie zaginione, które z uwagi na niedokładne rysunki pominięto w opracowaniu.

Nr kat.: 4

Nr inw.: A-2013-202

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

2 W 1961 r. Pijanowski zawiadamiał pisemnie pracowników Muzeum Archeologicznego w Poznaniu o niszczeniu stanowiska w wyniku wybierania piasku. Ratownicze badania wykopaliskowe D. Durczewskiego 26 września 1961 r., osada kultury łużyckiej (V EB – HaC); archiwum MAP – teczka Mieścisko, gm. loco, nr 3576. Kolejne zgłoszenie w 1966 r.

3 Szkic zabytku zachowany w archiwum MAP – teczka Zbietka (!), gm. Mieścisko, nr 3674.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 1:14; 33:1).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: przedmiot wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej. Jest to krzemień o zabarwieniu miodowym zawierający liczne pozostałości organizmów krzemionkowych w postaci m.in. igieł gąbek.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: prosty;

ułożenie: poziome;

zarys: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana w partii przy ostrzu.

Wymiary:

długość całkowita: 5,3 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,3 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,0 cm;

grubość maksymalna: 1,8 cm;

wymiary obucha: 3,2 x 1,4 cm;

długość ostrza: 3,9 cm.

Waga: 62 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 5

Nr inw.: A-1941-82

Miejscowość: Krzemionki Opatowskie, pow. ostrowiecki, woj. świętokrzyskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 1:15; 33:2).

Surowiec: krzemień pasiasty.

Opis: zachowane około ½ siekiery. Zabytek wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej. Jest to krzemień o zabarwieniu kremowym z drobnymi szarymi przebarwieniami o charakterze pasiastym. Występujące obtłuczenia przedmiotu ujawniają przełam muszlowy.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokąta, lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny;

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana w partii przy ostrzu.

Wymiary:

długość zachowana: 4,8 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślona;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,0 cm;
grubość maksymalna: 2,3 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 4,0 cm.

Waga: 73 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona podczas II wojny światowej w Krzemionkach Opatowskich, przez Franciszka Machajskiego (Machajewskiego). Do zbioru S. Pijanowskiego trafiła w drodze wymiany za monety i medale (1961 r.).

Chronologia: neolit.

Kultura: KAK (?).

Nr kat.: 6

Nr inw.: A-1955-21

Miejscowość: Mielešzyn, pow. gnieźniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 1:16; 33:8).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: zachowane około ½ narzędzia, ponadto ścianka powierzchni bocznej silnie uszkodzona. Zabytek wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej o szarawej barwie.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokąta, lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, w zachowanej części szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana przy ostrzu.

Wymiary:

długość zachowana: 4,3 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślona;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,3 cm;
grubość maksymalna: nieokreślona;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 4,3 (?) cm.

Waga: 53 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony w 1955 roku na polach Mielešzyna (Ośna) przez Zielińskiego – ucznia szkoły podstawowej w Mielešzynie.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 7

Nr inw.: A-1952-11

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 1:17; 33:4)⁴.

Surowiec: krzemień narzutowy kredowy bałtycki.

Opis: okaz zachowany w całości, lekko uszkodzony przy ostrzu i obuchu. Przedmiot wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej, barwy jasnoszarej.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: symetrycznie klinowaty, brak ścieniania przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana w partii przy ostrzu.

Wymiary:

długość zachowana: 8,3 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 2,6 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,2 cm;

grubość maksymalna: 1,3 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza zachowana: 4,4 (?) cm.

Waga: 67 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Pole Czesława Nowika (wcześniej Niemca Milasa), zabytek znaleziony podczas orki.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Uwagi: W tym miejscu zostały odkryte także inne zabytki (nr inw. 25, 61, 71) sugerujące istnienie w tym miejscu osady neolitycznej.

Nr kat.: 8

Nr inw.: A-2013-203

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 1:18; 33:6).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: okaz zachowany w całości, widoczne świeże ślady uszkodzeń ostrza w postaci drobnych odłupków. Zabytek wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej. Jest to krzemień o zabarwieniu miodowym zawierający liczne pozostałości organizmów krzemionkowych w postaci m.in. igieł gąbek.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: symetrycznie klinowaty, ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

4 Schematyczny rysunek zabytku w archiwum MAP –teczka Mieścisko-Ulica, gm. Mieścisko, nr 3577.

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;
przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: prosty;
ułożenie: poziome;
zarys: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;
ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, w partii przy ostrzu szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana.

Wymiary:

długość całkowita: 7,0 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 2,6 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,7 cm;
grubość maksymalna: 1,6 cm;
wymiary obucha: 2,5 x 1,0 cm;
długość ostrza: 3,6 cm.

Waga: 58 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 9

Nr inw.: A-1959-30

Miejscowość: Wygoda (Leśnictwo Wygoda), pow. czarnkowsko-trzcianecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **dłuto przerobione z siekiery** (tabl. 1:19; 33:5).

Surowiec: piaskowiec kwarcytowy.

Opis: narzędzie zachowane w całości, wykonane zostało z silnie zdiagenezowanej skały krzemionkowej o szarawej barwie.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokąta, nieregularny.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;
w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;
przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;
ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: pierwotnie była to siekierka o klinowatym przekroju podłużnym, która uległa zniszczeniu na skutek użytkowania. Po uszkodzeniu narzędzie zostało przerobione na dłuto. Na ścianka bocznych, przy ostrzu widoczne są ślady szlifowania na płycie o drobnej granulacji i polerowania.

Wymiary:

długość całkowita: 10,0 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślone;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 2,1 cm;
grubość maksymalna: 2,4 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 1,5 cm.

Waga: 74 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: na niewielkim wzniesieniu przy łące, w pobliżu strugi. Przy osadzie Franciszka Kroszla, na 8-10 letniej uprawie sosnowej.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 10

Nr inw.: A-1951-10

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:1; 33:3).

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki.

Opis: zabytek zachowany w całości, lekko uszkodzony przy obuchu. wykonany został ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej o jasnoszarej barwie.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, bez ścieniania przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

 w partii obuchowej: prostokątny;

 w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

 przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

 ukształtowanie: prosty;

 ułożenie: poziome;

 zarys: prostokątny.

Uformowanie ostrza:

 ukształtowanie: lekko łukowate;

 ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: na jednej z krawędzi widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, szlifowana na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana w partii przy ostrzu.

Wymiary:

 długość zachowana: 6,5 cm;

 szerokość maksymalna przy obuchu: 2,4 cm;

 szerokość maksymalna przy ostrzu: 2,6 cm;

 grubość maksymalna: 1,7 cm;

 wymiary obucha: 2,4 x 1,3 cm;

 długość ostrza: 2,5 cm.

Waga: 50 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: siekierka została znaleziona na polu Romana Nowaka, nad Wściekleńcem, lewym dopływem Wełny przepływającym na południowy zachód od Mieściska, niedaleko cmentarzyiska ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym (stan. 3, 5 lub 6)⁵.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 11

Nr inw.: A-2013-204

Miejscowość: nieznaną.

5 Cmentarzyiska te położone są na gruntach Podlesia Kościelnego, przy granicy z Rudą-Koźlanką (obecnie część wsi Mieścisko).

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **dłuto** (tabl. 2:2; 33:7).

Surowiec : piaskowiec kwarcytowy.

Opis: Zabytek uszkodzony w partii obuchowej, wykonany z silnie zdiagenezowanej skały krzemionkowej o szarawej barwie.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny o lekko wypukłych bokach.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: prostokątny;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Kształt obucha: prostokątny.

Kształt ostrza: lekko łukowate.

Cechy technologiczne: widoczne ślady wstępnego obtłukiwania, szlifowane na płycie o drobnej granulacji, pod wieloma kątami i polerowana w partii przy ostrzu.

Wymiary:

długość zachowana: 6,0 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślone;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 1,9 cm;

grubość maksymalna: 1,1 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 1,8 cm.

Waga: 27 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 12

Nr inw.: A-1961-136

Miejscowość: Brzeźnica, pow. krośnieński, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **liściak trzoneczkowaty**

Surowiec: narzutowy krzemień kredowy bałtycki (?).

Opis: zabytek znany tylko ze schematycznego rysunku.

Wymiary:

długość: 5,2 cm;

szerokość: 1,9 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony na piaszczystym wzgórzu około 250-300 m od rzeki Bóbr, przez Jerzego Kisielewskiego podczas kopania ziemniaków.

Chronologia: schyłkowy paleolit.

Kultura: świderska.

Nr kat.: 13

Nr inw.: A-1959-61

Miejscowość: Werkowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:1).

Surowiec: krzemień.

Opis: zachowany cały zabytek, uszkodzony przy ostrzu. Przedmiot wykonany z krzemienia „białego” (narzutowego kredowego bałtyckiego ?, ew. spatynowanego?).

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokątnego.

Kształt w przekroju podłużnym: symetrycznie klinowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Cechy technologiczne: na bokach i górnej części narzędzia widoczne ślady wstępnego obtłukiwania.

Wymiary:

długość zachowana: 12,7 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,0 cm;

grubość maksymalna: 2,5 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 4,5 cm.

Charakter znaleziska: luźne, na polu po głębokiej orce.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona w trakcie polowania zbiorowego na szaraki przez Pakoza z Rudy-Koźlanki. Zabytek znaleziony na najwyższym wzniesieniu między skrajem lasu – torem kolejowym a gajówką Gacy, około 200-300 m od cmentarzyska ludności kultury pomorskiej zlokalizowanego na gruntach Stępushowa.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 14

Nr inw.: A-1953-15

Miejscowość: Rąbczyn, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:2).

Surowiec: krzemień.

Opis: okaz wykonany z surowca barwy jasno-brązowej (migdałowej).

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego (?);

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego (?);

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate (z wyszczerbieniem powstałym na skutek użytkowania?).

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość całkowita: 12,5 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 2,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,6 cm;

grubość maksymalna: 2,3 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 5,7 cm.

Charakter znaleziska: luźne, podczas wypasu krów.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Tadeusza Kopydłowskiego – ucznia szkoły podstawowej w Mieścisku, na polu (ściernisku) Machnikowskiego, kilka metrów od grodziska WŚ.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Nr kat.: 15

Nr inw.: A-1959-60

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:3).

Surowiec: krzemień.

Opis: okaz zachowany w całości, wykonany z krzemienia „o ciemniejszym zabarwieniu”.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 8,0 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 2,5 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,6 cm;

grubość maksymalna: 1,7 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 3,5 cm.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu (?).

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona w 1959 r. przez Józefa Starzewskiego, na swym polu przy gospodarstwie.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Uwagi: w pobliżu tego miejsca wyorano urnę, którą zabrał brat J. Starzewskiego, w 1958 r. podczas zbioru ziemniaków wykopano też sztylet krzemienny (?), który uległ zagubieniu.

Nr kat.: 16

Nr inw.: A-1957-25

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 7:4).

Surowiec: krzemień.

Opis: zabytek zachowany w ½.

Wymiary:

długość zachowana: 4,1 cm;

szerokość zachowana: 4,6 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony pod lasem w lipcu 1957 r., później teren ten zalesiono.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Uwagi: w trakcie badań pozyskano również ogromną ilość wiórów krzemiennych, z których część była retuszowana: „skrobacze, okrzęski krzemienne i grotty” (wg opisu S. Pijanowskiego), sugerujących występowania pozostałości osady neolitycznej.

Nr kat.: 17

Nr inw.: A-1953-14

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 47 (AZP 45-31/176)⁶.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:5).

Surowiec: krzemień świeciechowski.

Opis: zabytek zachowany w całości, wykonany z surowca barwy popielatej, biało nakrapianej.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny.

Kształt w przekroju podłużnym: symetrycznie klinowaty, ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość całkowita: 8,3 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,5 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,0 cm;

grubość maksymalna: 1,8 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 4,4 cm.

Ślady użytkowania: silne wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez Leona Duraka – ucznia szkoły podstawowej w Mieścisku, w grudniu 1953 roku, podczas polowania na szaraki. Zabytek znaleziono przy „Górach Zbiekich” około 500 m na zachód od cmentarzyska ludności kultury pomorskiej.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Uwagi: Zabytek znajdował się w depozycie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (nr inw.: 1954:74; nr kat.: 1954:197), odebrany w 1959 r. przez S. Pijanowskiego⁷.

Nr kat.: 18

Nr inw.: A-1956-59

Miejscowość: Kiełpiny, pow. wolsztyński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:6).

Surowiec: krzemień.

Opis: przedmiot wykonany z krzemienia „białego” (narzutowego kredowego bałtyckiego?, ew. spątnowanego?).

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokątnego.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

6 Stanowisko archiwalne bez ustalonej lokalizacji.

7 Kostrzewska 1956, s. 225; szkic zabytku w archiwum MAP – teczka Podlesie Kościelne, gm. Mieścisko, nr 3605.

Uformowanie ostrza:
ukszałtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 10,8 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 4,1cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 6,0 cm;
grubość maksymalna: 3,1 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 5,6 cm.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona na terenie Kiełpin (Kopanicy?). Do zbioru S. Pijanowskiego siekierka trafiła drogą wymiany z Janem Tamińskim, kierownikiem szkoły w Kiełpinach na „*monety piastowskie i zęb mamuta*”.

Chronologia: neolit.

Kultura: ?

Uwagi: w inwentarzu zbioru podano dwie informacje o późniejszych losach zabytku: w 1966 r. została wymieniona z Antonim Nowakowskim z Trzemeszna, zwrócona w 1967 roku. W 1976 r. подарowana Czesławowi Wegnerowi – dyrektorowi szkoły w Kruchowie.

Nr kat.: 19

Nr inw.: A-1949-2

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 7:7).

Surowiec: krzemień pasiasty.

Opis: okaz zachowany w całości, wykonany ze skały krzemionkowej o strukturze skrytokrystalicznej. Jest to krzemień o zabarwieniu kremowym z drobnymi szarymi przebarwieniami o charakterze pasiastym.

Kształt w przekroju podłużnym: symetrycznie klinowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: prostokątny;
w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;
przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukszałtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 7,3 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 2,3 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,5 cm;
grubość maksymalna: 1,6 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 3,5 cm.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Przynależność kulturowa/Chronologiczna: kultura amfor kulistych, faza IIb-IIIa (klasyczna).

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit.

Kultura: KAK, faza IIb – IIIa (klasyczna).

Nr kat.: 20

Nr inw.: A-1953-16

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 33 (AZP 45-31/125)⁸.

Zabytek: **grot oszczepu** (tabl. 7:8).

Surowiec: krzemień.

Opis: zabytek uszkodzony przy ostrzu, w górnej partii, wg opisu S. Pijanowskiego, znajdował się wywiercony otworek. Grot lancetowaty bez wyraźnie wyodrębnionego uchwytu, starannie retuszowany, wykonany z krzemienia barwy popielatej. Typ I wg J. Czebreszuka i D. Kozłowskiej-Skoczki⁹.

Wymiary:

długość zachowana : ok. 9,7 cm;

szerokość: 2,5 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: artefakt został znaleziony w sierpniu 1953 r., na piaszczystym wzniesieniu nad rzeką Wełną (pole Tomczaka?) przez Jana Filipowskiego – ucznia szkoły podstawowej w Mieścisku.

Chronologia: WEB.

Kultura: KCSZ.

Uwagi: W pobliżu miejsca odkrycia grotu, na polu Luleczki znaleziono też skorupę neolityczną (KPL), która była w depozycie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (nr inw.: 1954:76; nr kat. 1954:199). Por. nr kat 17.

Nr kat.: 21

Nr inw.: A-1954-17

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 46 (AZP 45-31/175)¹⁰.

Zabytek: **sztylet** (tabl. 7:9).

Surowiec: krzemień.

Opis: zabytek uszkodzony, fragment ostrza bifacjalnego o nieregularnych krawędziach boków. Sztylet lancetowaty z uchwytem, starannie retuszowany, wykonany z krzemienia barwy żółtej. Typ I wg J. Czebreszuka i D. Kozłowskiej-Skoczki¹¹.

Wymiary:

długość zachowana : ok. 9,5 cm;

szerokość: 4,0 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony na terenie byłego PGR Podlesie Kościelne, podczas orania łąki przy lesie, około 50 m na południe od cmentarzyska ludności kultury pomorskiej (stan. 5; AZP 45-31/134), które znajduje się na najwyższym wzniesieniu „żalnik”. Zabytek znaleziony przez Bolesława Luleczkę na głębokości ca 25 cm.

Chronologia: WEB.

Kultura: KCSZ.

Nr kat.: 22

Nr inw.: A-1959-38

Miejscowość: Nowe Warpno, pow. policki, woj. zachodniopomorskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **sztylet (?)** (tabl. 7:10).

Surowiec: krzemień.

8 Stanowisko archiwalne bez określonej lokalizacji.

9 Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, s. 20.

10 Stanowisko archiwalne bez określonej lokalizacji.

11 Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, s. 20.

Opis: sztylet (?) uszkodzony, fragment ostrza bifacjalnego o nieregularnych krawędziach boków.

Wymiary:

długość zachowana: 12,7 cm;

szerokość zachowana: 4,1 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony przez uczniów Technikum Leśnego w Rogozińcu, w kwietniu 1959 roku, nad Zalewem Szczecińskim.

Chronologia: WEB.

Kultura: KCSZ.

Nr kat.: 23

Nr inw.: A-1949-1

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:3; 34:1).

Surowiec: gąbro.

Opis: zabytek zachowany w całości, nieznaczne uszkodzenia ostrza.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty zwężający się przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: owalny;

w połowie długości: owalny;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: silnie łukowaty;

ułożenie: poziome;

zarys: nieokreślony.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 8,1 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,5 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,5 cm;

grubość maksymalna: 2,1 cm;

wymiary obucha: 2,0 x 0,8 cm;

długość ostrza: 9,9 cm.

Waga: 132 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne (?).

Lokalizacja i kontekst: wykopana na terenie Mieściska w 1948-1949 r., bliższa lokalizacja nieznana.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPCW.

Nr kat.: 24

Nr inw.: A-1949-3

Miejscowość: Rąbczyn (część nazywana Mrowińcem), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:4; 34:2).

Surowiec: gąbro.

Opis: zabytek zachowany w całości, zniszczony obuch, nieznaczne uszkodzenia ostrza.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty, asymetryczny.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty zwężający się przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokąta;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: poziome (?);

zarys: nieokreślony.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: słabo łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 8,4 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,8 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,4 cm;

grubość maksymalna: 2,3 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 3,6 cm.

Waga: 163 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona przez S. Pijanowskiego podczas „poszukiwań powierzchniowych pod Łeknem”, wśród kamieni zebranych z pola na granicy gruntów Kiedrowo i Mrowiniec (Rąbczyn). Około 150 m na północ od tego miejsca, na wzgórzu Zygmunt Hemerling z Kiedrowa, asystent historii UAM w Poznaniu przy prof. Pajewskim, znalazł siekierkę brązową, która pozostawała w jego posiadaniu.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ (?).

Nr kat.: 25

Nr inw.: A-1950-5

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera (tabl. 2:5; 34:3).**

Surowiec: diabaz.

Opis: zabytek ze zniszczonym ostrzem.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: owalny;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: słabo łukowate;

ułożenie: poziome;

zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 10,0 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,9 cm;

grubość maksymalna: 2,7 cm;

wymiary obucha: 2,8 x 1,6 cm;
długość ostrza: nieokreślona.

Waga: 250 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona na polu po orce jesiennej przez Czesława Nowika.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Uwagi: Z tego samego miejsca pochodzi zabytek nr kat. 71.

Nr kat.: 26

Nr inw.: A-1951-8

Miejscowość: Zakrzewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:6; 34:4).

Surowiec: bazalt.

Opis: zabytek ze zniszczonym ostrzem, widoczne ślady szlifowania, rysy antropogeniczne.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się ku ostrzu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: słabo łukowate;

ułożenie: poziome;

zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 10,2 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,9 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,2 cm;

grubość maksymalna: 2,9 cm;

wymiary obucha: 2,7 x 1,8 cm;

długość ostrza: nieokreślona.

Waga: 262 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego w 1948 r.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona na przymie kamieni pod lasem, przy cmentarzu cholerycznym.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL/KAK.

Nr kat.: 27

Nr inw.: A-1953-13

Miejscowość: Gorzewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:7; 34:5).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany w całości.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty, asymetryczny.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się ku ostrzu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;
w połowie długości: zbliżony do prostokąta;
przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: proste;
ułożenie: poziome;
zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 5,4 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 2,9 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,6 cm;
grubość maksymalna: 1,4 cm;
wymiary obucha: 2,6 x 1,0 cm;
długość ostrza: 3,3 cm.

Waga: 55 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienie ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona w piaskowni Mikołajczaka przez Eugeniusza Rutkowskiego.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Uwagi: w najbliższej okolicy przed II wojną światową wykopano urny.

Nr kat.: 28

Nr inw.: A-1957-24

Miejscowość: Werkowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:8; 34:6).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany w całości.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokąta, asymetryczny.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się ku ostrzu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;
w połowie długości: zbliżony do prostokąta;
przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: słabo łukowate;
ułożenie: lekko ukośne;
zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 9,2 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 4,3 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,0 cm;
grubość maksymalna: 2,9 cm;
wymiary obucha: 3,6 x 1,6 cm;
długość ostrza: 3,6 cm.

Waga: 251 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienie ostrza.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: wykopana w 1956 r. podczas wydobywania torfu, na głębokości ok. 1,8 m. Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazał T. Strzelecki – kierownik szkoły w Werkowie.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 29

Nr inw.: A-1952-12

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 2:9; 34:7).

Surowiec: gąbro.

Opis: zabytek zachowany w całości, lekkie uszkodzenie obucha.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome;

zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 7,4 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,3 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,8 cm;

grubość maksymalna: 2,2 cm;

wymiary obucha: 3,0 x 1,7 cm;

długość ostrza: 3,4 cm.

Waga: 129 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienie ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez Ryszarda Kowalczyka podczas zbierania kamieni w ozimie, na polu Mieczysława Kluczyńskiego, za stodołami Blocha, nad drogą prowadzącą na łąki.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL/KAK.

Nr kat.: 30

Nr inw.: A-1959-27

Miejscowość: Mirkowiczki (przysiótek), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera niedokończona** (tabl. 2:9; 34:8).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany w całości, forma zaawansowana.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżona do prostokąta.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;
w połowie długości: zbliżony do prostokąta;
przy ostrzu: owalny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome;
zarys: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 10,4 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 3,3 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,2 cm;
grubość maksymalna: 2,9 cm;
wymiary obucha: 2,3 x 0,9 cm;
długość ostrza: 2,4 cm.

Waga: 180 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez Jana Rączkowskiego na polu należącym do Derezińskiego

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 31

Nr inw.: A-1956-22

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera uszkodzona** (tabl. 3:1; 34:9)¹².

Surowiec: gąbro.

Opis: zabytek zachowany fragmentarycznie, brak partii ostrza.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;
w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;
przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: lekko łukowaty;
ułożenie: poziome;
zarys: prostokątny.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;
ułożenie: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 7,8 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 4,1cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,0 cm;
grubość maksymalna: 1,9 cm;
wymiary obucha: 3,5 x 1,1 cm;
długość ostrza: nieokreślona.

12 Szkielet zabytku w archiwum MAP – teczka Mieścisko-Ulica, gm. Mieścisko, nr 3577.

Waga: 141 g.

Ślady użytkowania: brak danych.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona na polu Czesława Nowika w 1956 r.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Uwagi: z najbliższej okolicy pochodzą zabytki nr inw. 25, 61, 71.

Nr kat.: 32

Nr inw.: A-1954-65

Miejscowość: Wiela, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 3:2; 34:10)¹³.

Surowiec: bazalt (?).

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnia dokładnie wygładzona.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: lekko łukowaty;

ułożenie: poziome;

zarys: prostokątny.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 7,3 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,2 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,1 cm;

grubość maksymalna: 2,1 cm;

wymiary obucha: 2,4 x 1,0 cm;

długość ostrza: 3,7 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: piaszczyste pole przy cmentarzyku niemieckim, pole Feliksa Strózczyka. Zabytek znaleziony przez Eugeniusza Pytlaka podczas wiosennego bronowania.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 33

Nr inw.: A-1960-69

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 3:3; 34:11)¹⁴.

Surowiec: gnejs.

Opis: zabytek zniszczony w partii ostrza, powierzchnia niewygładzona, widoczna żyła twardszego surowca skalnego.

13 Szkic zabytku w archiwum MAP –teczka Wiela, gm. Mieścisko, nr 3663.

14 Szkic zabytku w archiwum MAP –teczka Wiela, gm. Mieścisko, nr 3663.

Kształt w rzucie poziomym: lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowaty;

ułożenie: poziome;

zarys: nieokreślony.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 8,5 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,0 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: nieokreślona;

grubość maksymalna: 2,4 cm;

wymiary obucha: 3,5 x 1,1 cm;

długość ostrza: nieokreślona.

Waga: 151 g.

Ślady użytkowania: lekkie wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona podczas orki na polu M. Maćkowiaka – na piaszczystym wzgórzu za krzyżem.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Uwagi: na tym polu znaleziono wcześniej siekierkę kamienną (nr kat. 29).

Nr kat.: 34

Nr inw.: A-1961-86

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 3:4; 34:12).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnia niewygładzona, widoczna żyła twardszego surowca skalnego.

Kształt w rzucie poziomym: lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowaty, asymetryczny;

ułożenie: poziome;

zarys: zbliżony do prostokątnego, słabo wyodrębniony.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 11,0 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,0 cm;
grubość maksymalna: 2,0 cm;
wymiary obucha: 3,3 x 1,5 cm;
długość ostrza: 4,4 cm.

Waga: 311 g.

Ślady użytkowania: lekkie wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez M. Maćkowiaka na polu kowala Mączyńskiego pod ścianą lasu, u podnóża piaszczystej góry (300 m od lasu), po lewej stronie szosy z Mieściska do leśniczówki Koźlanka.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL/KAK.

Uwagi: z tego miejsca pochodzi grzędziło nr kat. 257. Znaleziono tu też w 1960 r. fragment siekiery, ale uległa zagubieniu.

Nr kat.: 35

Nr inw.: A-1957-95

Miejscowość: Wybranówko (Tumidaj), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera uszkodzona** (tabl. 3:5; 34:13).

Surowiec: porfir.

Opis: zabytek mocno zniszczony, brak partii ostrza, uszkodzona partia obuchowa, liczne obtłuczenia, być może wykorzystywany wtórnie jako osełka

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;
w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;
przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: poziome;
zarys: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;
ułożenie: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 10,2 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślona;
szerokość maksymalna przy ostrzu: nieokreślona;
grubość maksymalna: 3,2 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: nieokreślona.

Waga: 288 g.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona na piaszczystym polu „w Wybranówku przy torfowisku – zaraz za dużymi torfami na Tumidaju, w stronę Janowca”.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Uwagi: wg S. Pijanowskiego z tego miejsca pochodziła też ceramika nr inw.: A-1957-?, nie figuruje ona jednak w „Księdze inwentarzowej”.

Nr kat.: 36

Nr inw.: A-2013-237

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera** (tabl. 3:6; 34:14).

Surowiec: bazalt

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnie wygładzone, widoczne ślady szlifowania

Kształt w rzucie poziomym: lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, zwężający się przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: silnie łukowate;

ułożenie: poziome;

zarys: słabo wyodrębniony, prostokątny.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: słabo łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 7,2 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,2 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 3,8 cm;

grubość maksymalna: 2,0 cm;

wymiary obucha: 2,4 x 1,3 cm;

długość ostrza: 3,6 cm.

Waga: 106 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienia przy ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL/KAK.

Nr kat.: 37

Nr inw.: A-2013-238

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 3:7; 34:15).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany fragmentarycznie, przełamany wzdłuż, brak obucha, ostrze zachowane częściowo.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: poziome;

zarys: nieokreślony.

Uformowanie ostrza:
ukształtowanie: lekko łukowate (?);
ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 11,6 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślona;
szerokość maksymalna przy ostrzu: nieokreślona;
grubość maksymalna: 2,5 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: nieokreślona.

Waga: 135 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia w zachowanej części ostrza.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL.

Nr kat.: 38

Nr inw.: A-2013-239

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekiera niedokończona** (tabl. 3:8; 34:16).

Surowiec: gąbro.

Opis: zabytek zachowany w całości, wykonany „wprost” na surowiaku, forma zaawansowana.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokątnego;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome;

zarys: prostokątny.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 9,8 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 4,1 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 6,2 cm;
grubość maksymalna: 4,5 cm;
wymiary obucha: 3,3 x 2,6 cm;
długość ostrza: 5,2 cm.

Waga: 460 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 39

Nr inw.: A-1951-39

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 3:9; 34:18).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zachowana tylko partia ostrza zabytku.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone;

zarys: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: silnie łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 6,1 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślone;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 5,6 cm;

grubość maksymalna: 3,7 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 4,4 cm.

Waga: 125 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: pole na wzgórzu nad rzeką Wełną, nad torfowiskami.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Uwagi: tu znaleziono też, zaginiony obecnie, fragment ceramiki KPL (A-1951-?)¹⁵.

Nr kat.: 40

Nr inw.: A-1955-20

Miejscowość: Wiela, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 3:10; 34:17).

Surowiec: gabra.

Opis: zachowana tylko partia ostrza zabytku, powierzchnia wygładzona, widoczne ślady szlifowania.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: owalny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone;

zarys: nieokreślone.

15 Być może S. Pijanowski miał na myśli fragment ceramiki nr kat. 283 (nr inw. A-1953-134).

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 5,0 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślone;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,2 cm;

grubość maksymalna: 2,8 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 3,6 cm.

Waga: 94 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony na polu Stróżczyka, za cmentarzykiem niemieckim. Na polu tym, przy orce, natrafiano na liczne płaskie kamienie (groby skrzynkowe?).

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Uwagi: Z tego pola pochodzą zabytki nr kat. 32 i 253. Według S. Pijanowskiego zbliżony okaz również pochodzący z Wieli, był przechowywany w Ośrodku Szkolenia Gajowych w Margoninie.

Nr kat.: 41

Nr inw.: A-2013-242

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór – forma niedokończona, zaawansowana** (tabl. 4:1; 35:1).

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz niedokończony, otwór niedowiercony, wykonywany jednostronnie, głębokości 3,2 cm.

Kształt w rzucie poziomym: klinowaty, silnie wydłużony.

Kształt w przekroju podłużnym: prostokątny.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokąta;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: niesymetryczne, silne przesunięcie w kierunku obucha.

Wymiary:

długość: 18,8 cm;

szerokość maksymalna 7,2 cm;

grubość maksymalna: 6,1 cm;

wymiary obucha: 4,2 x 4,2 cm;

długość ostrza: 4,1 cm;

średnica otworu: 1,9 cm.

Waga: 1526 g.

Ślady użytkowania: wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPCW.

Nr kat.: 42

Nr inw.: A-1954-19

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora „z guzikowatym obuchem”** (tabl. 4:2; 35:2).

Surowiec: gąbro.

Opis: zachowana jedynie część obuchowa, przełamany na wysokości otworu. Otwór wiercony jednostronnie.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: nieokreślony.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: kolisty;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: silnie łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 5,4 cm;

szerokość maksymalna: 6,0 cm;

grubość maksymalna: 3,2 cm;

wymiary obucha: 6,0 x 5,7 cm;

długość ostrza: nieokreślone;

średnica otworu: 2,0 cm.

Waga: 240 g.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony przez Józefa Nowaka przy „*grodzisku Krauzego*” (?), przy parku w Rudzie-Koźlance.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL/KAK.

Nr kat.: 43

Nr inw.: A-1953-33

Miejscowość: Mirkowice, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora „z podwójnym ostrzem”** (tabl. 4:3; 35:3).

Surowiec: gąbro.

Opis: zachowana jedynie część wachlarzowatego obucha i część przyotworowa. Otwór wiercony dwustronnie.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: wachlarzowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy obuchu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: silnie łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 8,5 cm;

szerokość maksymalna 4,4 cm;

grubość maksymalna: 5,4 cm;

wymiary obucha: 5,0 x 2,7 cm;

długość ostrza: nieokreślone;

średnica otworu: 1,85 cm.

Waga: 240 g.

Ślady użytkowania: na grzbiecie ślady wielokierunkowego szlifowania.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziony na polu pomiędzy Mirkowicami a Mirkowiczkami, w listopadzie 1953 r. przez Ludwika Duraka na polowaniu zbiorowym.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL.

Uwagi: Podobny okaz znaleziony w okolicy został przekazany do zbiorów szkolnych w Wybranówku lub Brudzynie. W Mirkowiczkach, w lasu sosnowym natrafiono przy karczowaniu pni na urny, które zakopano w tym samym miejscu.

Nr kat.: 44

Nr inw.: A-1959-89

Miejscowość: Mirkowiczki (przysiótek), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:4; 35:4).

Surowiec: diabaz.

Opis: zachowana jedynie zniszczona partia obuchowa, starannie wygładzona;

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: owalny;

w połowie długości: owalny (?);

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 7,9 cm;

szerokość maksymalna 5,0 cm;

grubość maksymalna: 4,2 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: nieokreślona;

średnica otworu: nieokreślona.

Waga: 202 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: Znaleziona przez Jana Rączkowskiego na polu Derezińskiego podobnie jak zabytek nr kat. 30.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL.

Nr kat.: 45

Nr inw.: A-2013-243

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:5; 35:5).

Surowiec: gabra.

Opis: okaz złamany na wysokości otworu, zachowana partia ostrza i część przyotworowa. Otwór wiercony dwustronnie.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: prostokątny (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: lekko skośne.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 7,9 cm;

szerokość maksymalna: 4,7 cm;

grubość maksymalna: 3,7 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 2,9 cm;

średnica otworu: 1,9 cm.

Waga: 198 g.

Ślady użytkowania: niewielkie wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PN.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 46

Nr inw.: A-1957-35

Miejscowość: Redgoszcz, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 4:6; 35:6).

Surowiec: gabra.

Opis: okaz zachowany w całości, uszkodzony „lewy” bok toporka, być może to przeróbka z okazu zniszczonego (?).

Kształt w rzucie poziomym: sercowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do prostokąta;

w połowie długości: zbliżony do prostokąta;

przy ostrzu: zbliżony do prostokąta.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: proste;
ułożenie: lekko prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;
ułożenie: lekko skośne do grzbietu.

Ułożenie otworu symetryczne.

Wymiary:

długość: 6,9 cm;
szerokość maksymalna 5,1 cm;
grubość maksymalna: 5,4 cm;
wymiary obucha: 4,1 x 3,5 cm;
długość ostrza: 4,9 cm;
średnica otworu: 2,0 cm.

Waga: 302 g.

Ślady użytkowania: lekkie wyszczerbienia ostrza.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wykopany w 1886 r. wraz z fragmentami ceramiki (?) podczas budowy pałacu Janta-Pończyńskich w Redgoszcy. Przechowywany w tamtejszych zbiorach, w 1957 r. przekazany S. Pijanowskiego przez jednego z mieszkańców Redgoszcy.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ.

Nr kat.: 47

Nr inw.: A-1952-37

Miejscowość: Wielka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 4:7; 35:7).

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz zachowany w całości, nieznaczne uszkodzenia ostrza i obucha. Otwór wiercony dwustronnie (?).

Kształt w rzucie poziomym: sercowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: owalny;
w połowie długości: owalny;
przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: proste,
ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;
ułożenie: lekko skośne do grzbietu.

Ułożenie otworu: niesymetryczne, przesunięte ku „prawemu” bokowi.

Wymiary:

długość: 8,7 cm;
szerokość maksymalna 5,8 cm;
grubość maksymalna: 4,9 cm;
wymiary obucha: 3,6 x 3,0 cm;
długość ostrza: 4,3;
średnica otworu: 2,3 cm.

Waga: 351 g.

Ślady użytkowania: ślady szlifowania na powierzchni, niewielkie odpryski na ostrzu.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony na polu Eugeniusza Pytlaka.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ.

Uwagi: z tego pola pochodzą też zabytki nr kat. 32, 40, 253.

Nr kat.: 48

Nr inw.: A-1957-64

Miejscowość: Żabiczyn, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 4:8; 35:8).

Surowiec: gabra.

Opis: okaz zachowany w całości, zeszlifowany ukośnie fragment grzbietu. Otwór wiercony dwustronnie (?).

Kształt w rzucie poziomym: sercowaty/klinowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: zbliżony do prostokątnego.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: pięcioboczny;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: symetryczne, centralne.

Wymiary:

długość: 13,5 cm;

szerokość maksymalna 7,2 cm;

grubość maksymalna: 6,9 cm;

wymiary obucha: 5,2 x 5,1 cm;

długość ostrza: 5,7 cm;

średnica otworu: 2,7 cm.

Waga: 1028 g.

Ślady użytkowania: niewielkie odpryski na ostrzu, zeszlifowana część grzbietu (okaz używany w warsztacie jako osełka do noży i innych narzędzi gospodarczych).

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: okaz wykopany w 1946 roku przez stelmacha z Żabiczyna, na głębokości około 1,2 m.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ.

Nr kat.: 49

Nr inw.: A-1960-73

Miejscowość: Grabów nad Prosną, pow. ostrzeszowski, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:9; 35:9).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: okaz złamany na wysokości otworu, zachowana partia ostrza i część przyotworowa. Otwór wiercony jednostronnie.

Kształt w rzucie poziomym: klinowaty (?).

Kształt w przekroju podłużnym: zbliżony do prostokątnego (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: prostokątny;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 8,4 cm;

szerokość maksymalna 4,1 cm;

grubość maksymalna: 4,1 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 2,4 cm;

średnica otworu: 1,7 cm.

Waga: 239 g.

Ślady użytkowania: niewielkie odpryski na ostrzu.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony na polu Masowskiego, podczas żniw przez Jacka Masowskiego – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ (?).

Nr kat.: 50

Nr inw.: A-2013-244

Miejscowość: nieokreślona

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:10; 35:10).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: okaz złamany wzdłuż na wysokości otworu, brak ostrza, obuch zachowany częściowo. Otwór wiercony dwustronnie.

Kształt w rzucie poziomym: klinowaty (?).

Kształt w przekroju podłużnym: zbliżony do trapezowatego (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: płaskie;

ułożenie: ukośne do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 10,5 cm;

szerokość zachowana 3,9 cm;

grubość maksymalna: 4,4 cm;

wymiary obucha: 3,9 x ?;

długość ostrza: nieokreślone;

średnica otworu: 2,4 cm.

Waga: 240 g.

Ślady użytkowania: brak danych.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 51

Nr inw.: A-1957-34

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:12; 35:12).

Surowiec: amfibolit.

Opis: okaz złamany na wysokości otworu, zachowana partia obucha i część przyotworowa. Otwór wiercony pod kątem, jednostronnie, obuch nieobrobiony, nieregularny.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: trapezowaty;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: płaskie;

ułożenie: skośnie do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 6,3 cm;

szerokość maksymalna: 5,2 cm;

grubość maksymalna: 4,4 cm;

wymiary obucha: 4,0 x 3,8 cm;

długość ostrza: nieokreślone;

średnica otworu: 2,9 cm.

Waga: 185 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony przez Czesława Nowika w 1957 roku, na własnym polu, nad łąką, po prawej stronie drogi polnej z Mieściska do Strzeszkowa „na wprost domu Nowika, obecnie Kupczyńskiego Michała, a przed wojną Niemca Milasa”.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat. 52

Nr inw.: A-1961-138

Miejscowość: Nowe, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment topora** (tabl. 4:11; 35:11).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: okaz przełamany wzdłuż, dodatkowo złamany na wysokości otworu, zachowana częściowo partia obucha i część przyotworowa. Otwór wiercony dwustronnie (?).

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: nieokreślony.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;
przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: prostopadle do grzbietu (?).

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;
ułożenie: nieokreślone.

Ułożenie otworu: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 8,8 cm;
szerokość maksymalna 4,8 cm;
grubość zachowana: 2,5 cm;
wymiary obucha: 2,7 x ? cm;
długość ostrza: nieokreślone;
średnica otworu: 2,4 cm.

Waga: 134 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony przez Jacka Rączkowskiego we wrześniu 1961 r. podczas zbioru ziemniaków na polu PGR Nowe.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat. 53

Nr inw.: A-1959-68

Miejscowość: Czeszewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 5:1; 35:13).

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz zachowany w całości, niewielkie uszkodzenia obucha i ostrza, otwór wiercony jednostronnie.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do pięciobocznego.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: owalny;

w połowie długości: zbliżony do prostokątnego;

przy ostrzu: zbliżony do prostokątnego.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: prostopadle do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: prostopadle do grzbietu;

Ułożenie otworu: niesymetryczne, przesunięcie ku obuchowi.

Wymiary:

długość: 12,8 cm;
szerokość maksymalna 5,7 cm;
grubość maksymalna: 4,5 cm;
wymiary obucha: 3,5 x 2,9 cm;
długość ostrza: 3,9 cm;
średnica otworu: 2,2 cm.

Waga: 547 g.

Ślady użytkowania: ślady szlifowania na powierzchni, wyszczerbienia ostrza, odpryski na obuchu.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: okaz znaleziony przez Nędzewicza w 1945 r., w okolicach grodziska Kł. Do zbiorów S. Pijanowskiego trafił w 1959 r.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ.

Uwagi: być może wtórnie wykorzystany przez społeczności Kł.

Nr kat. 54

Nr inw.: A-1957-40

Miejscowość: Kozielsko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór pięcioboczny** (tabl. 5:2; 35:15).

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz zachowany w całości, nieznaczne uszkodzenia ostrza, otwór wiercony jednostronnie.

Kształt w rzucie poziomym: pięcioboczny.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: prostokątny;

w połowie długości: prostokątny;

przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: niesymetryczne, otwór przesunięty ku części obuchowej.

Wymiary:

długość: 12,1 cm;

szerokość maksymalna 5,3 cm;

grubość maksymalna: 5,7 cm;

wymiary obucha: 3,7 x 3,2 cm;

długość ostrza: 4,9 cm;

średnica otworu: 1,8 cm.

Waga: 676 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: okaz wykopany prawdopodobnie w 1911 w żwirowni w Kozielsku, później w zbiorach Moszczeńskich. Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazany w 1957 r. przez ks. kanonika Wojciechowskiego z Kozielska

Chronologia: EB.

Kultura: Kł.

Nr kat. 55

Nr inw.: A-1954-18

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 123 (AZP 45-31/301)¹⁶.

Zabytek: **topór pięcioboczny** (tabl. 5:3; 35:14)¹⁷.

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz zachowany w całości, nieznaczne uszkodzenia ostrza, otwór wiercony jednostronnie.

16 Stanowisko archiwalne bez ustalonej lokalizacji.

17 Szkic zabytku w archiwum MAP – teczka Mieścisko, gm. loco, nr 3576.

Kształt w rzucie poziomym: pięcioboczny.
Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.
Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: prostokątny;
w połowie długości: prostokątny;
przy ostrzu: prostokątny.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: lekko łukowate.
ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;
ułożenie: lekko skośnie do grzbietu.

Ułożenie otworu: niesymetryczne, otwór przesunięty lekko ku części obuchowej.

Wymiary:

długość: 11,1 cm;
szerokość maksymalna 5,4 cm;
grubość maksymalna: 5,2 cm;
wymiary obucha: 3,1 x 2,8 cm;
długość ostrza: 4,2 cm;
średnica otworu: 2,0 cm.

Waga: 497 g.

Ślady użytkowania: drobne wyszczerbienia na ostrzu.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: okaz wykopany za szkołą w Mieścisku przez woźnego Kędzierskiego, na roli „zaraz za ogrodem szkolnym, po lewej ręce, jak się jedzie z Mieściska do Budziejewka”.

Chronologia: EB.

Kultura: KŁ.

Uwagi: zabytek znajdował się w depozycje MAP (nr inw. 1954:72, nr kat. 1954:195).

Nr kat. 56

Nr inw.: A-1957-23

Miejscowość: Werkowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **młot dwustronny – forma niedokończona** (tabl. 5:4; 36:1).

Surowiec: gąbro.

Opis: okaz zachowany w całości, w partii środkowej ślad początkowego etapu wiercenia otworu, częściowe zniszczenie obucha.

Kształt w rzucie poziomym: sześcioboczny.

Kształt w przekroju podłużnym: prostokątny.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obucha I: prostokątny;
w połowie długości: prostokątny;
w partii obucha II: prostokątny.

Uformowanie obucha I i II:

ukształtowanie: proste.
ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu początkowego: symetryczne, centralne.

Wymiary:

długość: 9,9 cm;
szerokość maksymalna 5,4 cm;
grubość maksymalna: 4,3 cm;
wymiary obucha I: 3,5 x 3,0 cm;
wymiary obucha II: 3,2 x 2,9 cm;
średnica otworu początkowego: 1,6 cm.

Waga: 464 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: okaz wykopany podczas wybierania torfu w Werkowie na głębokości około 2 m. Prócz zabytku wydobyto szerniałe kości zwierzęce określone przez Kazimierza Chmielewskiego jako należące do owcy kopalnej. Do zbiorów S. Pijanowskiego okaz przekazał Tadeusz Strzelecki – kierownik szkoły w Werkowie.

Chronologia: WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 57

Nr inw.: A-2013-246

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: narzędzie z ostrzem (?) siekiera – forma niedokończona (?) (tabl. 5:6; 36:6).

Surowiec: gąbro (?).

Opis: zabytek zachowany w całości.

Kształt w rzucie poziomym: klinowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym: kolisty.

Wymiary:

długość: 19,2 cm;

szerokość maksymalna: 5,8 cm;

grubość maksymalna: 5,6 cm.

Waga: 762 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: epoka kamienia.

Kultura: ?

Nr kat.: 58

Nr inw.: A-2013-240

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: gładzik (?) (tabl. 3:11; 34:20).

Surowiec: kwarcyt.

Opis: zabytek zachowany w całości, na płaszczyźnie górnej i dolnej widoczne ślady wygładzeń oraz rys antropogenicznych.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym: zbliżony do prostokątnego.

Wymiary:

długość: 4,4 cm;

szerokość maksymalna: 1,5 cm;

grubość maksymalna: 1,4 cm.

Waga: 24 g.

Ślady użytkowania: wygładzenia antropogeniczne na powierzchni górnej i dolnej.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Nr kat.: 59

Nr inw.: A-2013-241

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **gładzik (?), narzędzie do obróbki kowalskiej (?)** (tabl. 3:13; 34:21).

Surowiec: kwarcyt.

Opis: zabytek zachowany w całości, na płaszczyźnie górnej i dolnej widoczne ślady wygładzeń antropogenicznych.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny.

Kształt w przekroju podłużnym: trójkątny.

Kształt w przekroju poprzecznym: zbliżony do prostokątnego.

Wymiary:

długość: 42 cm;

szerokość maksymalna: 3,4 cm;

grubość maksymalna: 1,2 cm.

Waga: 14 g.

Ślady użytkowania: rysy antropogeniczne na powierzchni górnej i dolnej.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Nr kat.: 60

Nr inw.: A-1955-31

Miejscowość: Gorzewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment oselki/gładzika (?)** (tabl. 3:12; 34:19).

Surowiec: kwarcyt.

Opis: zabytek zachowany w całości, na płaszczyźnie górnej i dolnej widoczne ślady wygładzeń i rys antropogenicznych.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny.

Kształt w przekroju podłużnym: trójkątny.

Kształt w przekroju poprzecznym: zbliżony do prostokątnego.

Wymiary:

długość zachowana: 3,3 cm;

szerokość maksymalna: 3,7 cm;

grubość maksymalna: 1,2 cm.

Waga: 16 g.

Ślady użytkowania: rysy antropogeniczne na powierzchni górnej i dolnej.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Nr kat.: 61

Nr inw.: A-1951-9

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment oselki** (tabl. 5:5; 36:2).

Surowiec: kwarcyt.

Opis: zabytek zachowany fragmentarycznie, powierzchnia wygładzona, brak rys.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: zbliżony do prostokąta.

Kształt w przekroju poprzecznym: zbliżony do prostokątnego.

Wymiary:

długość zachowana: 10,2 cm;
szerokość maksymalna: 5,2 cm;
grubość maksymalna: 3,1 cm.

Waga: 262 g.

Ślady użytkowania: wygładzenia na powierzchni.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wyorany na polu należącym niegdyś do Niemca Milasa, później do Michała Kuczyńskiego.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Uwagi: z tego samego pola pochodzą zabytki nr kat. 25, 71. Wyorano tu też przed II wojną światową urny i grób skrzynkowy kultury pomorskiej.

Nr kat.: 62

Nr inw.: A-1937-32

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **tłuk dwustronny (do moździerza)** (tabl. 5:7; 36:5).

Surowiec: kwarcyt.

Opis: zabytek zachowany w całości, dolna powierzchnia pracująca ukształtowana lekko łukowato, górna - płasko.

Kształt w rzucie poziomym: trapezowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym: kolisty.

Wymiary:

długość zachowana: 9,6 cm;
szerokość maksymalna: 4,8 cm;
grubość maksymalna: 4,6 cm.

Waga: 302 g.

Ślady użytkowania: odbicia na obu powierzchniach pracujących.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony na przymie kamieni przy polu Niemca Gohlki, na południe i południowy wschód od Mieściska.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Nr kat.: 63

Nr inw.: A-1954-88

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **narzędzie nieokreślone – gładzik (?), tłuk (?), ciężarek (?)** (tabl. 6:1; 36:7).

Surowiec: porfir (?).

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnia nie wygładzona,

Kształt w rzucie poziomym: „hantlowaty”.

Kształt w przekroju poprzecznym: owalny.

Wymiary:

długość: 13,2 cm;
szerokość trzonu: 5,2 cm;
grubość trzonu: 3,2 cm;
wymiary części pracujących (?): 6,1 x 3,5; 6,2 x 5,5 cm.

Waga: 446 g.

Ślady użytkowania: obtłuczenia (?) części pracujących (?).

Charakter znaleziska: brak danych.
Lokalizacja i kontekst: brak danych.
Chronologia: ?
Kultura: ?
Analogie: Sławno, gm. Kiszkowo¹⁸.

Nr kat.: 64

Nr inw.: A-2013-247

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment „dysku” z otworem** (tabl. 5:9; 36:3).

Surowiec: gnejs biotytowy.

Opis: zabytek zachowany w ½ (?) złamany na wysokości otworu. Powierzchnia nieoszlifowana, otwór umieszczony symetrycznie (?), wiercony jednostronnie.

Kształt w rzucie poziomym: kolisty/owalny (?).

Kształt w przekroju poprzecznym: owalny.

Wymiary:

długość: 5,7 cm;

szerokość zachowana: 3,4 cm;

grubość maksymalna: 1,5 cm;

średnica otworu: 0,9-1,5 cm.

Waga: 45 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?).

Kultura: ?

Nr kat.: 65

Nr inw.: A-2013-248

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **krążek kanelurowany** (tabl. 5:8; 36:4).

Surowiec: mułowiec (?).

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnia starannie wygładzona, na obwodzie dookoły żłobek.

Kształt w rzucie poziomym: kolisty.

Kształt w przekroju poprzecznym: dwustożkowaty.

Wymiary:

średnica: 3,1 cm;

grubość maksymalna: 1,3 cm.

Waga: 12 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB-WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

18 Jórdeczka, Sobkowiak-Tabaka, Mrozek-Wysocka 2008, s. 193-194, 203, ryc. 7:6. Okaz interpretowany jako ciężarek do sieci (?).

Nr kat.: 66

Nr inw.: A-1954-99

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zawieszka (?)** (tabl. 5:11; 36:8).

Surowiec: wapień

Opis: zabytek zachowany w całości, powierzchnia gładka, zaopatrzony w otwór naturalny (?), umieszczony w górnej (?) części okazu.

Kształt w rzucie poziomym: owalny.

Kształt w przekroju podłużnym: owalny.

Kształt w przekroju poprzecznym: owalny.

Wymiary:

długość: 5,5 cm;

szerokość : 4,3 cm;

grubość trzonu: 1,2 cm.

Waga: 37 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znalezione pod lasem przez uczennicę Kazimierę Krych podczas pasienia kóz.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Uwagi: prawdopodobnie forma naturalna, nie można jednak wykluczyć antropogenicznego charakteru. W tej okolicy znaleziono również fragment neolitycznej siekierki krzemiennej (nr kat. 15)¹⁹.

Analogie: Bodman (?)²⁰.

Nr kat.: 67

Nr inw.: A-2013-289

Miejscowość: nieznaną.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **rozcieracz kulisty** (tabl. 6:2; 36:10).

Surowiec: granit

Opis: zabytek zachowany w całości, częściowo zmieniony termicznie, niewielki ubytek na powierzchni.

Kształt w rzucie poziomym: owalny.

Kształt w przekroju poprzecznym: kulisty.

Wymiary:

długość: 9,1 cm;

szerokość: 8,3 cm.

Waga: 850 g.

Ślady użytkowania: brak.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: neolit/EB.

Kultura: ?

Nr kat.: 68

Nr inw.: A-2013-293

Miejscowość: nieznaną.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **żarno nieckowate** (tabl. 6:3; 37:2).

19 Siekierka ta opisana jest jako pochodząca z Rudy-Koźłanki – obecnie części wsi Mieścisko.

20 Heyck 1905, Abb 5:h.

Surowiec: granit.

Opis: zabytek zachowany w całości, spękany, niewielkie ubytki przy dłuższym boku

Kształt w rzucie poziomym: owalny.

Kształt w przekroju poprzecznym: nieckowaty.

Wymiary:

długość: 63 cm;

szerokość : 49 cm;

wysokość maksymalna: 33 cm;

rozmiary niecki: 50 x 34 x 16 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: pradziej.

Kultura: ?

Nr kat.: 69

Nr inw.: A-2013-291

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **żarno rotacyjne - leżak** (tabl. 6:5; 37:1).

Surowiec: gnejs.

Opis: zabytek zachowany w całości, zaopatrzony w klepsydrowaty otwór w centralnej części.

Kształt w rzucie poziomym: kolisty.

Kształt w przekroju poprzecznym: płasko wypukły.

Wymiary:

długość: 41 cm;

szerokość : 49 cm;

wysokość maksymalna: 13 cm;

średnica otworu: 6,0-3,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: OL-WŚ.

Nr kat.: 70

Nr inw.: A-2013-292

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **żarno rotacyjne - leżak** (tabl. 6:4; 37:3).

Surowiec: granit.

Opis: zabytek zachowany w całości, zaopatrzony w płytki otwór w centralnej części (okaz niedokończony?).

Kształt w rzucie poziomym: kolisty/owalny.

Kształt w przekroju poprzecznym: płasko wypukły (wycinek kuli).

Wymiary:

długość: 49 cm;

szerokość : 46 cm;

grubość maksymalna: 17 cm;

średnica otworu: 5 cm;

głębokość otworu: 8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: OL-WŚ.

Nr kat.: 71

Nr inw.: A-1950-4

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekierka** (tabl. 8:1).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku, uszkodzenia przy ostrzu i obuchu.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do prostokątnego.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate (?);

ułożenie: lekko skośne.

Wymiary:

długość: 10,3 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 3,2 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,2 cm;

grubość maksymalna: 2,6 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: nieokreślona.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona podczas orki przez Czesława Nowika na polu należącym do Michała Kuczyńskiego (niegdyś do Niemca Milasa).

Chronologia: neolit (?).

Kultura: ?

Uwagi: na polu tym znajdowano też inne okazy siekierok, przed wojną wykopywano tu urny i natrafiono na grób skrzynkowy ludności kultury pomorskiej. Kilukrotne poszukiwania S. Pijanowskiego wraz z młodzieżą szkolną nie dostarczyły nowych zabytków.

Nr kat.: 72

Nr inw.: A-1950-6

Miejscowość: Jaworówko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment siekiery** (tabl. 8:2).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku, zachowana tylko część z ostrzem.

Kształt w rzucie poziomym: nieokreślony.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty asymetryczny.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość zachowana: 5,2 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: nieokreślona;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,4 cm;

grubość maksymalna: 2,2 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 3,8 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona w 1950 roku przez S. Pijanowskiego przy parku dworskim.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 73

Nr inw.: A-1960-72

Miejscowość: Stary Dwór, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór (?) – forma niedokończona** (tabl. 8:3).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu. Według niego okaz wykonany z szaro popielato-zielonej skały posiadał zaczątek otworu.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do trapezowatego.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, lekko ścieniony przy obuchu.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate (?);

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 10,4 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,7 cm;

grubość maksymalna: 3,8 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 4,4 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona na polu PGR Stary Dwór podczas zbioru ziemniaków przez Ryszarda Konsowicza – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 74

Nr inw.: A-1951-90

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 1 ? (AZP 45-31/180).

Zabytek: **siekiera** (tabl. 8:4).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku, uszkodzone ostrze (?);

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do trapezowatego.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:
ukształtowanie: łukowate (?);
ułożenie: poziome.

Wymiary:
długość: 10,7 cm;
szerokość maksymalna przy obuchu: 3,8 cm;
szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,9 cm;
grubość maksymalna: 2,7 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: ca 4,0 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony na terenie probostwa, na tzw. „Reitbanie”.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: ?

Uwagi: na polu tym w 1937 i 1946 roku wykopywano urny.

Nr kat.: 75

Nr inw.: A-1960-71

Miejscowość: Leśnictwo Lechlinek, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekieromłot** (tabl. 8:5).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu, posiada szeroki dookólny żłobek do mocowania rękojeści.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do trapezowatego.

Kształt w przekroju podłużnym: soczewkowaty z przewężeniami.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;

ułożenie: poziome.

Wymiary:

długość: 15,2 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,7 cm;

szerokość maksymalna przy ostrzu: 4,9 cm;

grubość maksymalna: 3,0 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: ok. 4,5 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony 1 sierpnia 1960 r. obok leśniczówki Lechlinek przez Eugeniusza Rutkowskiego.

Chronologia: WEB.

Kultura: ?

Nr kat.: 76

Nr inw.: A-1973-300

Miejscowość: Linówek (okolice), pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór pięcioboczny** (tabl. 8:6).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku.

Kształt w rzucie poziomym: pięciokątny.

Kształt w przekroju podłużnym: trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: prostokątne (?);

ułożenie: ukośnie do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: proste;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: symetryczne, centralne.

Wymiary:

długość: 10,7 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,8 cm;

szerokość maksymalna 6,7 cm;

grubość maksymalna: 4,4 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 2,3 cm;

średnica otworu: 2,0 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony w kwietniu 1973 przy orce wiosennej przez Adama Kopczyńskiego na polu pod Linówcem (dojazd do pola drogą z Podbielska koło figury na Linówiec). Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazany przez Jerzego Grzywacza – weterynarza z Orchowa w kwietniu 1973 r.

Chronologia: EB.

Kultura: Kł.

Nr kat.: 77

Nr inw.: A-1896 (1956)-36

Miejscowość: Janowiec Wielkopolski, pow. żniński, woj. kujawsko-pomorskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 8:7).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu.

Kształt w rzucie poziomym: lekko sercowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: prostokątny, zaokrąglony w partii obuchowej.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: lekko ukośnie do grzbietu;

Ułożenie otworu: symetryczne, centralne.

Wymiary:

długość: 10,1 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,5 cm;

szerokość maksymalna 6,5 cm;

grubość maksymalna: 6,2 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 5,8 cm;
średnica otworu: 2,3 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wykopany około 1896 roku w żwirowni przez murarza Ksawerego Fridla. W 1956 roku do zbiorów przekazany przez Kazimierę Fridel. Wykopano wówczas również „urny z kośćmi i popiołami” obłożone kamieniami (groby skrzynkowe?).

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ (?).

Nr kat.: 78

Nr inw.: A-1959-29

Miejscowość: Gołaszewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór z podwójnym ostrzem (?)** (tabl. 8:8).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu. Topór niedokończony o chropowatej powierzchni z zaczątkowym otworem

Kształt w rzucie poziomym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: owalny z lekkim przewężeniem na wysokości otworu zaczątkowego.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii ostrza: nieokreślony;
w partii obucha: nieokreślony;
w połowie długości: nieokreślony;
przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: łukowate;
ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu zaczątkowego: asymetryczne, przesunięte w stronę obucha.

Wymiary:

długość: 10,2 cm;
szerokość maksymalna: 4,5 cm;
grubość maksymalna: 3,4 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: 3,0 cm;
średnica otworu zaczątkowego: około 2,0 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Wrońskiego na swym polu, na wydmie po lewej stronie toru kolejowego z Gołaszewo do Janowca.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 79

Nr inw.: A-1956-63

Miejscowość: Powodowo, pow. wolsztyński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 8:9).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu.

Kształt w rzucie poziomym: sercowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: prostokątny, lekko trapezowaty.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: prostokątne (?);

ułożenie: prostokątne do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: lekko łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: asymetryczne, silne przesunięcie w kierunku obucha.

Wymiary:

długość: 9,2 cm;

szerokość maksymalna 6,7 cm;

grubość maksymalna: 5,3 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 3,8 cm;

średnica otworu: 1,7 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony przez kierownika szkoły podstawowej – Wawrzynowicza w ogródku szkolnym na głębokości około 70 cm. Przekazany przez znalazcę do zbiorów S. Pijanowskiego.

Chronologia: neolit/WEB.

Kultura: KCSZ.

Nr kat.: 80

Nr inw.: A-1950-7

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **topór** (tabl. 8:10).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu.

Kształt w rzucie poziomym: soczewkowaty.

Kształt w przekroju podłużnym: zbliżony do prostokątnego, z przewężeniem w części środkowej.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: silnie łukowate;

ułożenie: prostopadłe do grzbietu.

Ułożenie otworu: asymetryczne, silnie przesunięte w kierunku obucha.

Wymiary:

długość: 12,0 cm;

szerokość maksymalna: 4,1 cm;

grubość maksymalna: 3,7 cm;

wymiary obucha: nieokreślone;

długość ostrza: 3,3 cm;
średnica otworu: 1,6 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony w przy głębokiej orce wiosennej przez Sylwestra Stroińskiego, na swym polu, nad drogą do Podlesia Kościelnego. Do zbiorów S. Pijanowskiego zabytek ten trafił jako dar Henryka Dębskiego – wnuka znalazcy.

Chronologia: neolit.

Kultura: KPL (?).

Nr kat.: 81

Nr inw.: A-1959-62

Miejscowość: Żabiczyn – Huby, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **tłuk (?)** (tabl. 8:13).

Surowiec: kamień.

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu, wg S. Pijanowskiego wykonany z szarego piaskowca, widoczne były świeże uszkodzenia od uderzeń pługu.

Kształt w rzucie poziomym: prostokątny nieregularnie łukowatych zakończeniach.

Kształt w przekroju podłużnym: jak w rzucie poziomym.

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: zbliżony do kolistego;

w połowie długości: zbliżony do kolistego;

przy ostrzu: zbliżony do kolistego.

Wymiary:

długość: 9,9 cm;

szerokość maksymalna: 4,3 cm.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony przez S. Pijanowskiego w listopadzie 1959 r. podczas polowania na szaraki, przy drodze z Werkowa do Żabiczyna, „na polu przy ostatnim gospodarstwie pod Werkowem”.

Chronologia: PN/WEB.

Kultura: KCSZ (?).

Nr kat.: 82

Nr inw.: A-1938-66

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment narzędzia nieokreślonego, siekiery (?)** (tabl. 8:14).

Opis: zabytek znany wyłącznie z rysunku i krótkiego opisu, wg S. Pijanowskiego, niezachowana partia ostrza (?). Zdaniem S. Pijanowskiego na powierzchni widoczne ślady gładzenia.

Kształt w rzucie poziomym: zbliżony do trapezowatego.

Kształt w przekroju podłużnym: klinowaty, rozszerzający się przy obuchu (?).

Kształt w przekroju poprzecznym:

w partii obuchowej: nieokreślony;

w połowie długości: nieokreślony;

przy ostrzu: nieokreślony.

Uformowanie obucha: nieokreślone.

Uformowanie ostrza:

ukształtowanie: nieokreślone;

ułożenie: nieokreślone.

Wymiary:

długość zachowana: 10,5 cm;

szerokość maksymalna przy obuchu: 4,0 cm;

szerokość maksymalna: 6,8 cm;
grubość maksymalna: 4,0 cm;
wymiary obucha: nieokreślone;
długość ostrza: nieokreślone.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Nr kat.: 83

Nr inw.: A-1961-98

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **wisiorek (?)** (tabl. 8:11).

Surowiec: wapień (?).

Opis: przedmiot znany tylko z rysunku i skrótowego opisu. Kształt trapezowaty o wymiarach 2,5 x 1,5 cm, (brak rysunku przekroju podłużnego) zaopatrzony w niewielki naturalny (?) otwór umieszczony acentrycznie w górnej (?) części.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Witalisa Fańskiego w sierpniu 1961 roku w ogrodzie Danickiego.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Uwagi: najprawdopodobniej forma naturalna (skamielina?), nie można wykluczyć pochodzenia antropogenicznego; por. nr kat. 66, 84.

Analogie: Bodman (?)²¹.

Nr kat.: 84

Nr inw.: A-1953-100

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 5 ? (AZP 45-31/134)

Zabytek: **wisiorek (?)** (tabl. 8:12).

Surowiec: wapień (?).

Opis: owalny kamień (otoczak?) barwy ciemnoczekoladowej o wymiarach 5,78 x 2,7 cm, płaski w przekroju podłużnym (maksymalna grubość: 0,8 cm), zaopatrzony w niewielki naturalny (?) otwór umieszczony acentrycznie w górnej (?) części. Wg opisu S. Pijanowskiego powierzchnia zabytku była gładka, wyszlifowana, a krawędzie ścięte.

Ślady użytkowania: nieokreślone.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego w 1953 roku.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony w 1953 roku w wyeksplorowanym wcześniej grobie skrzynkowym ludności kultury pomorskiej, na najwyższym wyniesieniu „*Żalniku*”.

Chronologia: ?

Kultura: ?

Uwagi: najprawdopodobniej forma naturalna, nie można wykluczyć pochodzenia antropogenicznego; por. nr kat. 66, 83.

Analogie: Bodman (?)²².

21 Heyck 1905, Abb 5:h.

22 Tamże.

Nr kat.: 85

Nr inw.: A-2013-253

Miejscowość: Gogolina, pow. koniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone

Zabytek: **naczynie - puchar** (tabl. 9:1; 38:1).

Opis: puchar tulipanowaty o szorstkiej brunatnej, miejscami plamistej powierzchni z pojedynczym uchwytem językowatym. Naczynie zdobione na szyjce grupami ukośnych kłutych kresek ułożonych naprzemianległe. Od góry i z dołu ograniczają je pasma ukośnych kresek. Pod uchwytem widoczny ornament pasmowy, od góry zaznaczony poziomymi liniami rytymi. Dno naczynia lekko wyodrębnione.

Wymiary:

wysokość: 10,3 cm;

średnica wylewu: 9,2 cm;

średnica brzuśca: 8,8 cm;

średnica dna: 5 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe – grób szkieletowy (?).

Lokalizacja i kontekst: żwirownia na polu Bronisława Koźmińskiego, położona na wyniesieniu około 100 m na wschód od drogi bitej prowadzącej w kierunku szosy (około 800-900 m) na Wilczyn. Zabytek znaleziony wraz z innymi naczyniami i ich fragmentami w 1969 r. podczas wybierania kruszywa. Prócz ceramiki występowały fragmenty szkieletu – czaszki i kości długich²³. Zabytki zabezpieczył nauczyciel Jerzy Nowakowski, który przekazał je następnie S. Pijanowskiemu. W 1972 r. naczynia udostępniono do opracowania dr. J. Głosikowi z Pogotowia Archeologicznego. Według notatki S. Pijanowskiego sporządzonej na podstawie relacji nauczyciela Jerzego Nowakowskiego (6 sierpnia 1969 r.), odkryć grobów dokonywano w żwirowni Bronisława Kosmowskiego dwukrotnie (w 1968 i 1969 r.).

Chronologia: WEB.

Kultura: grobsko-śmiardowska (?).

Uwagi: z tego odkrycia pochodzą też zabytki nr kat. 86, 87, 88.

Nr kat.: 86

Nr inw.: A-2013-254

Miejscowość: Gogolina, pow. koniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone

Zabytek: **naczynie – kubek uchaty** (tabl. 9:2; 38:2).

Opis: niekompletny kubek brzuchaty z lekko wyodrębnioną szyjką o szorstkiej brunatnej, brak górnej partii i ucha. Powierzchnia gładka, barwa ciemnoszaro brunatna.

Wymiary:

wysokość: 6,4 cm;

średnica wylewu: około 5,6 cm;

średnica brzuśca: 6,2 cm;

średnica dna: 3,2 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe – grób szkieletowy (?).

Lokalizacja i kontekst: patrz nr kat. 85.

Chronologia: WEB.

Kultura: grobsko-śmiardowska (?).

Uwagi: z tego odkrycia pochodzą też zabytki nr kat. 85, 87, 88.

Nr kat.: 87

Nr inw.: A-2013-301

Miejscowość: Gogolina, pow. koniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone

Zabytek: **naczynie - amfora** (tabl. 9:3).

Opis: zabytek o nieznanym miejscu przechowywania, znany z fotografii i opisu J. Głosika²⁴. Naczynie o gładkiej powierzchni zewnętrznej barwy brązowej, miejscami plamiste, o słabo esowatym profilu, zaopatrzone w cylindryczną szyjkę z wychyloną na zewnątrz wylewem. Dno słabo wyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę cztery niewielkie taśmowate ucha. Górna partia brzuśca zdobiona pasmami ukośnych kresek ułożonych naprzemianlegle względem siebie i przedzielonych dookólnymi liniami rytymi.

Wymiary:

wysokość: 13,5 cm;
średnica wylewu: około 9,0 cm;
średnica brzuśca: 11,0 cm;
średnica dna: 5,2 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe – grób szkieletowy (?).

Lokalizacja i kontekst: patrz nr kat. 85.

Chronologia: WEB.

Kultura: grobsko-śmiardowska (?).

Uwagi: z tego samego odkrycia pochodzą też zabytki nr kat. 85, 86, 88.

Nr kat.: 88

Nr inw.: A-2013-302

Miejscowość: Gogolina, pow. koniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone

Zabytek: **fragment naczynia.**

Opis: zabytek o nieznanym miejscu przechowywania, tylko z opisu J. Głosika²⁵. Fragment kubka o cechach zbliżonych do nr kat. 86.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe – grób szkieletowy (?).

Lokalizacja i kontekst: patrz nr kat. 85.

Chronologia: WEB.

Kultura: grobsko-śmiardowska (?)

Uwagi: z tego samego odkrycia pochodzą też zabytki nr kat. 85, 86, 87.

Nr kat.: 89

Nr inw.: A-1957-26

Miejscowość: Stępushowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekierka z podniesionymi brzegami** (tabl. 10:3).

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek znany wyłącznie ze szkicu S. Pijanowskiego. Smukła trapezowata siekierka brązowa o prostym obuchu, rozszerzonym ostrzu i wysoko podniesionych, łukowatych brzegach i lekko łukowatym ostrzu. Typ Wałowice (II – pocz. III EB) lub typ Czubin (III EB).

Wymiary:

długość: 15,2 cm;
szerokość przy obuchu: 2,3 cm;
szerokość w partii środkowej: 2,8 cm;
szerokość przy ostrzu: 3,2 cm;
długość ostrza: 3,1 cm;
wysokość maksymalna brzegów: 2,2 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona prawdopodobnie na cmentarzysku kultury pomorskiej w Stępushowie, odległego od szkoły w Werkowie o około 500 m. Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazana przez kierownika szkoły podstawowej w Werkowie.

24 Tamże, s. 103.

25 Tamże, s. 103.

Chronologia: EB (II-III EB).

Kultura: KPŁ (?).

Analogie: KłECKO, pow. szamotulski²⁶, Mielnica Duża, pow. koniński²⁷.

Nr kat.: 90

Nr inw.: A-2013-303

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekierka** (tabl. 10:1).

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek znany wyłącznie ze archiwalnej fotografii. Siekierka uszkodzona zaopatrzona w półkoliste ostrze, prosty, częściowo ułamany obuch i wysokie brzegi. Typ Dębowiec, lub typ Tautuśia²⁸.

Przybliżone wymiary:

- długość zachowana: 11,0 cm;
- długość zachowana obucha: 7,0 cm;
- szerokość obucha: 1,8 – 3,3 cm;
- długość ostrza: 8,0 cm;
- szerokość ostrza: 4 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (II-IV EB).

Kultura: import z terenów wschodniobałtyckich (?).

Analogie: Dębowiec, pow. szczycieński²⁹, Łuszczewo, pow. koniński (torfowisko nad Gopłem)³⁰.

Nr kat.: 91

Nr inw.: A-2013-256

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **siekierka z tulejką** (tabl. 10:2; 38:6).

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek zachowany. Smukły okaz z wyraźnym przewężeniem w partii środkowej, kołnierzową tulejką, zdobiony łukowatymi, wachlarzowato rozchodzącymi się rowkami. Siekierka mocno uszkodzona, używana wtórnie jako przecinak (?) Zniszczone (spiłowane ?) ostrze, zdeformowana i pęknięta tulejka (zapewne na skutek uderzeń mechanicznych), brak uszka. Na powierzchni liczne ślady uderzeń mechanicznych. Typ Przedmieście³¹.

Wymiary:

- długość zachowana: 9,5 cm;
- szerokość: 2,2 cm;
- szerokość przy ostrzu: 2,7 cm;
- szerokość kołnierza: 3,3 cm;
- długość ostrza: nieokreślone;
- średnica owalnego otworu: 2,4 x 1,9 cm.

Waga: 200 g.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (IV EB-HaC).

26 Kaczmarek 2012, s. 194, ryc. 72:4.

27 Tamże, s. 281, ryc. 108:2.

28 Tamże, s. 195.

29 Szpunar 1987, s. 71-73, tabl. 24:426.

30 Kaczmarek 2012, s. 194, ryc. 72:2, 195.

31 Kaczmarek 2002, s. 98-99.

Kultura: Kł.

Analogie: Choryń, pow. kościański³².

Nr kat.: 92

Nr inw.: A-2013-214

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **ozdoba włosów z kółkiem (?)** (tabl. 10:4; 38:3).

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek wykonany z 5 zwojów płasko-wypukłej taśmy. Jeden koniec ozdoby ścieniony, drugi utamany. Do zawieszki zaczepione owalne kółko wykonane z owalnego w przekroju drutu o prosto ściętych końcach zachodzących na siebie. Przy krawędziach ornament w postaci dwóch rzędów trójkątnych wgłębień wykonanych puncą.

Wymiary taśmy:

średnica zwoju: 3,7 cm;

szerokość zwoju: 3,5 cm;

szerokość taśmy: 0,4 cm;

grubość taśmy: 0,1 cm.

Wymiary kółka:

średnica: 4,2 x 3,7 cm;

grubość drutu: 0,4 x 0,25 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?).

Kultura: Kł (?).

Analogie: Wicina, pow. żarski, stan. 1³³.

Uwagi: nie wiadomo czy pierwotnie oba elementy stanowiły całość. Na jednym ze zdjęć archiwalnych przedstawiających zbiory archeologiczne S. Pijanowskiego zwój (w dwóch częściach) i kółko nie tworzą całości.

Nr kat.: 93

Nr inw.: A-2013-304

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot oszczepu/włóczni** (ryc. 26).

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek znany wyłącznie z archiwalnej fotografii zbiorów S. Pijanowskiego. Zabytek o lancetowatym zarysie liścia. Typ. XVI odmiana C według J. Fogla³⁴.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: 2. poł. III –IV EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Mściszewo, pow. poznański, stan. 17³⁵.

Nr kat.: 94

Nr inw.: A-2013-305

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **bransoleta** (brak rysunku).

32 Tamże, s. 463, tabl. 49:1.

33 Michalak, Jaszewska 2011, s. 134, nr kat. 1291; s. 174, ryc. 54:7.

34 Kaczmarek 2002, s. 132.

35 Tamże, s. 130, ryc. 52:9.

Surowiec: brąz.

Opis: zabytek znany wyłącznie z archiwalnej fotografii zbiorów S. Pijanowskiego. Otwarta, owalna bransoleta otwarta wykonana z płasko wypukłego pręta, zakończenia ukształtowane prosto, na kabłąku sekwencje potrójnych i poczwórnych poprzecznych żłobków.

Wymiary przybliżone:

długość: 9,5 cm;

szerokość: 6,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: ?

Nr kat.: 95

Nr inw.: A-1958-67

Miejscowość: Smuszewo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 ? (AZP 42-32/95) – okolice (?).

Zabytek: **młot** (tabl. 10:5).

Surowiec: poroże jelenia (?).

Opis: zabytek znany ze szkicu S. Pijanowskiego. Wykonany z poroża, w centralnej części prostokątny otwór do osadzania rękojeści.

Wymiary:

długość: 19,3 cm;

szerokość maksymalna: 4,2 cm;

grubość maksymalna: 7,1 cm;

wymiary otworu: 3,7 x 1,4 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: brak dokładniejszej lokalizacji, prawdopodobnie grodzisko ludności kultury łużyckiej, bądź jego najbliższe okolice.

Chronologia: WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: Smuszewo, stan. 3³⁶.

Nr kat.: 96

Nr inw.: A-2013-252

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone

Zabytek: **kubek** (tabl. 10:6; 38:5).

Opis: beczułkowaty kubek o powierzchni zewnętrznej gładkiej, barwy ciemnobrunatnej. Okaz zaopatrzone w dwa małe ucha (zachowane jedno), zdobiony podwójnymi dookólnymi liniami rytymi w partii przydennej i na 2/3 wysokości.

Wymiary:

wysokość: 7,2 cm;

średnica wylewu: około 6,8 cm;

średnica brzuśca: 7,6 cm;

średnica dna: 7,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych. Dar prof. J. Kostrzewskiego z bezspółowych zbiorów muzealnych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: IV-V EB.

Kultura: KŁ.

Analogie: Wartosław, pow. szamotulski, stan. 1, grób 73³⁷.

36 Durczewski 1985, s. 155, tabl. 52:6, 8.

37 Kaczmarek 2002, s. 426, tabl. 12:B9.

Nr kat.: 97

Nr inw.: A-1954-103

Miejscowość: Wielkopolska.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kadzielnica** (tabl. 10:7; 38:4).

Opis: zabytek zrekonstruowany, zachowana dolna część z podłużnymi trójkątnymi otworami, zwróconymi. Powierzchnia zewnętrzna szorstka barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość zrekonstruowana: 14,0 cm;

średnica krawędzi podstawy: 11,3 cm;

wymiary otworów: 6,0 x 3,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych; dar prof. J. Kostrzewskiego z bezspółowych zbiorów muzealnych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WEŻ.

Kultura: KŁ.

Analogie: Biernatki, pow. śremski, stan. 1³⁸.

Nr kat.: 98

Nr inw.: A-1954-121

Miejscowość: Wielkopolska.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kubek uchaty** (tabl. 10:10).

Opis: zabytek znany tylko z fotografii archiwalnej. Naczynie o gładkiej (wyświetlanej ? i czernionej ?) powierzchni, z taśmowatym uchem wystającym ponad krawędź. Stożkowata szyjka zwężająca się ku górze, krawędź wylewu wychylona na zewnątrz. Na przejściu szyjki w brzusiec dookólny żłobek, pod nim, w górnej partii baniastego brzuśca, płytkie pionowe żłobki na całym obwodzie naczynia.

Wymiary: nieokreślone.

Lokalizacja i kontekst: brak danych; dar prof. J. Kostrzewskiego z bezspółowych zbiorów muzealnych.

Chronologia: V EB.

Kultura: KŁ.

Analogie: Bąblin, pow. obornicki, stan. 1, grób 4 i 3³⁹.

Uwagi: w inwentarzu adnotacja: „wymieniono 6 lipca 1976 r.”.

Nr kat.: 99

Nr inw.: A-1954-122

Miejscowość: Wielkopolska.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kubek uchaty** (tabl. 10:9).

Opis: zabytek znany tylko z fotografii archiwalnej. Kubek doniczkowaty o gładkiej powierzchni zewnętrznej ze lekko wyodrębnionym dnem, zaopatrzony w taśmowate ucho wystające ponad krawędź. Pod krawędzią poziomy rząd kolistych wgłębień, pojedyncze pasma pionowe złożone z takich samych elementów. Barwa nieokreślona.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych; dar prof. J. Kostrzewskiego z bezspółowych zbiorów muzealnych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB-HaC.

Kultura: KŁ.

Analogie: Bąblin, pow. obornicki, stan. 1, grób 4, (okaz niezdobiony)⁴⁰.

38 Krzyżaniak 1963, s. 93, ryc. 110:9-13.

39 Kaczmarek 2002, s. 440, tabl. 26:A2, B1.

40 Tamże, s. 440, tabl. 26:B5.

Nr kat.: 100

Nr inw.: A-1929-102

Miejscowość: Dębiczek, pow. średzki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 1⁴¹.

Zabytek: **naczynie – fragment trojaczków** (tabl. 10:8).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii i opisu S. Pijanowskiego. Naczynie o gładkiej czernionej powierzchni, zdobione zdwojonymi liniami rytymi. Pierwotnie stanowiło element naczynia potrójnego (pozostałe części uległy zniszczeniu podczas wydobywania). Segmenty spojone były rurkowatymi łącznikami.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe z grobu.

Lokalizacja i kontekst: zabytek z grobu odkrytego podczas wydobywania piasku w 1929 r., przekazany do zbiorów S. Pijanowskiego w 1961 r. przez Franciszka Machajewskiego (Machajskim) ze Zbąszynka – kolekcjonera m. in. monet i poloniców. Zabytek wykopany wraz z urnami.

Chronologia: WEB.

Kultura: KŁ.

Analogie: ?

Nr kat.: 101

Nr inw.: A-1962-154

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie wazowate – przystawka (?)** (tabl. 11:1).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Naczynie o kulistym brzuścu, niewyodrębnionym dnie i smukłą szyjką, wychyloną lejkowato. Brak zdobień, barwa i sposób wykończenia powierzchni nieznan

Wymiary przybliżone:

wysokość: 9,5 cm;

średnica wylewu: 6,0 cm;

średnica brzuśca: 8,0 cm;

średnica dna: 3,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe ? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaC

Kultura: KŁ grupa białowicka.

Analogie: Stary Kisielin, pow. zielonogórski, grób 50⁴².

Nr kat.: 102

Nr inw.: A-1962-152

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie wazowate – przystawka (?)** (tabl. 11:2).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Naczynie gruszkowate z dostożkowatym brzuścem i smukłą niewyodrębnioną stożkowatą szyjką z wychyloną na zewnątrz krawędzią. Nad załomem brzuśca niewielkie nalepiane (?) guzki, pomiędzy nimi zwielokrotnione poziome linie ryte. Pod guzkami ukośne zwielokrotnione linie ryte, rozchodzące się wachlarzowato. Dookoły żłobek pod lejkowatym wylewem. Barwa i sposób wykończenia powierzchni nieznan

Wymiary przybliżone:

wysokość: 12,5 cm;

średnica wylewu: 6,7 cm;

41 Malinowski 1961, t. 1, s. 120; Zeylandowa 1968, s. 58-95.

42 Kołodziejcki 1967, s. 74, ryc. 17:8.

średnica brzuśca: 10,7 cm;

średnica dna: 5,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaC.

Kultura: Kł grupa białowicka.

Analogie: Stary Kisielin, pow. zielonogórski, grób 22⁴³.

Nr kat.: 103

Nr inw.: A-1962-153

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kubek – przystawka (?)** (tabl. 11:3).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Naczynie o baniastym brzuścu, lekko wyodrębnionym dnem i wyodrębnionej, wysokiej, cylindrycznej szyjce lekko wychylonej na zewnątrz. Okaz zaopatrzony w taśmowate ucho (zniszczone) mocowane na przejściu brzuśca w szyjkę i do krawędzi wylewu. Na przejściu brzuśca w szyjkę zwielokrotnione szerokie żłobki dookolne podkreślające tektonikę naczynia. Barwa i sposób wykończenia powierzchni niezny.

Wymiary przybliżone:

wysokość: 9,0 cm;

średnica wylewu: 6,7 cm;

średnica brzuśca: 8,7 cm;

średnica dna: 5,0 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaC.

Kultura: Kł grupa białowicka.

Analogie: ?

Nr kat.: 104

Nr inw.: A-1962-155

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **amfora guzowa** (tabl. 11:4).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii, uszkodzony. Naczynie o przysadzistym baniastym brzuścu i stożkowej szyjce. Na największej wydętości brzuśca wypychane guzy obwiedzone łukowato (?) podwójnym żłobkiem, żłobek na przejściu brzuśca w szyjkę. Okaz zaopatrzony w dwa małe ucha. Barwa i sposób wykończenia powierzchni niezny.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: III-III/IV EB.

Kultura: Kł.

Analogie: ?

Nr kat.: 105

Nr inw.: A-1962-159

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie – przystawka.**

Opis: brak rysunku i fotografii.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?) WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: ?

Uwagi: przekazany do izby szkolnej Czesławowi Wegnerowi – dyrektorowi szkoły w Kruchowie.

Nr kat.: 106

Nr inw.: A-1962-158

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie – przystawka.**

Opis: brak rysunku i fotografii.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?) WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: ?

Uwagi: zabytek wymieniony w dniu 6 lipca 1976 r.

Nr kat.: 107

Nr inw.: A-1962-160

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie – przystawka.**

Opis: brak rysunku i fotografii.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?) WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: ?

Nr kat.: 108

Nr inw.: A-1962-161

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie – przystawka.**

Opis: brak rysunku i fotografii.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB (?) WEŻ (?).

Kultura: KŁ (?).

Analogie: ?

Nr kat.: 109

Nr inw.: A-1962-162

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie miniaturowe** (tabl. 11:11; 38:9).

Opis: miniaturowy ostrodenny dzbanek, z baniastym brzuścem i niezachowanym taśmowatym uchem wystającym ponad krawędź. Powierzchnia zabytku gładka, barwa brunatna.

Wymiary:

wysokość: 4,1 cm;
średnica wylewu: 2,7 cm;
średnica brzuśca: 3,1 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaC (?).

Kultura: Kł grupa białowicka.

Analogie: Stary Kisielin, pow. zielonogórski, stan. 1, groby 11, 12, 15, 18⁴⁴.

Nr kat.: 110

Nr inw.: A-1962-157

Miejscowość: Dąbrówka Wielkopolska, pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **amfora** (tabl. 11:5).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Naczynie o jajowatym brzuścu, niewyodrębnionym dnie i słabo wyodrębnionej, niskiej stożkowej szyjce, lekko wychylonej na zewnątrz. Okaz zaopatrzonej w dwie małe taśmowate ucha mocowane na przejściu brzuśca w szyjkę i do krawędzi wylewu. Na przejściu brzuśca w szyjkę linia ryta, nad nią rząd małych dołków. W górnej partii brzuśca potrójna linia ryta w kształcie litery V. Barwa i sposób wykończenia powierzchni nieznan.

Wymiary przybliżone:

wysokość: 8,5 cm;
średnica wylewu: 5,0 cm;
średnica brzuśca: 7,7 cm;
średnica dna: 3,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Czarnków, pow. czarnkowsko-trzcianecki, stan. 1, grób 124⁴⁵.

Nr kat.: 111

Nr inw.: A-1962-156

Miejscowość: Dąbrówka Wielkopolska, pow. świebodziński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie wazowate** (tabl. 11:6).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Naczynie o dwustożkowatym brzuścu z łagodnym załomem i wąską niewyodrębnioną stożkową szyjką z wylewem lekko wychylonym na zewnątrz. Na przejściu brzuśca w szyjkę szeroki żłobek. Barwa i sposób wykończenia powierzchni nieznan.

Wymiary przybliżone:

wysokość: 8,5 cm;
średnica wylewu: 4,2 cm;
średnica brzuśca: 7,5 cm;
średnica dna: 4,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych (przypadkowe? z grobu?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB-HaC (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Stary Kisielin, pow. zielonogórski, stan. 1, grób 49⁴⁶.

44 Tamże, s. 19, ryc. 3:11, 12, 18, 22; s. 22, ryc. 4:15, s. 24, ryc. 5:22; s. 29, ryc. 6:15.

45 Kaczmarek 2002, s. 432, tabl. 18:B8.

46 Kołodziejki 1967, s. 70, ryc. 16:22.

Nr kat.: 112

Nr inw.: A-1961-127

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza - urna** (tabl. 11:7; 38:7).

Opis: dwustożkowa waza o gładkiej brązowej powierzchni. Dno słabo wyodrębnione, brak zdobień.

Wymiary:

wysokość: 15,5 cm;

średnica wylewu: 11 cm;

średnica brzośca: 16,2 cm;

średnica dna: 9,5 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe (?).

Lokalizacja i kontekst: cmentarzysko, okolice Brójec, pow. międzyrzecki (?).

Chronologia: IV-V EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: ?

Uwagi: Zabytek ze zbiorów nauczyciela z Brójec – Pająka, następnie w rękach Szulcika – nauczyciela w szkole podstawowej w Dąbrówce Wlkp. Od października 1961 w zbiorach S. Pijanowskiego. Według inwentarza S. Pijanowskiego wazę nakrywała misa (nr kat. 113).

Nr kat.: 113

Nr inw.: A-1961-128

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa – nakrycie urny** (tabl. 11:10; 38:8).

Opis: stożkowa misa o niewyodrębnionym dnie i skośnie ukształtowanej krawędzi wylewu. Na krawędzi ornament w postaci sekwencji owalnych dołków. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brązowej.

Wymiary:

wysokość: 6,2 cm;

średnica wylewu: 14,7 cm;

średnica dna: 7,3 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe (?).

Lokalizacja i kontekst: cmentarzysko, okolice Brójec, pow. międzyrzecki (?).

Chronologia: IV-V EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: ?

Uwagi: pochodzenie jak w przypadku urny (nr kat. 112). Według inwentarza S. Pijanowskiego misa nakrywała tę urnę.

Nr kat.: 114

Nr inw.: A-1961-129

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **amfora - przystawka** (tabl. 11:8).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Opis; por. zabytek nr kat. 110, ale bez zdobień.

Wymiary:

wysokość: nieokreślona;

średnica wylewu: 4,8 cm;

średnica dna: nieokreślona.

Charakter znaleziska: przypadkowe (?).

Lokalizacja i kontekst: cmentarzysko, okolice Brójec, pow. międzyrzecki (?).

Chronologia: VEB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: por. nr kat. 110.

Uwagi: kolekcja z Brójec; por. nr kat. 112, 113.

Nr kat.: 115

Nr inw.: A-1961-130

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie wazowate - przystawka** (tabl. 11:9; 38:10).

Opis: Naczynie o dwustożkowatym brzuścu, z łagodnym załosem i wąską niewyodrębnioną stożkowatą szyjką z wylewem lekko wychylonym na zewnątrz. Dno niewyodrębnione, nad załosem brzuśca niewielki podłużny guzek, powierzchnia zewnętrzna gładka, barwa brunatna.

Wymiary:

wysokość: 6,4 cm;

średnica wylewu: 3,4 cm;

średnica brzuśca: 5,2 cm;

średnica dna: 3,6 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe (?).

Lokalizacja i kontekst: cmentarzysko, okolice Brójec, pow. międzyrzecki (?).

Chronologia: V EB - HaC (?).

Kultura: Kł.

Analogie: por. nr kat. 111.

Uwagi: kolekcja z Brójec; por. nr kat. 112, 113, 114.

Nr kat.: 116

Nr inw.: A-2013-306

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **czerpak** (tabl. 12:1; 39:5).

Opis: czerpak o dwustożkowatym brzuścu, bez wyodrębnionego dna, z rozchyloną szyjką i taśmowatym uchu wystającym poza krawędź. Pomiędzy brzuścem a szyjką żłobek dookolny, koliste wgłębienie w dnie. Barwa ciemnoszara i brunatna, powierzchnia zewnętrzna silnie wygładzona.

Wymiary:

wysokość: 3,0 cm;

średnica wylewu: 6,2 cm;

średnica brzuśca: 6,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB - HaC (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Wartosław, pow. szamotulski, stan. 1, grób 2⁴⁷.

Nr kat.: 117

Nr inw.: A-2013-307

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **miseczka** (tabl. 12:2).

Opis: płytka miseczka z kolistym zagłębieniem w dnie. Barwa brunatna, powierzchnia zewnętrzna gładka.

Wymiary:

wysokość: 2,0 cm;

średnica wylewu: 7,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB - HaC (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Bytkowo, pow. poznański, stan. 1, obiekt 308⁴⁸.

Nr kat.: 118

Nr inw.: A-2013-234

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza (zrekonstruowana)** (tabl. 12:3; 39:1).

Opis: waza zachowana fragmentarycznie brak dna i górnej partii szyjki. Brzusiec baniasty o ostrym załomie, wyodrębniona stożkowata szyjka. Pomiędzy brzuścem i szyjką płytki dookolny żłobek. Barwa brunatna, z ciemnoszarymi plamami, powierzchnia zewnętrzna gładka, dolna część brzuśca chropowacona.

Wymiary:

wysokość zachowana: 25,5 cm;

średnica wylewu: nieokreślona;

średnica brzuśca: 31,5 cm;

średnica dna: nieokreślona.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: IV-V EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Kaliszany, pow. wągrowiecki, stan. 1, grób 36⁴⁹.

Nr kat.: 119

Nr inw.: A-2013-245

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza** (tabl. 12:4; 39:3).

Opis: waza dwustożkowata o ostrym załomie brzuśca, umieszczonym w połowie wysokości naczynia. Górny segment „wklęsły”, krawędź wylewu wychylona na zewnątrz. Barwa szara z brunatnymi plamami, powierzchnia zewnętrzna szorstkawa. Nad załomem zwielokrotnione dookolne żłobki, pod nimi sekwencje podłużnych nacięć, nad żłobkami pasmo trójkątów zakreskowanych i pustych.

Wymiary:

wysokość: 5,9 cm;

średnica wylewu: 8,3 cm;

średnica brzuśca: 10,1 cm;

średnica dna: 4,4 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: IV EB.

Kultura: Kł.

Analogie: Kaliszany, pow. wągrowiecki, stan. 1, grób 16⁵⁰.

Nr kat.: 120

Nr inw.: A-1959-111

Miejscowość: Kościan, pow. loco lub okolice, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza** (tabl. 12:13; 39:2).

48 Gil, Krzepkowski 2012, s. 133, ryc. 3.

49 Kaczmarek 2002, s. 434, tabl. 20:6.

50 Tamże, s. 422, tabl. 8:B3.

Opis: waza o baniastym brzuścu, stożkowej szyjce i słabo wyodrębnionym dnie. Krawędź wylewu pionowa, ścieniona. Dolna część brzuśca chropowata, pomiędzy brzuścem i szyjką dookoły żłobek, pod nim w części górnej brzuśca, szerokie pionowe kanelury z dość ostrym żeberkowaniem. Powierzchnia zewnętrzna gładka (poza chropowaceniem), barwa brunatna.

Wymiary:

wysokość: 16,2 cm;
średnica wylewu: 17,0 cm;
średnica brzuśca: 24,0 cm;
średnica dna: 10,4 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: początkowo zabytek w zbiorach p. Olka przewodniczącego rady parafialnej w Kościanie, przekazany S. Pijanowskiemu przez ucznia – Bogusława Armatysa. Waza miała rzekomo pochodzić z odkrycia przy budowie domu parafialnego w Kościanie dokonanego w wiosną 1959 r.

Chronologia: IV-V EB.

Kultura: Kł.

Analogie: Świąty Wojciech, pow. międzyrzecki, stan. 10, obiekt 128⁵¹.

Nr kat.: 121

Nr inw.: A-2013-278

Miejscowość: Popielewo, pow. gnieźnieński (?) koniński (?), woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment misy** (tabl. 12:5).

Opis: fragment przykrawędny misy, o lekko esowatym profilu, krawędź wylewu ścieniona i wychylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, barwa brunatna.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: na północ od nieokreślonej plażownicy.

Chronologia: EB-WEŻ.

Kultura: Kł.

Nr kat.: 122

Nr inw.: A-2013-268

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment misy** (tabl. 12:6).

Opis: Fragment przykrawędny misy, o zachylonej krawędzi wylewu, na krawędzi ukośne kanelury. Powierzchnia gładka, barwa brunatna.

Wymiary:

rekonstruowana średnica wylewu: 31,0 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB-WEŻ.

Kultura: Kł.

Analogie: Biernatki, pow. poznański, stan. 1, grób 25⁵².

Nr kat.: 123

Nr inw.: A-2013-265

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment amfory** (tabl. 12:7).

Opis: fragment amfory misy, o baniastym/jajowatym brzuścu i krótkiej stożkowej niewyodrębnionej szyjce. Zachowane jedno małe taśmowate ucho. Powierzchnia gładka, barwa brunatna.

51 Tamże, s. 420, tabl. 6:A4.

52 Tamże, s. 445, tabl. 31:A9.

Wymiary:

rekonstruowana średnica wylewu: 13,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: V EB (?).

Kultura: Kł.

Analogie: Biernatki, pow. poznański, stan. 1, grób 25⁵³.

Nr kat.: 124

Nr inw.: A-2013-280

Miejscowość: nieokreślona

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment misy** (tabl. 12:8).

Opis: Fragment przykrawędny misy, o lekko esowatym profilu, krawędź wylewu ścieniona i wychylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, barwa brązowa.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB-WEŻ.

Kultura: Kł.

Nr kat.: 125

Nr inw.: A-2013-276/1-4

Miejscowość: nieokreślona

Stanowisko: nieokreślone.

1. Fragment brzośca naczynia ręcznie lepionego, zdobionego żłobkami dookolnymi, powierzchnia szorstka, szarobrunatna, ślady obtaczania. Chronologia: EB-WEŻ, Kł (tabl. 12:9).
2. Fragment brzośca zdobionymi żłobkami dookolnymi, powierzchnia szorstka, szarobrunatna, ślady obtaczania. Chronologia: WŚ – faza F (tabl. 12:10).
3. Fragment misy/kubka doniczkowatego (?) o gładkiej powierzchni barwy brązowej. Chronologia: EB-WEŻ, Kł (tabl. 12:11).
4. Fragment amfory o niewyodrębnionej, stożkowej szyjce, żłobek dookolny na przejściu brzośca w szyjkę, zachowane małe, taśmowate ucho. Chronologia: EB, Kł (tabl. 12:12).

Nr kat.: 126

Nr inw.: A-1959-104

Miejscowość: Stępuchowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone⁵⁴.

Zabytek: **miseczek** (tabl. 13:1; 39:4).

Opis: płytka miseczek w kształcie wycinka kuli z kolistym zagłębieniem w niewyodrębnionym dnie. Barwa brązowa, powierzchnia zewnętrzna gładka.

Wymiary:

wysokość: 3,2 cm;

średnica wylewu: 8,7 cm.

53 Tamże, s. 445, tabl. 31:A9.

54 Na mapie obszaru AZP 44-32, w lesie na zachód od Jeziora Stępuchowskiego naniesiono ołówkiem dwa krzyżyki z opisem „1” i „2”. Z notatek S. Pijanowskiego wynika, że punkt „2” odpowiada przybliżonej lokalizacji omawianego tu cmentarzyska kultury łużyckiej z którego pochodzą zabytki nr kat. 126 i 127, natomiast punkt „1” to wspomniane w opisie cmentarzysko kultury pomorskiej. Obydwa punkty zlokalizowane są w pobliżu dawnego folwarku Pątnów; por. Dzieduszycka 2000; archiwum MAP –teczka Stępuchowo, gm. Damasławek, nr 3648.

Charakter znaleziska: przypadkowe, ze zniszczonego cmentarzyska.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony w grudniu 1959 r. przez Franciszka Michalaka z Pątnowa (obecnie część wsi Stępuchowo) podczas kopania karpiny w lesie, około 200 m na wschód od cmentarzyska kultury pomorskiej, badanego przez prof. J. Kostrzewskiego (?)⁵⁵. Prócz tego wydobył „garnki”, które „zaraz się tłukły”. Wizytacja i amatorskie badania sondażowe S. Pijanowskiego w styczniu 1960 r. Duże, mocno zniszczone cmentarzysko (już przy sadzeniu lasu w 1860 r.) na piaszczystym wyniesieniu. Na powierzchni i tuż pod nią liczne kamienie, urny na głębokości 90 cm. S. Pijanowski zebrał fragmenty naczyń (nr kat. 127), prosił o zaprzestanie karczunku aż do wizyty archeologów, zgłoszenie w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Wągrowcu.

Chronologia: V EB - HaC (?).

Kultura: KŁ.

Analogie: Bytkowo, pow. poznański, stan. 1, obiekt 308⁵⁶.

Nr kat.: 127

Nr inw.: A-1959-105/1-17

Miejscowość: Stępuchowo, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: por. nr kat. 126.

Zabytek: **32 fragmenty ceramiki** (tabl. 13:2-21).

Opis:

1. 2 fragmenty cienkościennej amfory/wazy, zdobionej liniami dookólnymi i diagonalnymi żłobkami. Powierzchnia zewnętrzna gładka, szarobrunatna (tabl. 13:2-3).
2. 1 fragment cienkościennej amfory/wazy, zdobionej zwielokrotnioną linią dookólną i diagonalnymi żłobkami. Powierzchnia zewnętrzna gładka, szara (tabl. 13:4).
3. 1 fragment szyjki amfory/wazy zdobionej dookólnymi żłobkami z ukośnymi dołkami pomiędzy nimi. Powierzchnia zewnętrzna gładka, czerniona (tabl. 13:5).
4. 4 fragmenty kubka (?) zdobionego poziomymi rzędami dołków palcowych. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, brunatna (tabl. 13:6-8).
5. 1 fragment naczynia zdobionego zwielokrotnioną linią rytą i rzędem małych kolistych dołków. Powierzchnia zewnętrzna szorstkawa, szara (tabl. 13:9).
6. 1 fragment brzuśca zdobionego pionowymi kanelurami. Powierzchnia zewnętrzna wyświecana, ceglasta (tabl. 13:10).
7. 1 fragment chropowatego garnka jajowatego (?) z kolistym guzkiem. Powierzchnia zewnętrzna brunatna (tabl. 13:11).
8. 1 fragment naczynia z niewyodrębnioną stożkową szyjką i lekko wychylonym na zewnątrz wylewem. Na przejściu szyjki w brzusiec, rząd dołków palcowych. Powierzchnia zewnętrzna gładka, brunatna (tabl. 13:12).
9. 1 fragment przydenny naczynia zdobionego nieregularnymi pionowymi liniami rytymi. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, brunatna (tabl. 13:13).
10. 1 fragment szyjki naczynia zdobionej zwielokrotnioną linią rytą. Powierzchnia czerniona, wyświecana (tabl. 13:14).
11. 1 fragment przydenny naczynia zdobionego nieregularnymi pionowymi liniami rytymi. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, brunatna (tabl. 13:15).
12. 1 fragment miski ze skośnie uformowaną „ściętą” krawędzią wylewu zdobioną ukośnymi nacięciami, brzusiec zdobiony ornamentem paznokciowym. Powierzchnia zewnętrzna ceglasta, szorstkawa (tabl. 13:16).
13. 4 fragmenty amfory/wazy zdobione ornamentem strefowym, z sekwencjami ukośnych i pionowych grup żłobków, rozdzielonych dookólnymi liniami rytymi. Powierzchnia gładka, czerniona (tabl. 13:17).
14. 6 fragmentów amfory/wazy. Na przejściu szyjki w brzusiec zwielokrotniona dookólna linia ryta, poniżej kombinacja grup ukośnych żłobków, małych kolistych i podłużnych dołków. Powierzchnia zewnętrzna gładka, brunatna (tabl. 13:18).

55 Zapewne chodzi tu o ratownicze badania S. Janosza z 1949 roku; por. Kostrzewski 1949, s. 158- 159; Archiwum MAP –teczka Stępuchowo, gm. Damasławek, nr 3648.

56 Gil, Krzepkowski 2012, s. 133, ryc. 3.

15. 1 fragment amfory/wazy zdobionej zwielokrotnioną linią dookólną i pionowymi żłobkami. Powierzchnia zewnętrzna gładka, czerniona (tabl. 13:19).
16. 1 fragment amfory/wazy ze stożkową niewyodrębnioną szyjką i lekko wychylona krawędzią wylewu, zdobiony zwielokrotnioną dookólną linią i rzędem małych kolistych dołków. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, szara (tabl. 13:20).
17. 4 fragmenty amfory/wazy zdobionej szerokimi dookólnymi żłobkami i seriami lekko skośnych żłobków. Powierzchnia zewnętrzna wyświecana, czerniona (tabl. 13:21).

Charakter znaleziska: przypadkowe, ze zniszczonego cmentarzyska.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 126.

Chronologia: V EB - HaC.

Kultura: Kł.

Nr kat.: 128

Nr inw.: A-2013-281

Miejscowość: nieokreślona

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **ucho czerpaka (?)**

Opis: taśmowate ucho wystające ponad krawędź czerpaka (?). Powierzchnia gładka, barwa ceglasta.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: EB-WEŻ.

Kultura: Kł.

Nr kat.: 129

Nr inw.: A-2013-205

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment ozdoby (?)** (tabl. 14:11; 39:6).

Surowiec: brąz.

Opis: przedmiot z blachy o trapezowatym kształcie, szerszy koniec zagięty.

Wymiary: 2,0 x 1,6 x 0,1 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: cmentarzysko ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom. (?).

Analogie: ?

Nr kat.: 130

Nr inw.: A-2013-206

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132) lub 5 (AZP 45-31/134).

Zabytek: **kolczyk** (tabl. 14:9; 39:7)⁵⁷.

Surowiec: brąz.

Opis: nadtopiony, zdeformowany przedmiot D-kształtny wykonany z czworokątnego drutu. Na kabłąk nanizane kółko średnicy 1,0 cm wykonane z drutu o przekroju prostokątnym (0,3 x 0,2 cm).

Wymiary:

długość: 2,0 cm;

szerokość: 1,5 cm;

grubość drutu: 0,2 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe lub powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: Według karty AZP stanowiska 3 w Podlesiu Kościelnym (archiwum MAP) zabytek pochodzi z lasu, a więc prawdopodobnie z archiwalnego stanowiska 5.

57 Schematyczny rysunek zabytku w archiwum MAP –teczka Podlesie Kościelne, gm. Mieścisko, nr 3605.

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: Warlubie, pow. świecki, stan. 1⁵⁸.

Nr kat.: 131

Nr inw.: A-2013-209/1-4

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **ozdoby przepalone** (tabl. 14:1-4, 39:10).

Surowiec: brąz.

Opis:

1. Nadtopiony kolczyk: 2 okrągłe paciorki o średnicy 1,1 i 1,2 cm otworami o średnicy 0,35 cm nanizane na drut o nieustalonej średnicy (tabl. 14:1; 39:10).
2. Nadtopiona zawieszka gruszkowata o średnicy 1,2 cm ze zniszczonym uchwytem (tabl. 14:2; 39:10).
3. Amorficzna bryłka stopionego metalu (ozdoba?). Wymiary: 1,6 x 1,1 x 0,6 cm (tabl. 14:3, 39:10).
4. Amorficzna bryłka metalu (stopiona ozdoba?). Wymiary: 1,3 x 0,8 x 0,4 cm (tabl. 14:4; 39:10).

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: przedmioty pochodzą z badań amatorskich (l. 1949-1954) grobów skrzynkowych ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym.

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: Mały Garc, pow. tczewski, stan. 3⁵⁹.

Nr kat.: 132

Nr inw.: A-2013-210/1-5

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **ozdoby przepalone** (tabl.14:5-8; 39:11).

Surowiec: brąz.

Opis:

1. Nadtopiona zawieszka gruszkowata o średnicy 1,2 cm ze zniszczonym uchwytem (tabl. 14:5; 39:11).
2. Nadtopiona zawieszka gruszkowata o średnicy 1,2 cm ze zniszczonym uchwytem (tabl. 14:6; 39:11).
3. Amorficzna bryłka stopionego metalu (ozdoba ?). Wymiary: 2,2 x 1,3 x 0,9 cm (tabl. 14:7; 39:11).
4. Amorficzna bryłka metalu (stopiona ozdoba ?). Wymiary: 2,5 x 1,4 x 0,9 cm (tabl. 14:8; 39:11).
5. Amorficzna bryłka stopionego metalu o wymiarach 0,8 x 0,55 x 0,5 cm z wtopionymi fragmentami kości ludzkich (tabl. 39:11).

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: przedmioty pochodzą z badań amatorskich (l. 1949-1954) grobów skrzynkowych ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym.

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: Mały Garc, pow. tczewski, stan. 3⁶⁰.

58 Fudziński 2011, s. 372, ryc. 70:5.

59 Tamże, s. 371, ryc. 69:3, 4.

60 Tamże, s. 371, ryc. 69:3, 4.

Nr kat.: 133

Nr inw.: A-2013-211/1-6

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **ozdoby przepalone** (tabl. 14:13-17; 39:9).

Surowiec: brąz.

Opis:

1. Nadtopiony paciorek średnicy 1,2 cm z owalnym otworem (0,5 x 0,3 cm. Na zabytku widoczne wtopione fragmenty kości. (tabl. 14:15, 39:9).
2. Nadtopiona zawieszka gruszkowata o średnicy 1,1 cm z częściowo zachowanym uchwytem. (tabl. 14:16; 39:9).
3. Nadtopiona zawieszka gruszkowata (?) o średnicy 1,2 cm z wtopionymi fragmentami kości. (tabl. 14:14).
4. Stopiona ozdoba (?) o wymiarach 3,6 x 1,6 x 0,9 cm. Zachowane uszko o średnicy zewnętrznej 1,2 cm, wewnętrznej 0,5 cm (tabl. 14:17, 39:9).
5. Amorficzna bryłka metalu (stopiona ozdoba ?). Wymiary: 2,5 x 1,5 x 0,8 cm (tabl. 14:13, 39:9).
6. Amorficzna bryłka metalu. Wymiary: 1,0 x 0,6 x 0,4 cm (tabl. 39:9).

Charakter *znaleziska*: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: przedmioty pochodzą z badań amatorskich (l. 1949-1954) grobów skrzynkowych ludności kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym.

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: Mały Garc, pow. tczewski, stan. 3⁶¹.

Nr kat.: 134

Nr inw.: A-2013-212

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment szpili (?)** (tabl. 14:10; 39:8).

Surowiec: brąz.

Opis: zachowany fragment trzpienia szpili (?) o długości 2,6 cm, średnicy 0,4 cm

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: nieokreślona.

Uwagi: prawdopodobnie z cmentarzyska KPom w Podlesiu Kościelnym.

Nr kat.: 135

Nr inw.: A-2013-213

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment paciorka** (tabl. 14:12; 39:12)⁶².

Surowiec: szkło.

Opis: fragment nadtopionego paciorka o zachowanych wymiarach 2,0 x 1,05 x 1,5 (rekonstruowane wymiary: średnica: 2,6 cm, wysokość: 1,05 cm, średnica otworu: 0,7 cm). Barwa mleczno-żółta, zdobiony dookoła ornamentem zdwojonych koncentrycznych kółek barwy ciemnoniebieskiej i białej.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom. (?).

Analogie: ?

61 Tamże, s. 371, ryc. 69:3, 4.

62 Szkic zabytku w archiwum MAP –teczka Podlesie Kościelne, gm. Mieścisko, nr 3605.

Nr kat.: 136

Nr inw.: A-2013-226

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pokrywka czapkowata** (tabl. 14:20; 39:16).

Opis: uszkodzona pokrywka wpuszczana, o wygładzanej (pierwotnie wyswiecanej), czernionej powierzchni, górna część płaska. Brak zdobień.

Wymiary:

średnica: 17,5 cm;

wysokość: 6,0 cm;

średnica wpustu: 13,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w latach 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: Bukowiec, pow. chodzieski, stan. 1⁶³.

Nr kat.: 137

Nr inw.: A-2013-227

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pokrywka czapkowata** (tabl. 14:19; 39:15).

Opis: uszkodzona pokrywka wpuszczana, o gładkiej, brunatnej powierzchni. Na szczycie płytkie zagłębienie o średnicy 1,3 cm.

Wymiary:

średnica: 13,5 cm;

wysokość: 4,9 cm;

średnica wpustu: 9,8 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, stan. 3⁶⁴.

Nr kat.: 138

Nr inw.: A-2013-251

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pokrywka czapkowata** (tabl. 14:18; 39:13).

Opis: zachowana w całości pokrywka obejmująca, o gładkiej, brunatnej powierzchni. Brak zdobień.

Wymiary:

średnica: 16,8 cm;

wysokość: 5,8 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: K.Pom.

Analogie: Domaniowice, pow. głogowski, grób 8⁶⁵.

63 Kwapiński 2007, s. 17, nr kat. 2217.

64 Tamże, s. 79, nr kat. 2622.

65 Tamże, s. 27, nr kat. 2278.

Nr kat.: 139

Nr inw.: A-2013-288

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty pokrywki czapkowej** (tabl. 14:21; 39:14).

Opis: ułamki pokrywki czapkowej o gładkiej brunatnej powierzchni, ślad po dolepianiu wpustu.

Okaz zdobiony pięcioma (?) pionowymi przedstawieniami dendromorficznymi.

Wymiary:

średnica rekonstruowana: 19,5 cm;

wysokość nieokreślona;

średnica wpustu: 14,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: Kloc, pow. kościerski, woj. pomorskie⁶⁶.

Nr kat.: 140

Nr inw.: A-2013-250

Miejscowość: nieznana

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **róg gliniany** (tabl. 14:22; 40:14).

Opis: uszkodzony róg gliniany, pierwotnie zaopatrzony w uszko przy krawędzi, ze ukształtowanym pionowo (ściętym) zakończeniem. Powierzchnia gładka, płamista (czarna i brunatna), brak fragmentu ścianki z wylewem i ucha.

Wymiary:

długość: 13,5 cm;

średnica otworu: 7,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: HaD-SOPR (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 141

Nr inw.: A-2013-229

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza - urna** (tabl. 15:1; 40:3).

Opis: zachowana w całości waza barwy brunatnej z białym chropowatym brzuścem i gładką stożkową szyjką z lekko wychyloną krawędzią wylewu. Dno wyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę listwa.

Wymiary:

wysokość: 21,3 cm;

średnica wylewu: 18,0 cm;

średnica brzuśca: 25,0 cm;

średnica dna: 14,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: Kpom.

Analogie: ?

Uwagi: w naczyniu znajdowały się *in situ* przepalone kości będące przedmiotem analizy antropologicznej (por. Wrzesińska w tym tomie).

66 Kwapiński 1999, s. 88, nr kat. 776; tabl. XII:4.

Nr kat.: 142

Nr inw.: A-19??-125

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza - urna** (tabl. 15:2; 40:5).

Opis: zachowana w całości waza barwy brunatnej z baniastym brzuścem o największej wyđętości umieszczonej w 2/3 wysokości i z krótką stożkową szyjką. Dno niewyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę płytki żłobek, powierzchnia gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość: 23,2 cm;
średnica wylewu: 16,2 cm;
średnica brzuśca: 24,5 cm;
średnica dna: 10,4 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 143

Nr inw.: A-2013-231

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132)

Zabytek: **waza - urna** (tabl. 15:3; 29; 40:9).

Opis: zachowana w całości waza barwy brunatnej z baniastym brzuścem o największej wyđętości i z długą stożkową szyjką rozchyloną w partii górnej, oddzielonej od brzuśca żłobkiem i listwą. Dno niewyodrębnione, dolna część brzuśca chropowacona, powyżej powierzchnia gładka.

Wymiary:

wysokość: 26,3 cm;
średnica wylewu: 12,2 cm;
średnica brzuśca: 26,2 cm;
średnica dna: 10,3 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: naczynie pochodzi prawdopodobnie z grobu nr 1 odkrytego podczas orki w 1949 r.; por. tabl. 29.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 144

Nr inw.: A-2013-233

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza - urna** (tabl. 15:4; 29; 40:1).

Opis: zachowana w całości waza barwy brunatnej z baniastym chropowaconym brzuścem i krótką szyjką. Dno wyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę szeroka listwa plastyczna z guzkiem zaopatrzonym w dwa wgłębienia.

Wymiary:

wysokość: 23,8 cm;
średnica wylewu: 17,4 cm;
średnica brzuśca: 26,2 cm;
średnica dna: 11,4 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.
Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.
Chronologia: HaD.
Kultura: KPom.
Analogie: ?

Nr kat.: 145

Nr inw.: A-2013-255
Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.
Stanowisko: nieokreślone.
Zabytek: **waza – urna** (tabl. 15:5; 40:10).
Opis: zrekonstruowana waza barwy brunatnej z baniastym brzuścem, o ostrym załomie sprawiającym wrażenie dwustożkowatego i z długą stożkową szyjką nie zachowaną w górnej partii. Szyjka oddzielona od brzuśca listwą plastyczną z ukośnymi nacięciami. Dno niewyodrębnione, lekko wklęsłe, chropowacenie aż do listwy plastycznej, szyjka gładka.
Wymiary:
wysokość zachowana: 25,5 cm;
średnica wylewu: nieokreślona;
średnica brzuśca: 28,0 cm;
średnica dna: 11,8 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.
Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.
Chronologia: HaD.
Kultura: KPom.
Analogie: ?

Nr kat.: 146

Nr inw.: A-2013-230
Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.
Stanowisko: nieokreślone.
Zabytek: **waza – urna** (tabl. 15:6; 40:7).
Opis: zrekonstruowana waza z baniastym brzuścem, długą stożkową szyjką stożkową, rozchyloną w górnej partii, dno nie zachowane. Szyjka oddzielona od brzuśca żłobkiem. Dno niewyodrębnione, Powierzchnia zewnętrzna plamista (ciemnoszara i brunatna), gładka.
Wymiary:
wysokość zachowana: 22,9 cm;
średnica wylewu: 16,0 cm;
średnica brzuśca: 25,0 cm;
średnica dna: nieokreślona.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.
Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.
Chronologia: HaD.
Kultura: KPom.
Analogie: ?

Nr kat.: 147

Nr inw.: A-2013-264
Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.
Stanowisko: nieokreślone.
Zabytek: **waza - urna** (tabl. 16:1; 40:4).
Opis: zachowana w całości waza barwy brunatnej z baniastym brzuścem i gładką stożkową szyjką lekko rozchyloną w górnej partii. Dno wyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę żłobek, powierzchnia gładka.

Wymiary:

wysokość: 23,0 cm;
średnica wylewu: 16,0 cm;
średnica brzuśca: 27,2 cm;
średnica dna: 11,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 148

Nr inw.: A-19??-120

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **dzban - urna** (tabl. 16:2; 40:12).

Opis: dzban, o wyświecanej powierzchni zewnętrznej, barwy szarobrunatnej z niezachowanym taśmowatym uchem przymocowanym do krawędzi wylewu i nad załomem pękatego brzuśca. Naczynie z kulistym wydatnym brzuścem, i dość wysoką stożkową szyjką, zakończoną wywiniętym na zewnątrz wylewem. Dno płaskie, niewyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę szeroki poziomy żłobek.

Wymiary:

wysokość: 13,5 cm;
średnica brzuśca: 16,5 cm;
średnica wylewu: 10,5 cm;
średnica dna: 7,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: Brześć Kujawski, pow. włocławski, stan. 4, grób 51⁶⁷, Budziszewko, pow. obornicki, stan. 1, grób 1⁶⁸.

Nr kat.: 149

Nr inw.: A-2013-258

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132).

Zabytek: **dzban – urna (?)** (tabl. 16:3; 29; 31:2; 40:11).

Opis: dzban, o wyświecanej powierzchni zewnętrznej, barwy szarobrunatnej z niezachowanym taśmowatym uchem przymocowanym do krawędzi wylewu i nad załomem pękatego brzuśca. Naczynie z kulistym wydatnym brzuścem, i dość wysoką stożkową szyjką, zakończoną wywiniętym na zewnątrz wylewem. Dno płaskie, niewyodrębnione, na przejściu brzuśca w szyjkę szeroki poziomy żłobek.

Wymiary:

wysokość: 17,8 cm;
średnica wylewu: 11,4 cm;
największa wydętość brzuśca: 19,7 cm;
średnica dna: 7,5 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: naczynie pochodzi prawdopodobnie z grobu nr 1 odkrytego podczas orki w 1949 r.; por. tabl. 29.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

67 Grygiel 1995, s. 354, ryc. 38:e.

68 Kaczmarek 2005, s. 191, tabl. 36:C1.

Analogie: Brześć Kujawski, pow. włocławski, stan. 4, grób 51⁶⁹, Budziszewko, pow. obornicki, stan. 1, grób 1⁷⁰.

Nr kat.: 150

Nr inw.: A-2013-249

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza – urna** (tabl. 16:4; 40:6).

Opis: smukła waza barwy brunatnej, gładkiej powierzchni, jajowatym brzuścu i krótką stożkową szyjką. Dno lekko wyodrębnione, Szyjka oddzielona od brzuśca płytkim żłobkiem, w górnej części brzuśca koliste guzki z wgłębieniem, przy dnie dookólne pasmo dołków paznokciowych.

Wymiary:

- wysokość: 26,5 cm;
- średnica wylewu: 17,2 cm;
- średnica brzuśca: 26,6 cm;
- średnica dna: 11,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w latach 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 151

Nr inw.: A-2013-266

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment wazy – urny** (tabl. 16:5).

Opis: zrekonstruowana przysadzista waza barwy brunatnej, gładkiej powierzchni, baniastym brzuścu i krótką stożkową, rozchyloną na zewnątrz szyjką, brak części dennej. Szyjka oddzielona od brzuśca płytkim żłobkiem, w górnej części brzuśca czworokątny guzek.

Wymiary:

- wysokość zachowana: 22,5 cm;
- średnica wylewu: 20,5 cm;
- średnica brzuśca: 32,0 cm;
- średnica dna: nieokreślona.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 152

Nr inw.: A-2013-262

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132).

Zabytek: **waza – urna** (tabl. 16:6; 29; 40:2).

Opis: waza barwy brunatnej o baniastym brzuścu i krótką stożkową, rozchyloną na zewnątrz szyjką, dno wyodrębnione. Szyjka oddzielona od brzuśca listwą plastyczną z dołkami palcowymi i płaskimi kolistymi guzkami z wgłębieniem. Brzusiec w całości chropowacony, szyjka gładka.

69 Grygiel 1995, s. 354, ryc. 38:e.

70 Kaczmarek 2005, s. 191, tabl. 36:C1.

Wymiary:

wysokość: 26,1 cm;
średnica wylewu: 17,8 cm;
średnica brzuśca: 29,2 cm;
średnica dna: 12,5 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: naczynie pochodzi prawdopodobnie z grobu nr 1 odkrytego podczas orki w 1949 r.; por. tabl. 29.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 153

Nr inw.: A-2013-263

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza – urna** (tabl. 16:7; 40:8).

Opis: waza o brunatnej, gładkiej powierzchni zewnętrznej z baniastym brzuścem i długą rozchyloną na zewnątrz szyjką, dno wyodrębnione. Szyjka oddzielona od brzuśca potrójną linią rytą.

Wymiary:

wysokość: 28,1 cm;
średnica wylewu: 15,1 cm;
średnica brzuśca: 28,0 cm;
średnica dna: 10,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 154

Nr inw.: A-2013-267

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment wazy** (tabl. 17:1).

Opis: górna część wazy o brunatnej powierzchni zewnętrznej, z baniastym brzuścem i krótką stożkową szyjką. Brzusiec chropowaty, szyjka gładka, na przejściu brzuśca i szyjki rząd owalnych dołków.

Wymiary:

wysokość zachowana: 13,2 cm;
średnica wylewu: 19,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 155

Nr inw.: A-2013-260

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment wazy** (tabl. 17:2).

Opis: stożkowa szyjka wazy z krawędzią wylewu wychyloną na zewnątrz o czernionej wyświecanej powierzchni zewnętrznej.

Wymiary:

wysokość zachowana: 6,2 cm;

średnica wylewu: 15,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Nr kat.: 156

Nr inw.: A-2013-308

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment wazy** (tabl. 17:3).

Opis: stożkowata szyjka wazy o brunatnej, gładkiej powierzchni zewnętrznej.

Wymiary:

wysokość zachowana: 6,0 cm;

średnica wylewu rekonstruowana: 16,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Nr kat.: 157

Nr inw.: A-2013-283

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment wazy** (tabl. 17:5).

Opis: przydenna część wazy o baniastym chropowaconym brzuścu (?) i wyodrębnionym dnie.

Powierzchnia zewnętrzna barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość zachowana: 12,0 cm;

średnica wylewu rekonstruowana: 12,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Nr kat.: 158

Nr inw.: A-2013-270

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty misy** (tabl. 17:6).

Opis: przydenna część misy o kulistym brzuścu i niewyodrębnionym. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość zachowana: 6,5 cm;

średnica dna: 6,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Nr kat.: 159

Nr inw.: A-2013-269

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty misy** (tabl. 17:10).

Opis: fragmenty misy o kulistym brzuścu i niewyodrębnionym dnie. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość: 6,5 cm;

średnica wylewu: nieokreślona;

średnica dna: nieokreślona.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Nr kat.: 160

Nr inw.: A-2013-232

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty misy** (tabl. 17:14; 40:17).

Opis: fragmenty misy (zrekonstruowanej) o kulistym brzuścu i słabo wyodrębnionym dnie. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość: 7,5 cm;

średnica wylewu rekonstruowana: 25,0 cm;

średnica dna: 7,8 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 161

Nr inw.: A-2013-309

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 17:7; 40:18).

Opis: misa z niewielkimi ubytkami o kulistym brzuścu i słabo wyodrębnionym dnie. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

wysokość: 6,4 cm;

średnica wylewu: 17,5 cm;

średnica dna: 7,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 162

Nr inw.: A-2013-310

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 17:9; 40:16).

Opis: misa o kulistym brzuścu i wyodrębnionym dnie, słabo zaznaczona szyjka. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brązowej.

Wymiary:

wysokość: 6,1 cm;

średnica wylewu: 16,0 cm;

średnica dna: 7,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 163

Nr inw.: A-2013-311

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 17:12; 40:19).

Opis: misa z niewielkimi ubytkami o kulistym brzuścu i niewyodrębnionym dnie. Wyraźnie zaznaczona szyjka, podłużny „języczkowy” owalny guzek przy krawędzi wylewu. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brązowej.

Wymiary:

wysokość: 10,2 cm;

średnica wylewu: 21,0 cm;

średnica dna: 7,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 164

Nr inw.: A-2013-312

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 40:20).

Opis: zachowana częściowo misa o kulistym brzuścu, lekko wyodrębnionym dnie i słabo zaznaczonej szyjce. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brązowej.

Wymiary:

wysokość: 5,8 cm;

średnica wylewu: 15,2 cm;

średnica dna: 7,0 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 165

Nr inw.: A-2013-314

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty misy** (tabl. 17:13).

Opis: zrekonstruowana misa o kulistym brzuścu i wyodrębnionym dnie, z widoczną szyjką i pozostałościami małego ucha przy krawędzi. Powierzchnia zewnętrzna szorstka, barwy brunatnej, w dolnej partii brzuśca zdobienie w postaci nieregularnych linii rytych wykonanych wielozębnym (?) narzędziem.

Wymiary:

wysokość: 5,8 cm;

średnica wylewu: 15,6 cm;

średnica dna: 5,6 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 166

Nr inw.: A-2013-313

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 17:8; 40:15).

Opis: doniczkowata misa z niewielkimi ubytkami, ze słabo wyodrębnionym dnem. Powierzchnia zewnętrzna gładka, barwy brunatnej. Na brzuścu kolisty guzek z wgłębieniem.

Wymiary:

wysokość: 10,8 cm;

średnica wylewu: 21,0 cm;

średnica dna: 9,2 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954(?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 167

Nr inw.: A-2013-257

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **misa** (tabl. 17:11; 40:13)

Opis: niewielka misa o kulistym brzuścu i słabo wyodrębnionym dnem. Powierzchnia czerniona, wyświecana.

Wymiary:

wysokość: 3,7 cm;

średnica wylewu: 10,0 cm;

średnica dna: 4,2 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych, zapewne z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954 (?).

Chronologia: HaD (?).

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 168

Nr inw.: A-19??-119

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 44-31/132).

Zabytek: **waza – urna** (tabl. 31:1).

Opis: naczynie znane z rysunku, fotografii i opisu S. Pijanowskiego. Waza o baniastym brzuścu i krótkiej stożkowatej szyjce, tektonika podkreślona dookólnym żłobkiem. Powierzchnia wyświecana, czerniona. Urna zawierała drobne przepalone kości.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: z grobu nr 1 odkrytego przypadkowo podczas orki w 1948 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Uwagi: zabytek подарowany Michałowi Kołpowskiemu – uczniowi Technikum Leśnego w Rogozińcu. Do dziś zachowało się kilka fragmentów naczynia, zniszczonego podczas prac remontowych⁷¹.

Analogie: ?

Nr kat.: 169

Nr inw.: A-19??-123

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza – urna** (tabl. 18:3).

Opis: przysadziste naczynie znane jedynie z archiwalnej fotografii S. Pijanowskiego. Waza o baniastym brzuścu i krótkiej szyjce oddzielonej dookólnym żłobkiem, dno słabo wyodrębnione, na największej wydętości brzuśca koliste guzki. Powierzchnia wyświecana, czerniona (?).

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w latach 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 170

Nr inw.: A-19??-124

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **waza – urna i misa** (tabl. 18:2)

Opis: naczynie znane jedynie z archiwalnej fotografii S. Pijanowskiego. Waza o jajowatym (?), dno wyodrębnione. Kształt górnej części wazy nie znany, na zdjęciu nakryta półkolistą Misą z niewyodrębnionym dnem. Brak danych o barwie i sposobie opracowania powierzchni

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z jednego z grobów skrzynkowych rozkopanych w l. 1949-1954.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Nr kat.: 171

Nr inw.: A-1952-143

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132) lub 6 (AZP 45-31/135)?

Zabytek: **misa – nakrycie urny.**

71 Informacja ustna p. Michała Kołpowskiego.

Opis: naczynie znane tylko z krótkiego opisu S. Pijanowskiego – duża misa o gładkiej powierzchni, przy wydobyciu pokruszyła się na kilka kawałków.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu skrzynkowego „z cmentarzyska w polu” rozkopanego w 1952 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Uwagi: najprawdopodobniej jedna z zachowanych mis omówionych powyżej.

Nr kat.: 172

Nr inw.: A-1952-144

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132) lub 6 (AZP 45-31/135).

Zabytek: **fragmenty nakrycia urny.**

Opis: naczynie wpisane jedynie do inwentarza, bez opisu

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu skrzynkowego „z cmentarzyska w polu” rozkopanego w 1952 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 173

Nr inw.: A-1952-145, A-1952-146⁷²

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 3 (AZP 45-31/132) lub 6 (AZP 45-31/135).

Zabytek: **2 fragmenty nakrycia urn.**

Opis: naczynie wpisane jedynie do inwentarza, bez opisu.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu skrzynkowego „z cmentarzyska w polu” rozkopanego w 1952 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 174

Nr inw.: A-1954-147

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 5 (AZP 45-31/134) ?

Zabytek: **fragmenty urny dziecięcej.**

Opis: naczynie wpisane jedynie do inwentarza, bez opisu

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu „z cmentarzyska w lesie”. rozkopanego w 1954 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 175

Nr inw.: A-1954-148

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty nakrycia popielnicy.**

Opis: naczynie wpisane jedynie do inwentarza, bez opisu.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu rozkopanego w 1954 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

⁷² W „Księdze inwentarzowej zabytków archeologicznych” numery te wpisano łącznie pod jedną pozycją.

Nr kat.: 176

Nr inw.: A-1953-149

Miejscowość: Podlesie Kościelne, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty zniszczonej popielnicy.**

Opis: naczynie wpisane jedynie do inwentarza, bez opisu.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: z grobu rozkopanego w 1953 r.

Chronologia: HaD.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 177

Nr inw.: A-2013-284

Miejscowość: Podlesie Kościelne (?), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **95 fragmentów ceramiki.**

Opis: fragmenty brzuśców chropowaconych.

Charakter znaleziska: amatorskie badania wykopaliskowe S. Pijanowskiego z lat 1949-1954 (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WEŻ.

Kultura: KPom.

Nr kat.: 178

Nr inw.: A-1958-126

Miejscowość: Wudzyn, pow. bydgoski, woj. kujawsko-pomorskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **urna twarzowa** (tabl. 18:1).

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnych fotografii. Urna z zachowaną pokrywą czapkowatą. Schematycznie zaznaczony nos i oczy.

Wymiary (przybliżone):

wysokość (wraz z pokrywą): 13,0 cm;

średnica brzuśca: 11,0 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: urna wydobyta 21 października 1958 r. z grobu skrzynkowego, na polu Tadeusza Siwaka⁷³, wraz z 7 innymi urnami Naczynie zawierało „*drobne kości dziecięce*”. Pozostałe naczynia przekazano do Muzeum w Bydgoszczy i do szkoły (w Wudzyniu?). Omawiana urna przechowywana był w Gminnej Bibliotece w Wudzyniu, skąd w formie daru (od Henryka Rutkowskiego) trafiła do zbiorów Głuchej Puszczy (październik 1961 r.).

Chronologia: HaD – SOPR.

Kultura: KPom.

Analogie: ?

Uwagi: przy opisie zabytku informacja o urnach odkrywanych w Wudzyniu na polu Alfonsa Arczyńskiego i na polu Górskiego w Jasińcu (zapewne Stary lub Nowy Jasiniec położony około 3 km na zachód od Wudzyna).

Nr kat.: 179

Nr inw.: A-2013-182

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zapinka brązowa** (tabl.19:1; 41:1).

Opis: zapinka A38, seria wschodnia z wąską tulejką przykrywającą sprężynę; kabłąk zdobiony trzema równoległymi, nacinanymi liniami rytmami, analogiczne zdobienie na kapturku; wysoki grzebyk zdobiony poziomą linią rytą; zachowana bez igły.

73 Zapewne badania C. Potemskiego; por. Kwapiński 2007, s. 128.

Wymiary:

długość: 3,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2.

Kultura: KW.

Analogie: Weklice, grób 52⁷⁴.

Nr kat.: 180

Nr inw.: A-2013-181

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zapinka brązowa** (tabl.19:2; 41:2).

Opis: zapinka z podwiniętą nóżką, VI grupy (A162), kabłąk gładki o półkolistym przekroju; zaopatrzona w pierścienie zdobione nacięciami na zakończeniach sprężyny, oraz pojedynczymi na główce i na przejściu kabłąka w nóżkę; dodatkowo zakończenia sprężyny zdobione dwoma niewielkimi guzkami.

Wymiary:

długość: 5,3 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: C1-C2.

Kultura: KW.

Analogie: Weklice, grób 309⁷⁵.

Nr kat.: 181

Nr inw.: A-2013-187

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **bransoleta brązowa** (tabl. 19:3; 41:4).

Opis: bransoleta sztabkowata II grupy według M. Natuniewicz⁷⁶, wykonana ze sztabki brązowej o przekroju owalnym, z lekko zgrubionymi końcami, zdobiona dookoła zdwojonymi rzędami złożonymi z trzech kótek.

Wymiary:

średnica: 6,2 cm;

grubość sztabki: 0,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B1/B2.

Kultura: KW.

Analogie: Weklice, grób 90⁷⁷.

Nr kat.: 182

Nr inw.: A-2013-188

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **bransoleta brązowa** (tabl. 19:7; 41:5).

Opis: bransoleta sztabkowata II grupy według M. Natuniewicz⁷⁸, wykonana ze sztabki brązowej o przekroju owalnym, z lekko zgrubionymi końcami, zdobiona dookoła zdwojonymi rzędami złożonymi z trzech kótek.

74 Natuniewicz-Sekuła, Okulicz-Kozaryn 2011, s. 210, tabl.24.

75 Tamże, s. 320, tabl. 134.

76 Natuniewicz 2000, s. 125.

77 Natuniewicz-Sekuła, Okulicz-Kozaryn 2011, s. 227, tabl. 41.

78 Natuniewicz 2000, s. 125.

Wymiary:

średnica: 6,5 cm;

grubość sztabki: 0,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B1/B2.

Kultura: KW.

Analogie: por. nr kat. 181.

Nr kat.: 183

Nr inw.: A-2013-184

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **okucie końca pasa brązowe** (tabl. 19:4; 41:6).

Opis: profilowane okucie końca pasa; trzonek rozszczępiony, zakończony trójkątnie, spięty pojedynczym nitem; dolna część partii profilowanej składa się ze zmniejszających się stopniowo pierścieni, zakończona jest masywną kulką; typ. I, zbliżone do odmiany 6 według R. Madydy-Legutko⁷⁹.

Wymiary (zachowane):

długość: 7,6 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2.

Kultura: KW.

Analogie: Kowalewko, grób 421⁸⁰.

Nr kat.: 184

Nr inw.: A-2013-183

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **okucie końca pasa brązowe** (tabl. 19:5; 41:7).

Opis: trzonek okucia rozszczępiony, zakończony prosto, spięty pojedynczym nitem. Dolna część partii profilowanej składa się z czterech stopniowo zmniejszających się ku końcowi kulisto-pierścieniowatych elementów; typ. I, zbliżone do odmiany 8 według R. Madydy-Legutko⁸¹.

Wymiary (zachowane):

długość: 7,9 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2.

Kultura: KW.

Analogie: Kowalewko, grób 423⁸².

Nr kat.: 185

Nr inw.: A-2013-189

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **złącze pierścieniowate brązowe** (tabl. 19:8; 41:8).

Opis: złącze pierścieniowate złożone z kółka brązowego i dwóch brązowych skuwek, w jednej - zachowany nit z masywną półkulistą główką; obydwie skuwki zdobione ornamentem złożonym z linii rytych.

79 Madyda-Legutko 2011, s. 18.

80 Skorupka 2001, s. 397, tabl. 132.

81 Madyda-Legutko 2011, s. 19.

82 Skorupka 2001, s. 398, tabl. 133.

Wymiary (zachowane):

średnica kółka: 1,8 cm;

grubość pręta: 3,0 cm;

długość skuwek: 1,9 i 3,1 cm;

szerokość skuwek: 0,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: Kowalewko, grób 201⁸³.

Nr kat.: 186

Nr inw.: A-2013-190

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **złącze pierścieniowate brązowe** (tabl. 19:9; 41:9).

Opis: złącze pierścieniowate złożone z kółka wykonanego z pręta brązowego, oraz dwóch zdobionych brązowych skuwek, w każdej – zachowane dwa nity z półkulistymi główkami, skuwki zdobione grzebykiem z liniami rytymi, oraz linia rytą w kształcie trójkąta.

Wymiary (zachowane):

średnica kółka: 1,9 cm;

grubość pręta: 0,4 cm;

długość skuwek: 4,1 cm;

szerokość skuwek: 0,9 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: por. nr kat. 185.

Nr kat.: 187

Nr inw.: A-2013-196

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **okucie brązowe** (tabl. 19:6; 41:3).

Opis: okucie czworoboczne z podgiętymi bokami; wykonane z blachy; zachowane cztery nity: jeden centralnie i trzy w narożnikach, zniszczony czwarty narożnik w którym też był nit. Nity wys. 0,7 cm, z półkolistymi główkami o średnicy 0,4 cm, wykonane z drutu o średnicy 0,2 cm.

Wymiary (zachowane):

wymiary: 2,6 x 2,5 cm;

grubość blachy: 0,1 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: Kowalewko, grób 62⁸⁴.

Uwagi: Na wierzchniej stronie okucia, zaobserwowano niewielki fragment tkaniny. Pokrywał całą jego powierzchnię, ale nie był równo ułożony – w niektórych miejscach można było zaobserwować podwójną warstwę materiału (tabl. 45:2). Była to tkanina o splocie płóciennym, silnie zabrudzona i w dużej mierze zmineralizowana (tabl. 45:3-5; por. Dębska w tym tomie).

83 Tamże, s. 328, tabl. 63.

84 Tamże, tabl. 17.

Nr kat.: 188

Nr inw.: A-2013-185

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **klucz żelazny** (tabl. 19:10; 41:16).

Opis: okaz wykonany ze sztabki żelaznej o czworobocznym przekroju, niezdobiony, częściowo zachowane uszko na końcu trzonka, typ A1 według A. Kokowskiego⁸⁵.

Wymiary (zachowane):

długość zachowana: 16,3 cm;

grubość pręta: 0,5-0,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?), KP (?).

Analogie: Kowalewko, grób 178⁸⁶.

Nr kat.: 189

Nr inw.: A-2013-186

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **klucz żelazny** (tabl. 19:11; 41:17).

Opis: okaz z trzonem wykonanym ze sztabki żelaznej o czworobocznym przekroju, zdobiony poziomymi liniami rytmami w miejscu przejścia trzonka w pióro; zachowane kółko na końcu trzonka, typ A1 według A. Kokowskiego⁸⁷.

Wymiary (zachowane):

długość zachowana: 16,7 cm;

grubość pręta: 0,4-0,9 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?), KP (?).

Analogie: por. nr kat. 188.

Nr kat.: 190

Nr inw.: A-162-168

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **paciorek szklany** (tabl. 19:16; 41:11).

Opis: paciorek barwy czarnej z dookólnym zygzakowatym ornamentem wykonany z „nitki” szklanej barwy czerwonej, zbliżony do typu TM 266⁸⁸.

Wymiary (zachowane):

wysokość: 1,4 cm;

średnica: 1,9 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: C1-C2.

Kultura: KW (?), KP (?).

Analogie: ?

85 Kokowski 1997, s. 36.

86 Skorupka 2001, s. 319, tabl. 54.

87 Kokowski 1997, s. 36.

88 Tempelmann-Mączyńska 1985.

Nr kat.: 191

Nr inw.: A-2013-191

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior szklany** (tabl. 19:15; 41:18).

Opis: płasko-kulisty paciorek szklany barwy zielonej, przezroczysty, typ TM49⁸⁹.

Wymiary (zachowane):

wysokość: 1,5 cm;

średnica: 2,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?) KP (?).

Analogie: Kowalewko, grób 84⁹⁰.

Nr kat.: 192

Nr inw.: A-2013-192

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior szklany** (tabl. 19:18; 41:13).

Opis: pacior szklany melonowaty, barwy ciemnoniebieskiej, matowy. Stan zachowania – dobry, powierzchnia zewnętrzna nieznacznie spatynowana, ze śladami nieznacznego przepalenia, typ TM183⁹¹.

Wymiary:

wysokość: 1,8 cm;

średnica: 1,3 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?) KP (?).

Analogie: Kowalewko, grób 282⁹².

Nr kat.: 193

Nr inw.: A-2013-193

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior szklany** (tabl. 19:17; 41:12).

Opis: pacior szklany melonowaty, barwy ciemnoniebieskiej, matowy. Stan zachowania – dobry, powierzchnia zewnętrzna, ze śladami nieznacznego przepalenia, typ TM 183⁹³.

Wymiary:

wysokość: 1,9 cm;

średnica: 1,6 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?), KP (?).

Analogie: Kowalewko, grób 87⁹⁴.

89 Tamże.

90 Skorupka 2001, s. 34, 158.

91 Tempelmann-Mączyńska 1985.

92 Skorupka 2001, s. 350, tabl. 85.

93 Tempelmann-Mączyńska 1985.

94 Skorupka 2001, s. 291, tabl. 26.

Nr kat.: 194

Nr inw.: A-2013-194

Miejscowość: nieznana

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior szklany** (tabl. 19:13; 41:14).

Opis: pacior szklany płasko-wypukły, barwy niebieskiej, zdobiony dookoła trzema liniami rytymi, typ TM186⁹⁵.

Wymiary:

wysokość: 0,9 cm;

średnica: 2,1 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: Wekllice, grób 138⁹⁶.

Nr kat.: 195

Nr inw.: A-2013-195

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior szklany** (tabl. 19:12; 41:15).

Opis: pacior szklany płasko-wypukły, barwy niebieskiej, zdobiony spiralnie nakładaną nicią koloru białego, typ TM 187⁹⁷.

Wymiary:

wysokość: 1,3 cm;

średnica: 2,3 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?).

Analogie: Kowalewko, grób 375⁹⁸.

Nr kat.: 196

Nr inw.: A-1953-54 (?), A-1955-57 (?), A-1960-75 (?)

Miejscowość: Mieścisko (?), Owińska (?), Rogoziniec (?),

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **pacior bursztynowy** (tabl. 19:14; 41:10).

Opis: typ TM 388-391⁹⁹.

Wymiary:

wysokość: 2,2 cm;

średnica: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW (?), KP (?).

Analogie: Kowalewko, grób 61¹⁰⁰.

95 Tempelmann-Mączyńska 1985.

96 Natuniewicz-Sekuła, Okulicz-Kozaryn 2011, s. 241, tabl. 55.

97 Tempelmann-Mączyńska 1985.

98 Skorupka 2001, s. 383, tabl. 118.

99 Tempelmann-Mączyńska 1985.

100 Skorupka 2001, s. 282, tabl. 17.

Nr kat.: 197

Nr inw.: A-1958-101

Miejscowość: Kocik-Młyn (obecnie część wsi Białośliwie), pow. pilski (d. wyrzyski), woj. kujawsko-pomorskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie ceramiczne** (tabl. 20:9).

Opis: situla grupy V według R. Wołągiewicza¹⁰¹. Brzusiec zaokrąglony, zbliżony do dwustożkowego. Zdobiona dookoła podwójnym motywem zygzaka, ograniczonego liniami rytymi.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe - grób.

Lokalizacja i kontekst: naczynie wykopane przez Pawła Pukackiego, ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu i jego brata, w piaskowni należącej do gospodarza nazwiskiem Fons. Naczynie silnie popękane odsłonięto na głębokości około 1 m, w jamie średnicy ca 1 m wypełnionej „przepaloną ziemią” z węglami drzewnymi. W naczyniu znajdowały się przepalone kości, na wierzchu leżała „ozdoba z białej kości, z trzema wgłębieniami”, o długości około 10 cm, szerokości 1,5 cm i grubości 0,3 cm (tabl. 20:8)¹⁰². Obok znajdowała się druga jama „prawie jeszcze raz taka wielka”. W piaskowni natrafiono też na niewypały wysadzone częściowo w l. 1945-1946. Jak zaznacza S. Pijanowski w miejscu tym nie trafiano wcześniej na groby.

Chronologia: B1-B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: zbliżona do Gostkowo-Folsąg¹⁰³.

Uwagi: naczynie zaginione, znane wyłącznie z zapisów i fotografii zamieszczonej w „Księdze inwentarzowej zabytków archeologicznych”¹⁰⁴. S. Pijanowski podaje że przed i po II wojnie światowej znajdowano groby skrzynkowe kultury pomorskiej na terenie Białośliwia. Na groby skrzynkowe z dużymi urnami i przystawkami, przypadkowo natrafiono też w 1959 roku w piąsownicy w „górnej” (północnej ?) części Białośliwia.

Nr kat.: 198

Nr inw.: A-1962-150

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie ceramiczne** (tabl. 20:5; 41:20).

Opis: waza grupy IVB według R. Wołągiewicza¹⁰⁵. Naczynie starannie wykonane o powierzchni zewnętrznej wygładzanej, matowej barwy brunatnej. Zdobione ornamentem rytym, zygzaka urozmaiconego punktami, ograniczonego w górnej części linią rytą.

Wymiary:

wysokość: 15,0 cm;

średnica wylewu: 15,5 cm;

średnica brzuśca: 19,5 cm;

średnica dna: 6,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: ?

101 Wołągiewicz 1993, s. 13-14.

102 Przedmiot ten nie wchodził w skład zbiorów S. Pijanowskiego, jednak ze względu na to, że jest to jedyna wzmianka o nim – postanowiono uwzględnić go w „Katalogu”.

103 Wołągiewicz 1993, tabl. 62:2.

104 GP-D2, s. 51.

105 Wołągiewicz 1993, s. 13.

Nr kat.: 199

Nr inw.: A-2013-198

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia ceramicznego** (tabl. 20:1).

Opis: misa grupy XIVB według R. Wołągiewicza¹⁰⁶. Powierzchnia zewnętrzna barwy brunatnej, szorstka; naczynie lekko przepalone, grubość ścianek 0,7-1,1 cm.

Wymiary:

wysokość: nieokreślona;

średnica: ok. 19 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B1-D.

Kultura: KW.

Analogie: Lubowidz, grób 187¹⁰⁷.

Nr kat.: 200

Nr inw.: A-2013-198

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia ceramicznego** (tabl. 20:4).

Opis: misa grupy XIVB według R. Wołągiewicza¹⁰⁸. Powierzchnia zewnętrzna wygładzana matowa (?) lekko starta, barwy czarnej z dużą ilością miki. Naczynie niezdobione, starannie wykonane.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B1-D.

Kultura: KW.

Analogie: Lubowidz grób 10¹⁰⁹.

Nr kat.: 201

Nr inw.: A-2013-197

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia ceramicznego** (tabl. 20:2).

Opis: misa grupy XaB według R. Wołągiewicza¹¹⁰; misa w kształcie wycinka kuli (?), powierzchnia zewnętrzna barwy czarniawej, brzeg i wylew o powierzchni wygładzanej lśniącej, poniżej – chropowata; wylew zagięty do wnętrza naczynia, brzeg prosty; naczynie starannie wykonane, masa ceramiczna z domieszką drobnoziarnistego tłucznia; naczynie cienkościenne – grubość ścianki – 0,5 cm.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2/C1.

Kultura: KW.

Analogie: Janowo 13¹¹¹.

106 Tamże, s. 18.

107 Tamże, tabl. 31:6

108 Tamże, s. 18.

109 Tamże, tabl. 31:8.

110 Tamże, s. 17.

111 Tamże, s. 17

Nr kat.: 202

Nr inw.: A-2013-259

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **naczynie ceramiczne** (tabl. 20:7; 41:19).

Opis: kuliste naczynko wąskootworowe grupy XIIB według R. Wołągiewicza¹¹²; powierzchnia zewnętrzna – wygładzana szorstka, barwy czarniawej, wykonane z masy ceramicznej z gruboziarnistą domieszką.

Wymiary:

wysokość: 6,9 cm;

średnica otworu: 4,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B1-D.

Kultura: KW.

Analogie: Lubowidz, grób 71¹¹³.

Nr kat.: 203

Nr inw.: A-1961-131

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia ceramicznego** (tabl. 20:3).

Opis: kubek o powierzchni zewnętrznej barwy brunatnej, wylew i szyjka do załomu – wygładzane matowe, poniżej delikatnie chropowacenie; ślad po uchu od złomu brzuśca do brzegu naczynia, typ ucha – nieznanym; brzeg delikatnie wychylony na zewnątrz, zaokrąglony; naczynie nosi ślady lekkiego przepalenia.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: B2-C1.

Kultura: KP.

Analogie: Grabkowo, stan. 10¹¹⁴.

Uwagi: z kolekcji z Dąbrówki Wlkp., wcześniej w zbiorach nauczyciela z Brójec.

Nr kat.: 204

Nr inw.: A-2013-274

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia ceramicznego** (tabl. 20:6).

Opis: fragment kubka beczułkowatego, brzeg prosty wygięty do wewnątrz, zaopatrzony w wałeczkowate ucho; powierzchnia zewnętrzna zniszczona.

Wymiary:

wysokość: zachowana 6 cm;

średnica otworu: 8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: OWR.

Kultura: KP.

Analogie: Grabkowo, stan. 10¹¹⁵.

Uwagi: naczynie przepalone.

112 Tamże, s. 17.

113 Tamże, tabl. 29:6.

114 Bednarczyk, Romańska 2011, tabl. 5.5.2:1.

115 Tamże.

Nr kat.: 205

Nr inw.: A-1962-135

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **krążek ceramiczny ze skorupy** (tabl. 27:6; 44:7).

Opis: krążek wykonany z fragmentu dna naczynia ręcznie lepionego, o powierzchni barwy brunatnej, najprawdopodobniej - gładkiej. Krawędzie obtłuczone i starannie zagładzone, w części centralnej – wywiercony otwór.

Wymiary:

średnica: 5,0 cm;

średnica otworu: 1,0 cm.

Charakter znaleziska: znalezisko luźne.

Lokalizacja i kontekst: krążek, określony przez S. Pijanowskiego jako przęślik ceramiczny, znaleziony został przez S. Starzyńskiego, na polu należącym do jego rodziny. Na tym samym polu w latach 1958-1959 odkryto także inne zabytki archeologiczne takie jak: sztylet krzemienisty (zagubiony), siekierka krzemieniowa (nr kat. 15). Na polu tym znajdować się miało „dużo ceramiki w postaci skorup, oraz paleniska”¹¹⁶.

Chronologia: MOPR.

Kultura: KP (?).

Analogie: Rzuchów, wyk. A85b¹¹⁷.

Nr kat.: 206

Nr inw.: A-1961-132

Miejscowość: nieokreślona.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **lampa oliwna** (tabl. 18:4).

Opis: Uszkodzony palnik; okrągły, niski zbiornik z lekko wklęsłym dyskiem dekorowany jest odciskami niewielkimi kółkami, barwa nieznana.

Wymiary:

wysokość: ok. 2,5 cm;

średnica zbiornika: ok. 4,8 cm;

średnica dna: ok. 4,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: antyk lub nowożytna/współczesna kopia.

Kultura: ?

Analogie: ?

Uwagi: Zabytek ze zbiorów nauczyciela z Brójec – Pająka, następnie w rękach Szulcika – nauczyciela w szkole podstawowej w Dąbrówce Wielkopolskiej. Od października 1961 w zbiorach S. Pijanowskiego.

Nr kat.: 207

Nr inw.: A-1962-151

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **amfora** (tabl. 18:5).

Opis: brzeg naczynia uszkodzony, okaz niezdobiony, barwa nieznana.

Wymiary:

wysokość: ok. 16,5 cm;

średnica brzuśca: ok. 14,5 cm;

średnica dna: ok. 5,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

116 GP-D2, s. 71,

117 Bednarczyk, Romańska, Sujecka 2010, s. 458, ryc. 39:3.

Chronologia: antyk, lub nowożytna/współczesna kopia.

Kultura: ?

Analogie: ?

Nr kat.: 208

Nr inw.: A-2013-225

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zapinka podkowiasta** (tabl. 21:1; 42:16).

Surowiec: brąz.

Opis: zachowany owalny kabłąk zapinki (odlew), o półwałnym przekroju poprzecznym, zwężający się ku zakończeniu. Kabłąk zdobiony ukośnymi żłobkami, jego końce, wygięte ku górze, zakończone są stylizowanymi przedstawieniami gadzich głów z otwartymi paszczami. Brak szpili.

Wymiary:

długość: 6,6 cm;

szerokość: 6,1 cm;

maksymalna szerokość kabłąka: 1,1 cm;

minimalna szerokość kabłąka: 0,6 cm;

maksymalna wysokość kabłąka: 0,8 cm;

minimalna wysokość kabłąka: 0,5 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WŚ (XI-XIII w.).

Kultura: import (?) z terenów bałtyjskich.

Analogie: Nieszawa, pow. aleksandrowski¹¹⁸.

Nr kat.: 209

Nr inw.: A-2013-315

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zapinka podkowiasta z kolcem** (tabl. 21:2).

Surowiec: żelazo (?)¹¹⁹.

Opis: zabytek znany tylko z archiwalnej fotografii. Kolisty kabłąk o średnicy 4,7 cm wykonany z płaskiego, owalnego lub płasko-wypukłego (D-kształtnego) pręta żelaznego (?) o szerokości od do 0,3 cm (przy zakończeniach) do 0,6 cm. Zakończenia wywinięte ku górze, sposób ułożenia zabytku na zachowanej fotografii uniemożliwia określenie sposobu ich opracowania. Okaz z zachowaną szpilą o długości 5,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WŚ (XI – XIII w.).

Analogie: zbliżona do okazów z Wrocławia–Ostrowa Tumskiego¹²⁰ i ze stanowiska 4 w Kałdusie, pow. chełmiński (grób 60/00)¹²¹.

Nr kat.: 210

Nr inw.: A-2013-228

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **zapon** (tabl. 21:6; 42:13).

Surowiec: brąz.

118 Kaczmarek, Krzyżaniak (red.) 2007, s. 61, poz. 198.

119 Wzmianka o żelaznej zapince w liście do dra J. Głosika z dnia 12 czerwca 1972 r. (GP-K3).

120 Kaźmierczyk 1991, s. 82-83, ryc. 51:a.

121 Chudziak 2003, s. 119, 120, ryc. 2:b.

Opis: odlew w postaci owalnej ramy wykonany z taśmy prostokątnej. W górnej i dolnej części ramy przewężenia z przedstawieniami splecionych rąk, boczne przewężenie (0,6 x 0,4 cm) do mocowania nie zachowanego kolca. Na części wierzchniej kabłąka czytelny płytki (ryty) ornament wici roślinnych.

Wymiary:

średnica zewnętrzna: 7,8 x 7,1 cm;
średnica wewnętrzna: 5,4 x 5,1 cm;
szerokość: 1,2 cm;
grubość: 0,2 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PŚ lub NW (?).

Analogie: Kołobrzeg¹²², Szczecin Podzamcze¹²³.

Uwagi: zabytek posiadał cienki, długi kolec metalowy, widoczny na fotografii archiwalnej.

Nr kat.: 211

Nr inw.: A-1961-97

Miejscowość: Środa Wielkopolska, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: okładzina (tabl. 21:3; 42:15).

Surowiec: poroże.

Opis: trapezowata okładzina. Część tylna (?) zakończona półkuliście. Na powierzchni zdobienia w postaci dwóch ślimacznic, umieszczonych w ramce podkreślającej tektonikę zabytku. Na odwrocie pozostałości kory, ślady obróbki oraz ukośne jednokierunkowe nacięcia (ułatwiające przyklejenie okładziny).

Wymiary:

długość: 11,0 cm;
szerokość maksymalna: 2,4 cm;
grubość: 0,6 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe, podczas prac ziemnych.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wykopany w 1920 roku, w Środzie Wlkp., przy domu narożnikowym obok sądu (Rynek), na głębokości około 3 metrów. Do zbiorów S. Pijanowskiego zabytek trafił w 1961 roku w drodze wymiany za monety z Franciszkiem Machajskim (Machajewskim) ze Zbąszynka.

Chronologia: WŚ (?).

Analogie: Ołomuniec, Mořické namesti¹²⁴.

Nr kat.: 212

Nr inw.: A-2013-297

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: fragment oprawki (?) (tabl. 21:5; 42:14).

Surowiec: kość.

Opis: fragment rurkowej oprawki o półkuliście opracowanej powierzchni zewnętrznej. Ornament w postaci poprzecznych, wypukłych bruzd, pomiędzy nimi ukośne nacięcia.

Wymiary:

długość: 11,0 cm;
szerokość maksymalna: 2,4 cm;
grubość: 0,6 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WŚ (?).

Analogie: Kołobrzeg¹²⁵.

122 Rębkowski 1988, s. 515-525, tam dalsze analogie.

123 Frankowska-Makała 2004, s. 317, 324, ryc. 1.

124 Bláha 2002, s. 223, obr. 3:7.

125 Leciejewicz, Rębkowski (red.), 2007, s. 65, ryc. 58:21.

Nr kat.: 213

Nr inw.: A-1955-96

Miejscowość: Gniezno, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **łyżwa** (tabl. 21:7).

Surowiec: kość.

Opis: zabytek znany wyłącznie ze szkicu S. Pijanowskiego. W przedniej i tylnej części otwory do mocowania.

Wymiary:

długość: 24 cm;

szerokość: 3,4 cm;

grubość: 2,8 cm.

Charakter znaleziska: z badań wykopaliskowych.

Lokalizacja i kontekst: z badań wykopaliskowych prowadzonych w 1954 roku przez IHKM PAN, na Wzgórzu Lecha przy Katedrze św. Wojciecha. Zakup do zbiorów w 1955 roku.

Chronologia: WŚ (?).

Analogie: Poznań – Ostrów Tumski 13¹²⁶.

Nr kat.: 214

Nr inw.: A-1961-77

Miejscowość: Dąbrówka Mała, pow. świebodziński. loco, woj. lubuskie.

Stanowisko: 1

Zabytek: **szydło** (tabl. 21:4).

Surowiec: kość.

Opis: zabytek znany wyłącznie ze szkicu S. Pijanowskiego. Szydło wykonane z przełupanej wzdłuż kości, jeden koniec zakończony ostro.

Wymiary:

długość: 8,7 cm;

szerokość: 1,2 cm;

grubość: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: przedmiot znaleziony w marcu 1961 r. przez Tadeusza Góreckiego - ucznia technikum leśnego na grodzisku Żabi Młyn (Alte Stadt – Burgwall) położonego na północny wschód od wsi Dąbrówka Mała¹²⁷. Grodzisko to zlokalizowane jest nad korytem Starej (Gniłej) Obry, w XIX w. przeprowadzono przez nie kanał. Według relacji mieszkańców Dąbrówki (?) przekazanych przez S. Pijanowskiego, miało się tu znajdować miasto Pęcina (Pencina).

Chronologia: WŚ (?).

Analogie: Kołobrzeg¹²⁸, Osetno, gm. Góra¹²⁹.

Uwagi: prócz szydła zebrano również fragmenty ceramiki, brak ich w zbiorze.

Nr kat.: 215

Nr inw.: A-2013-219

Miejscowość: Orchowo (Jezioro Orchowskie), pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **żeleźce toporka** (tabl. 22:4; 42:4)¹³⁰.

Opis: niewielki toporek z brodatym ostrzem i otworem w żeleźcu. Zły stan zachowania osady i brak obucha utrudniają znalezienie analogii do egzemplarza. Na szyjce czytelny ślad po pobraniu próby metalu. Klasyfikacja: typ V (?) wg A. Nadolskiego¹³¹.

126 Niesiołowska, Perzyńska, Żak 1960, s. 117, ryc. 50.

127 Archiwum MAP – teczka Dąbrówka Mała, gm. Zbąszynek, nr 5309.

128 Leciejewicz, Rębkowski (red.), 2007, s. 92, ryc. 92:10.

129 Iwanicka-Pinkosz 2000, s. 94, ryc. 8:5, 9, 10.

130 Okaz publikowany przez Z. Rajewskiego; por. Rajewski 1973, s. 351, 354, ryc. 5.

131 Nadolski 1954, s. 45-47.

Wymiary:

długości całkowita: 10,5 cm;
długość ostrza: 9,7 cm;
szerokość ostrza: 4,1 cm;
grubość ostrza: 0,6 cm;
wymiary szyjki: 1,8 x 1,5 cm;
średnica tulei: 2,9 cm;
średnica otworu w ostrzu: 0,3 cm.

Waga: 218 g.

Charakter znaleziska: badania podwodne.

Lokalizacja i kontekst: wyłowiony z Jeziora Orchowskiego¹³².

Chronologia: WŚ (XI-XII w.).

Analogie: ?

Nr kat.: 216

Nr inv.: A-2013-217

Miejscowość: Orchowo (Jezioro Orchowskie), pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot włóczni** (tabl. 22:7; 42:10)¹³³.

Opis: grot w kształcie silnie wydłużonego trójkąta, o zatępionej podstawie i soczewkowatym przekroju. Tulejka z wyraźnie wyodrębnioną szyjką, uzupełniona poprzez dogrzanie dodatkowego kęsa metalu, zaopatrzona w otwór do mocowania. Na krawędzi ostrza ślad po wycięciu próbki metalu. Klasyfikacja: typ III wg A. Nadolskiego¹³⁴.

Wymiary:

długość całkowita: 26,7 cm;
długość ostrza: 15,2 cm;
szerokość ostrza: 2,6 cm;
grubość ostrza: 0,9 cm;
długość szyjki: 5,0 cm;
długość tulei: 6,5 cm;
średnica zewnętrzna tulei: 3,0 cm;
średnica zewnętrzna tulei: 2,3 cm;
wymiary otworu po gwoździu: 0,5 x 0,4 cm.

Waga: 256 g.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony podczas kąpeli przez Józefa Chojnackiego, w lipcu 1972 r., w Jeziorze Orchowskim, około 200 m od miejsca znalezienia hełmu wczesnośredniowiecznego¹³⁵.

Chronologia: WŚ (XI w.).

Analogie: Jasionka pow. sulechowski¹³⁶.

Nr kat.: 217

Nr inv.: A-2013-316

Miejscowość: Orchowo (Jezioro Orchowskie), pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **hełm z nosalem** (tabl. 24)¹³⁷.

132 Mapa z lokalizacją znalezisk w Jeziorze Orchowskim; por. Rajewski 1973, s. 351, ryc. 2; Bukowski 1978, s. 99, ryc. 19.

133 Okaz publikowany przez Z. Rajewskiego; por. Rajewski 1973, s. 351, 354, ryc. 5.

134 Nadolski 1954, s. 54.

135 Z. Rajewski podaje 1971 r.; por. Rajewski 1973, s. 351, jednak jednoznaczny w tej kwestii jest list z 10 lipca 1972 r., w którym S. Pijanowski informuje dra J. Głosika o znalezisku sprzed kilku dni (GP-K3).

136 Szczurek 1973.

137 Okaz publikowany przez Z. Rajewskiego; por. Rajewski 1973.

Opis: zabytek obecnie zaginiony. Hełm z nosalem, wykuty z kilku (dwóch?) połączonych kawałków żelaza. Ślady po otworach rozmieszczonych symetrycznie u podstawy dzwonu sugerują istnienie miękkiej wyściółki bądź siatki kolczej osłaniającej szyję. Klasyfikacja: hełm stożkowy, tzw. normandzki.

*Wymiary*¹³⁸:

- wysokość całkowita: 27,9 cm;
- wysokość dzwonu: 20,5 cm;
- średnica dzwonu: 21,0 x 24,0 cm;
- długość nosala: 7,4 cm;
- szerokość nosala: 3,0 – 3,7 cm;
- średnice otworów na nity: ok. 0,5 cm.

Waga: 2379 g.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wyłowiony w 1969 r., przy zachodnim brzegu Jeziora Orchowskiego przez Stanisława Załuskę. Hełm spoczywał w mulistym dnie, na głębokości około 1,25 m.

Chronologia: WŚ (XI-XII w.).

Analogie: Jezioro Lednickie, pow. gnieźnieński¹³⁹.

Nr kat.: 218

Nr inw.: A-2013-218

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot włóczni** (tabl. 22:5; 42:9).

Opis: silnie wydłużony grot o przekroju czworokąta (równoległoboku) z lekko wklęsłymi bokami. Słabo zaznaczone poszerzenie widoczne nieco powyżej podstawy nadaje mu kształt lancetowaty. Ostrze niezauważalnie przechodzi w słabo zachowaną tuleję. Klasyfikacja: typ I wg A. Nadolskiego¹⁴⁰.

Wymiary:

- długość całkowita: 37,8 cm;
- długość ostrza: 32,3 cm;
- długość tulei (zachowana): 5,5 cm;
- szerokość maksymalna ostrza: 3,6 cm;
- grubość: 1,3 cm.

Waga: 292 g.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WŚ (X-XI w.).

Analogie: Rgielsko, pow. wągrowiecki¹⁴¹.

Nr kat.: 219

Nr inw.: A-2013-299

Miejscowość: Orchowo (Jezioro Orchowskie), pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot broni drzewcowej do miotania–oszczepu (?)** (tabl. 22:6; 42:3).

Opis: grot w kształcie silnie wydłużonego trójkąta, o przekroju równoległoboku. Częściowo zachowana tulejka z wyodrębnioną szyjką, o średnicy przekraczającej szerokość grotu. Klasyfikacja: ?

Wymiary:

- długość całkowita: 17 cm;
- długość ostrza: 11 cm;
- szerokość ostrza: 1,3 cm;
- grubość ostrza: 1,2 cm;

138 Tamże, s. 352, ryc. 3.

139 Górecki 2001, s. 127

140 Nadolski 1954, s. 53, 54.

141 Tamże, tab. C.102, tabl. XIX:4.

długość szyjki: 0,5 cm;
długość zachowana tulei: 5,5 cm;
średnica zewnętrzna tulei: 1,6 x 1,3 cm;
średnica wewnętrzna tulei: 1,4 x 1,0 cm;
wymiary otworu po gwoździu: 0,6 x 0,4 cm.

Waga: 51 g.

Charakter znaleziska: badania podwodne (?).

Lokalizacja i kontekst: być może okaz pochodzący

Chronologia: średniowiecze (?).

Analogie: Szczecin-Podzamcze¹⁴².

Uwagi: Być może zabytek ten jest tożsamy z „dzirytem” wzmiankowanym w artykule Z. Rajewskiego¹⁴³.

Nr kat.: 220

Nr inw.: A-2013-317

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot włóczni bądź oszczepu** (tabl. 23:7).

Opis: zabytek znany jedynie z archiwalnej fotografii. Grot broni drzewcowej o ostrzu wierzbowatym i częściowo zniszczonej tulei. Klasyfikacja: typ V wg A. Nadolskiego¹⁴⁴.

Wymiary przybliżone:

długość całkowita: 15,0 cm;

długość ostrza: 10,0 cm;

szerokość ostrza: 2,0 cm;

długość tulei: 5,0 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: WŚ (X-XII w.).

Analogie: Działdowo, pow. chełmiński¹⁴⁵.

Nr kat.: 221

Nr inw.: A-2013-216

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot włóczni** (tabl. 22:8; 42:11).

Opis: ostrze w kształcie silnie wydłużonego trójkąta o przekroju czworokąta z lekko wklęsłymi bokami. Symetryczna, stożkowata tuleja z kołnierzem, o ściankach równomiernej grubości, bez śladów zgrzewania. Do tulejki przymocowane wąsy w kształcie płaskich sztabek, półkoliste wcięcia w ich podstawach wskazują na fakt, że były pierwotnie dłuższe i uległy odłamaniu w miejscach osłabionych poprzez wybitcie (wywiercenie?) otworów na gwoździe. Ostrze nosi ślady wielokrotnego wyginania i prostowania, co wskazuje na fakt, że nie zostało zahartowane, bądź też uległo rozhartowaniu. Jego sztych i krawędzie są wyraźnie tępe, bez śladów ostrzenia „bojowego”. Klasyfikacja: nawiązuje do typu III wg A. Nadolskiego.

Wymiary:

długość całkowita: 31,6 cm;

długość ostrza: 19,4 cm;

szerokość ostrza: 2,6 cm;

grubość ostrza: 1,8 cm;

długość tulei: 10,1 cm;

średnica zewnętrzna tulei: 3,5 cm;

142 Świątkiewicz 2002, s. 39-40, nr kat. 18.

143 Rajewski 1973, s. 358.

144 Nadolski 1954, s. 54-55.

145 Tamże, tab. C:15, tabl. XXVI:3.

średnica zewnętrzna tulei: 2,2 cm;
długość wąsów: 2,1 i 2,2 cm;
szerokość wąsów: 1,8 cm;
grubość wąsów: 0,4 cm;
średnice otworów: 0,4 i 0,5 cm;
wysokość kołnierza: 0,5 cm.

Waga: 370 g.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: XX w. (?)

Analogie: (?).

Uwagi: zapewne współczesna replika.

Nr kat.: 222

Nr inw.: A-2013-215

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **grot piki** (tabl. 22:1; 42:2).

Opis: niewielki, krępy grot broni drzewcowej. Ostrze płaskie, silnie asymetryczne o tępej podstawie i śladach ostrzenia partii szczytowej. Tuleja bez pełnego obwodu z dwoma otworami na gwoździe. Na ostrzu ślady piłowania, otwory w tulei wiercone. Replika współczesna, bądź grot autentyczny ze śladami nieudolnych zabiegów „konserwatorskich” i współcześnie wywierconymi otworami.

Wymiary:

długość całkowita: 12,5 cm;
długość ostrza: 7,9 cm;
szerokość ostrza: 5,0 cm;
grubość ostrza: 0,9 cm;
długość tulei: 4,6 cm;
średnica zewnętrzna tulei: 2,9 x 2,2 cm;
średnica wewnętrzna tulei: 2,2 x 1,9 cm;
średnice otworów po gwoździu: 0,6 cm i 1,1 x 0,7 cm.

Waga: 156 g.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PŚ (?) NW (?) replika współczesna (?).

Analogie: Żerniki, pow. poznański, stan. 25¹⁴⁶.

Nr kat.: 223

Nr inw.: A-1961-83

Miejscowość: Wilenko, pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: 1a

Zabytek: **podkowa** (tabl. 23:5).

Surowiec: żelazo.

Opis: okaz znany tylko ze szkicu S. Pijanowskiego. Podkowa o szerokiej ramie, sześciu zachowanych, prostokątnych otworach i wysokich zaczepach bez piętki. Typ IV/2 wg J. Kaźmierczyka¹⁴⁷.

Wymiary:

długość: 12,9 cm;
szerokość: 11,8 cm;
grubość: 0,7 m;
wysokość zaczepów: 1,7 cm.

146 Stępnik 2007, s. 183; tabl. 45:1, 102:2.

147 Kaźmierczyk 1978, s. 89-97.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona w czerwcu 1961 r. przez Kołaczkowskiego – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu, na „*podgrodziu*” w pobliżu grodziska w Wilenku.

Chronologia: kon. XII – XIV w.

Analogie: Racibórz (?), pow. loco¹⁴⁸.

Nr kat.: 224

Nr inw.: A-1961-84

Miejscowość: Wilenko, pow. świebodziński. woj. lubuskie.

Stanowisko: 1a

Zabytek: **podkowa** (tabl. 23:6).

Surowiec: żelazo.

Opis: okaz znany tylko ze szkicu S. Pijanowskiego. Podkowa o szerokiej ramie, dwóch zachowanych, prostokątnych otworach i wysokich zaczepach bez piętki, „*silnie zniszczona korozją*”. Typ IV/2 wg J. Kaźmierczyka¹⁴⁹.

Wymiary:

długość: 13,0 cm;

szerokość: 11,6 cm;

grubość: 1,1 cm;

wysokość zaczepów: 2,5 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez Michała Kołpowskiego – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu na „*podgrodziu*” grodziska w Wilenku wiosną 1961 r. podczas rozgarniania kretowisk.

Chronologia: kon. XII – XIV w.

Analogie: Góra Ślęza, pow. świdnicki¹⁵⁰.

Nr kat.: 225

Nr inw.: A-2013-220

Miejscowość: Wilenko, pow. świebodziński. woj. lubuskie.

Stanowisko: 1a

Zabytek: **wędzidło** (tabl. 22:3; 42:5).

Surowiec: żelazo.

Opis: wędzidło z pobocznikami, człony łukowato wygięte o okrągłych przekrojach. Klasyfikacja: typ II wg A. Nadolskiego¹⁵¹.

Wymiary:

długość całkowita: 21,1 cm;

długość członów wędzidła: 8,1 i 8,2 cm;

długość pobocznic: 8,1 i 8,3 cm.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe.

Lokalizacja i kontekst: znaleziona przez Michała Kołpowskiego – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu na „*podgrodziu*” grodziska w Wilenku podczas rozgarniania kretowisk¹⁵².

Chronologia: średniowiecze (?).

Analogie: Mymoń, pow. sanocki¹⁵³.

148 Tamże, s. 76, ryc. 20:c.

149 Tamże, s. 68-74.

150 Tamże, s. 76, ryc. 20:f.

151 Nadolski 1954, s. 87-88.

152 Informacja ustna p. Michała Kołpowskiego.

153 Kotowicz 2007, s. 61-62.

Nr kat.: 226

Nr inw.: A-2013-221

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment ostrogi** (tabl. 22:2; 42:1).

Surowiec: żelazo.

Opis: ostroga z jednym zachowanym ramieniem kabłąka. Ramię w kształcie sztabki o trójkątnym przekroju, wygięte łukowato z zakończeniem w kształcie płaskiego pierścienia. Ramię kabłąka złamane, czytelne ślady spawania, które zakłóciło pierwotny profil tej części przedmiotu. Kolec pierwotnie dwuczęściowy, przystosowany do osadzenia dużego kółka, obecnie zachowało się jedno jego ramię.

Klasyfikacja: odmiana F (?) wg S. Kołodziejskiego¹⁵⁴.

Wymiary:

długość całkowita: 15,3 cm;

długość ramienia: 12,0 cm;

szerokość ramienia: 1,2 cm;

długość kolca: 3,3 cm;

średnica zaczepu: 8 cm;

średnica otworu: 1,0 cm.

Waga: 53 g.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: 2. poł. XIV – 1. poł. XV w.

Analogie: Czchów – zamek, powiat brzeski¹⁵⁵.

Nr kat.: 227

Nr inw.: A-2013-207.

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kula artyleryjska** (tabl. 23:1; 42:8).

Surowiec: żelazo.

Opis: kula pełnolana o średnicy 5,5 cm i wadze 585 g. (pocisk 1-funtowy). Na powierzchni silnie zniszczonej korozją widoczny szew odlewniczy. Brak sygnatur.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: NW (XVI-XIX w.).

Analogie: ?

Nr kat.: 228

Nr inw.: A-2013-208

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kula artyleryjska** (tabl. 23:2; 42:7).

Surowiec: żelazo.

Opis: kula pełnolana o średnicy 4,9 – 5,1 cm i wadze 495 g. (pocisk 1-funtowy). Na powierzchni zniszczonej korozją widoczny szeroki szew odlewniczy o szerokości 0,8 – 1,3 cm. Brak sygnatur.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: NW (XVI-XIX w.).

Analogie: ?

154 Kołodziejski 1985, s. 167.

155 Szpunar, Glinianowicz 2006, s. 162.

Nr kat.: 229

Nr inw.: A-2013-235

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kula artyleryjska** (tabl. 23:4; 42:6).

Surowiec: piaskowiec kwarcytowy.

Opis: kula armatnia o średnicy 9,2 cm i wadze 1048 g. Na powierzchni widoczne drobne spękania, brak sygnatur.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: 2. poł. XIV-XVI w.

Analogie: Bytów (dziedziniec zamkowy), pow. loco¹⁵⁶, Chojnice, pow. loco¹⁵⁷.

Nr kat.: 230

Nr inw.: A-2013-236

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kula artyleryjska** (tabl. 23:3; 42:12).

Surowiec: piaskowiec.

Opis: kula armatnia o średnicy 6,5 cm i wadze 323 g. Brak sygnatur.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: 2. poł. XIV-XVI w.

Analogie: Biecz – Góra Zamkowa, pow. gorlicki¹⁵⁸, Warszawa, ul. Czerniakowska¹⁵⁹, Inowrocław, pow. loco, stan. 18¹⁶⁰.

Nr kat.: 231

Nr inw.: A-1959-109

Miejscowość: Kościan, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **garnek uchaty** (tabl. 25:1).

Opis: garnek z dookólnymi żłobkami na brzuścu. Brak danych o barwie powierzchni.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: naczynie znalezione wiosną 1959 r. podczas budowy Domu Katolickiego w Kościanie, nieopodal fary, około 80 m od rzeki Obry. W jamie nasyczonej spalenizną o średnicy ok. 2 m (na głębokości 1,5 m), znaleziono wówczas dużą ilość naczyń, kafel gotycki oraz mieczyk (?). Znalezione zabytki uległy rozproszeniu.

Chronologia: PŚ (XV w.).

Analogie: Inowrocław, pow. loco, stan. 19¹⁶¹.

Uwagi: naczynie przekazane do zbiorów S. Pijanowskiego przez Bogusława Armatysa – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu. Z tego samego odkrycia pochodziły niezachowane naczynia (nr kat. 232-234, oraz kafel płytowy (nr kat. 23:5). Zabytek wymieniony w 1966 r. do zbiorów Antoniego Nowakowskiego z Trzemeszna.

156 Strzyż 2011, s. 140, tab. 3, nr kat. 73.

157 Tamże, s. 141, tab. 3, nr kat. 82.

158 Tamże, s. 137, tab. 3 nr kat. 30.

159 Tamże, s. 187, tab. 3, nr kat. 1034.

160 Tamże, s. 156, tab., 3, nr kat. 329.

161 Cofta-Broniewska (red.), 1979, s. 104, tabl. XIII.1.

Nr kat.: 232

Nr inw.: A-1959-106

Miejscowość: Kościan, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **garnek uchaty** (tabl. 25:4).

Opis: garnek uchaty z dookolnymi żłobkami na brzuścu. Brak danych o barwie powierzchni.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 231.

Chronologia: PŚ.

Analogie: por. nr kat. 231.

Uwagi: naczynie przekazane do zbiorów S. Pijanowskiego przez ks. Zbigniewa Gmerka – proboszcza w Prochach, pow. Z tego samego odkrycia pochodziły niezachowane naczynia (nr kat. 231, 233, 234), oraz kafel płytowy (nr kat. 23:5).

Nr kat.: 233

Nr inw.: A-1959-107

Miejscowość: Kościan, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **garnek uchaty** (tabl. 25:3).

Opis: garnek uchaty z wyodrębnioną szyjką, z dookolnymi żłobkami na brzuścu. Brak danych o barwie powierzchni.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 231.

Chronologia: PŚ.

Analogie: ?

Uwagi: naczynie przekazane do zbiorów S. Pijanowskiego przez ks. Zbigniewa Gmerka – proboszcza w Prochach. Z tego samego odkrycia pochodziły niezachowane naczynia (nr kat. 231, 232, 234), oraz kafel płytowy (nr kat. 23:5).

Nr kat.: 234

Nr inw.: A-1959-108

Miejscowość: Kościan, pow. loco, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **garnek uchaty** (tabl. 25:2).

Opis: garnek uchaty z okapem, zdobiony z dookolnymi żłobkami na brzuścu, ornament stempelkowy pod krawędzią wylewu i na przejściu brzuśca w szyjkę. Brak danych o barwie powierzchni.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 231.

Chronologia: PŚ.

Analogie: Żerniki, gm. Kórnik, stan. 25, ob. C165¹⁶².

Uwagi: naczynie przekazane do zbiorów S. Pijanowskiego przez ks. Zbigniewa Gmerka – proboszcza w Prochach. Z tego samego odkrycia pochodziły niezachowane naczynia (nr kat. 232-233), oraz kafel płytowy (nr kat. 235).

Nr kat.: 235

Nr inw.: A-1959-110

Miejscowość: Kościan, pow. loco, woj. wielkopolskie¹⁶³.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **kafel płytowy** (tabl. 25:5).

162 Pawlak 2007, s. 83, 375, tabl. 31:7.

163 Kafel ten dotychczas funkcjonuje w literaturze jako „poznaiński”; por. Dąbrowska 1987, s. 187, przyp. 27.

Opis: kafel płytowy przedstawiający bajkową scenę z lisem przemawiającym do gęsi, lico pokryte „brudnożółtą polewą”.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 231.

Chronologia: PŚ (2. poł. XV w.)¹⁶⁴.

Analogie: Gniezno, stan. 22, piec II¹⁶⁵.

Uwagi: z tego samego odkrycia pochodziły niezachowane naczynia (nr kat. 231-234), oraz kafel płytowy. Kafel został wypożyczony 10 maja 1961 r. do Muzeum Narodowego w Poznaniu na wystawę „Wielkopolska sztuka ludowa”, skąd już nie powrócił, nadal pozostaje w tamtejszych zbiorach¹⁶⁶.

Nr kat.: 236

Nr inw.: A-1960-112

Miejscowość: Kakulin, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty dzbana** (tabl. 25:11).

Opis: zrekonstruowany częściowo dzban stalowoszary z okapem (?), wyodrębnionym płaskim dnem i nisko umieszczonym załomem brzuśca. Brak górnej partii uniemożliwia całkowitą rekonstrukcję naczynia. Pierwotnie okaz zaopatrzony w niezachowane taśmowate ucho.

Wymiary:

wysokość (zachowana): 14,8 cm;

średnica brzuśca: 13,4 cm;

średnica dna: 9,5 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: fragmenty naczyń wydobyte w sierpniu 1960 r., podczas budowy biur należących do Nadleśnictwa Sierniki, we wsi Kakulin. W pobliżu rejestrowano duże ilości kamieni polnych. Znalaziono duże ilości ceramiki, w tym przepaloną.

Chronologia: PŚ (?).

Analogie: ?

Uwagi: Z tego samego miejsca pochodziły fragmenty naczyń (nr kat. 237), które znane są tylko z niedokładnych odrysów.

Nr kat.: 237

Nr inw.: A-1960-113-117, 118a, b

Miejscowość: Kakulin, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragmenty naczyń**

Opis: fragmenty naczyń znane tylko z niedokładnych odrysów uniemożliwiających jednoznaczną identyfikację chronologiczną.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 236.

Chronologia: PŚ (?).

Analogie: ?

Uwagi: Z tego samego miejsca pochodzi częściowo zrekonstruowany dzban stalowoszary (nr kat. 236).

Nr kat.: 238

Nr inw.: A-2013-282

Miejscowość: Orchowo, pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia.**

164 Tamże, s. 126, przyp. 27.

165 Janiak 2003, s. 97, il. 195.

166 Muzeum Historii Miasta Poznania – Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Opis: fragment toczzonego naczynia stalowoszarego (dzbana ?) z ornamentem radekowym w postaci rzędów rombów.

Wymiary: nieokreślone.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony nad Jeziorem Orchowskim przez Jana Huptysia w 1977 roku „w pobliżu znalezienia hełmu”.

Chronologia: PŚ.

Analogie: ?

Nr kat.: 239

Nr inw.: A-1964-275

Miejscowość: Rękawczynek, pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment pokrywki** (tabl. 25:7).

Opis: uchwyt toczzonej pokrywki ceglastej

Wymiary: nieokreślone

Charakter znaleziska: luźne (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: NW.

Analogie: ?

Nr kat.: 240

Nr inw.: A-1981-271

Miejscowość: Kownaty-Mrówki, pow. koniński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: 1

Zabytek: **2 fragmenty naczyń.**

Opis:

1. Fragment (wylew i część brzuśca) naczynia całkowicie obtaczanego, z okapem, brzusiec zdobiony dookólnymi żłobkami. Barwa ceglastoszara (tabl. 25:10)
2. Fragment brzuśca z płytkimi dookólnymi żłobkami, barwa szara.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: ceramika z terenu skansenu (gródka stożkowatego).

Chronologia: średniowiecze (XIII-XIV w.).

Nr kat.: 241

Nr inw.: A-2013-277

Miejscowość: Tumidaj, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia** (tabl. 25:6).

Opis: fragment brzuśca naczynia stalowoszarego, zdobiony wąskimi dookólnymi żłobkami i ukośnymi nacięciami.

Wymiary: nieokreślone

Charakter znaleziska: luźne (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PŚ lub okres NW.

Nr kat.: 242

Nr inw.: A-2013-272/1-2

Miejscowość: nieznaną.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **2 fragmenty szkła** (tabl. 25:8, 9).

Opis:

1. Fragment silnie spatynowanej stopki naczynia szklanego – chronologia: PŚ lub okres NW (tabl. 25:8).
2. „łezka” stopionego szkła barwy jasnozielonej – chronologia: ? (tabl. 25:8).

Charakter znaleziska: nieokreślony.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Nr kat.: 243

Nr inw.: A-1960-80

Miejscowość: Świebodzin, pow. Iława, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **główka fajki glinianej** (tabl. 25:12).

Opis: zabytek znany tylko z rysunku S. Pijanowskiego. Główka fajki ze stopką wykonanej z glinki kaolinowej (?), zdobiona pionowymi rowkami ograniczonymi od góry i dołu dookólnymi liniami i pasmami kótek.

Wymiary:

długość całkowita: 4,7 cm;

średnica zewnętrzna główki: 1,9 cm;

średnica cybucha: 1,0 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wykopany przez Rymaszewskiego – mieszkańca Świebodzina (ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu) przy ulicy Wałowej.

Chronologia: 2. poł. XVII w.¹⁶⁷

Analogie: ?

Nr kat.: 244

Nr inw.: A-1960-81

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **główka fajki glinianej** (tabl. 25:13).

Opis: główka fajki jednorodnej wykonanej z glinki kaolinowej zdobiona ukośnymi rowkami ze zwieszonymi trójkątami. Na przejściu główki w cybuch dookólne żłobki.

Wymiary:

długość całkowita: 5,6 cm;

średnica zewnętrzna główki: 2,3 cm;

średnica wewnętrzna główki: 1,5 cm;

średnica cybucha: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: luźne (?).

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: 2. poł. XVII w.

Analogie: ?

Nr kat.: 245

Nr inw.: A-1961-79

Miejscowość: Wilenko, pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: 1a

Zabytek: **fajka gliniana (lulki)** (tabl. 25:14).

Opis: zabytek znany tylko z rysunku S. Pijanowskiego. Fajka wykonana z gliny, na ściance główki przedstawienie stojącego żołnierza trzymającego w prawej ręce karabin oparty kolbą o ziemię, z lewej strony postaci – lufa (?) armatnia. Na drugiej stronie główki przedstawienie żołnierza trzymającego lewą ręką lancę (?) opartą o ziemię – obok lufa armatnia (?). Z prawej strony żołnierza sztandar wbity ukośnie w ziemię.

Wymiary:

długość całkowita: 5,7 cm;

średnica zewnętrzna główki: 1,9 cm;

średnica cybucha: 2,3 cm.

167 Za określenie chronologii fajek serdecznie dziękujemy panu dr. Łukaszowi Gilowi.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Pawła Pukackiego – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu, w kretowinie „na podgrodziu” w Wilenku.

Chronologia: XVIII w.

Analogie: ?

Nr kat.: 246

Nr inw.: A-1954-94

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (tabl. 26:1; 43:1).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 3,6 cm;

średnica 3,1 cm;

średnica otworu: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znalezione przez ucznia Zdzisława Małeckiego w ogrodzie Karniszewskiego, w pobliżu domniemanego grodziska.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 247

Nr inw.: A-1953-44

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (tabl. 26:2; 43:2).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 4,5 cm;

średnica: 3,2 cm;

średnica otworu: 1,1 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Kupczyńskiego wiosną 1953 r., na polu ornym nad łąką Kluczyńskiego, położoną przy rzece Wełnie.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 248

Nr inw.: A-2013-222

Miejscowość: Orchowo, pow. słupecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (tabl. 26:3; 43:3).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy kremowej.

Wymiary:

długość: 4,2 cm;

średnica: 3,9 cm;

średnica otworu: 1,6 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 249

Nr inw.: A-1956-48

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:4; 43:4).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy ciemnoszarej, uszkodzony przy jednym końcu.

Wymiary:

długość: 5,2 cm;

średnica: 3,9 cm;

średnica otworu: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez byłego ucznia S. Pijanowskiego – Czesława Nowika przy obradlaniu ziemniaków w 1956 r.

Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 250

Nr inw.: A-1953-92

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:5; 43:5)

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy szarobrunatnej.

Wymiary:

długość: 4,8 cm;

średnica: 4,1 cm;

średnica otworu: 1,5 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez ucznia M. Maćkowiaka w 1953 r., na łące nad rzeką Wełną, w kretowinie w pobliżu tzw. Olszynek.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 251

Nr inw.: A-1957-41

Miejscowość: Owińska, pow. poznański, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:6; 43:6).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie walcowatym i gładkiej powierzchni barwy ceglastej. Okaz uszkodzony przy jednym końcu.

Wymiary:

długość: 5,9 cm;

średnica: 3,3 cm;

średnica otworu: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Witalisa Fańskiego podczas kopania fundamentów przy budowie kombinatu ogrodniczego PGR w Owińskach.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 252

Nr inw.: A-1953-93

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:7; 43:7).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 6,2 cm;

średnica 3,2 cm;

średnica otworu 1,1 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony w 1953 r., przez ucznia Zenona Luleczkę, na polu nad rzeką Wełną.

Chronologia: NW.

Uwagi: Na tym polu podczas amatorskich poszukiwań archeologicznych S. Pijanowski znalazł też skorupy, w tym jedną neolityczną (A-1953-134 ?).

Nr kat.: 253

Nr inw.: A-1954-46

Miejscowość: Wielka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:8; 43:8).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 4,2 cm;

średnica 4,5 cm;

średnica otworu: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przy orce wiosennej przez Eugeniusza Pytlaka, na polu Strózczyka, nieopodal cmentarzyka niemieckiego.

Chronologia: NW.

Uwagi: Na tym polu znaleziono również zabytki: nr kat. 32, 40, 47.

Nr kat.: 254

Nr inw.: A-1952-91

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:9; 43:9).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy ceglastej. Na powierzchni widoczne ślady toczenia.

Wymiary:

długość: 6,1 cm;

średnica: 4,5 cm;

średnica otworu: 1,4 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znalezione przez ucznia Czesława Nowaka podczas łowienia ryb, w korycie Starej Wełny.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 255

Nr inw.: A-1952-43

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:10; 43:10).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 6,4 cm;
średnica 4,5 cm;
średnica otworu 1,5 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez ucznia Zygmunta. Maćkowiaka podczas kąpeli w rzece Wełnie w 1952 r., przy tzw. Olszynkach.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 256

Nr inw.: A-1957-49

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:11: 43:11).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie dwustożkowatym i gładkiej powierzchni barwy ciemnoszarej. Na powierzchni zewnętrznej widoczne ślady zagładzania i odciski palców.

Wymiary:

długość: 7,0 cm;
średnica 3,7 cm;
średnica otworu: 1,4 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wydobyty na polu Szczepana Pijanowskiego, razem ze spalonymi belkami, skorupami i jakąś tłustą mazią.

Chronologia: PŚ lub NW.

Uwagi: W tym samym miejscu znaleziono zabytek nr kat. 265.

Nr kat.: 257

Nr inw.: A-1960-85

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 26:12; 43:12).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy ceglastej. Na powierzchni słabo widoczne ślady toczenia, przez środek (równoleżnikowo) przebiega żłobek o szerokości ok. 0,6 cm i głębokości 0,2 cm.

Wymiary:

długość: 7,5 cm;
średnica: 4,8 cm;
średnica otworu: 1,2 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znalezione przez ucznia M. Kupczyńskiego w sierpniu 1960 r., na polu pod piaszczystą górką, po lewej stronie szosy z Mieściska do Leśnictwa Koźlanka.

Chronologia: NW.

Uwagi: w pobliżu znaleziono też zabytek nr kat. 34.

Nr kat.: 258

Nr inw.: A-1956-42

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 27:5; 43:17).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy ceglastej. Na powierzchni ślady toczenia.

Wymiary:

długość: 4,5 cm;

średnica: 3,8 cm;

średnica otworu: 1,0 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez Zygmunta Maćkowiaka przy bagrowaniu rzeki Wełny w 1956 r.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 259

Nr inw.: A-1954-45

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 27:1; 43:13).

Surowiec: szkliwo (?).

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i gładkiej powierzchni barwy jasnoszarej. Na powierzchni widoczne szwy odlewnicze.

Wymiary:

długość: 5,6 cm;

średnica: 3,5 cm;

średnica otworu: 1,0 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony podczas połowu ryb i raków przez ucznia Edwarda Michalskiego za mostem w Rudzie, w korycie tzw. Starej Wełny.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 260

Nr inw.: A-1954-47

Miejscowość: Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 27:4; 43:16).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy kremowej.

Wymiary:

długość: 4,2 cm;

średnica: 3,8 cm;

średnica otworu: 1,7 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony przez byłego ucznia S. Pijanowskiego – Czesława Nowika, w 1954 r.

Chronologia: NW.

Uwagi: z tego miejsca pochodzą zabytki nr kat. 7, 25, 31, 51 61 71.

Nr kat.: 261

Nr inw.: A-2013-223

Miejscowość: nieznaną.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędziło (tabl. 27:2; 43:14).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy szarej.

Wymiary:

długość: 5,4 cm;

średnica: 3,3 cm;

średnica otworu: 1,1 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.
Lokalizacja i kontekst: brak danych.
Chronologia: NW.

Nr kat.: 262

Nr inw.: A-2013-224

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (tabl. 27:3; 43:15).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o kształcie beczułkowatym i szorstkiej powierzchni barwy ceglastej.

Wymiary:

długość: 6,2 cm;

średnica: 3,5 cm;

średnica otworu 1,1 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: NW.

Nr kat.: 263

Nr inw.: A-1961-76

Miejscowość: Jezioro Chociszewskie (opisane jako Jezioro Białe Piaski, niem. Weisensand), pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (obciążnik do sieci) (tabl. 27:8).

Surowiec: glina.

Opis: uszkodzony zabytek o nierównej gładkiej powierzchni o barwie ceglastej.

Wymiary:

średnica: 8,7 cm;

grubość (wysokość): 4,5 cm;

średnica otworu: 1,3 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek wyłowiony przez biwakujących harcerzy: Lecha Mrotka i Saleja – uczniów Technikum Leśnego w Rogozińcu.

Chronologia: NW.

Analogie: ?

Nr kat.: 264

Nr inw.: A-1961-133

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: grzędło (obciążnik do sieci) (tabl. 27:7).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek o nierównej gładkiej powierzchni o barwie ceglastej.

Wymiary:

średnica: 9,2 cm;

grubość (wysokość): 4,5 cm;

średnica otworu: 1,9 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: zabytek pochodzący pierwotnie ze zbiorów p. Pająka – nauczyciela ze szkoły w Brójcach, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie, następnie w rękach p. Szulcika – kierownika szkoły podstawowej w Dąbrówce Wielkopolskiej, pow. świebodziński, woj. lubuskie (wcześniej pracował w Brójcach). Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazane przez Bogdana Szulcika – ucznia Technikum Leśnego w Rogozińcu, w 1961 r.

Chronologia: NW.

Analogie: ?

Uwagi: z tego samego zbioru pochodzą zabytki: 112-115, 203, 206.

Nr kat.: 265

Nr inw.: A-1941-51

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 27:9; 44:12).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek prześlik o prostokątnym przekroju poprzecznym i szarobrunatnej barwie.

Wymiary:

średnica: 3,3, cm;

wysokość: 1,1 cm;

średnica otworu: 0,9 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: podczas kopania na polu Szczepana Pijanowskiego. Na głębokości 30 cm natrafiono na liczne kamienie, pod nimi na głębokości 90 cm natrafiono na „zwęglone belki, potłuczone skorupy, jakąś nieokreśloną, tłustą szaro-białą maź”¹⁶⁸.

Chronologia: ?

Uwagi: z tego samego miejsca pochodzą zabytki nr kat. 256, 270.

Nr kat.: 266

Nr inw.: A-1956-58

Miejscowość: Kiełpiny, pow. wolsztyński, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 27:10; 44:10).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek wykonano z uchwytu stalowoszarej pokrywki z wtórnie wywierconym otworem. Na górnej krawędzi widoczne ślady odcinania od koła garncarskiego, część dolna (pozostałości ścianek pokrywki), wyrównana i zeszlifowana.

Wymiary:

średnica: 3,3, cm;

wysokość: 1,1 cm;

średnica otworu: 0,9 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: przedmiot wykopany na terenie Kiełpin. So zbiorów S. Pijanowskiego trafił w drodze wymiany ze zbieraczem Janem Tamińskim – kierownikiem szkoły w Kiełpinach „za monety piastowskie i ząb mamuta”.

Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 267

Nr inw.: A-1962-167

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:1; 44:9).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik o dwustożkowatym kształcie i wklęsłych wierzchołkach. Powierzchnia silnie wygładzona, barwy szarej. Zabytek zdobiony czterema dookólnymi żłobkami.

Wymiary:

średnica: 2,9 cm;

wysokość: 1,7 cm;

średnica otworu: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.
Lokalizacja i kontekst: brak danych.
Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 268

Nr inw.: A-1961-78

Miejscowość: Rogoziniec , pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:2; 44:4).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik o owalnym kształcie, wygładzonej powierzchni, barwy brunatnej. Zabytek zdobiony dwoma dookólnymi żłobkami

Wymiary:

średnica: 2,9 cm;

wysokość: 1,3 cm;

średnica otworu: 1,0 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: pradzieje (?).

Nr kat.: 269

Nr inw.: A-1962-166

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik lub pacior** (28:3; 44:14).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik lub pacior dwustożkowaty, sześcioboczny, o gładkiej powierzchni, barwy czarnej. Na obu wierzchołkach kraterowate zagłębienia.

Wymiary:

średnica: 3,3 cm;

wysokość: 2,1 cm;

średnica otworu: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: pradzieje.

Nr kat.: 270

Nr inw.: A-1949-52

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:4; 44:11).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik o kształcie cylindrycznym. Powierzchnia szorstka, barwy szarej.

Wymiary:

średnica: 2,7 cm

wysokość: 1,9 cm

średnica otworu: 0,6 cm.

Charakter znaleziska: przypadkowe.

Lokalizacja i kontekst: por. nr kat. 265.

Chronologia: PŚ lub NW.

Uwagi: por. zabytki nr kat. 256 i 265.

Nr kat.: 271

Nr inw.: A-2013-286

Miejscowość: Kiełpiny, pow. wolsztyński, woj. wielkopolskie

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:5; 44:5).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik płasko-owalny, powierzchnia gładka szorstka, barwy szarej. Na powierzchni zdobienie w postaci potrójnej dookólnej linii rytej. Na powierzchni i w rowkach widoczne pozostałości polewy (?). Okaz zaopatrzony w stożkowaty otwór.

Wymiary:

średnica: 3,7 cm;

wysokość: 1,7 cm;

średnica otworu: 1,2-1,7 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 272

Nr inw.: A-1940-50

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:6; 44:2).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik o kształcie płasko wypukłym, z płytkimi kraterowatymi zagłębieniami na obu wierzchołkach. Powierzchnia zniszczona, szorstka, barwy ciemnobrunatnej.

Wymiary:

średnica: 3,5 cm;

wysokość: 1,7 cm;

średnica otworu: 0,7 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: zabytek znaleziony na polu Szczepana Pijanowskiego, po wiosennym bronowaniu, na lekkim piaszczystym wzniesieniu za płotem salki parafialnej, przy drodze polnej z Mieściska do Podlesia Kościelnego.

Chronologia: pradzieje (?).

Uwagi: por. zabytki nr kat. 256, 265, 270.

Nr kat.: 273

Nr inw.: A-1962-164

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyszecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlik** (tabl. 28:7; 44:3).

Surowiec: glina.

Opis: prześlik o dwustożkowatym kształcie i wklęsłym wierzchołku. Powierzchnia, barwy jasnobrunatnej.

Wymiary:

średnica: 3,8 cm;

wysokość: 1,4 cm;

średnica otworu: 0,8 cm;

średnica zakłębnięcia: 2,4 cm.

Charakter znaleziska: brak danych

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Nr kat.: 274

Nr inw.: A-1961-287

Miejscowość: Wilenko, pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: 1a

Zabytek: **przęślik** (tabl. 28:8; 44:15).

Surowiec: glina.

Opis: **przęślik** o owalnym kształcie, jednym wierzchołku płaskim, drugim zaopatrzonym w kraterowate wgłębienie. Powierzchnia szorstkawa (wyerodowana), barwy jasnokremowej.

Wymiary:

średnica: 3,2 cm;

wysokość: 2,6 cm;

średnica otworu: 1,1 cm.

Charakter znaleziska: luźne

Lokalizacja i kontekst: z powierzchni stanowiska 1a – „podgrodzia”.

Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 275

Nr inw.: A-1962-165

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **przęślik** (tabl. 28:9; 44:6).

Surowiec: glina.

Opis: **przęślik** owalny, powierzchnia zniszczona szorstka, barwy szarej. Na powierzchni miejscami widoczny ornament w postaci płytko rytych linii dookólnych.

Wymiary:

średnica: 3,3 cm;

wysokość: 2,2 cm;

średnica otworu: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: PŚ lub NW.

Nr kat.: 276

Nr inw.: A-2013-200

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **przęślik** (tabl. 28:10; 44:16).

Surowiec: glina.

Opis: **przęślik** o dwustożkowatym kształcie, powierzchni szorstkiej, barwy brunatnoszarej.

Wymiary:

średnica: 2,9 cm;

wysokość: 1,7 cm;

średnica otworu: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: brak danych.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Nr kat.: 277

Nr inw.: A-1952-53

Miejscowość: Mieścisko, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **przęślik** (tabl. 28:11; 44:13).

Surowiec: glina.

Opis: **przęślik** dwustożkowaty o spłaszczonych wierzchołkach. Powierzchnia szorstka, barwy szarej.

Wymiary:

średnica: 3,4 cm;
wysokość: 2,1 cm;
średnica otworu: 0,65 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: przedmiot znaleziony przy ulicy Wągrowieckiej, w ogrodzie Witolda Rączkowskiego. Do zbiorów S. Pijanowskiego przekazany przez ucznia Jana Rączkowskiego.

Chronologia: ?

Nr kat.: 278

Nr inw.: A-1953-56

Miejscowość: Podlesie-Huby, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlík** (tabl. 28:12; 44:1).

Surowiec: glina.

Opis: zabytek w rzucie płaskim owalny, w przekroju pionowym również owalny. Powierzchnia gładka, barwy brunatnej.

Wymiary:

średnica: 3,9 x 4,3 cm;
wysokość: 2,2 cm;
średnica otworu: 0,8 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: przedmiot znaleziony na polu Przyborskiego w Podlesiu-Hubach.

Chronologia: pradzieje.

Uwagi: Na polu tym wcześniej wyorywano urny, przed 1939 amatorskie badania prowadził tu ks. Werbliński – proboszcz z Popowa Kościelnego, znajdując dużo zabytków.

Nr kat.: 279

Nr inw.: A-2013-199

Miejscowość: nieznana.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlík** (tabl. 28:13; 44:8).

Surowiec: glina.

Opis: prześlík o dwustożkowatym kształcie, powierzchni wygładzona, barwy czarnej.

Wymiary:

średnica: 3,0 cm;
wysokość: 2,8 cm;
średnica otworu: 0,75 cm.

Charakter znaleziska: brak danych

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: pradzieje.

Nr kat.: 280

Nr inw.: A-1960-74

Miejscowość: Rogoziniec, pow. świebodziński, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlík/paciorek (?)**.

Surowiec: ?

Opis: prześlík/paciorek kolisty nieregularny, w przekroju poprzecznym owalny

Wymiary:

średnica: 2,0 cm;
wysokość: 0,8 cm;
średnica otworu: 0,3 cm.

Charakter znaleziska: luźne.

Lokalizacja i kontekst: znaleziony przy internacie w Rogozińcu w 1960 r.

Chronologia: ?

Uwagi: wymieniony w 1966 roku z Antonim Nowakowskim z Trzemeszna.

Nr kat.: 281

Nr inw.: A-1961-137

Miejscowość: Brzeźnica, pow. krośnieński, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlík.**

Surowiec: ?

Opis: zabytek niezachowany, wpisany do „*Księgi inwentarzowej*”, brak rysunku¹⁶⁹.

Wymiary: brak danych.

Charakter znaleziska: nieokreślone.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Nr kat.: 282

Nr inw.: A-1962-163

Miejscowość: Chociszewo, pow. międzyrzecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **prześlík.**

Surowiec: glina

Opis: zabytek niezachowany, wpisany do „*Księgi inwentarzowej*”, brak rysunku¹⁷⁰.

Wymiary: brak danych.

Charakter znaleziska: nieokreślone.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Chronologia: ?

Nr kat.: 283

Nr inw.: A-1953-134

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. lubuskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **fragment naczynia**¹⁷¹.

Opis: zabytek zdobiony sekwencjami złożonymi z ukośnych odcisków wielozębnego naczynia. Znany z fotografii umieszczonej w księdze inwentarzowej oraz niedokładnego opisu w archiwum MAP¹⁷².

Wymiary: brak danych.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: ułamek znaleziony w kwietniu 1954 r., na polu Luleczki, niedaleko torfowisk dużych nad rzeką Wełną.

Chronologia: według zapisków S. Pijanowskiego – neolit (KPL) w archiwum MAP jako wczesnohistoryczna.

Uwagi: badania powierzchniowe prowadzone przy udziale Henryka Wróblewskiego z Poznania, znaleziono dużo innej ceramiki, okrzesków i wiórów kamiennych.

Nr kat.: 284

Nr inw.: A-1961-274/1-5

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **5 fragmentów ceramiki.**

169 GP-D2, s. 72.

170 Tamże, s. 82.

171 Prawdopodobnie jest to depozyt znajdujący się w MAP, nr inw. 1954:75, nr kat. 1954:198.

172 GP-D2, s. 71; archiwum MAP – teczka Zbietka, gm. Mieścisko, nr 3674.

Opis:

1. Ucho z guzkami od amfory (?), barwa brunatna, domieszka tłucznia mineralnego – datowanie: KAK (tabl. 28:14).
2. Fragment ścianki naczynia barwy brunatnej. W górnej partii brzuśca (na przejściu szyjki w brzusec) zdobiony głębokim ornamentem wsuwanych w siebie kątów wykonanych stemplem – datowanie: KAK (tabl. 28:15).
3. Fragment szyjki i brzuśca naczynia ceramicznego zdobiony ornamentem ukośnych i pionowych głębokich linii rytych. Powierzchnia zewnątrz wygładzana, matowa barwy czarniawej – datowanie OWR (tabl. 28:17).
4. Fragment szyjki z wylewem o ściętej poziomo krawędzi pochodzący od garnka. Powierzchnia szorstka, plamista, domieszka piasku i tłucznia – datowanie: WŚ (tabl. 28:20).
5. Fragment wyodrębnionego dna toczonego naczynia ceglatego – datowanie: NW (tabl. 28:21).

Charakter znaleziska: nieokreślone.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Nr kat.: 285

Nr inw.: A-1961-294/1-9

Miejscowość: Ruda-Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko), pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **9 fragmentów ceramiki.**

Opis:

1. Fragment brzuśca naczynia ręcznie lepionego o barwie brunatnej, domieszka grubego tłucznia – chronologia: pradzieje.
2. Fragment brzuśca naczynia ręcznie lepionego o barwie brunatnej, domieszka drobnego tłucznia – chronologia: pradzieje.
3. Fragment grubościennego brzuśca ręcznie lepionego naczynia, powierzchnia zewnętrzna gładka, domieszka mineralna – chronologia: OWR.
4. Fragment wylewu cienkościennego naczynia toczonego, barwa stalowoszara – chronologia: NW.
5. Fragment wylewu cienkościennego naczynia toczonego, barwa ceglata – chronologia: NW.
6. Fragment ceglatego ucha taśmowatego – chronologia: NW.
7. Fragment ceglatego ucha taśmowatego, u nasady wgłębienie – chronologia: okres nowożytny.
8. Fragment płaskiego dna naczynia toczonego (misy ?) – chronologia: okres nowożytny.
9. Fragment brzuśca naczynia ceglatego toczonego – chronologia: okres nowożytny.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: „Krauze. wzniesienie od strony drogi młyn – las” okolice domniemanego grodziska (?).

Nr kat.: 286

Nr inw.: A-1952-295/1-6

Miejscowość: Zbietka, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **6 fragmentów ceramiki.**

Opis:

1. Fragment naczynia ręcznie lepionego, chropowatego, barwy ceglastej, domieszka tłucznia – chronologia: pradzieje.
2. Fragment brzuśca naczynia czernionego o gładkiej powierzchni, domieszka piasku i drobnego tłucznia, ornament w postaci ukośnych linii – chronologia: Kł (tabl. 28:16).
3. Fragment wylewu naczynia obtaczanego, esowatego, barwy szarej, o wychylonej krawędzi, ornament w postaci linii falistych wykonanych wielozębnym narzędziem. Domieszka grubego tłucznia – chronologia: WŚ – faza C-D (tabl. 28:18).
4. Fragment brzuśca naczynia obtaczanego, barwy ceglastoszarej, ornament w postaci linii falistych wykonanych wielozębnym narzędziem. Domieszka grubego tłucznia – chronologia: WŚ – faza C-D (tabl. 28:19).

5. Fragment przydenny brzuśca naczynia obtaczanego, barwy szarej, ornament w postaci linii falistej (?). Domieszka grubego tłucznia – chronologia: WŚ.
6. Fragment brzuśca cienkościennego naczynia ceglatego zdobionego pasmem pionowych słupków – chronologia: NW.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: brak danych.

Nr kat.: 287

Nr inw.: A-1961-296/1-7

Miejscowość: Wiela, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie.

Stanowisko: nieokreślone.

Zabytek: **7 fragmentów ceramiki.**

Opis:

1. Fragment ucha taśmowatego barwy stalowoszarej – chronologia: PŚ-NW.
2. Fragment brzuśca stalowoszarego naczynia – chronologia: PŚ.
3. Fragment brzuśca stalowoszarego naczynia – chronologia: PŚ.
4. Fragment brzuśca stalowoszarego naczynia – chronologia: PŚ.
5. Fragment brzuśca stalowoszarego naczynia – chronologia: PŚ.
6. Fragment płaskiego dna naczynia stalowoszarego – chronologia: PŚ/NW.
7. Fragment ceglatego ucha taśmowatego – chronologia: NW.

Charakter znaleziska: amatorskie badania powierzchniowe S. Pijanowskiego.

Lokalizacja i kontekst: pole w pobliżu cmentarza niemieckiego.

WYKAZ ZABYTKÓW Z PODZIAŁEM NA MIEJSCOWOŚCI

Województwo kujawsko-pomorskie

POWIAT BYDGOSKI

Wudzyn: nr kat.: 178

Województwo lubuskie

POWIAT KROŚNIEŃSKI

Brzeźnica: nr kat.: 12, 281

POWIAT MIĘDZYRZECKI

Chociszewo: nr kat.: 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 190, 198, 207, 267, 269, 273, 275, 282

Chociszewskie Jezioro: nr kat.: 263

Stary Dwór: nr kat.: 73

POWIAT ŚWIEBODZIŃSKI

Dąbrówka Mała: nr kat.: 214

Dąbrówka Wielkopolska: nr kat.: 110, 111

Rogoziniec: nr kat.: 268, 280

Świebodzin: nr kat.: 243

Wilenko: nr kat.: 223 – 225, 245, 274

Województwo świętokrzyskie

POWIAT OSTROWIECKI

Krzemionki Opatowskie: nr kat.: 5

Województwo wielkopolskie

POWIAT CZARNKOWSKO-TRZCIANECKI

Wygoda (leśnictwo): nr kat.: 9

POWIAT GNIEŹNIEŃSKI

Gniezno: nr kat.: 213

Mieleszyn: nr kat.: 6

Popielewo (pow. gnieźnieński lub koniński): nr kat.: 121

POWIAT KONIŃSKI

Gogolina: nr kat.: 85, 86, 87, 88

Kownaty – Mrówki: nr kat.: 240

Popielewo (pow. gnieźnieński lub koniński): nr kat.: 121

POWIAT KOŚCIAŃSKI

Kościan: nr kat.: 120, 231 – 235

POWIAT OSTRZESZOWSKI

Grabów nad Prosną: nr kat.: 49

POWIAT PILSKI

Kocik Młyn (obecnie część wsi Białośliwie): nr kat.: 197

POWIAT POZNAŃSKI

Owińska: nr kat.: 251

POWIAT SŁUPECKI

Linówiec (okolice): nr kat.: 76

Orchowo (Jezioro Orchowskie): nr kat.: 215 – 217, 219

Orchowo: nr kat.: 238, 24

Rękawczynek: nr kat.: 239

POWIAT ŚREDZKI

Dębiczek: nr kat.: 100

Środa Wielkopolska: nr kat.: 211

POWIAT WĄGROWIECKI

Czeszewo: nr kat. 53

Gołaszewo: nr kat.: 78

Gorzewo: nr kat.: 27, 60

Jaworówko: nr kat.: 72

Kakulin: nr kat.: 236, 237

Kozielsko: Nr kat.: 54

Lechlinek (leśnictwo): nr kat.: 75

Mieścisko: nr kat.: 3, 19, 23, 29, 33, 55, 62, 63, 66, 74, 80, 82, 196 (?), 247, 250, 255, 256, 258, 265, 270, 272, 277

Mieścisko-Ulica (obecnie część wsi Mieścisko): nr kat.: 7, 25, 31, 51, 61, 71, 249, 260

Mirkowice: nr kat.: 43

Mirkowiczki: nr kat.: 30, 44

Nowe: nr kat.: 52

Podlesie – Huby: nr kat.: 278

Podlesie Kościelne: nr kat.: 17, 21, 84, 129 – 133, 135 – 139, 141 – 177

Rąbczyn: nr kat.: 14, 24

Redgoszcz: nr kat.: 46

Ruda Koźlanka (obecnie część wsi Mieścisko): nr kat.: 1, 10, 16, 34, 42, 83, 246, 254, 257, 259, 284, 285

Smuszewo: nr kat. 95

Stępuchowo: nr kat.: 89, 126, 127

Werkowo: nr kat.: 13, 28, 56

Wiela: nr kat.: 32, 40, 47, 253, 287

Wybranówko (Tumidaj): nr kat.: 35, 241

Zakrzewo: nr kat.: 26

Zbietka: nr kat.: 15, 20, 39, 205, 252, 283, 286

Żabiczyn: nr kat.: 48

Żabiczyn-Huby: nr kat.: 81

POWIAT WOLSZTYŃSKI

Kiełpiny: nr kat.: 18, 266, 271

Powodowo: nr kat.: 79

POWIAT ŻNIŃSKI

Janowiec Wielkopolski: nr kat.: 77

Wielkopolska (ogólnie): nr kat.: 97, 98, 99

Województwo zachodnio-pomorskie

POWIAT POLICKI

Nowe Warpno: nr kat.: 22

Lokalizacja nieokreślona

nr kat.: 2, 4, 8, 11, 36 – 38, 41, 45, 50, 57 – 59, 64, 65, 67 – 70, 90 – 94, 96, 112 – 119, 122 – 125, 128, 134, 140, 179 – 189, 191 – 195, 199 – 204, 206, 208 – 210, 212, 218 – 222, 226 – 230, 242, 244, 261, 262, 264, 276, 279

LITERATURA

WYKAZ SKRÓTÓW

FAP	„Fontes Archaeologici Posnanienses”
KHKM	„Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
PArch.	„Przegląd Archeologiczny”
WA	„Wiadomości Archeologiczne”
WSA	„Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne”
ZOW	„Z otchłani wieków”

ARCHIWALIA

Archiwum Głuchej Puszczy

Rejestr Dokumentów:

sygn.: GP-D1, GP-D2, GP-D6, GP-D7, GP-D10, GP-12, GP-D12.

Rejestr Korespondencji:

sygn.: GP-K3; GP-K4, GP-K6, GP-K7, GP-K10, GP-K11, GP-K12, GP-K13, GP-K16, GP-K18, GP-K24, GP-K25.

Archiwum Muzeum Archeologicznego w Poznaniu:

Teczka Chociszewo, gm. Trzciel, nr 5136.

Teczka Dąbrówka Mała, gmina Zbąszynek, nr 5309.

Teczka Mieścisko, gm. loco, nr 3576.

Teczka Mieścisko-Ulica, gm. loco, nr 3577.

Teczka Podlesie Kościelne, gm. Mieścisko, nr 3605.

Teczka Stępuchowo, gm. Damasławek, nr 3648.

Teczka Wielka, gm. Mieścisko, nr 3663.

Teczka Wilenko, gm. Szczaniec, nr 5329.

Teczka Zbietka, gm. Wągrowiec, nr 3674.

Archiwum parafii pw. Św. Michała Archanioła w Mieścisku

Kronika parafii Mieścisko i okolicy (autor Stanisław Pijanowski).

Archiwum Szkoły Podstawowej im. Stefana Czarnieckiego w Mieścisku

Kronika Kółka Przyrodniczo-Krajoznawczego w Mieścisku.

OPRACOWANIA

Opracowania niepublikowane

Bednarczyk J., Romańska A.

2011 *Przejawy zachowań obrzędowych społeczności kultury przeworskiej (obecność obiektów z „odosobnionymi kubkami”, [w:] A. Koško, A. Ro-*

mańska (red.), *Grabkowo, stan. 9 i 10 (Nr AUT 103, 131), gm. Kowal, woj. kujawsko-pomorskie. Ratownicze badania archeologiczne na trasie autostrady A1.* (maszynopis w archiwum Zespołu Projektu Badawczego Autostrady IP UAM w Poznaniu).

Dzieduszycka B.

2000 *Sprawozdanie z badań powierzchniowych przeprowadzonych w ramach AZP na arkuszu AZP nr 44-32, w rejonie miejscowości: Stępuchowo, Kozielsko, Gruntowice, gmina Damasławek, woj. wielkopolskie* (maszynopis w archiwum WUOZ w Poznaniu).

Maciejewska I.

1992 *Spółeczno-pedagogiczna działalność inż. Stanisława Pijanowskiego na tle muzeum w Głuchej Puszczy*, Bydgoszcz (maszynopis w archiwum Głuchej Puszczy).

Okupny B.

1992 *Karty Ewidencji Stanowisk Archeologicznych z obszaru AZP 45-32* (maszynopis w archiwum MAP).

Panczenko B.

1987 *Karta AZP stanowiska 3 (AZP 45-31/132)* (maszynopis w archiwum MAP).

Przybył M.

1997 *Źródła archeologiczne do badań nad osadnictwem pradziejowym i średniowiecznym w rejonie Łekna i Wągrowca (Katalog stanowisk), Cz. I. Epoka kamienia, wczesna epoka brązu i wczesna epoka żelaza*, Poznań (maszynopis w archiwum MAP).

Opracowania publikowane

Balcer B.

1983 *Wytwórczość narzędzi krzemiennych w neolicie ziem Polski*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.

Bednarczyk J., Romańska A., Sujcka A.

2010 *Kultura przeworska*, [w:] J. Bednarczyk, A. Kabaciński, A. Koško (red.), *Osadnictwo Kotliny Kolskiej. Archeologiczne badania ratownicze na trasie autostrady A2. Via Archaeologica Posnaniensis*, t. 1, Poznań, s. 405-513.

Bláha J.

2002 *Několik archeologických příspěvků k poznání pohanské i křesťanské religiozity v raně středověké Olomouci*, [w:] *Civitas et Villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie środkowej*, Wrocław – Praha, s. 215-226.

Bukowski Z.

1978 *Stan i perspektywy archeologicznych badań podwodnych w jeziorach i rzekach Polski*, „Archeologia Polski”, t. 23, z. 1, s. 53-139.

Chachlikowski P.

1997 *Kamieniarstwo późnoneolitycznych społeczeństw Kujaw*, Poznań.

1998 *Wyroby kamienne z cmentarzyska ludności kultury przeworskiej w Inowrocławiu, stan. 58*, [w:] A. Cofta-Broniewska, J. Bednarczyk (red.), *Miejsce obrzędowe z doby neolitu i schyłku starożytności w Inowrocławiu, st. 58*, Poznań, s. 143-150.

- 2000 a *Analiza surowcowa, formalna i funkcjonalna wyrobu kamiennego z cmentarzyska ludności kultury przeworskiej w Opokach, woj. kujawsko-pomorskie stanowisko 7*, [w:] J. Bednarczyk, J. Czulak, A. Romańska (red.), *Cmentarzysko kultury przeworskiej w Opokach, woj. kujawsko-pomorskie stanowisko 7*, Poznań 2000, s. 125-127.
- 2000 b *Kamieniarstwo społeczności kultur późnoneolitycznych*, [w:] A. Koško (red.), *Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego, Tom 3, Kujawy, cz.4., Osadnictwo kultur późnoneolitycznych oraz interstadium epok neolitu i brązu: 3900-1400/1300 przed Chr.*, Poznań, s. 393-409, 605-606.
- 2004 *Wytwory kamienne z badań ratowniczych stanowisk na trasie gazociągu Mogilno-Włocławek*, [w:] J. Bednarczyk, A. Koško (red.), *Od długiego domu najstarszych rolników do dworu staropolskiego. Wyniki badań archeologicznych na trasach gazociągów Mogilno-Włocławek i Mogilno-Wydartowo*, Poznań, s. 515-520.
- 2006 *Wytwory kamienne*, [w:] A. Koško, M. Szmyt (red.), *Opatowice – Wzgórze Prokopiaka, t. 1. Studia i materiały do badań nad późnym neolitem Wysoczyzny Kujawskiej*, Poznań, s. 237-241.
- 2007 a *Przetwórstwo i użytkowanie surowców kamiennych*, [w:] A. Koško, M. Szmyt (red.), *Opatowice – Wzgórze Prokopiaka, t. 2. Studia i materiały do badań nad późnym neolitem Wysoczyzny Kujawskiej*, Poznań, s. 207-221.
- 2007 b *Przetwórstwo i użytkowanie surowców kamiennych*, [w:] A. Koško, M. Szmyt (red.), *Opatowice – Wzgórze Prokopiaka, t. 3. Studia i materiały do badań nad późnym neolitem Wysoczyzny Kujawskiej*, Poznań, s. 315-338.
- 2010 *Kamieniarstwo społeczności pradziejowych i wczesnośredniowiecznych Kotliny Kolskiej*, [w:] J. Bednarczyk, J. Kabaciński, A. Koško (red.), *Osadnictwo Kotliny Kolskiej. Archeologiczne badania ratownicze na trasie autostrady A2*, Poznań, s. 617-626.
- Chachlikowski P., Ignaczak M.
- 2004 *Kamieniarstwo*, [w:] J. Bednarczyk, L. Czerniak, A. Koško (red.), *Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego, t. 3, Kujawy, cz. 5. Osadnictwo społeczeństw kultury cyklu łużyckiego*, Poznań, s. 433-440, 493.
- Chachlikowski P., Skoczylas J.
- 2001 a *Exploration of stone raw-materials in stone industry of late-neolithic communities of Lowland Poland (Niż Polski). Prospects for further petroarchaeological studies in the Kujawy region*, PArch., t. 49, s. 17-34.
- 2001 b *Pochodzenie i użytkowanie surowców kamiennych spoza Niżu Polskiego w neolicie i wczesnej epoce brązu na Kujawach*, FAP, t. 39, s.163-190.
- Chudziak W.
- 2003 *Wczesnośredniowieczne „importy” skandynawskie z Kałdusa pod Chełmem na Pomorzu Wschodnim*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Słowianie i ich sąsiedzi we wczesnym średniowieczu*, Lublin – Warszawa, s. 117-126.

- Cofta-Broniewska (red.)
 1979 *Zaplecze gospodarcze konwentu oo. franciszkanów w Inowrocławiu. Od połowy XIII w. do połowy XV w.*, Poznań.
- Czebreszuk J., Kozłowska-Skoczka D.
 2008 *Sztylety krzemienne na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin.
- Dąbrowska M.
 1987 *Kafle i piece kaflowe w Polsce do końca XVIII wieku*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.
- Durczewski D.
 1985 *Gród ludności kultury łużyckiej z okresu halsztackiego w Smuszewie, woj. piłskie*, cz. 1, Poznań.
- Frankowska-Makała M.
 2004 *Srebrne ozdoby ze skarbu z Podzamcza w Szczecinie*, [w:] *II polsko-niemieckie spotkania archeologiczne „Odra – przeszkoda czy pomost w ekspansji kulturowej”. Dychów 29 kwietnia – 1 maja 2004 r.*, Biblioteka Archeologii Środkowego Nadodrza, z. 2, Zielona Góra, s. 317-331.
- Fudziński P.
 2011 *Kultura Pomorska na Pojezierzu Starogardzkim*, Łódź.
- Geijer A.
 1977 *A History of Textile Art*, London.
- Gil Ł., Krzepakowski M.
 2012 *Przejaw kultu, czy schowek gospodarczy? Gromadne znalezisko naczyń z osady ludności kultury łużyckiej w Bytkowie, gm. Rokietnica, stan. 1*, [w:] A. Jaszewska (red.), *Z najdawniejszych dziejów. Grzegorzowi Domańskiemu na pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, Zielona Góra, s. 127-135.
- Głosik J.
 1969 *Hełm w jeziorze*, ZOW, R. 35, z. 4, s. 356-357.
 1973 a *1.500 – meldunek do Pogotowia Archeologicznego*, WA, t. 38, z. 2, s. 506-507.
 1973 b *Grób szkieletowy z wczesnej epoki brązu w miejscowości Gogolina pow. Konin*, WA, t. 38, z. 1, s. 103.
- Godłowski K.
 1974 *Chronologia okresu późnorzymskiego i wczesnego okresu wędrówek ludów w Polsce północno-wschodniej*, „Rocznik Białostocki”, t.12, s. 9-109.
- Górecki J.
 2001 *Gród na Ostrowie Lednickim na tle wybranych ośrodków grodowych pierwszej monarchii piastowskiej*, Lednogóra.
- Grygiel R.
 1995 *Sytuacja kulturowa w późnym okresie halsztackim i wczesnym lateńskim w rejonie Brześcia Kujawskiego*, [w:] *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych. Razem czy osobno. Materiały z konferencji w dniach 24-26 listopada 1993*, Warszawa, s. 319-359.
- Hald M.
 1980 *Ancient Danish Textiles from Bogs and Burials. A Comparative Study of Costume and Iron Ages Textiles*, Copenhagen.

- Hensel W., Kurnatowska Z.
1980 *Studia i Materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej*, t. 5, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Hensel W., Hilczer-Kurnatowska Z., Łosińska A.
1995 *Studia i Materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej*, t. 7, Poznań – Toruń.
- Heyck E.
1905 *Deutsche Geschichte. Volk, Staat, Kultur und geistiges Leben*, Bd 1, Bielefeld und Leipzig.
- Iwanicka-Pinkosz B.
2000 *Sprawozdanie z ratowniczych badań archeologicznych wczesnośredniowiecznej osady w miejscowości Osetno, stan. 18, gm. Góra, byłej woj. leszczyńskiego*, WSA, t. 5, s. 85-97.
- Janiak T.
2003 *Kafle gotyckie w zbiorach Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie*, Gniezno.
- Jórdeczka M., Sobkowiak-Tabaka I., Mrozek-Wysocka M.
2008 *Makrolityczne zabytki kamienne i krzemienne z okolic Sławna i Lednicy*, „Studia Lednickie” t. 9, s. 183-219.
- Kabaciński J., Sobkowiak-Tabaka I.
2005 *Osadnictwo kultury pucharów lejkowatych i kultury amfor kulistych w Mirkowicach, stanowisko 33, gm. Mieścisko, pow. Wągrowiec, woj. wielkopolskie*, FAP, t. 41, s. 37-90.
- Kaczmarek J.
2007 *Historia Muzeum*, [w:] M. Przybył (red.), *Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Historia i współczesność*, Poznań, s. 9-19.
- Kaczmarek J., Krzyżaniak A. (red.)
2007 *Katalog wystawy Skarby Muzeum Archeologicznego*, Poznań.
- Kaczmarek M.
2002 *Zachodniowielkopolskie społeczności kultury łużyckiej w epoce brązu*, Poznań.
2005 *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza na ziemi obornicko-rogozińskiej*, [w:] T. Skorupka (red.), *Archeologia powiatu obornickiego. Oborniki – Rogoźno – Ryczywół*, Poznań, s. 127-235.
2012 *Epoka brązu na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej w świetle interregionalnych kontaktów wymiennych*, Poznań.
- Kaźmierczyk J.
1978 *Podkowy na Śląsku w X – XIV wieku*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
1991 *Ku początkom Wrocławia*, cz. 1, Wrocław – Warszawa.
- Kokowski A.
1997 *Schlossbeschläge und Schlüssel im Barbaricum in der Römischen Kaiserzeit und der frühen Volkerwanderungszeit (Klassifizierung – Verbreitung – Chronologie)*, Klasyfikacje zabytków archeologicznych II, Lublin.

- Kołodziejski A.
1967 *Materiały z cmentarzyska ciałopalnego ludności kultury tużyckiej w Starym Kisielinie, pow. Zielona Góra, „Materiały Komisji Archeologicznej”, nr 2, s. 13-100.*
- Kołodziejski S.
1985 *Les éporns molette Dy territoire de la Petite Pologne Au moyen âge, [w:] A. Kokowski (red.), Mémoires Archéologiques, Lublin, s. 161-179.*
- Kostrzewska M.
1956 *Wykaz nabytków Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w roku 1954, FAP, t. 6 (1955), s. 224-230.*
- Kostrzewski B.
1949 *Nowe stanowiska kultury pomorskiej w Wielkopolsce, ZOW, R. 18, z. 9-10, s. 158-159.*
- Kośko A.
1979 *Rozwój kulturowy społeczeństw Kujaw w okresach schyłkowego neolitu i wczesnej epoki brązu, Inowrocław.*
- Kotowicz P. N.
2007 *Problematyka „Zamczyska” w Mymoniu w świetle zabytków archeologicznych ze zbiorów Muzeum Historycznego w Sanoku, [w:] W. Banach, E. Kasprzak, P. N. Kotowicz (red.), Seminarium Trepcazańskie, Sanok, s. 51-67*
- Krzepkowski M., Zawol M.
w druku *Dwie wczesnośredniowieczne zapinki podkowiaste ze zbiorów prywatnych Stanisława Pijanowskiego z Głuchej Puszczy.*
- Krzyżaniak L.
1963 *Cmentarzysko ludności kultury tużyckiej w Biernatkach, pow. Śrem, FAP, t. 14, s. 45-111.*
- Kuczkowski W.
1997 *Popielnice twarzowe ze zbiorów Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz.*
- Kulczycka-Leciejewiczowa A., Majerowicz A., Prinke A., Skoczylas A., Wojciechowski W.
1996 *Opis zabytków kamiennych. Propozycja standaryzacji, Warszawa.*
- Kwapiński A.
1999 *Korpus kanop pomorskich. Część 1 – Pomorze, Gdańsk.*
2007 *Korpus kanop pomorskich. Część 2 – Polska środkowa i południowo-zachodnia, Gdańsk.*
- Leciejewicz L., Rębkowski M. (red.)
2007 *Kołobrzeg. Wczesne miastom nad Bałtykiem, Warszawa.*
- Łaszewska T.
1966 *Pradzieje włókiennictwa, [w:] J. Kamińska, I. Turnau (red.), Zarys historii włókiennictwa na ziemiach polskich, Wrocław – Warszawa – Kraków, s. 21-53.*
- Łuka L. J.
1949 *Nowe cmentarzysko kultury pomorskiej w Podlesiu Kościelnym, w pow. wągrowieckim, ZOW, R. XVIII, s. 127.*

- Madyda-Legutko R.
 1984 *Próba rekonstrukcji pasów z metalowymi częściami na obszarze środkowoeuropejskiego Barbaricum w okresie wpływów rzymskich i we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów*, PArch., t. 31, s. 91-135
 2011 *Studia nad zróżnicowaniem metalowych części pasów w kulturze przeworskiej. Okucia końca pasa*, Kraków
- Maik J.
 2012 *Włókiennictwo kultury wielbarskiej*, Łódź.
- Malinowski T.
 1961 *Katalog cmentarzysk ludności kultury łużyckiej w Polsce*, t. 1, Warszawa.
- Matoga A.
 2008 *Archeolog na probostwie. Ksiądz Stanisław Skurczyński (1892-1972)*, Kraków.
- Michalak A.
 2011 *Zabytki metalowe z grodziska ludności kultury łużyckiej w Wicinie*, [w:] A. Jaszewska (red.), *Wicina. Katalog zabytków metalowych*, Zielona Góra, s. 21-52.
- Michalak A., Jaszewska A.
 2011 *Katalog zabytków metalowych*, [w:] A. Jaszewska (red.), *Wicina. Katalog zabytków metalowych*, Zielona Góra, s. 55-291.
- Michałowska M.
 1995 *Słownik terminologiczny włókiennictwa*, Warszawa.
- Nadolski A.
 1954 *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII wieku*, Łódź.
- Natuniewicz M.
 2000 „Nowe” znaleziska ze starych wykopalisk – ocalałe materiały archeologiczne z okresu wpływów rzymskich ze stanowisk z okolic Elbląga, „Antiquitates Prussiae. Studia z archeologii dawnych ziem pruskich”, s. 105-162
- Natuniewicz-Sekuła M., Okulicz-Kozaryn J.
 2011 *Weklice. A Cemetery of the Wielbark Culture on the Eastern Margin of Vistula Delta (Excavations 1984-2004)*, Warszawa.
- Naumowiczówna E.
 1963 *Grodzisko w Wilenku, pow. Świebodzin*, FAP, t. 13, s. 329-332.
- Niesiołowska A., Perzyńska M., Żak J.
 1960 *Badania na posesji Ostrów Tumski 13 w latach 1950-1953*, [w:] W. Hensel (red.), *Poznań we wczesnym średniowieczu*, t. 2, s. 67-220.
- Pawlak P.
 2007 *Ceramika naczyniowa*, [w:] E. i P. Pawlak (red.), *Żerniki, gm. Kórnik, tan. 25. Osadnictwo pradziejowe, wieś średniowieczna i folwark nowożytny*, Poznań, s. 61-161.
- Pietroń B.
 2001 *Skarb monet z XVII wieku z miejscowości Osówiec, gm. Orchowo, pow. stupecki, woj. wielkopolskie*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. 45, z. 2 (172), s. 199-206.

- Piontek J.
1999 *Biologia populacji pradziejowych*, Poznań.
- Prinke A., Skoczylas J.
1980 *Neolityczne surowce kamienne Polski środkowo-zachodniej. Studium archeologiczno-petrograficzne*, Warszawa-Poznań.
- Rajewski Z.
1973 *O niektórych hełmach wczesnośredniowiecznych*, WA, t. 38, z. 2, s. 349-359.
- Rębkowski J.
1988 *Koło brzeska zapinka zdobiona motywem złączonych dłoni na tle podobnych znalezisk z północno-zachodniej Europy*, KHKM, t. 36, nr 3, s. 515-525.
- Sikorski A.
2000 *Wczesnośredniowieczne grzędzida z Góry, stan. 18, gm. Pobiedziska, byłe woj. poznańskie*, WSA, t. 5, s. 259-269.
2001 *Tkaniny z cmentarzyska ludności kultury wielbarskiej w Kowalewku*, [w:] T. Skorupka, *Kowalewko 12. Cmentarzysko brytualne ludności kultury wielbarskiej (od połowy I w. n. e. do początku III w. n. e.)*, Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego, t. 2, Wielkopolska, cz. 3, Poznań, s. 451-466.
- Skorupka T.
2001 *Kowalewko 12. Cmentarzysko brytualne ludności kultury wielbarskiej (od połowy I w. n. e. do początków III w. n. e.)*, Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego. Tom 2, Wielkopolska, cz. 3, Poznań.
- Stępnik T.
2007 *Przedmioty metalowe*, [w:] E. i P. Pawlak (red.), *Żerniki, gm. Kórnik, tan. 25. Osadnictwo pradziejowe, wieś średniowieczna i folwark nowożytny*, Poznań, s. 173-191.
- Stokar W.
1938 *Spinnen und Weben bei den Germanen*, Mannus-Bücherei, nr 58, Leipzig.
- Strzałko J., Piontek J., Malinowski A.,
1972 *Problem rekonstrukcji wzrostu człowieka na podstawie kości zachowanych we fragmentach lub spalonych*, „Przegląd Antropologiczny”, t. 38, s. 276-287.
1973 *Teoretyczno-metodyczne podstawy badań kości z grobów ciałopalnych*, „Materiały i Prace Antropologiczne”, t. 85, s. 179-199.
- Strzyż P.
2011 *Średniowieczna broń palna w Polsce. Studium archeologiczne*, Łódź.
- Szczurek T.
1973 *Grot włóczni z Jesionki, pow. Sulechów*, WA, t. 38, z. 2, s.110.
- Szmyt M.
1996 *Kultura amfor kulistych na Kujawach*, Poznań.
- Szpunar A.
1987 *Die Beile die in Polen I*, Prähistorische Bronzefunde, IX/16, München.

- Szpunar A. Glinianowicz M.
2006 *Uzbrojenie późnośredniowieczne z zamku w Czchowie*, „Acta Militaria Mediaevalia”, t. 2, s. 137-188.
- Śmigieński W.
1958 *Wykaz nabytków Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w roku 1955*, FAP, t. 8-9, s. 448-463.
- Świątkiewicz P.
2002 *Uzbrojenie wczesnośredniowieczne z Pomorza Zachodniego*, Łódź.
- Tempelmann-Mączyńska M.
1985 *Die Perlen dre römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*, Mainz am Rhein.
- Wiślański T.
1966 *Kultura amfor kulistych w Polsce północno-zachodniej*. Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Wołągiewicz R.
1993 *Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym*, Szczecin.
- Wróblewski T.
1958 *Krosna i tkactwo*, KHKM, nr 1/2, s. 61-82.
- Wyrwa A.M.
1994 *Prahisteryczne i wczesnośredniowieczne osadnictwo w okolicach Wągrowca*, [w:] E. Makowski (red.), *Dzieje Wągrowca*, Poznań, s. 22-39.
- Zeylandowa M.
1968 *Materiały z cmentarzyska ludności kultury łużyckiej w Dębiczku, pow. Środa*, FAP, t. 19, s. 58-95.
- ZOW
1949 *Cmentarzysko kult. pomorskiej w pow. wągrowieckim*, R. 18, z. 1-2, s. 24.

ADRESY AUTORÓW

dr Piotr Chachlikowski
Instytut Prahistorii UAM
ul. Św. Marcin 78
61-809 Poznań

mgr Iwona Dębska
Instytut Prahistorii UAM
ul. Św. Marcin 78
61-809 Poznań
e-mail: marciniakiw@wp.pl

mgr Artur Dębski
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska Mos Majorum
Rusocin 7/1
63-140 Dolsk
e-mail: mosmaiorum@onet.pl

mgr Marcin Krzepakowski
Pracownia Dokumentacji Archeologicznej
ul. Leśna 2
41-303 Dąbrowa Górnicza
e-mail: mkrzepakowski@op.pl

mgr Adriana Romańska
Instytut Prahistorii UAM
Ul. Św. Marcin 78
61-809 Poznań
e-mail: adrianaromanska@wp.pl

dr Iwona Sobkowiak-Tabaka
Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych
ul. Rubież 46
61-612 Poznań
e-mail: iwona.sobkowiak@iaepan.poznan.pl

mgr Anna Wrzesińska
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Dziekanowice 32
62-261 Lednogóra
e-mail: anna.wrzesinska@lednicamuzeum.pl

ZUSAMMENFASSUNG

Archäologische Objekte aus der Sammlung von Ingenieur Stanisław Pijanowski aus Głucha Puszcza

Diese Abhandlung ist das Ergebnis eines Projekts, das von der öffentlichen Czesław Chruszczewski Gemeindebibliothek in Mieścisko und dem Regionalmuseum in Wągrowiec realisiert und mit Mitteln des Kulturministeriums finanziert wird.

Stanisław Pijanowski wurde 1922 in Mieścisko geboren und schon als Jugendlicher hat er angefangen, Objekte, die mit seinem Heimatort verbunden sind, zu sammeln. Nach Abschluss des Lehrerseminars in Wągrowiec, hat er eine Tätigkeit als Lehrer in seinem Heimatort aufgenommen. An der hiesigen öffentlichen Schule gründete er 1951 den naturwissenschaftlichen Heimatkunde-Arbeitskreis und später den Prähistorischen Arbeitskreis. Die teilnehmenden Schüler haben archäologische Objekte gesammelt und Ausflüge zur Suche nach Spuren der Vergangenheit organisiert. Stanisław Pijanowski begann 1954 ein Archäologiestudium an der Adam Mickiewicz Universität. Bereits sehr früh stand er im Konflikt mit einem der Universitäts-Professoren und trotz mehrerer Überredungsversuche von Prof. Józef Kostrzewski, stellte er einen Versetzungsantrag zur Wald- und Forstwirtschafts Fakultät der Landwirtschaftshochschule in Poznań. Anfang der 60-er Jahre des XX. Jahrhunderts wurde Stanisław Pijanowski Lehrer an der Fachschule für Wald- und Forstwirtschaft in Rogoziniec. Trotz seines Wechsels zu einer anderen Fakultät ist seine Vorliebe für Archäologie niemals erloschen. Auch in Rogoziniec hat er mit der Erforschung seiner Umgebung angefangen und stets versucht, in seinen Schülern die Liebe zur Vergangenheit zu wecken.

Während der Arbeit an der Fachschule für Wald- und Forstwirtschaft begann er Inventarbücher von seinen archäologischen Objekten zu führen, die bis heute erhalten sind. Diese liefern wertvolle Informationen über die Herkunft vieler Artefakte.

1962 ist Stanisław Pijanowski in die neue Försterei in der Nähe von Orchów, Landkreis Mogilno umgezogen, der er den Namen „Głucha Puszcza“ gegeben hat. Die dortige Sammlung war stets ein Pflichtprogramm für Touristen, die den Piasten-Weg durchquert haben. Schon in den 70-er Jahren wurde die Sammlung auf 30.000 Objekte und nur die Bibliothek alleine auf 12.000 Bücher geschätzt. Hier befanden sich Objekte von unschätzbarem Wert für die nationale Kultur, die mit Jan III Sobieski, Jan Kiliński,

Julian Ursyn Niemcewicz und Tadeusz Kościuszko verbunden sind. Alleine die Münzsammlung wurde auf 2.000 Münzen und die archäologische Sammlung auf 500 Objekte geschätzt. Die wertvollste Sammlung bestand aus Militärgegenständen aus dem Orchowski – See, mit einem bereits 1969 aus dem See geborgenen frühmittelalterlichen Helm.

Der Eigentümer der Sammlung hatte zunehmend Probleme mit seiner Gesundheit und der Finanzierung des Privatmuseums. Die Einrichtung wurde Besuchern immer seltener zugänglich gemacht. Am Ende war sie für Touristen und Wissenschaftler ganz geschlossen. Trotz zahlreicher Versuche, wurden niemals alle Objekte der Sammlung katalogisiert. Im Lauf der Zeit ist die großartige Sammlung zusammengeschmolzen und viele der wertvollen Objekte sind verschwunden. Der erhalten gebliebene Teil der Sammlung wurde nach dem Tod des Sammlers von seinen Erben an die Gemeinde Mieścisko übergeben.

Die katalogisierte archäologische Sammlung aus den Jahren 1937-1973 zählt heute ca. 200 Objekte, die von der Altsteinzeit bis zur Neuzeit datiert werden. Manche konnten konkreten Ausgrabungsstätten zugeordnet werden. In dieser Abhandlung wurden auch verschollene Objekte beschrieben, die nur aus erhaltenen Zeichnungen und Archivbildern bekannt sind.

Die meisten Objekte kommen aus der Wojewodschaft Wielkopolska (hauptsächlich aus dem Landkreis Wągrowiec). Es befinden sich aber auch Objekte aus Pomorze Zachodnie und Ziemia Lubuska darunter. Das wertvollste Objekt ist eine Pfeilspitze aus der späten Altsteinzeit aus Brzeźnica, Landkreis Krosno Odrzańskie. Ein großer Teil der Sammlung besteht aus Objekten aus Feuerstein und Stein aus dem Neolithikum sowie der frühen Bronzezeit – Äxte, Beile, Dolche, Hämmer und andere, die mit der Bandkeramik Kultur, der Trichterbecherkultur, der Kugelamphoren-Kultur sowie der Schnurkeramik Kultur verbunden sind.

Aus der mittleren und späten Bronzezeit und der frühen Eisenzeit stammen die Objekte der Lausitzer Kultur (pentagonales Steinbeil, Äxte aus Bronze und Keramikgefäße – die Letzteren hauptsächlich aus der Nähe von Miedzyrzecze). Mit der Pommerellischen Gesichturnenkultur aus der frühen Eisenzeit sind zahlreiche Gefäße aus Steinkistengräbern, die in den Jahren 1949-1954 in Podlesie Kościelne, Landkreis Wągrowiec, gefunden wurden, verbunden.

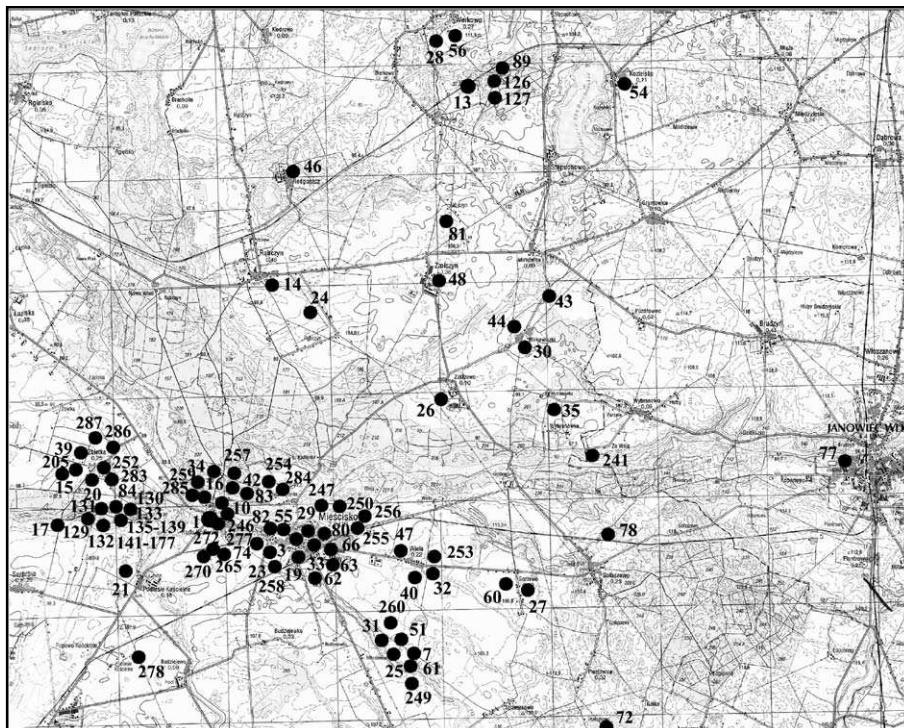
Leider ist die Herkunft von einem guten Dutzend der Objekte (Spangen, Eisenschlüssel, Gürtelbeschläge, Glasperlen), die mit der Besiedlung während der Wielbark – Kultur verbunden sind, unbekannt.

Hufeisen – Spangen, Beschläge aus Horn und Knochen, Militärgegenstände und Gefäße sind nur ein Teil der Objekte, die auf das frühe und späte Mittelalter und auf die Neuzeit datiert werden.

Einen Teil der Sammlung bilden Objekte unbekannter Chronologie.
Trotz der Zerstreung der Exponate, der unvollständigen Dokumentation und teilweise fehlender Angaben in den Dokumentationen, stellt die Sammlung der archäologischen Objekte aus Głucha Puszcza ein wertvolles Forschungsmaterial da.

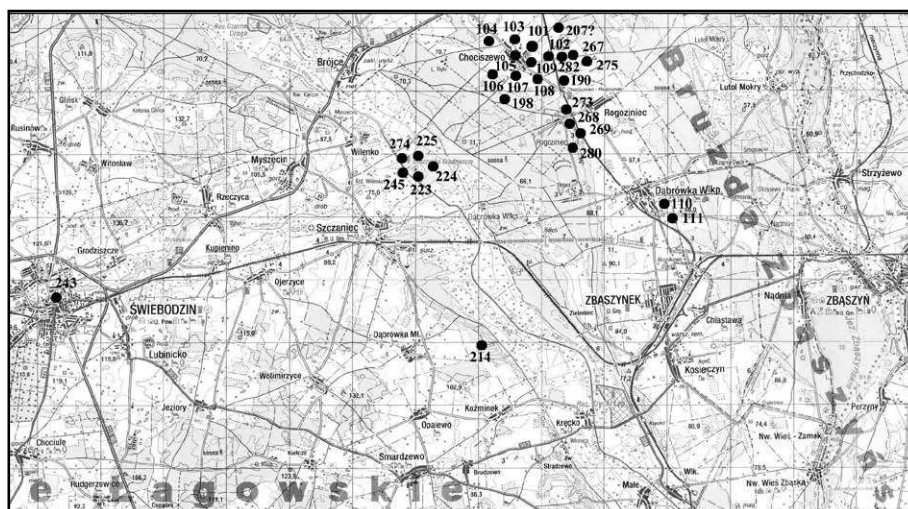
(tlum. Anna Moeglich)

MAPY

Mapa 1. Przybliżona lokalizacja znalezisk w okolicach Miesciska, pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie (numeracja według Katalogu).

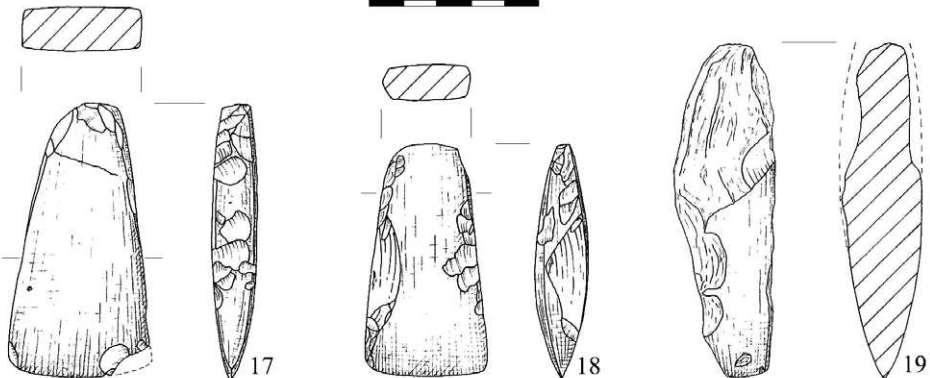
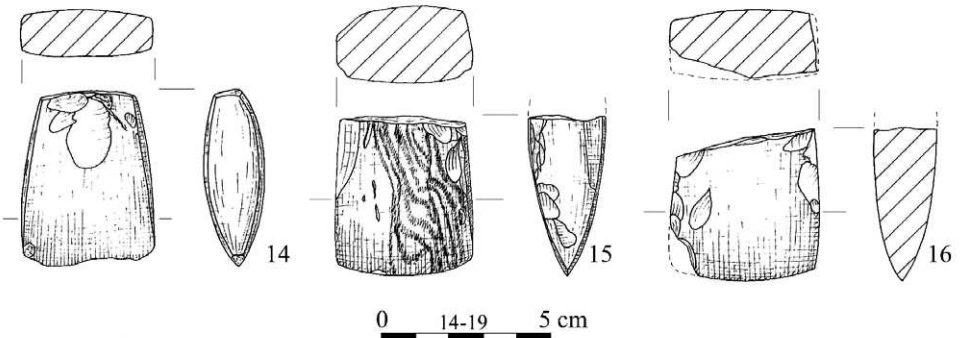
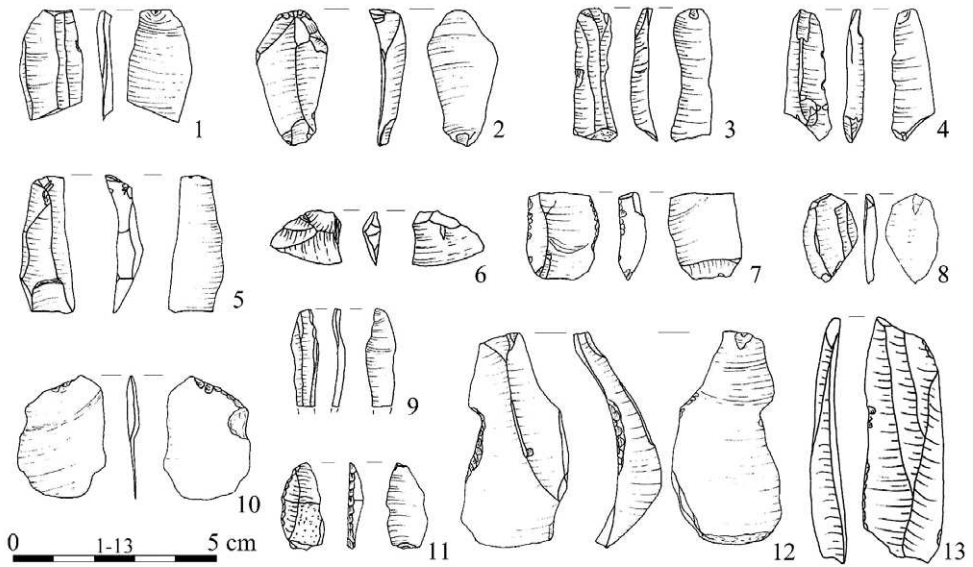
Karte 1. Ungefähre Lage der Funde in der Nähe von Miescisko, Landkreis Wągrowiec, Wojewodschaft Wielkopolska (Nummerierung nach Katalog).

Mapa 2. Przybliżona lokalizacja znalezisk w okolicach Rogoziniec, pow. świebodziński, woj. lubuskie (numeracja według Katalogu).

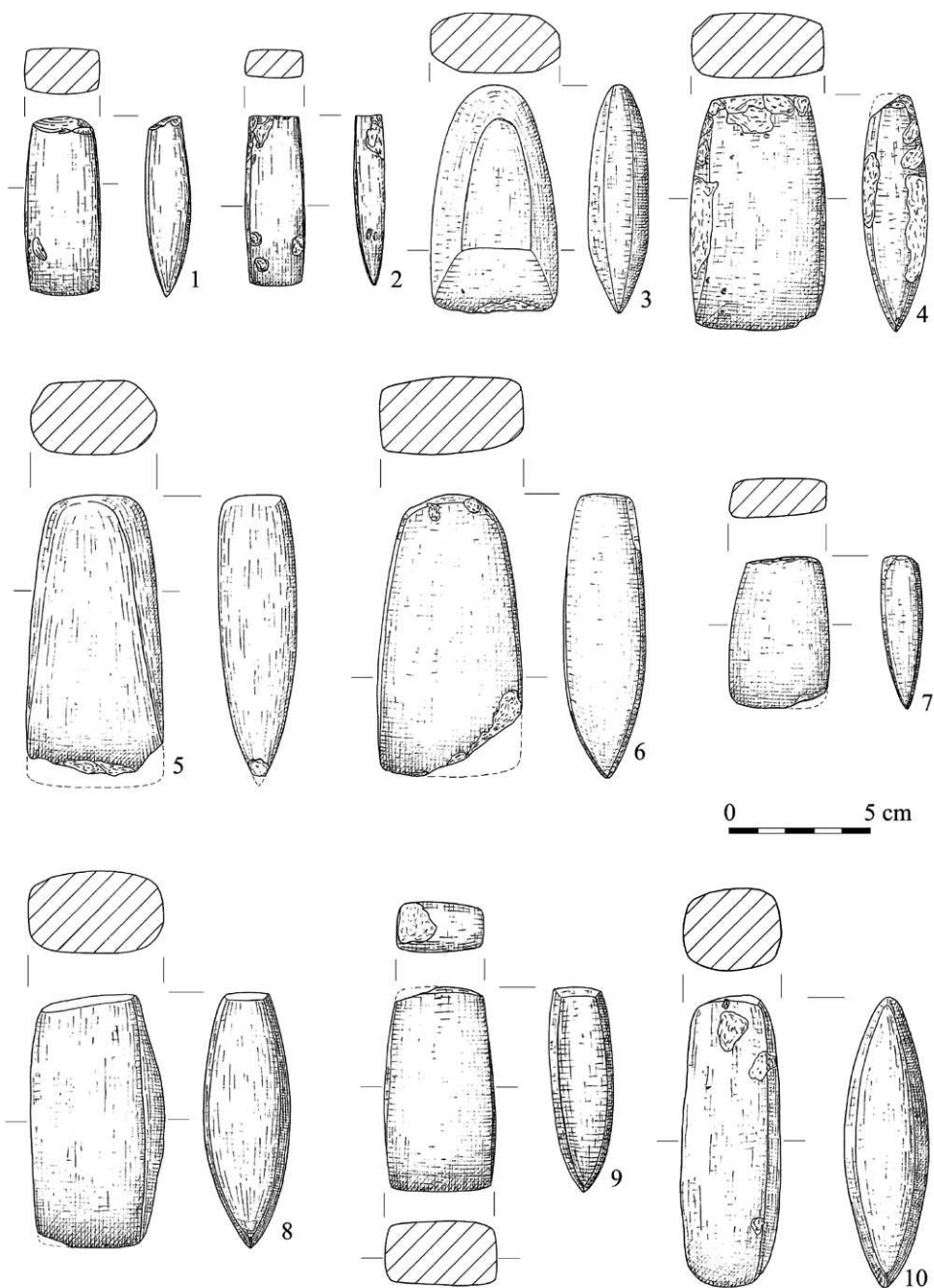
Karte 2. Ungefähre Lage der Funde in der Nähe von Rogoziniec, Landkreis Świebodzin, Wojewodschaft Lubuskie (Nummerierung nach Katalog).

TABLICE

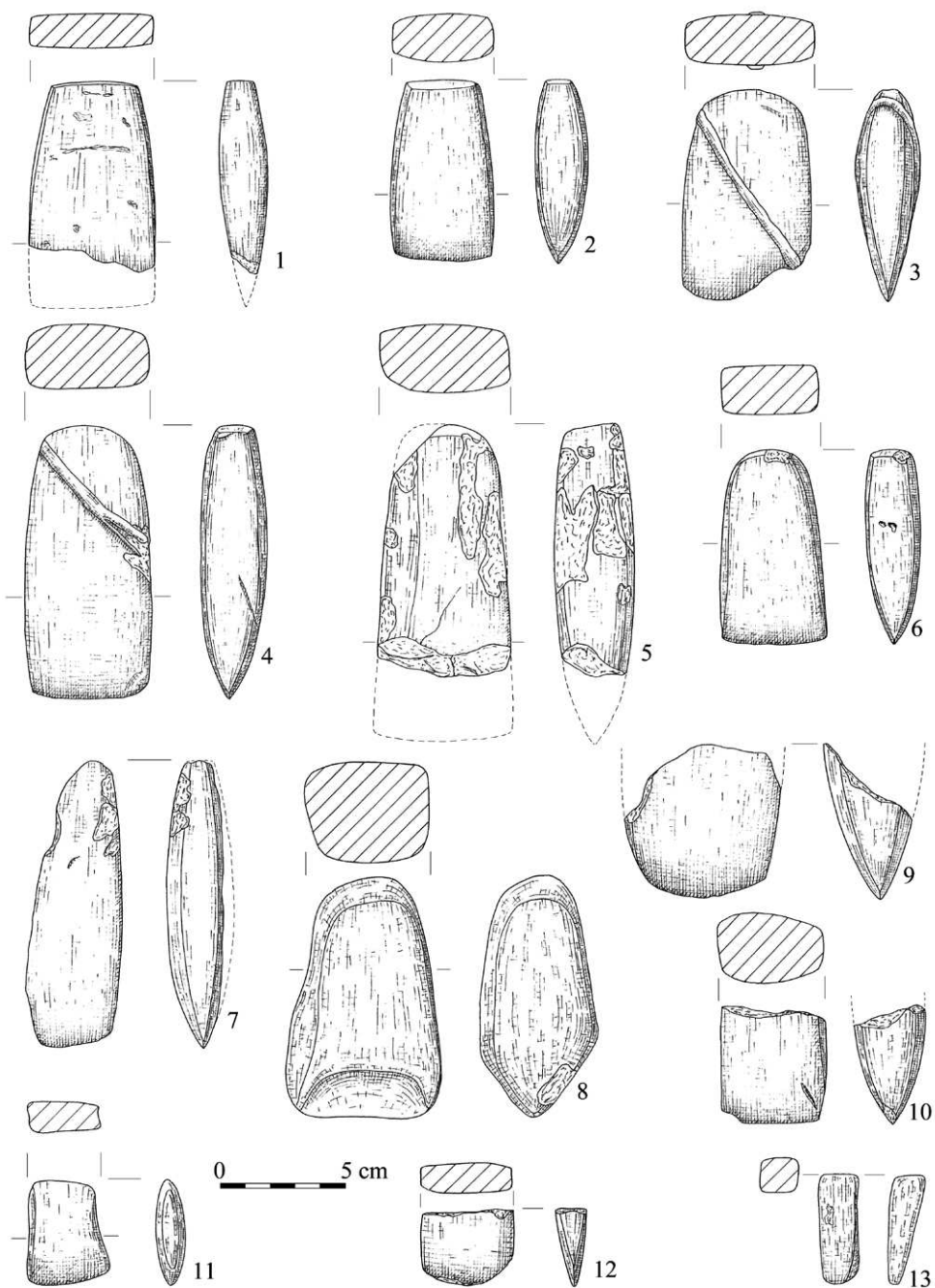
Tablica 1. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki krzemienne.

Tafel 1. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Feuerstein.

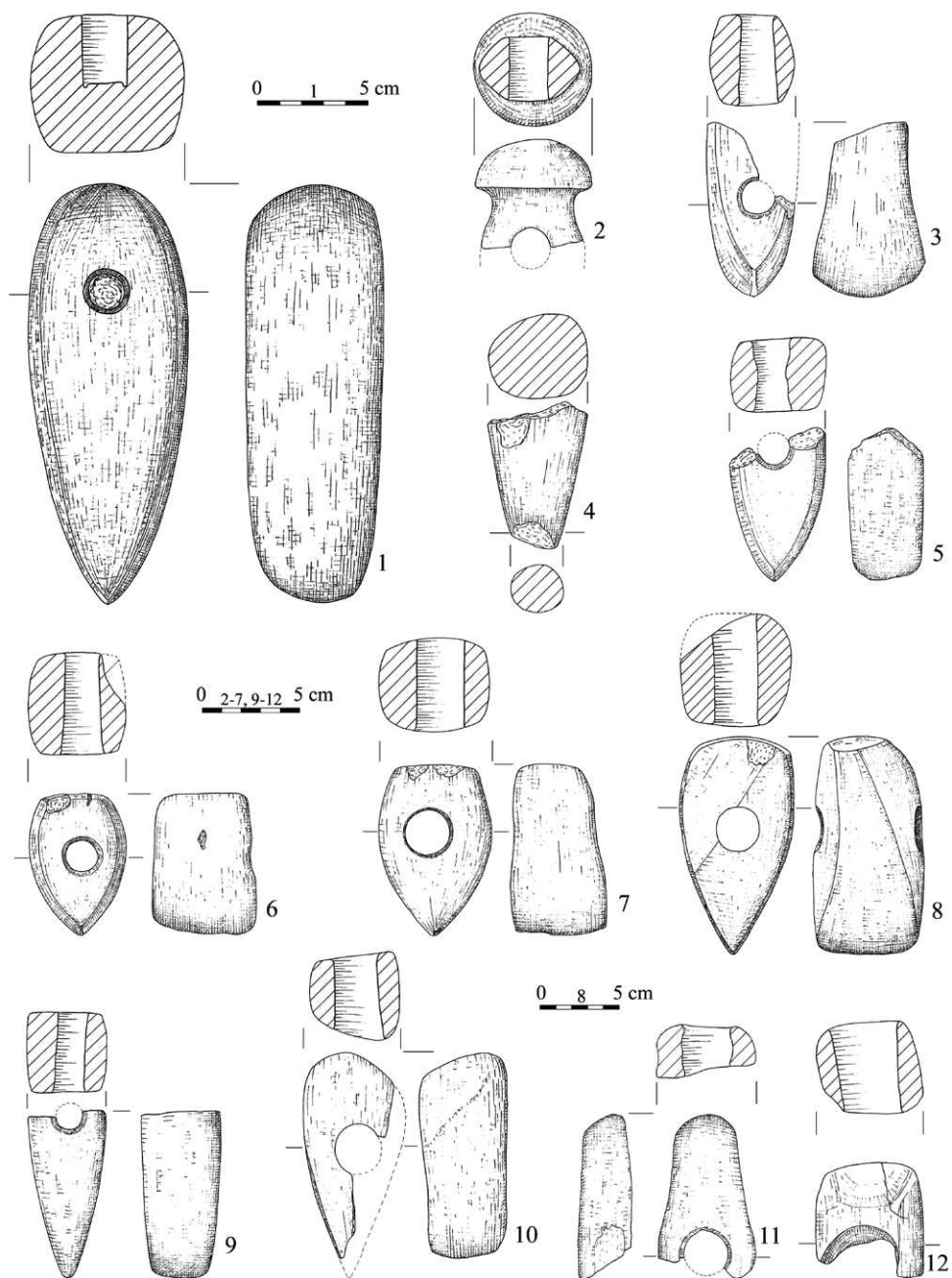
Tablica 2. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki krzemienne – 1, 2; zabytki kamienne – 3-10.

Tafel 2. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Feuerstein – 1, 2; Objekte aus Stein – 3-10.

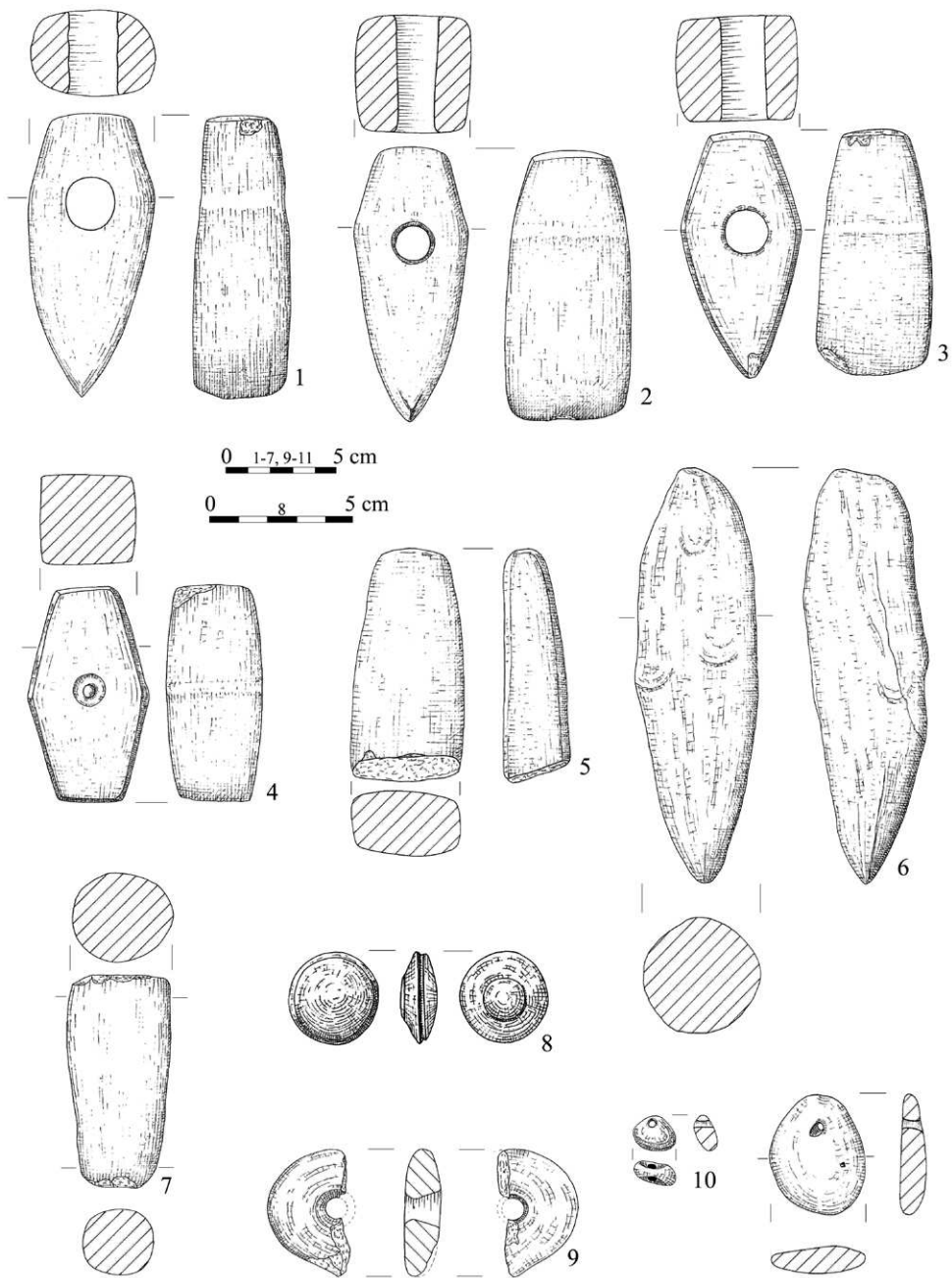
Tablica 3. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.

Tafel 3. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

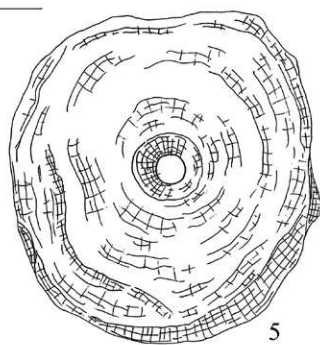
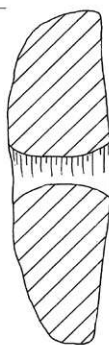
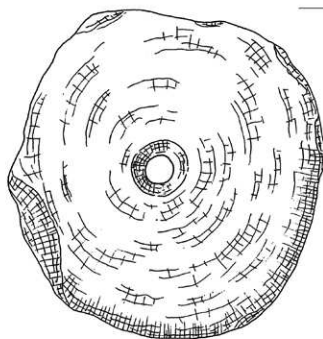
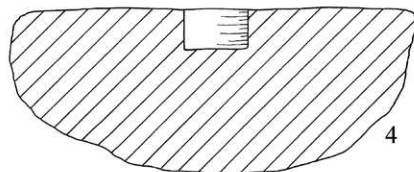
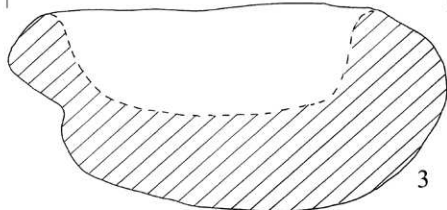
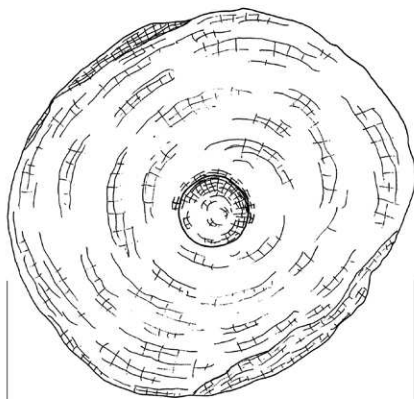
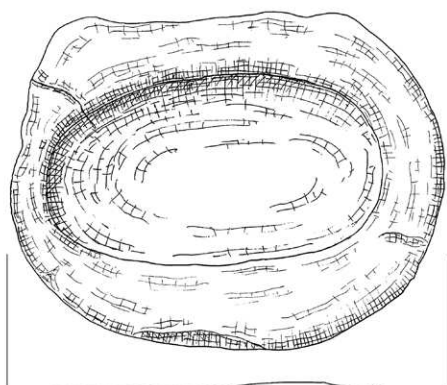
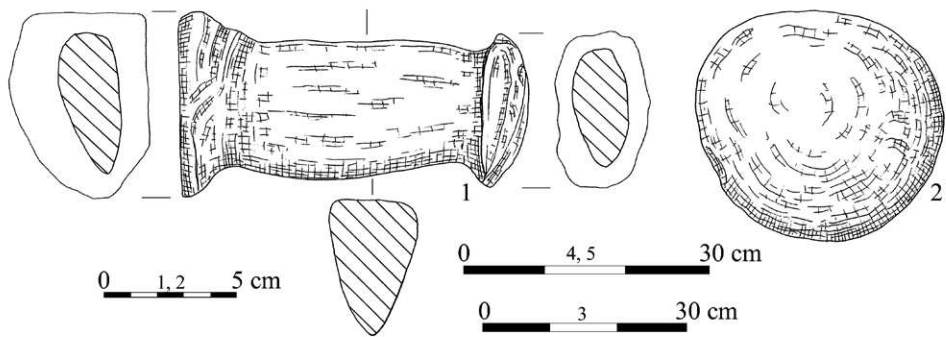
Tablica 4. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.

Tafel 4. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

Tablica 5. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.

Tafel 5. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

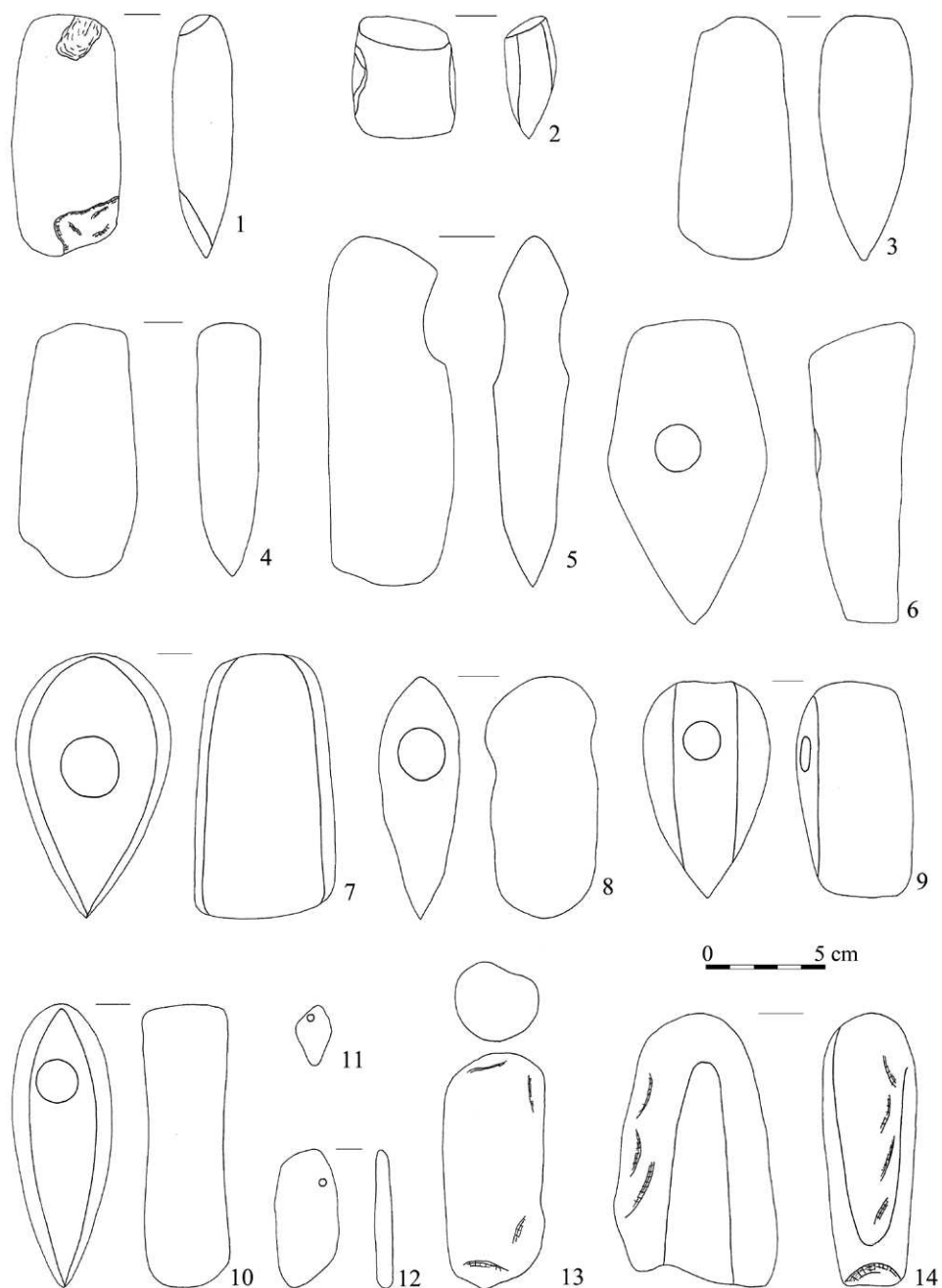
Tablica 6. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.

Tafel 6. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

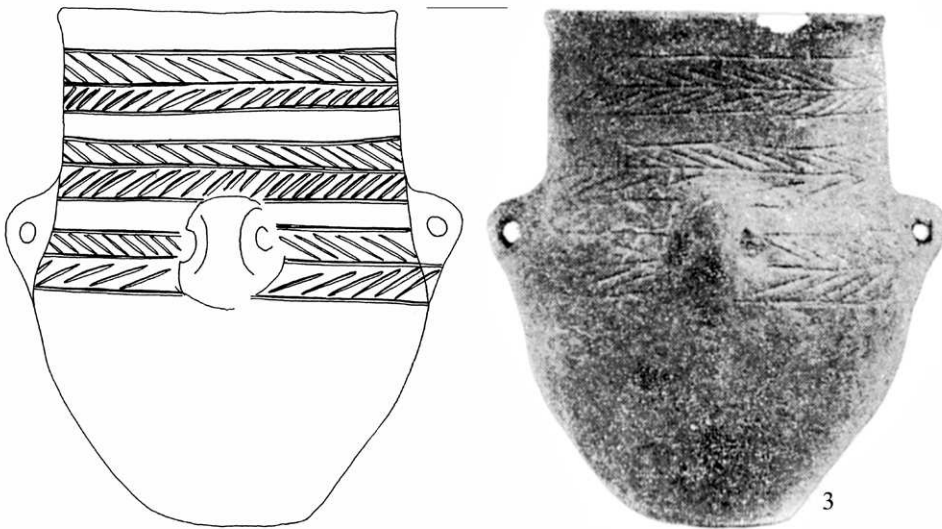
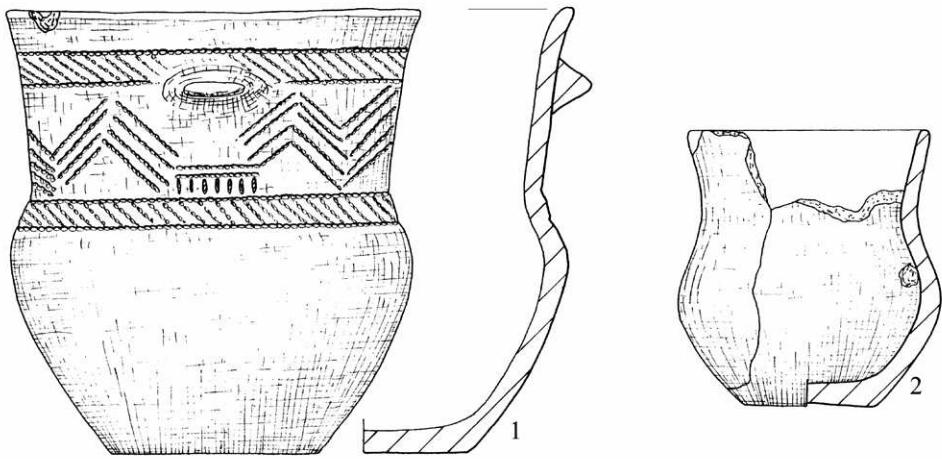
Tablica 7. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki krzemienne (zaginione).

Tafel 7. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Feuerstein (verschollen).

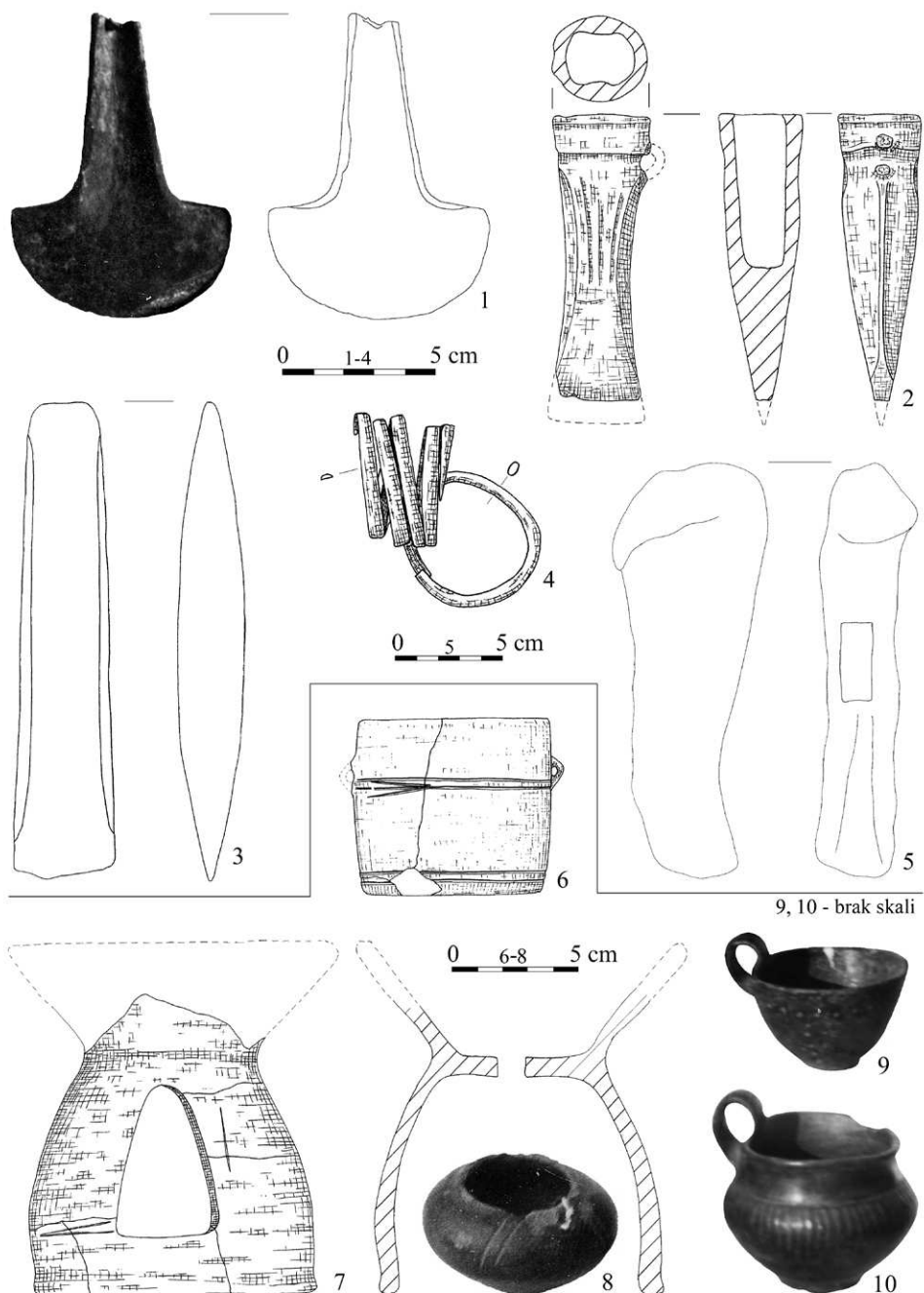
Tablica 8. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne (zaginione).

Tafel 8. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Feuerstein (verschollen).

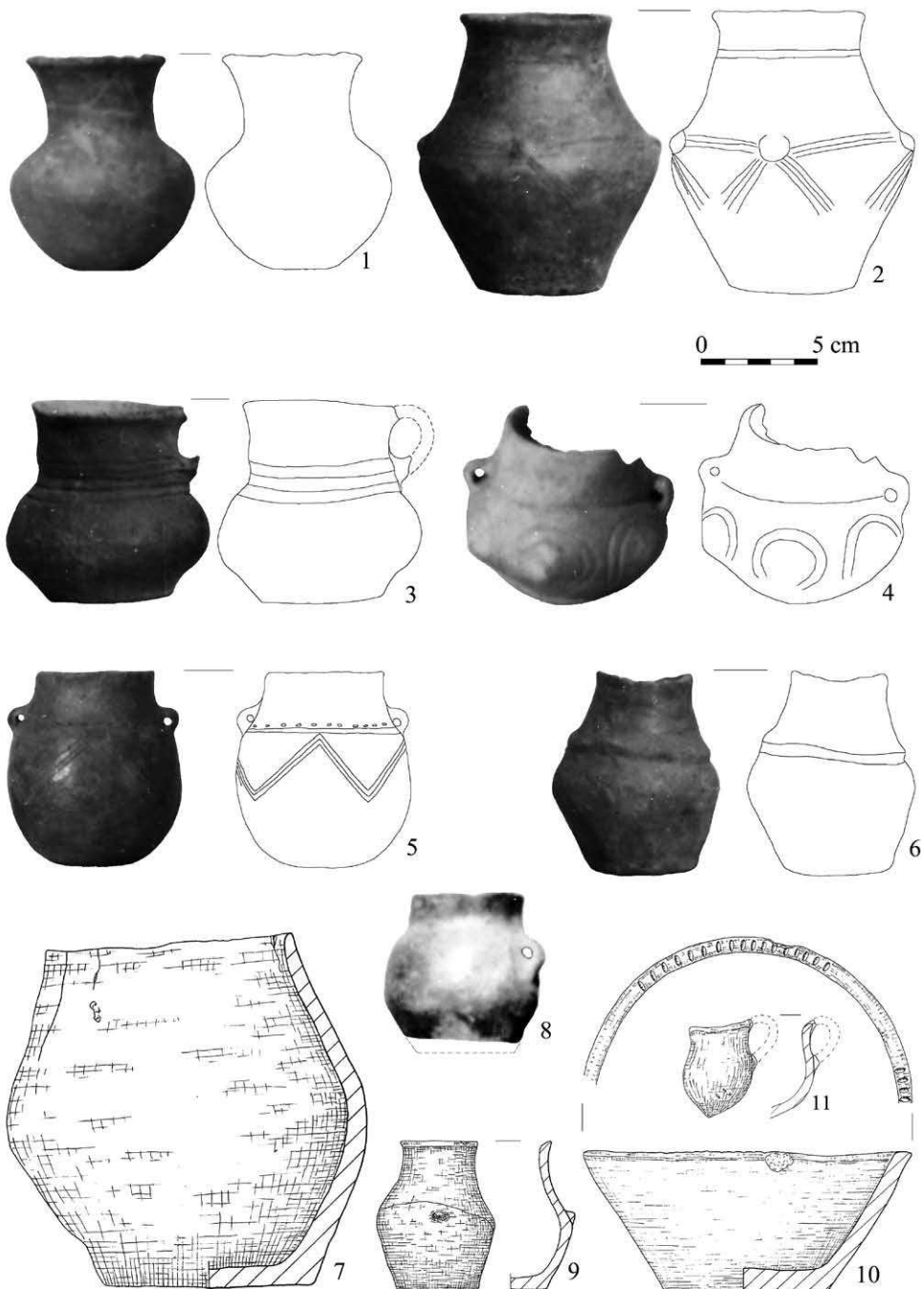
Tablica 9. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika z wczesnej epoki brązu.

Tafel 9. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik aus der frühen Bronzezeit.

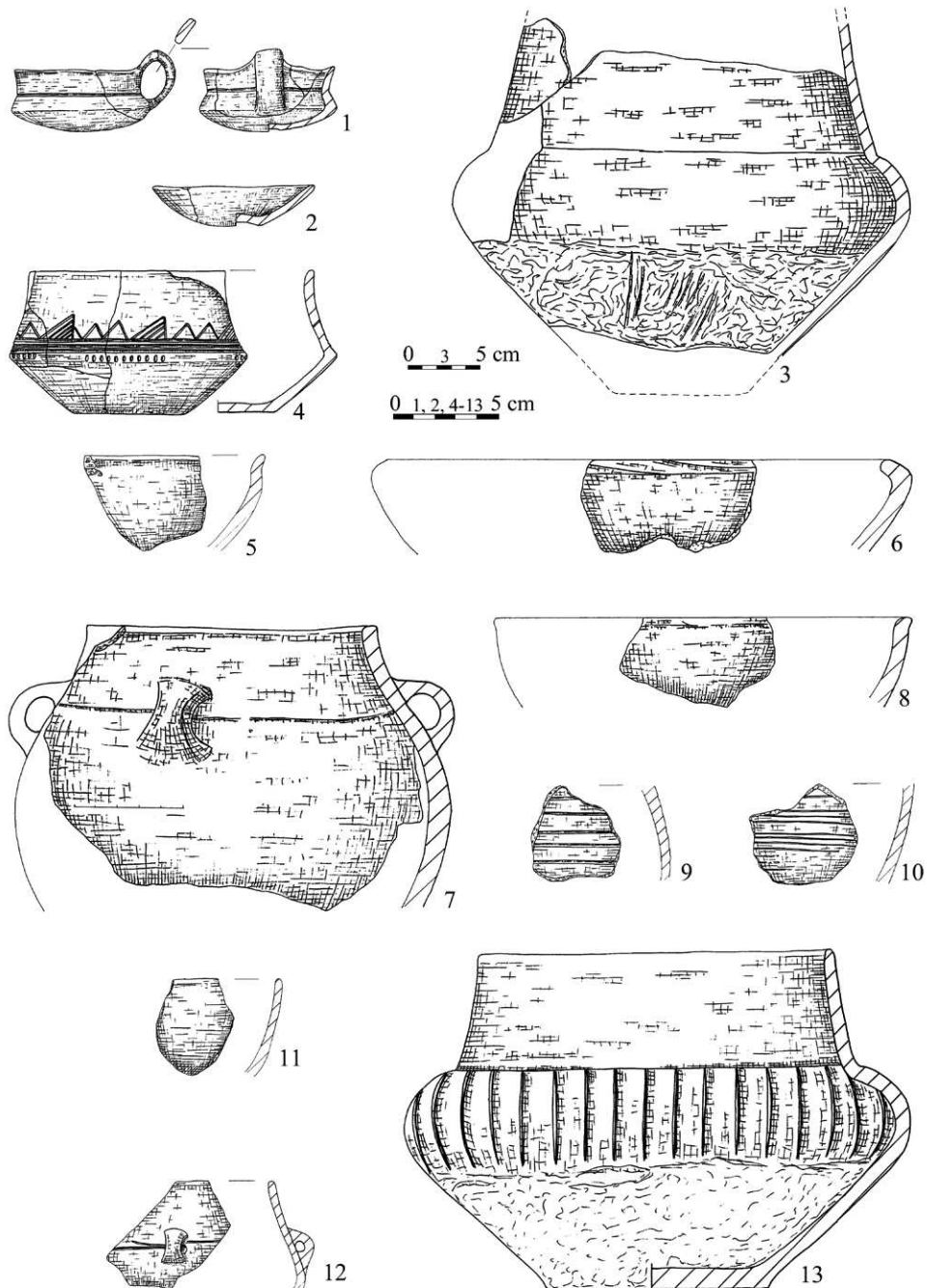
Tablica 10. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki z epoki brązu. 1-4 – brąz; 5 – poroże; 6-10 – glina.

Tafel 10. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus der Bronzezeit. 1-4 – Bronze; 5 – Horn; 6-10 – Ton.

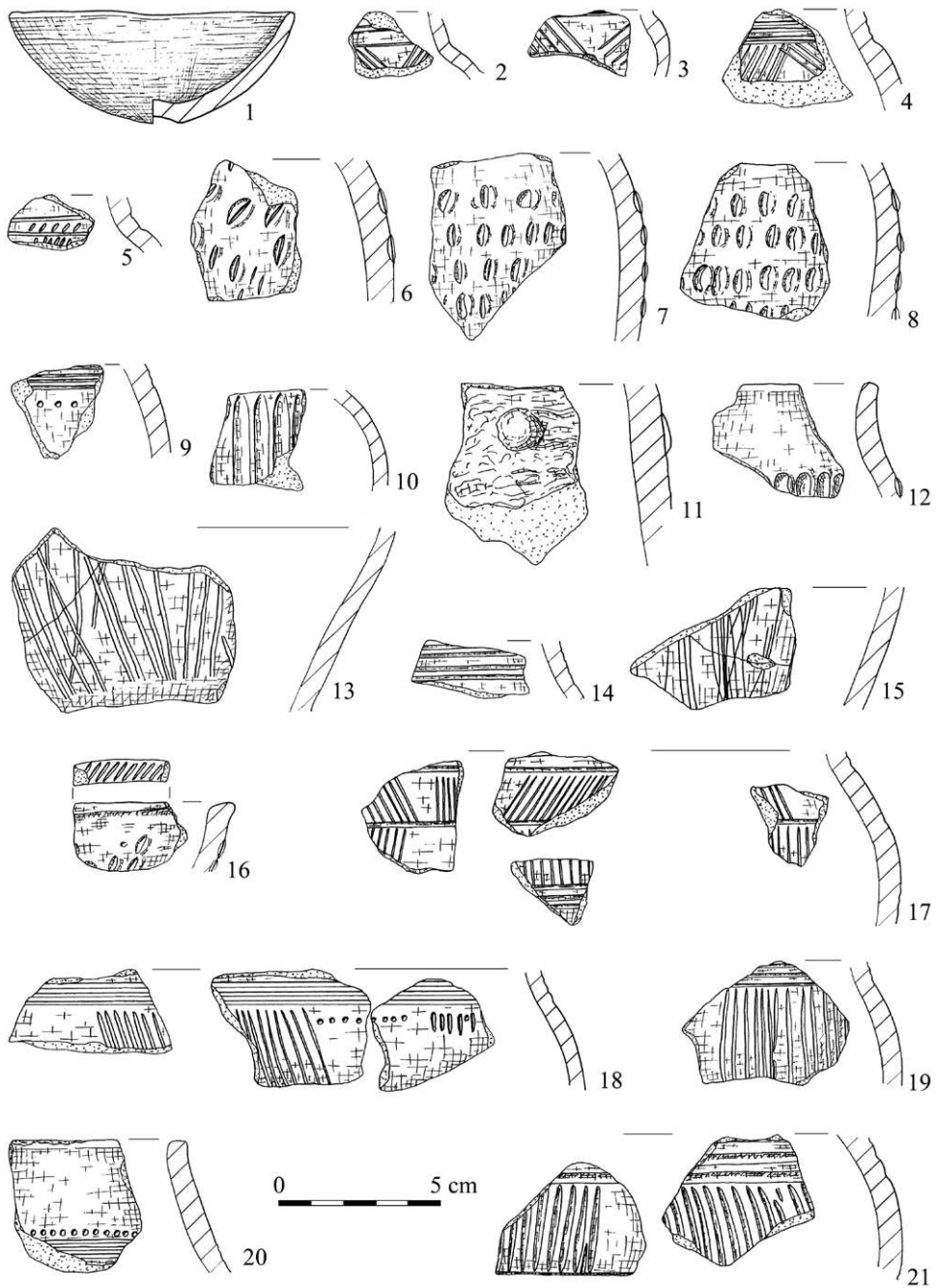
Tablica 11. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury łużyckiej.

Tafel 11. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Lausitzer Kultur.

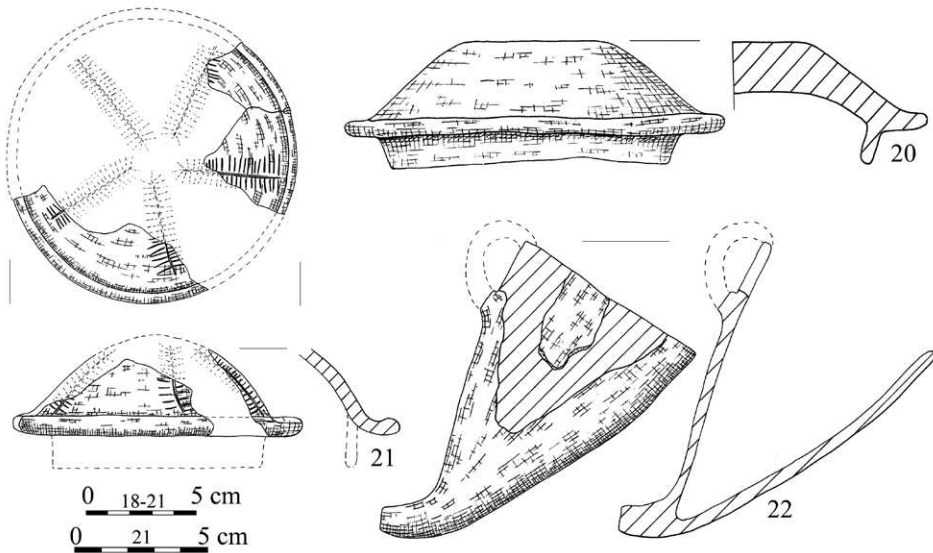
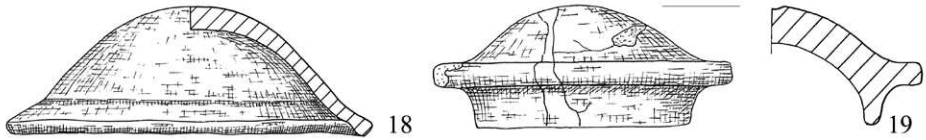
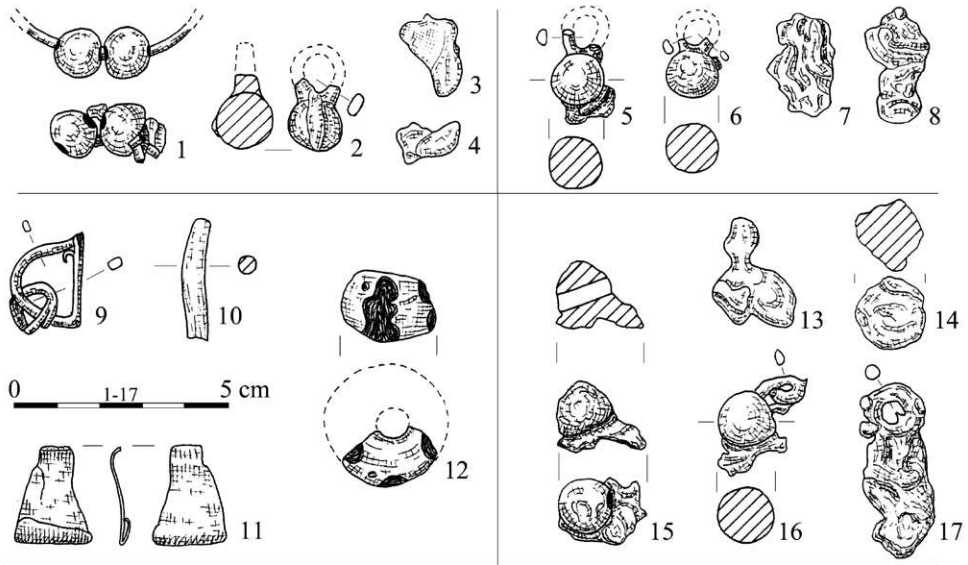
Tablica 12. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury łużyckiej.

Tafel 12. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Lausitzer Kultur.

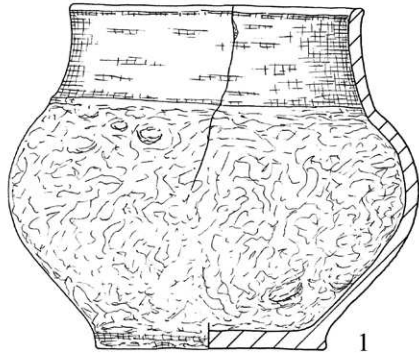
Tablica 13. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury łużyckiej.

Tafel 13. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Lausitzer Kultur.

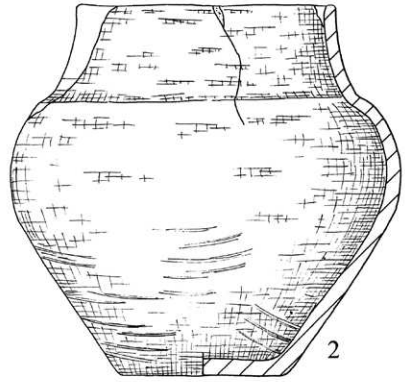

Tablica 14. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kultury pomorskiej. 1-11, 13-17 – brąz; 12 – szkło; 18-22 – glina.

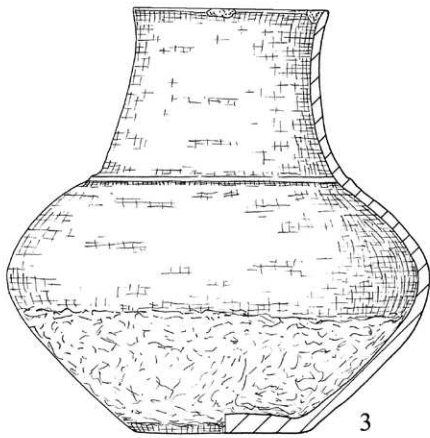
Tafel 14. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus der Pommerellischen Gesichtsumenkultur. 1-11, 13-17 – Bronze; 12 – Glas; 18-22 – Ton.

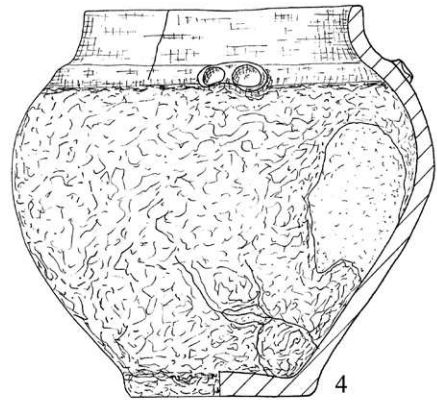
1

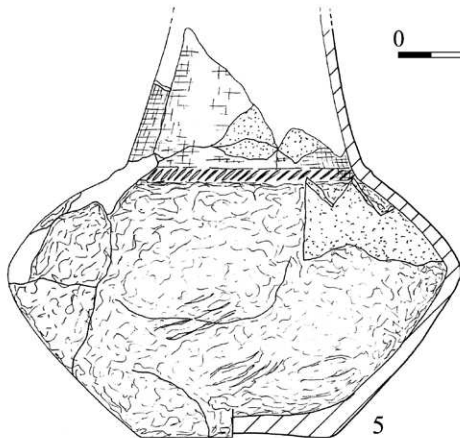
2

3

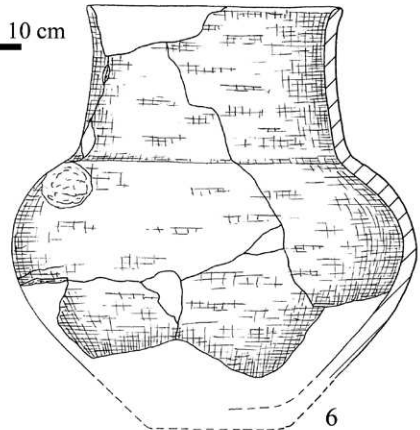

4

5

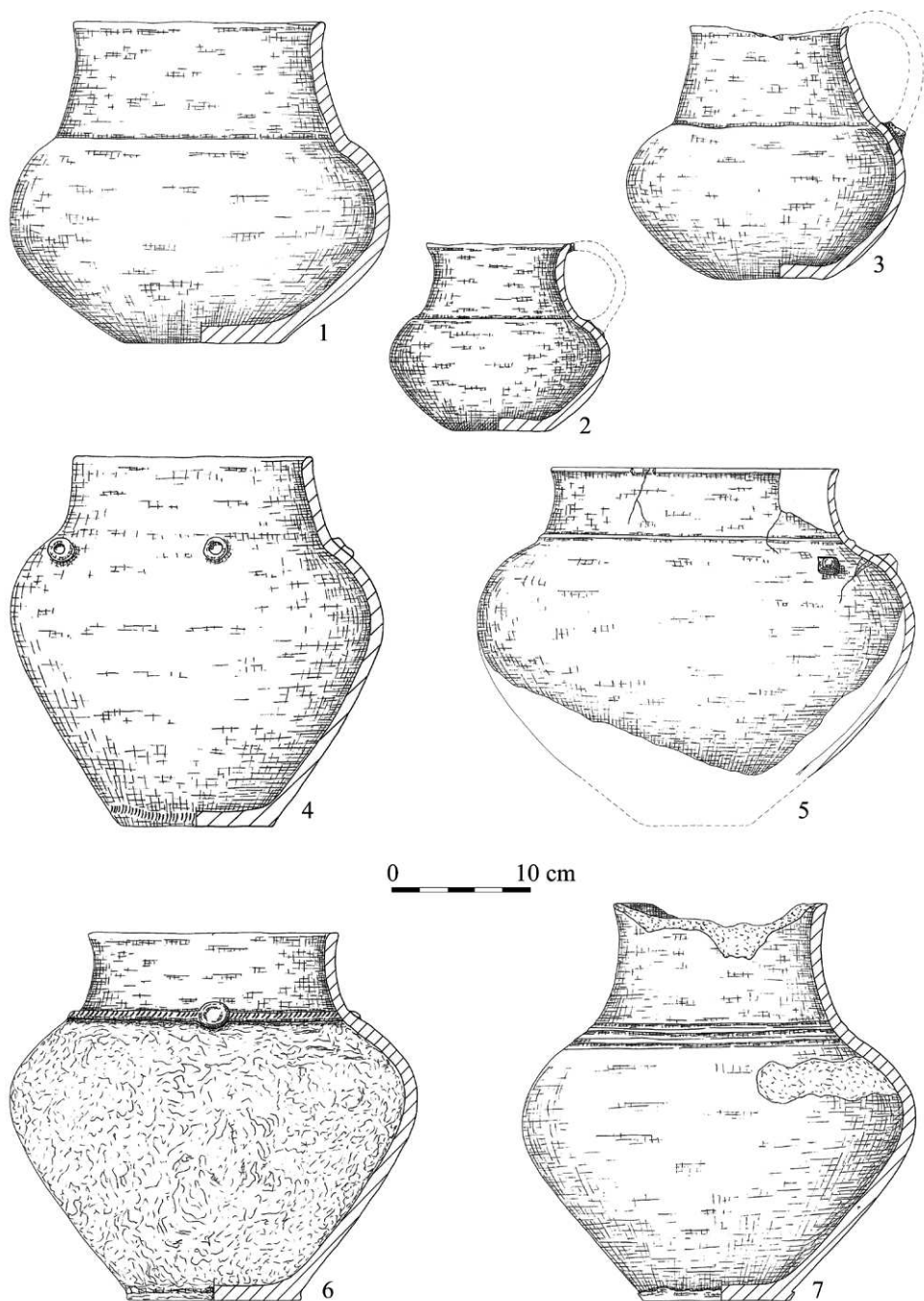
0 10 cm

6

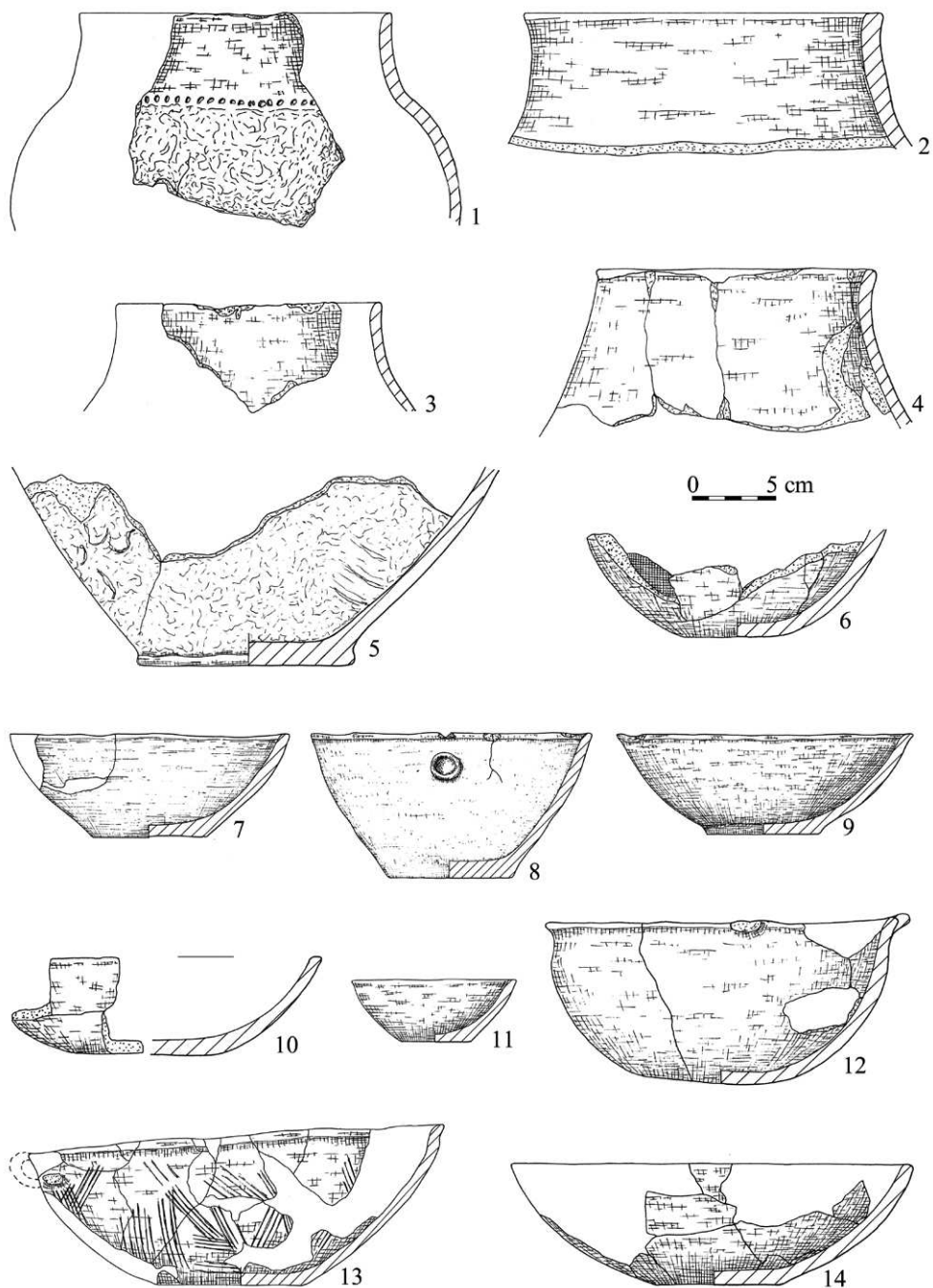
Tablica 15. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury pomorskiej.

Tafel 15. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Pommerellischen Gesichtsurnenkultur.

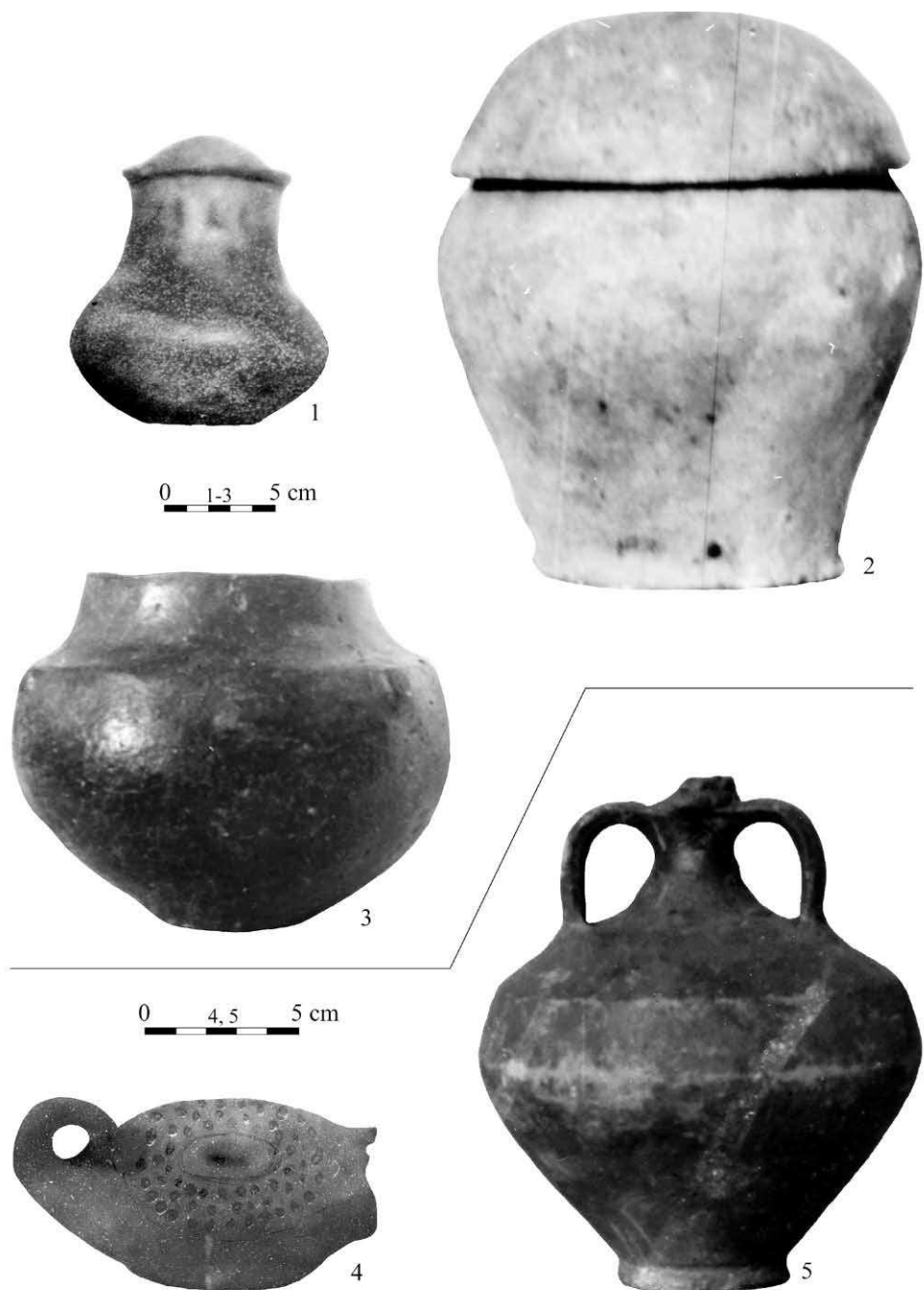
Tablica 16. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury pomorskiej.

Tafel 16. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Pommerellischen Gesichtsmarkenkultur.

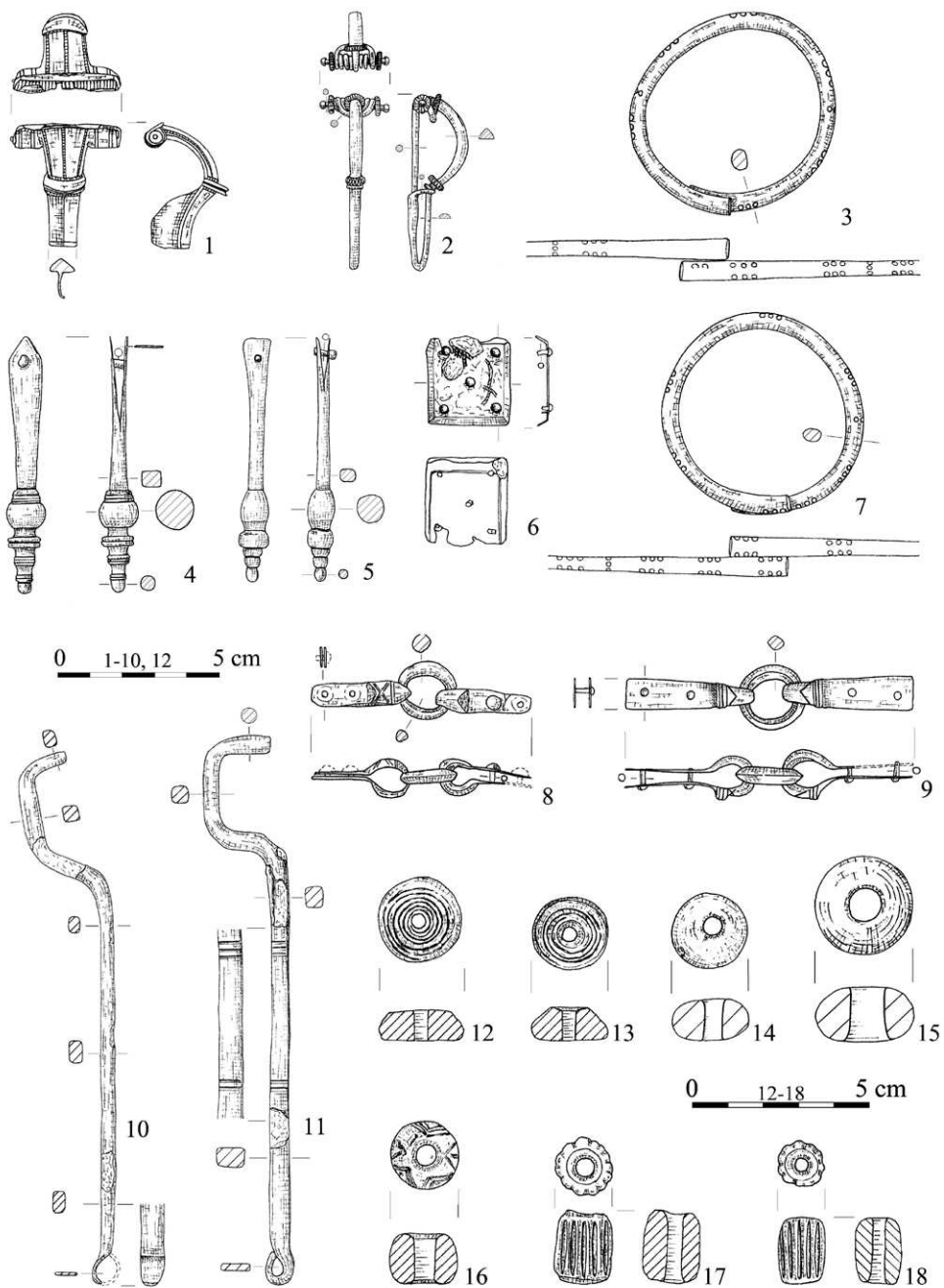
Tablica 17. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury pomorskiej.

Tafel 17. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Pommerellischen Gesichtsurnenkultur.

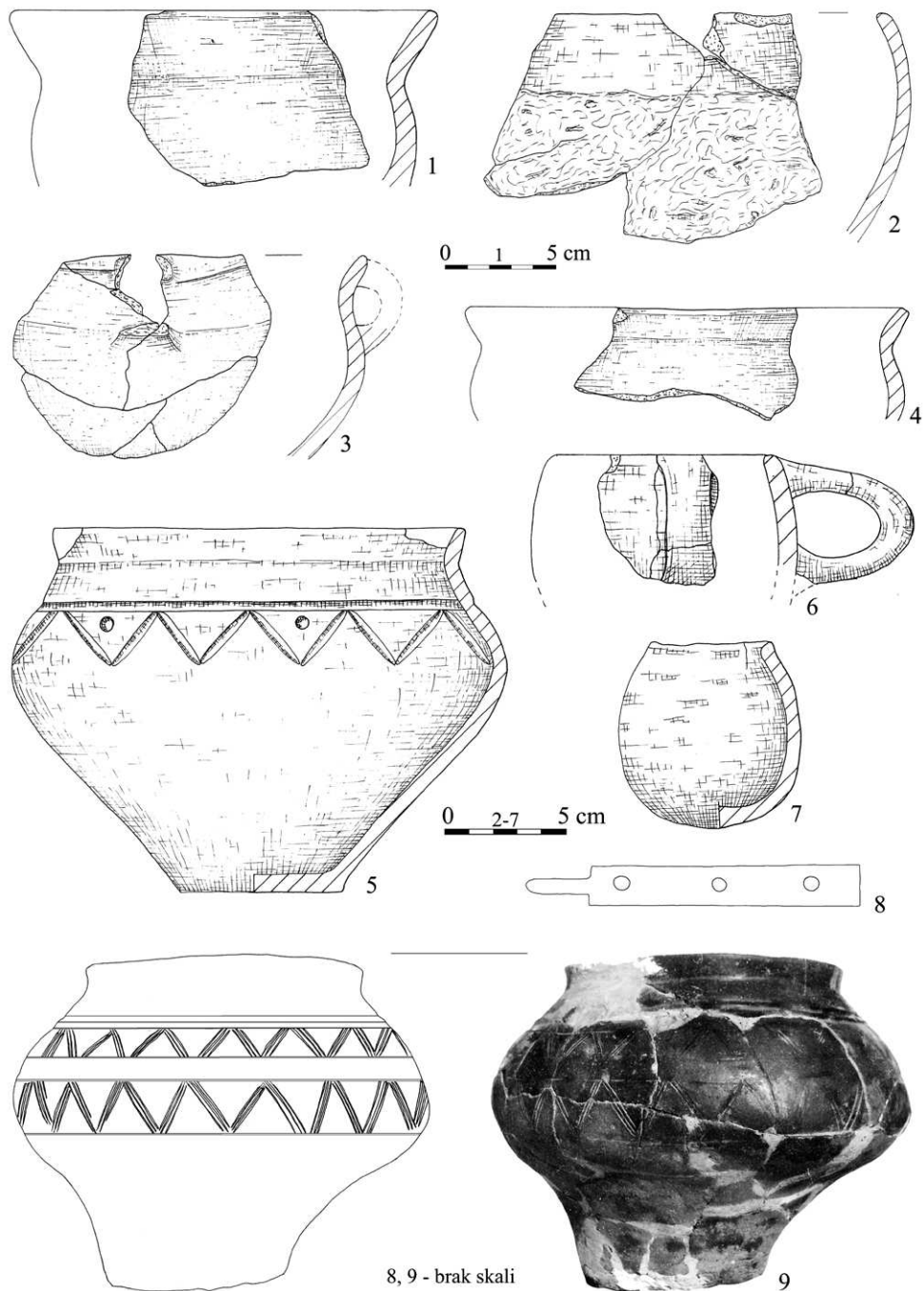
Tablica 18. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury pomorskiej – 1-3 i ceramika antyczna (?) – 4, 5.

Tafel 18. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Pommerellischen Gesichtsmenckultur – 1-3 und antike Keramik (?) – 4, 5.

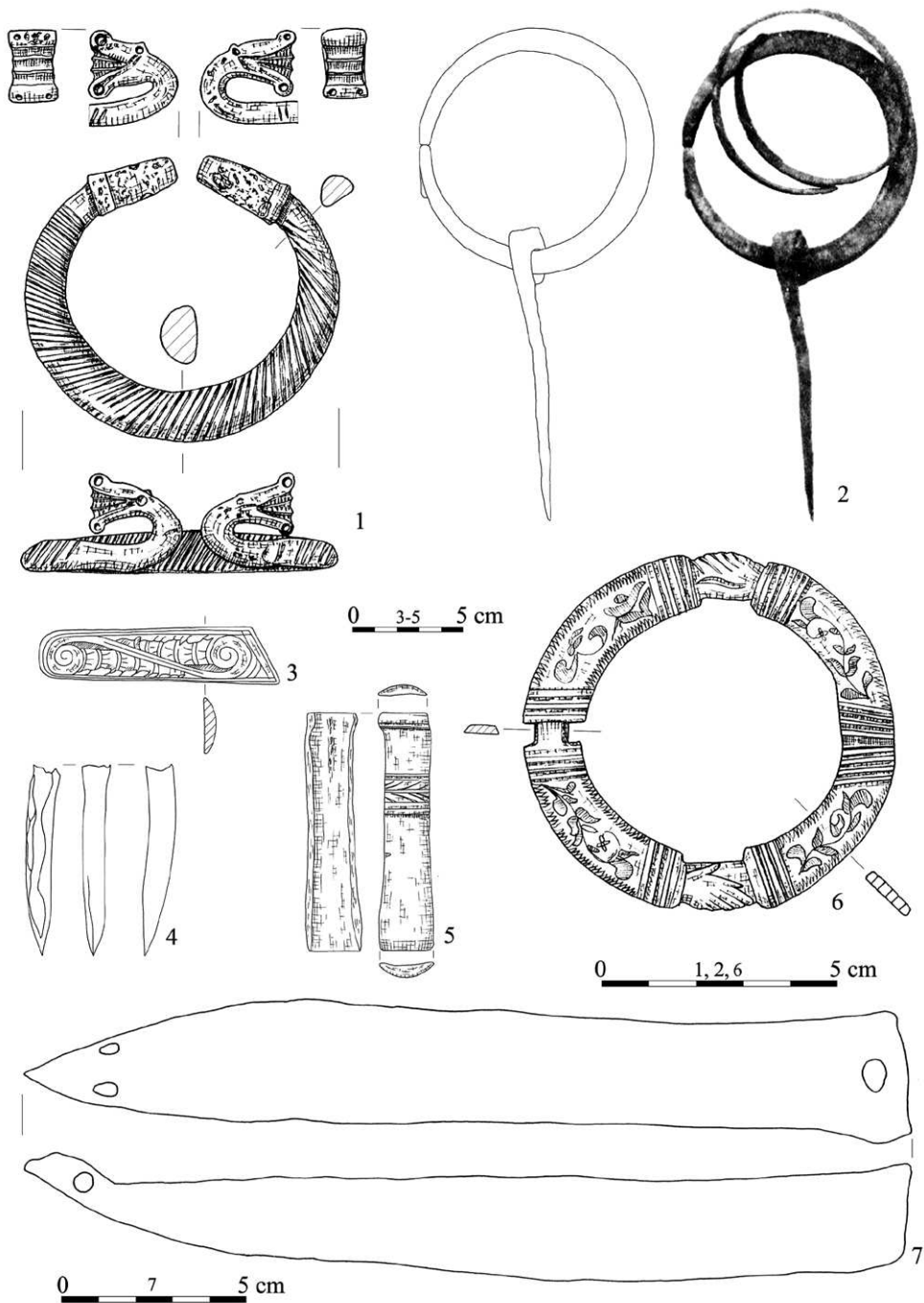
Tablica 19. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kultury wielbarskiej. 1-9 – brąz; 10-11 – żelazo; 11-13, 15-18 – szkło; 14 – bursztyn.

Tafel 19. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte der Wielbark – Kultur. 1-9 – Bronze; 10-11 – Eisen; 11-13, 15-18 – Glas; 14 – Bernstein.

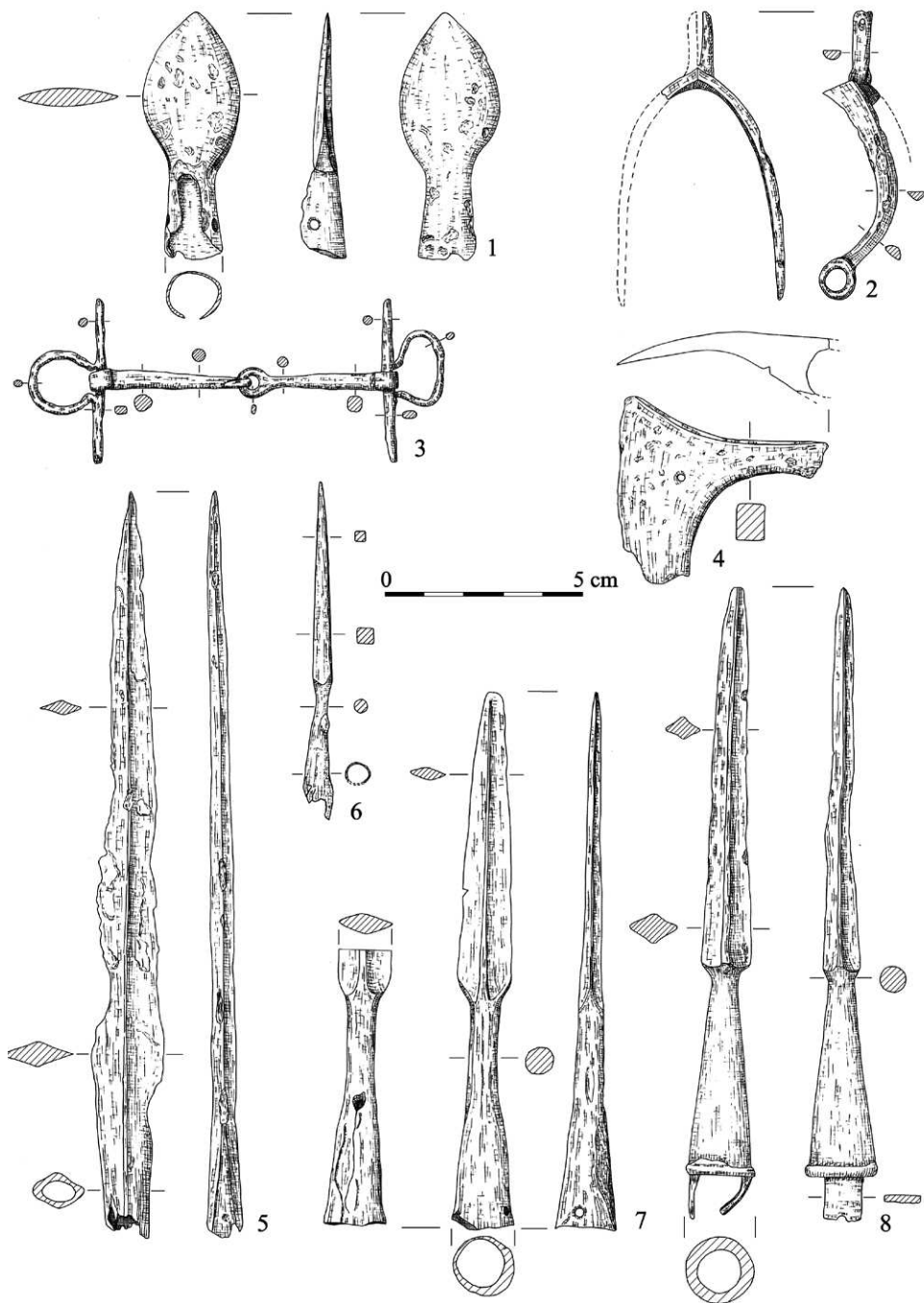
Tablica 20. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kultury wielbarskiej. 1-7, 9 – glina; 8 – poroże lub kość.

Tafel 20. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte der Wielbark – Kultur. 1-7, 9 – Ton; 8 – Horn oder Knochen.

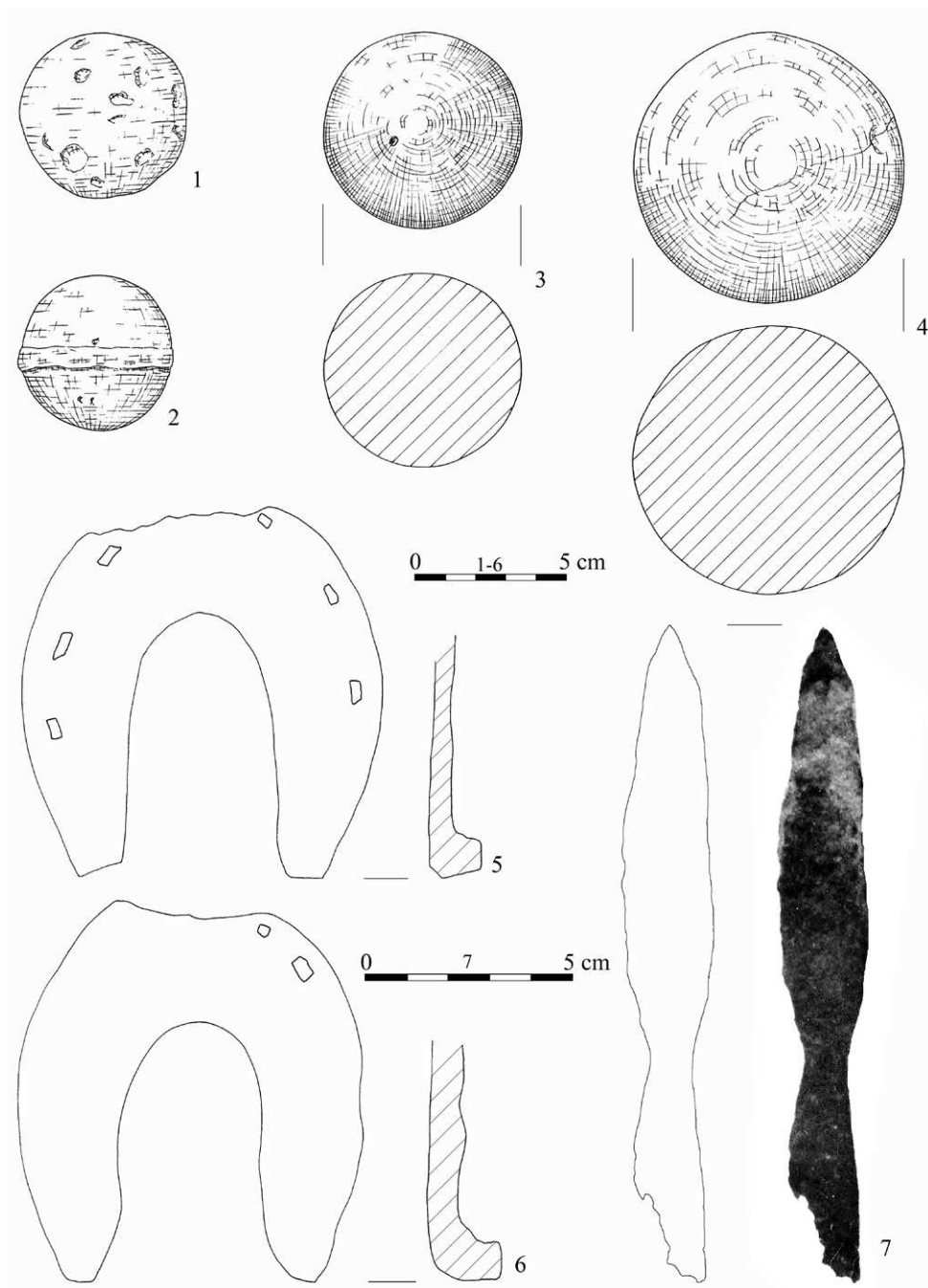
Tablica 21. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki średniowieczne. 1-6 – brąz; 2 – nieokreślone; 3 – poroże; 4, 5, 7 – kość.

Tafel 21. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus dem Mittelalter. 1-6 – Bronze; 2 – nicht bestimmt; 3 – Horn; 4, 5, 7 – Knochen.

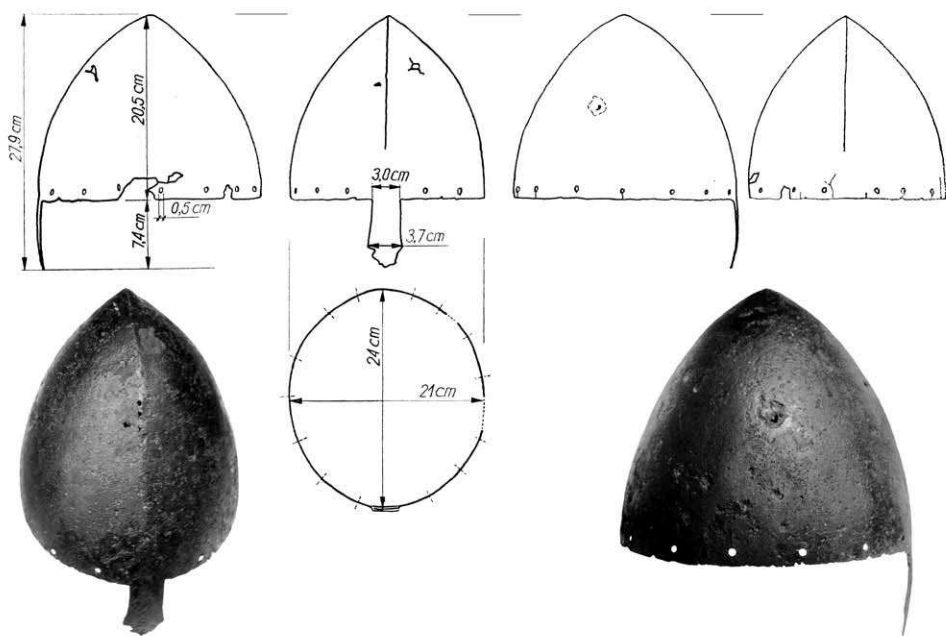
Tablica 22. Zbiory S. Pijanowskiego. Militaria średniowieczne i nowożytne (?). 1- 8 – żelazo.

Tafel 22. Sammlung von S. Pijanowski. Militaria aus dem Mittelalter und der Neuzeit (?). 1- 8 – Eisen.

Tablica 23. Zbiory S. Pijanowskiego. Militaria średniowieczne i nowożytny. 1, 2, 5-7 – żelazo; 4, 3 – kamień.

Tafel 23. Sammlung von S. Pijanowski. Militaria aus dem Mittelalter und der Neuzeit. 1, 2, 5-7 – Eisen; 4, 3 – Stein.

Tablica 24. Zbiory S. Pijanowskiego. Hełm wczesnośredniowieczny z Jeziora Orchowskiego.

Tafel 24. Sammlung von S. Pijanowski. Helm aus dem frühen Mittelalter aus dem Orchowski – See.

1-5 - brak skali

0 6-10 5 cm

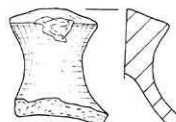
A-1959-110

5

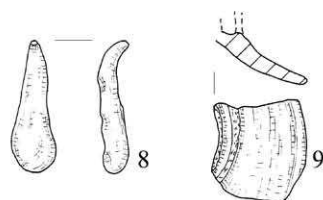
0 11-14 5 cm

6

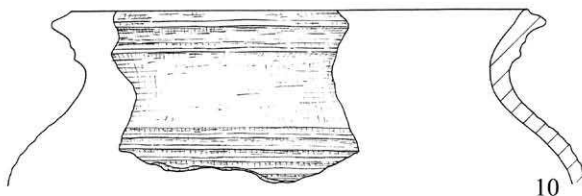

7

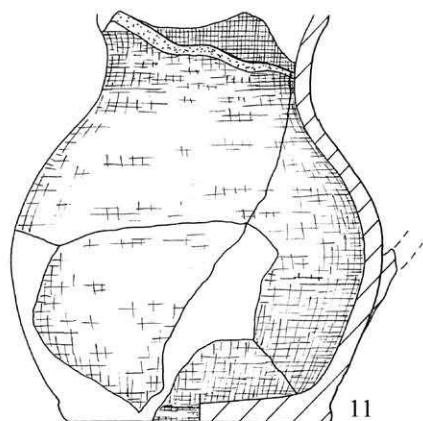

8

9

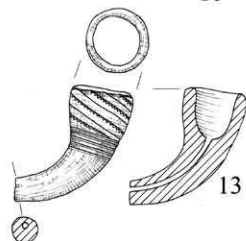
10

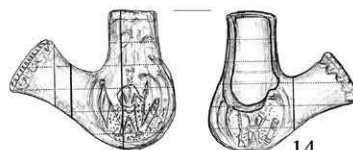
11

12

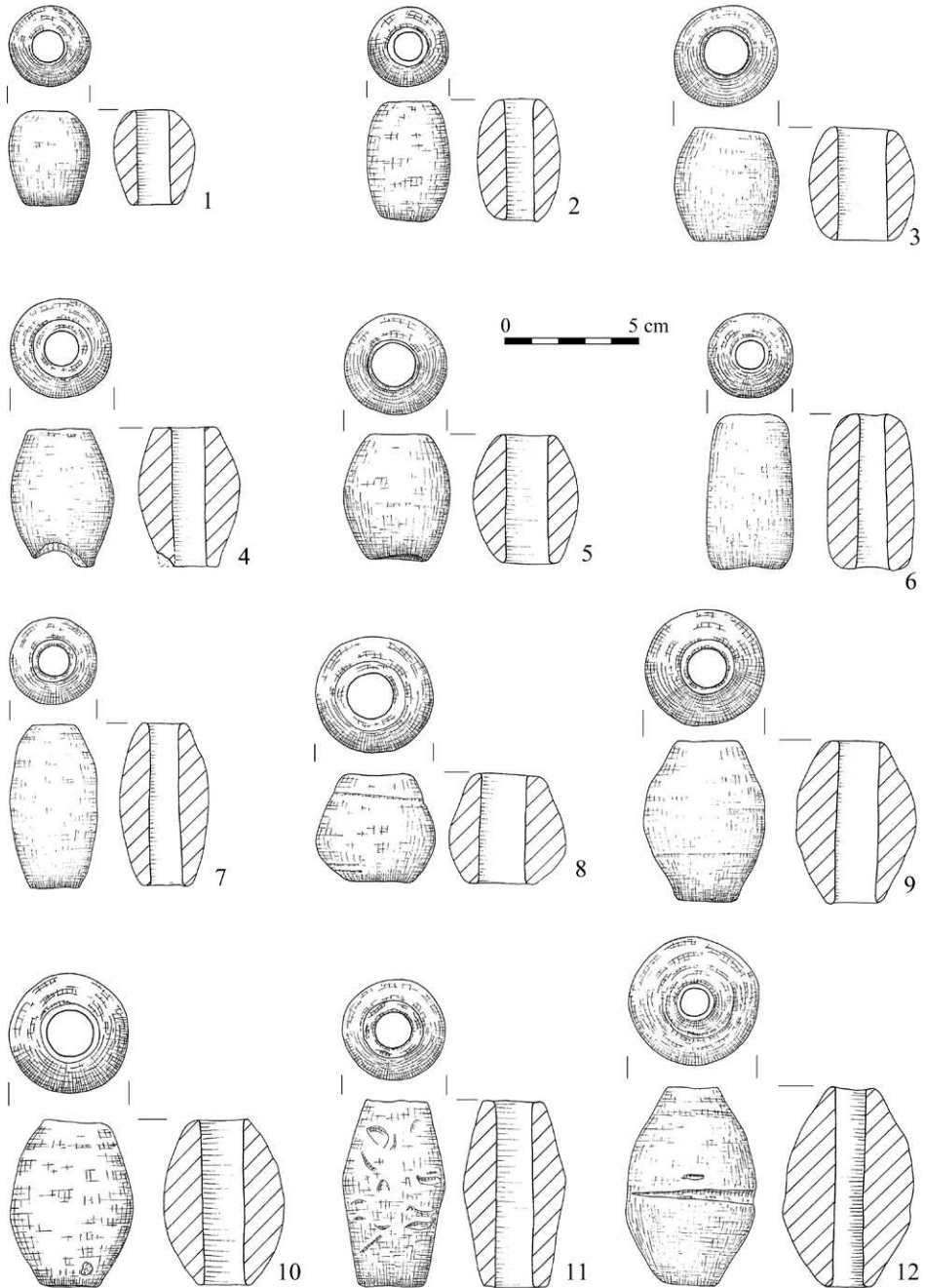
13

14

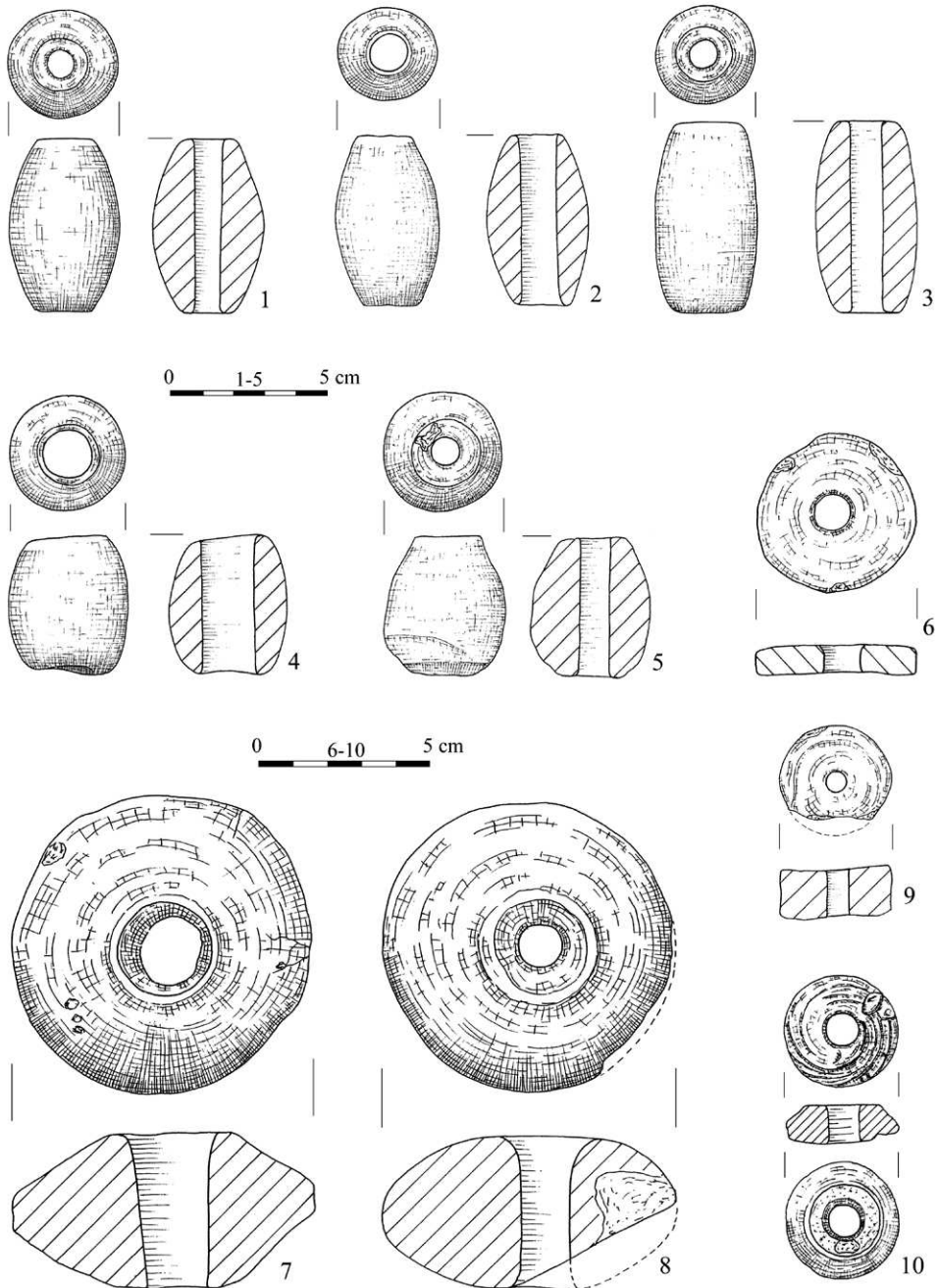
Tablica 25. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki średniowieczne i nowożytny. 1-7,10-14 – glina; 8, 9 – szkło.

Tafel 25. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus dem Mittelalter und der Neuzeit. 1-7,10-14 – Ton; 8, 9 – Glas.

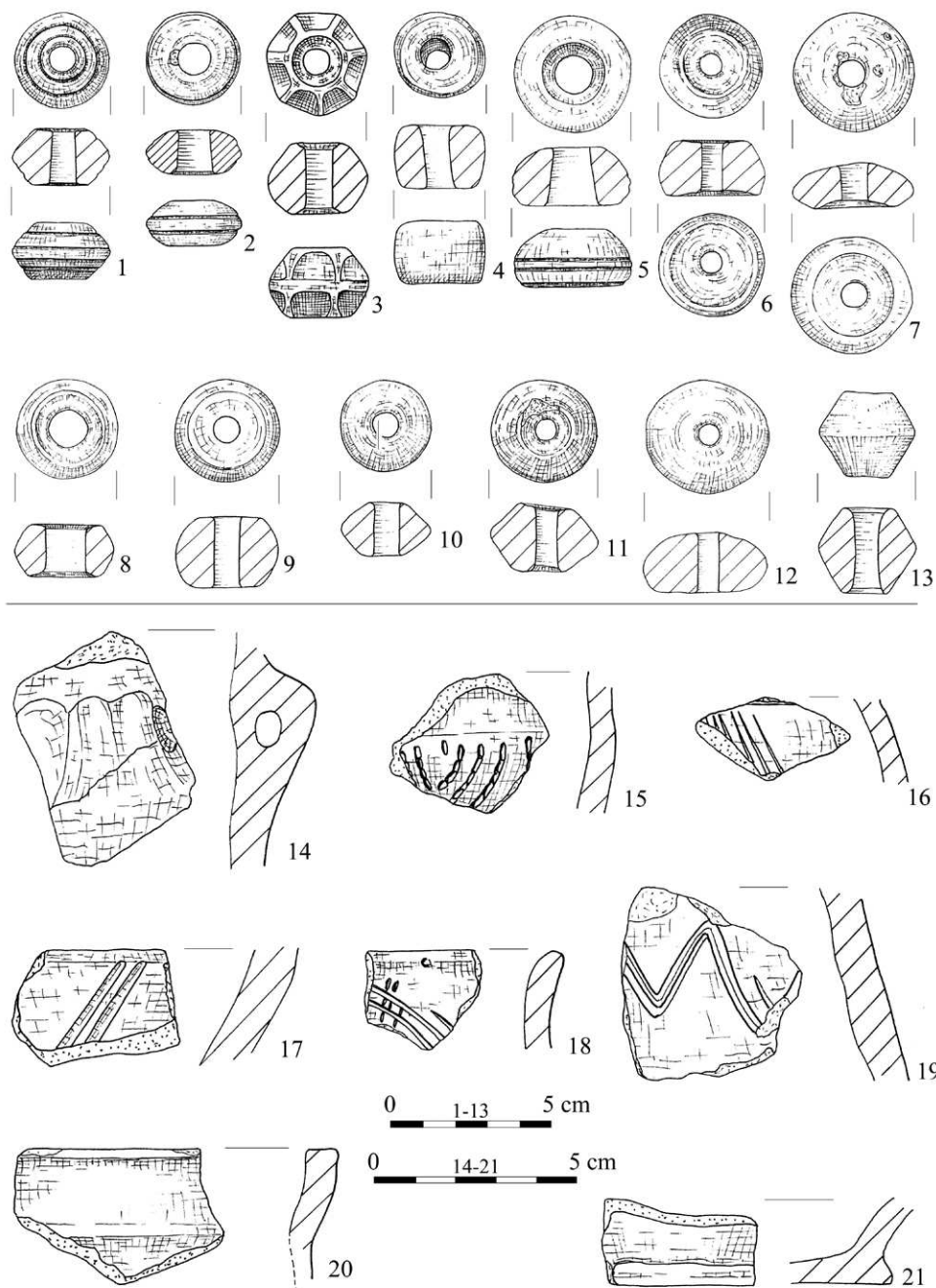
Tablica 26. Zbiory S. Pijanowskiego. Ciężarki (grzędła) do sieci rybackich. 1-12 – glina.

Tafel 26. Sammlung von S. Pijanowski. Gewichte von Fischernetzen. 1-12 – Ton.

Tablica 27. Zbiory S. Pijanowskiego. Ciężarki (grzędła) do sieci rybackich – 1-5, 7, 8; krążek ceramiczny – 6; przęśliki – 9, 10. 1-10 – glina.

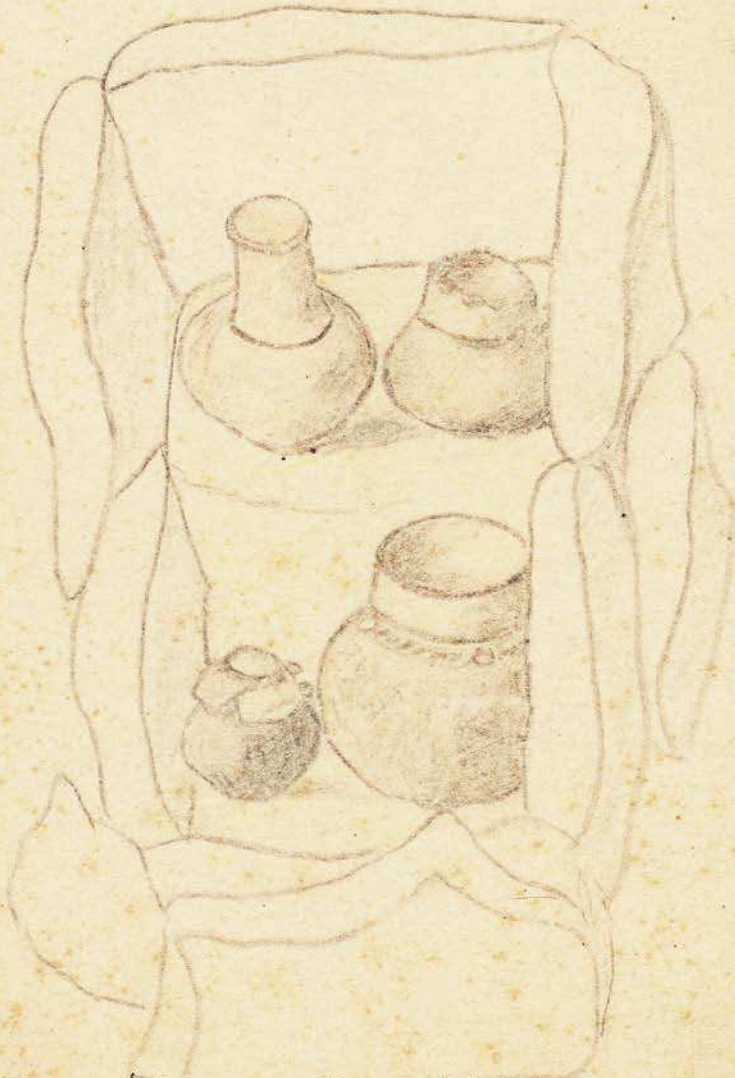
Tafel 27. Sammlung von S. Pijanowski. Gewichte von Fischernetzen – 1-5, 7, 8; Scheibe aus Keramik – 6; Webgewicht – 9, 10. 1-10 – Ton.

Tablica 28. Zbiory S. Pijanowskiego. Przędziki tkackie – 1-13; ceramika z badań powierzchniowych w okolicach Mieściska – 14-20; kultura amfor kulistych – 14, 15; kultura łużycka – 16; kultura wielbarska – 17, wczesne średniowiecze – 18-20; okres nowożytny – 21. 1-21 – glina.

Tafel 28. Sammlung von S. Pijanowski. Webgewichte e – 1-13; Keramik aus Oberflächenuntersuchungen in der Nähe von Mieścisko – 14-20; Kugelamphoren – Kultur – 14, 15; Lausitzer Kultur – 16; Wielbark – Kultur – 17, frühes Mittelalter – 18-20; Neuzzeit – 21. 1-21 – Ton.

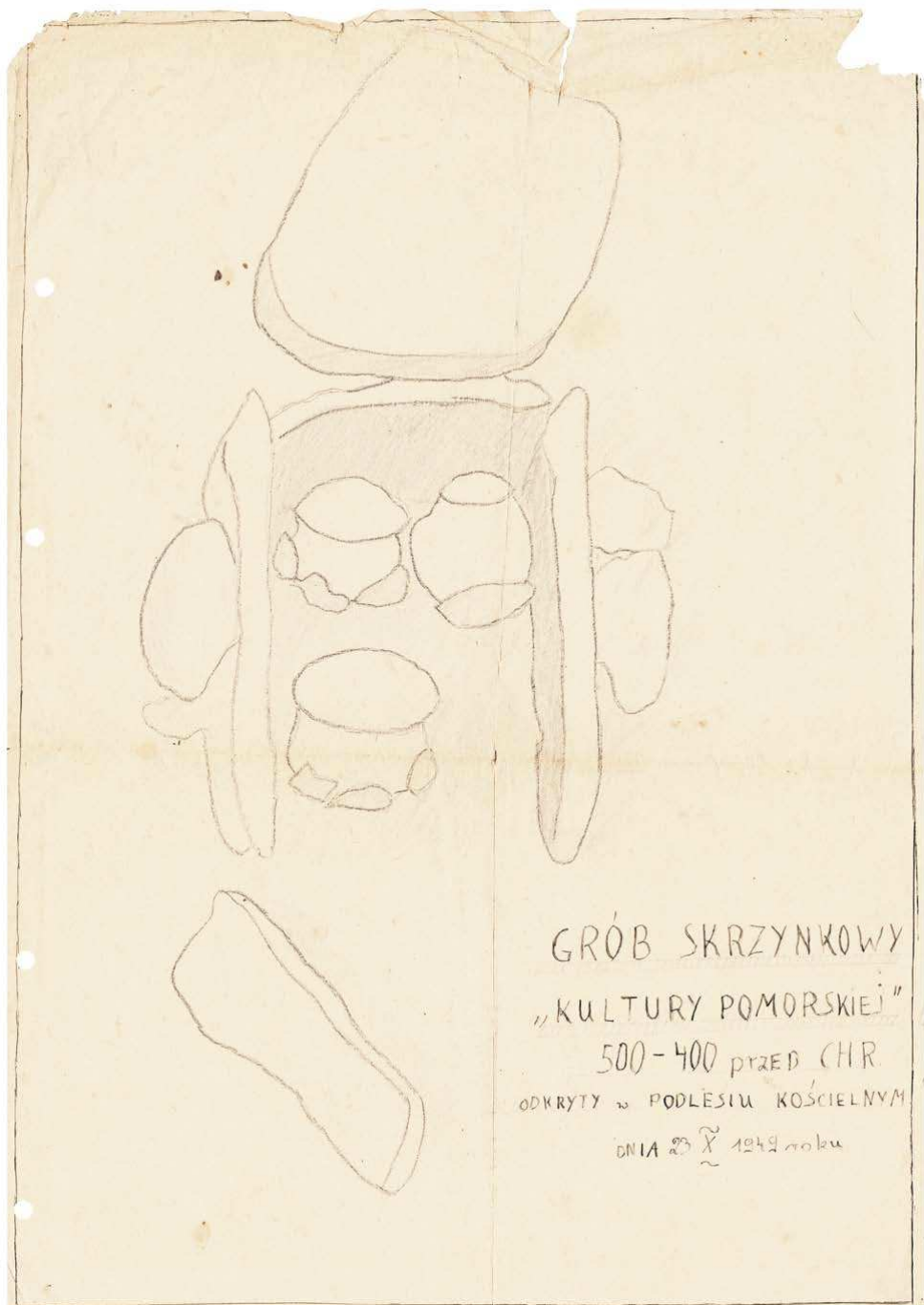
Kultura Pomorska (500-400 roku p.n.e.)
Podlesie Kościelne pow. Wągrowiec
Grób skrzynkowy odkryty w 1949 roku.

Rysunek wykonat Stanisław Pijanowski
In situ na raturkowych badaniach archeologicznych

Tablica 29. Zbiory S. Pijanowskiego. Grób skrzynkowy ludności kultury pomorskiej z Podlesia Kościelnego, pow. wągrowiecki.

Tafel 29. Sammlung von S. Pijanowski. Steinkistengrab der Pommerellischen Gesichtsurnenkultur aus Podlesie Kościelne, Landkreis Wągrowiec.

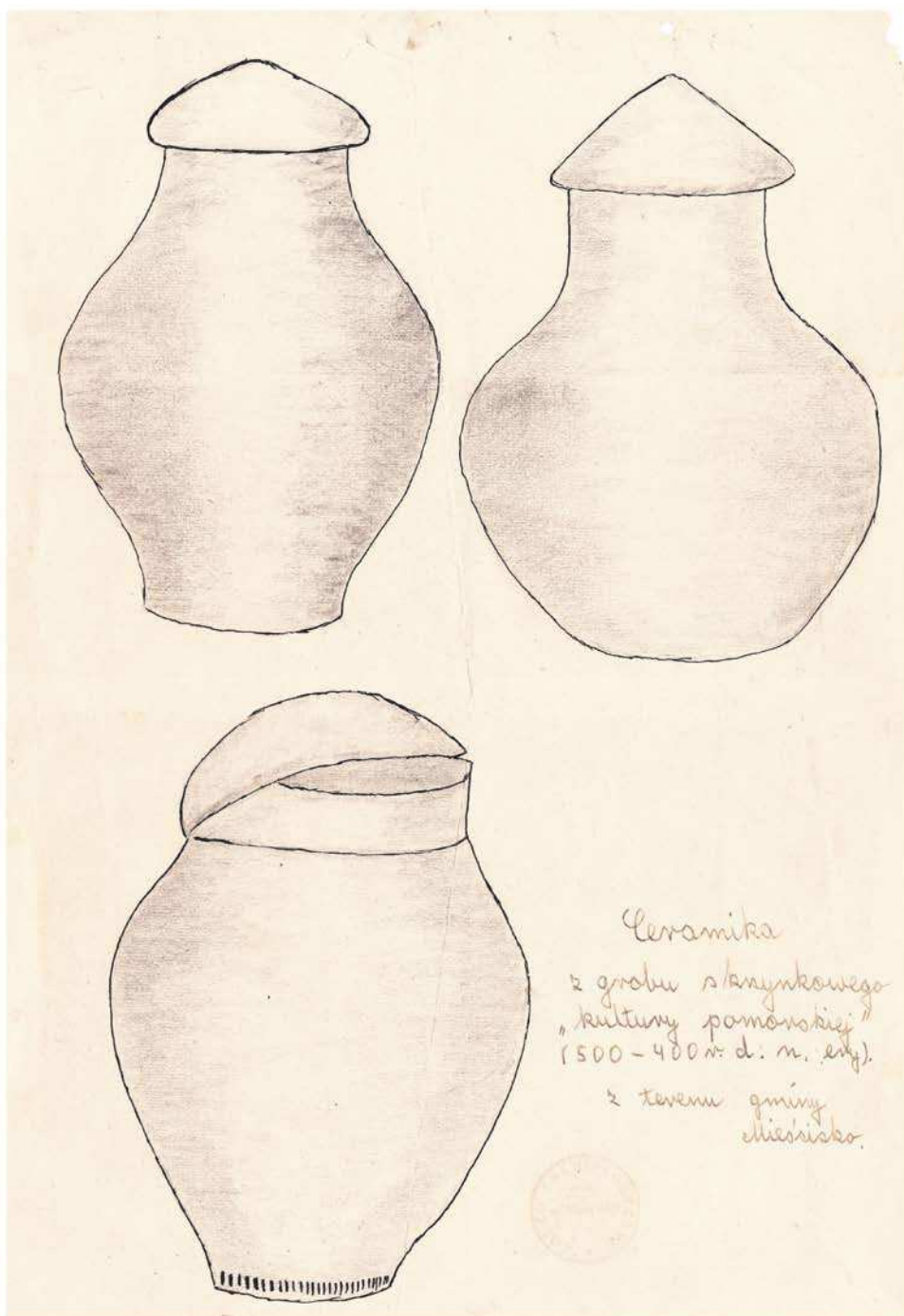
Tablica 30. Zbiory S. Pijanowskiego. Grób skrzynkowy ludności kultury pomorskiej z Podlesia Kościelnego, pow. wągrowiecki.

Tafel 30. Sammlung von S. Pijanowski. Steinkistengrab der Pommerellischen Gesichtsurmenkultur aus Podlesie Kościelne, Landkreis Wągrowiec.

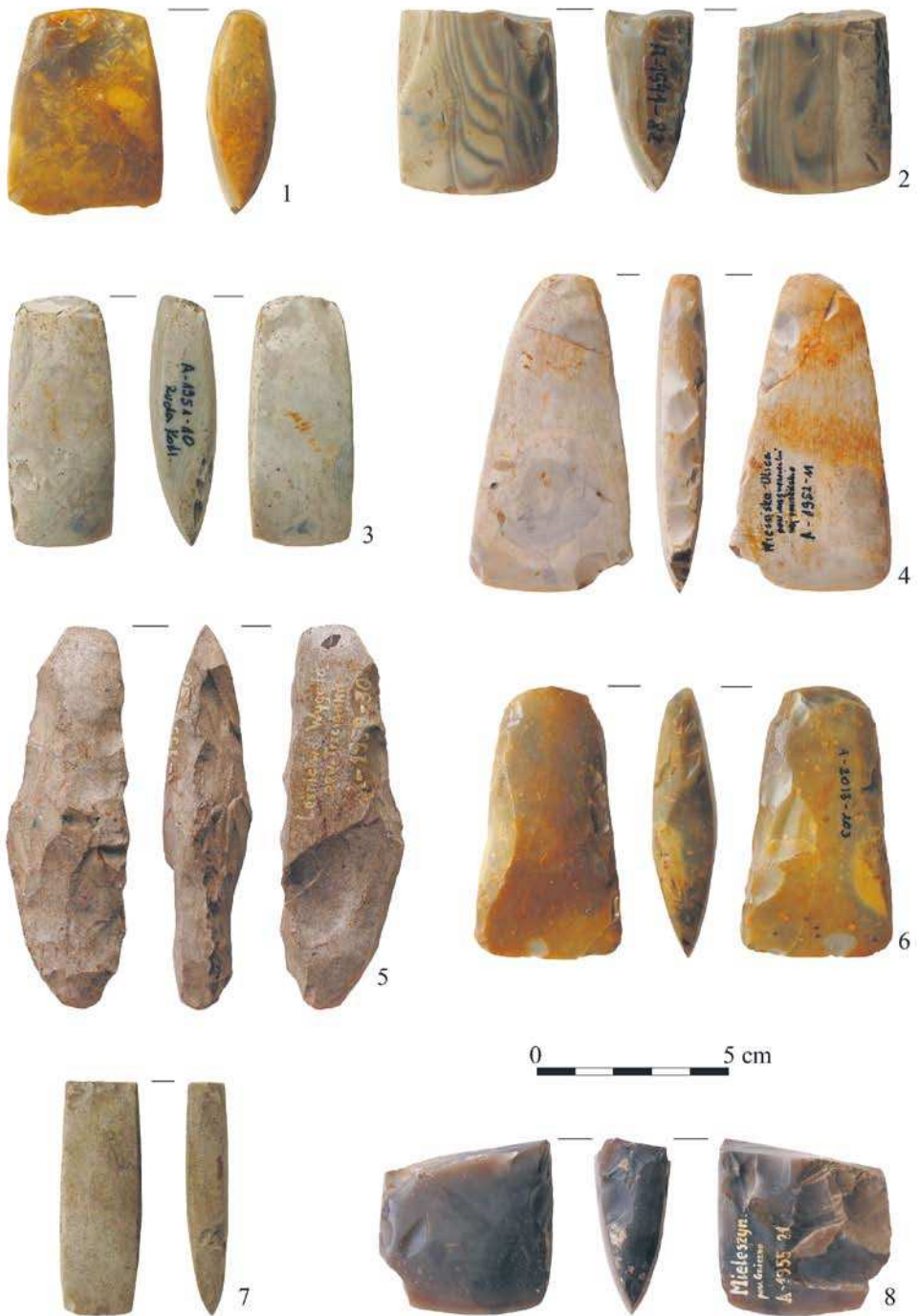
Tablica 31. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika z grobów kultury pomorskiej z Podlesia Kościelnego, pow. wągrowiecki.

Tafel 31. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik aus Gräbern der Pommerellischen Gesichtsmenkenkultur aus Podlesie Kościelne, Landkreis Wągrowiec.

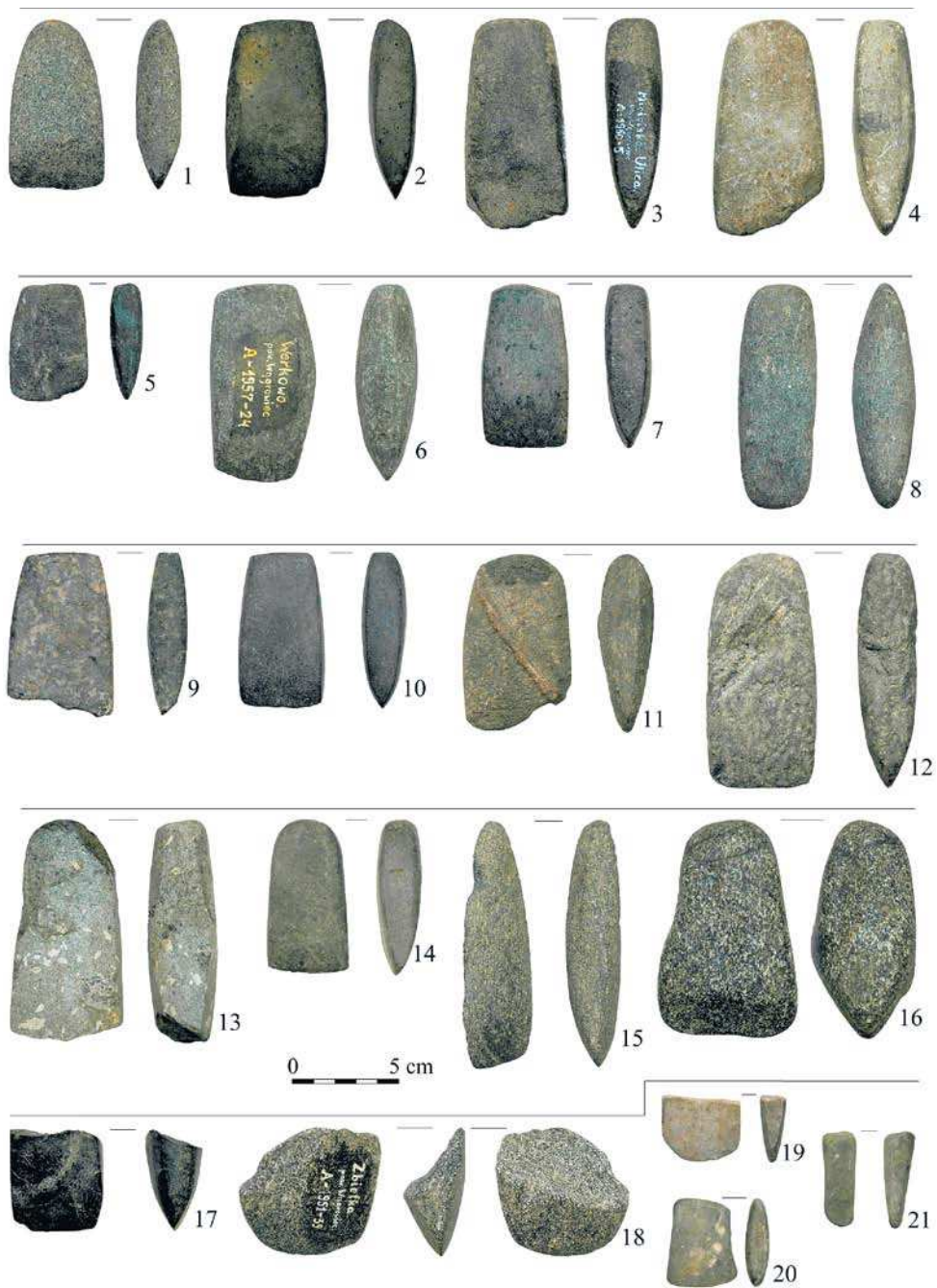
Tablica 32. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika z grobów kultury pomorskiej z okolic Mieściska, pow. wągrowiecki.

Tafel 32. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik aus Gräbern der Pommerellischen Gesichtsumenkultur aus der Nähe von Mieścisko, Landkreis Wągrowiec.

Tablica 33. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki krzemienne.

Tafel 33. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Feuerstein.

Tablica 34. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.
 Tafel 34. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

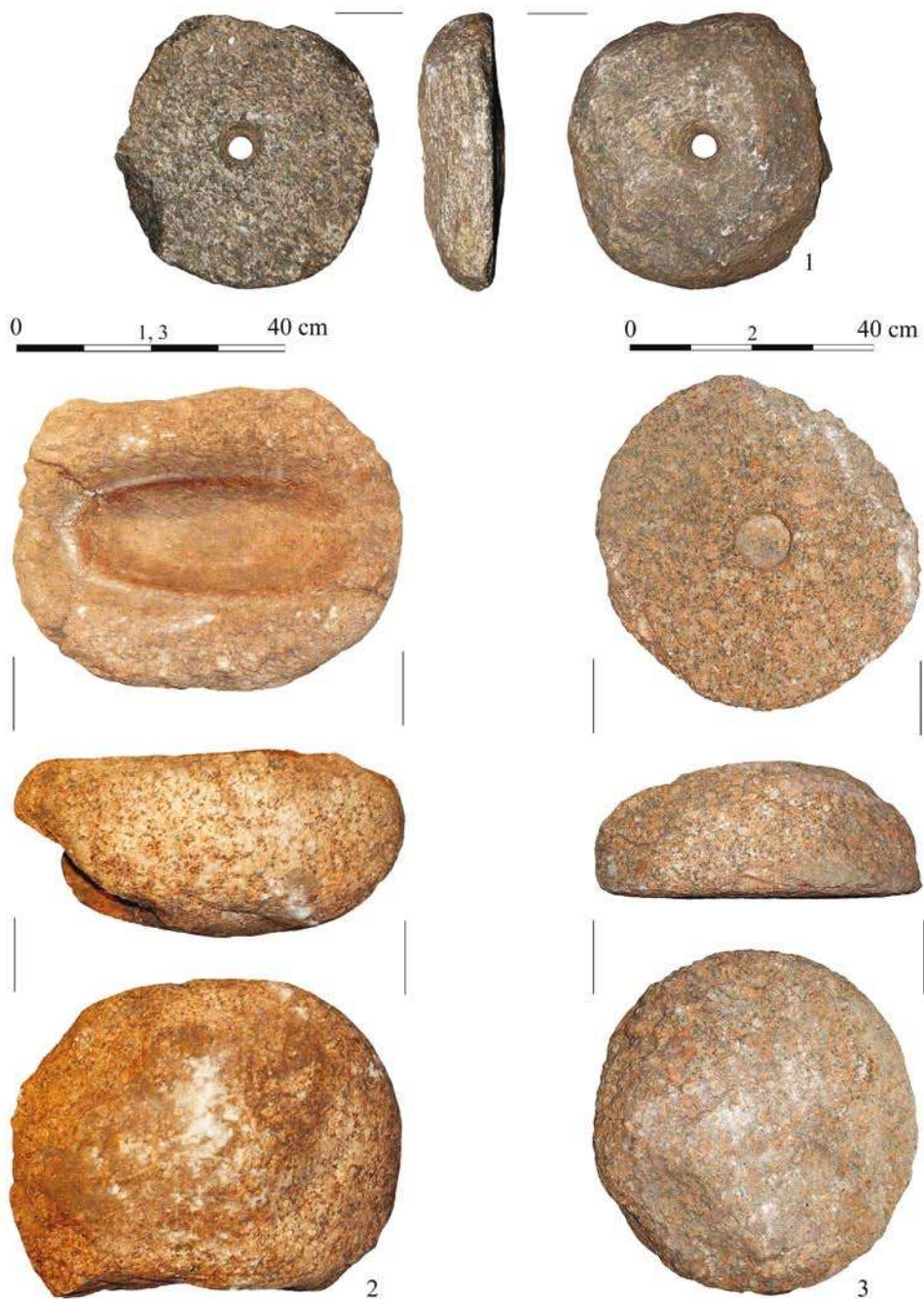

Tablica 35. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.

Tafel 35. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

Tablica 36. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.
 Tafel 36. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

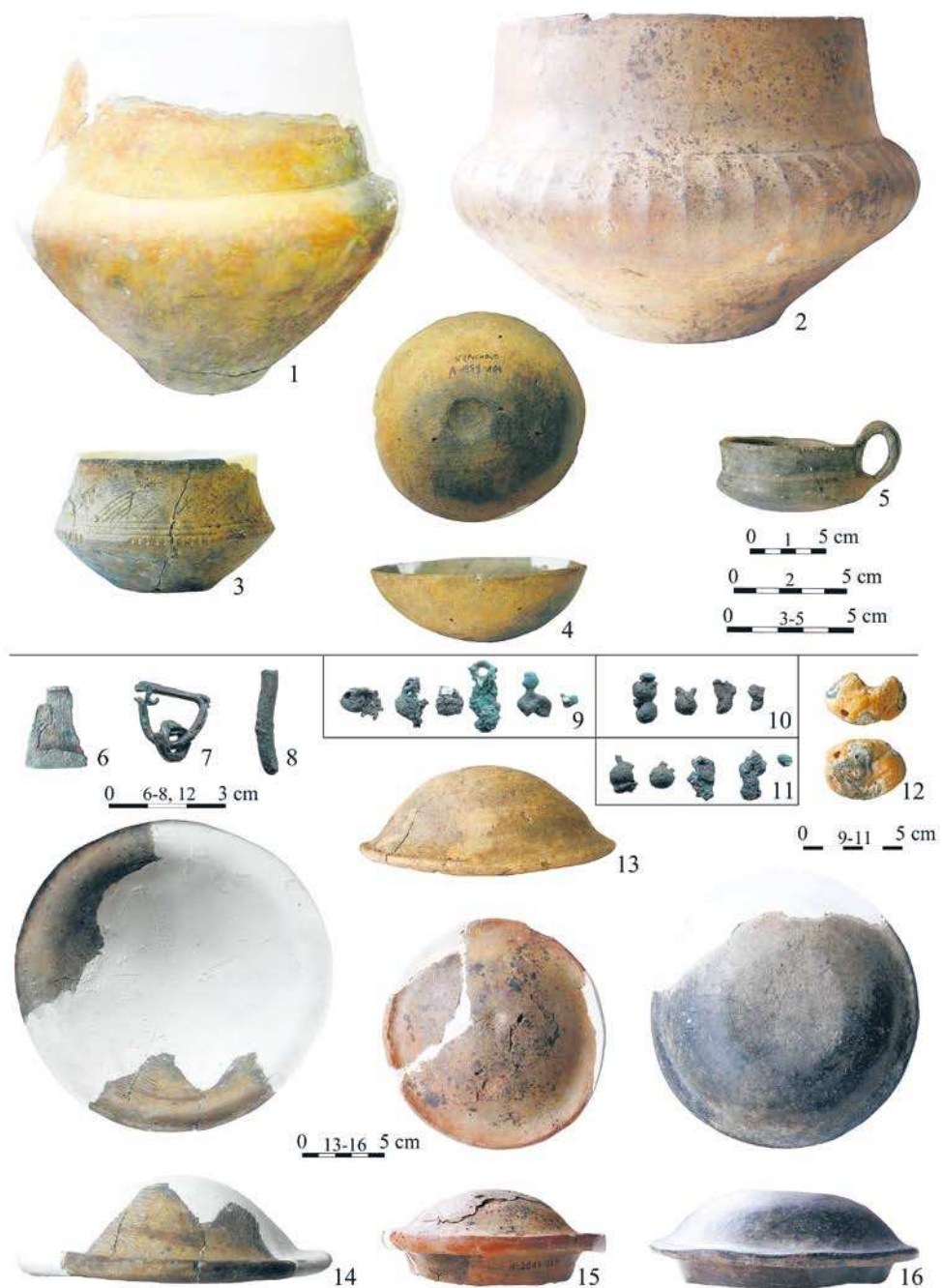

Tablica 37. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kamienne.
 Tafel 37. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus Stein.

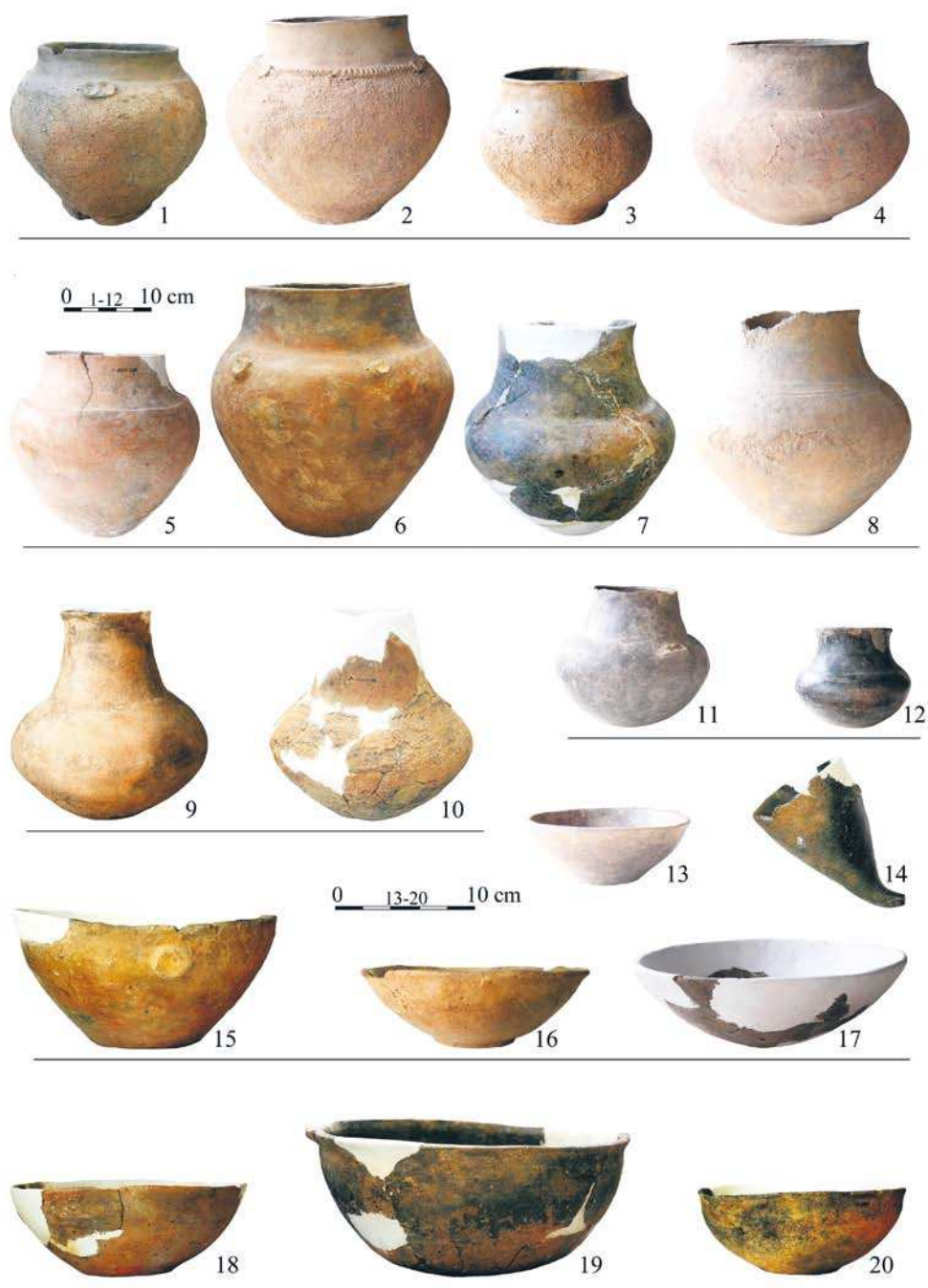
Tablica 38. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki z epoki brązu. 1, 2, 4, 5, 7-10 – glina; 3-6 – brąz.

Tafel 38. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus der Bronzezeit. 1, 2, 4, 5, 7-10 – Ton; 3-6 – Bronze.

Tablica 39. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kultury łużyckiej – 1-5 i kultury pomorskiej – 6-16. 1-5, 13-16 – glina; 6-11 – brąz; 12 – szkło.

Tafel 39. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte der Lausitzer Kultur – 1-5 und der Pommerellischen Gesichtsurnenkultur – 6-16. 1-5, 13-16 – Ton; 6-11 – Bronze; 12 – Glas.

Tablica 40. Zbiory S. Pijanowskiego. Ceramika kultury pomorskiej.

Tafel 40. Sammlung von S. Pijanowski. Keramik der Pommerellischen Gesichtsmenkenkultur.

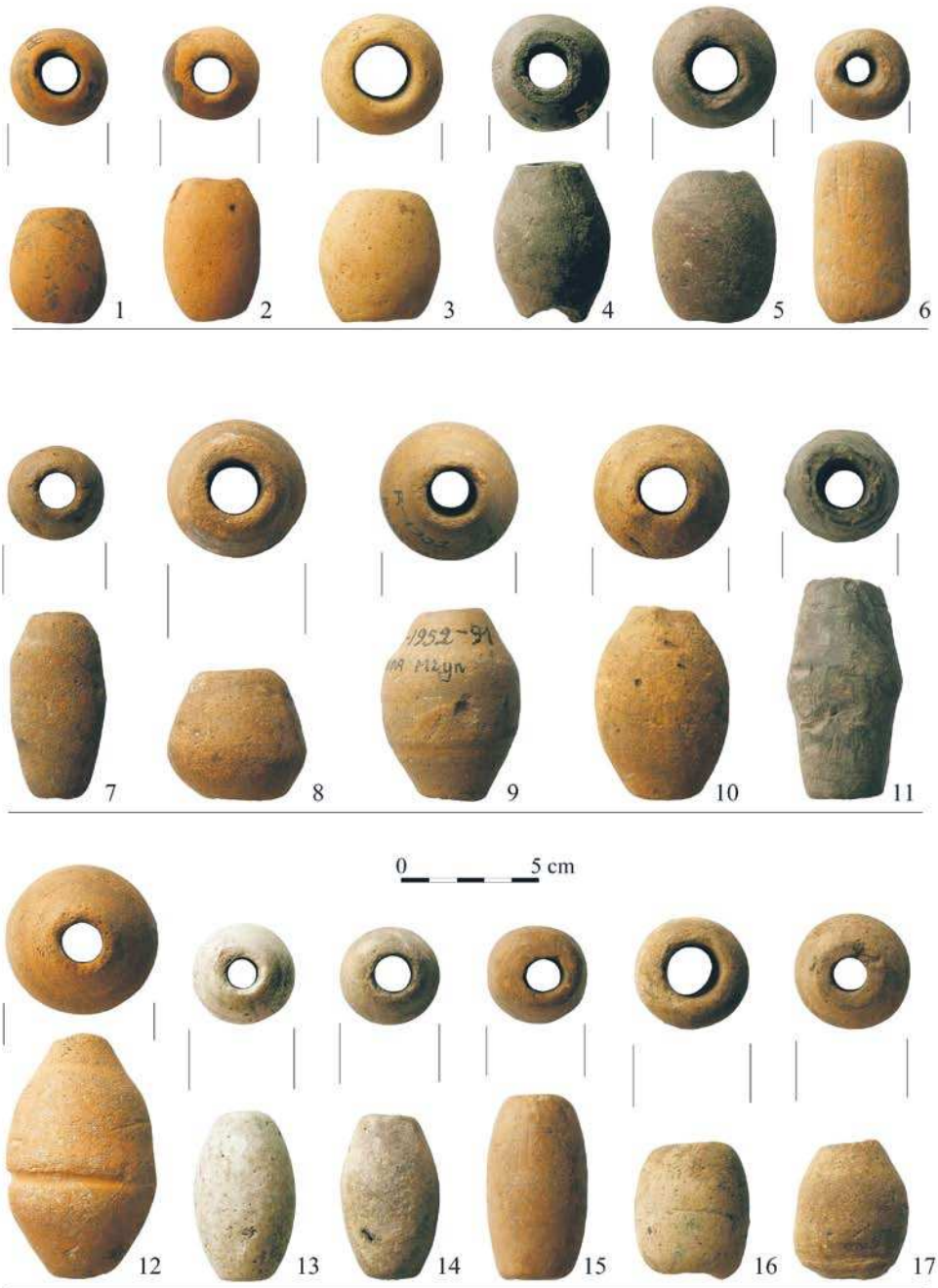
Tablica 41. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki kultury wielbarskiej. 1-9 brąz; 10 – bursztyn; 11-15, 18 – szkło; 16, 17 – żelazo; 19, 20 – glina.

Tafel 41. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte der Wielbark – Kultur. 1-9 Bronze; 10 – Bernstein; 11-15, 18 – Glas; 16, 17 – Eisen; 19, 20 – Ton.

Tablica 42. Zbiory S. Pijanowskiego. Zabytki średniowieczne i nowożytny. 1-5, 7-11 – żelazo; 6, 12 – kamień; 13, 16 – brąz; 14 – kość; 15 – poroże.

Tafel 42. Sammlung von S. Pijanowski. Objekte aus dem Mittelalter und der Neuzeit. 1-5, 7-11 – Eisen; 6, 12 – Stein; 13, 16 – Bronze; 14 – Knochen; 15 – Horn.

Tablica 43. Zbiory S. Pijanowskiego. Ciężarki (grzędła) do sieci rybackich. 1-17 – glina.

Tafel 43. Sammlung von S. Pijanowski. Gewichte von Fischernetzen. 1-17 – Ton.

Tablica 44. Zbiory S. Pijanowskiego. Przędzaki tkackie – 1-6, 8-16; krążek ceramiczny – 7. 1-16 glina.

Tafel 44. Sammlung von S. Pijanowski. Webgewichte – 1-6, 8-16; Scheibe aus Keramik – 7. 1-16 Ton.

1

2

3

4

5

Tablica 45. Zbiory S. Pijanowskiego. Okucie z okresu wpływów rzymskich z pozostałościami tkaniny. 1 – widok ogólny okucia; 2 – fragmenty tkaniny na powierzchni zabytku; 3-5 – powiększenie mikroskopowe tkaniny; 3, 4 – splot płócienny; 5 – fragment osnowy.

Tafel 45. Sammlung von S. Pijanowski. Beschlag aus der Zeit der römischen Einflüsse mit Stoffresten. 1 – allgemeine Ansicht des Beschlags; 2 – Stoffreste auf der Oberfläche des Objekts; 3-5 – Vergrößerung des Stoffs unter dem Mikroskop; 3, 4 – Leinengeflecht; 5 – Fragment des Kettfadens.